

2024
BAPTISTÆ
MANTVANI
CARMELITÆ ADO-
LESCENTIA, SEV
BVCOLICA,

Brevibus I o d. B A D I I com-
mentariis illustrata.

His accesserunt I. M U R M E L I I
in singula s Eclogas argumentum,
cum annotatiunculis ejusdem in
loca aliquot obſcuriora.

Accessit & index, non ille vetus & indigeslus,
ſed novus omnino, ac locupletior
multò, operā B A R T H.
L A V R E N T I I.

456

LONDINI,
Ex Typographia ELIZ. R U R S L O W,
Impensis Societatis Stationariorum. 1638.

BAPTISTA MANTUANUS
CARMELITA, PARIDI
CÆRESARIO S.P.D.

Audi, ô Pari ænigma perplexum, quod Oedipus iſe non solveret. Ego quinqueagenarius, & jam consenescens, adolescentiam meam reperi; & habeo adolescentiam simul & iuuentam. Sed nè longa ambage te teneam, nodum hunc dissolvo. Anno p:ætér ito:, cùm Florentiā rediens, Bononiam perver-
nissem, intellexi apud quēdam literatum virum esse quendam libellum meum, quem olim ante religionem, dum in gymnasio Padiano philosophari inciperem, ludens excuderam, & ab illa ætate adolescentiam vocaveram. Carmen est Bucolicum, in octo Eclogas divisum, quod jam diu tanquam abortivum putabam abolitum. Vbi id rescivi, Saturninā fame repente sum percitus, & cogitavi quonam pacto possem proli meæ inferre perniciem. Iuvantibus ergo amicis, libellum mihi vendicavī, ut perderem, quem suspicabat erratis non posse non scatere. At ubi intellexi, & alia quædam exemplaria superesse, visum est præstare, hoc quod vendicāram emendare, emenda-
tumque edere, ut ejus editione, cetera, quæ continent multa nimis juvenilia, deleantur. Hoc igitur sic castiga-
tum, duabus aliis eclogis, quas in religione lusi, in calce subiunctis, tibi, ô Pari, juvenis antiquæ nobilitatis, & studiorum, ac omnium bonarum artium amantissime, nostræque urbis decus egregium, libentissimè dono, ut quando tetricis illis philosophiæ ac theologiæ lucubra-
tionibus, quibus assidue vacas, fatigatus fueris, habeas ju-

BAPTISTA MANTUANUS
CARMELITA, PARIDI
CÆRESARIO S.P.D.

Audi, ô Pari ænigma perplexum, quod Oedipus iſe non solveret. Ego quin-
quagenarius, & jam consenescens,
adolescentiam meam reperi, & habeo
adolescentiam simul & iuuentam. Sed
nè longâ ambage te teneam, nodum
hunc dissolvo. Anno p:æterito, cùm
Florentiâ ḥediens, Bononiam perve-

nissim, intellexi apud quendam literatum virum esse
quendam libellum meum, quem olim ante religionem,
dum in gymnasio Padiuano philosophari inciperem, lu-
dens excuderam, & ab illa ætate adolescentiam vocaveram.
Carmen est Bucolicum, in octo Eclogas divisum, quod
jam diu tanquam abortivum putabam abolitum. Vbi id
rescivi, Saturninâ fame repente sum percitus, & cogi-
tavi quonam pacto possem proli meæ inferre perniciem.
luyantibus ergo amicis, libellum mihi vendicavi, ut per-
derem, quem suspicabat erratis non posse non scatere. At
ubi intellexi, & alia quædam exemplaria superesse, visum
est præstare, hoc quod vendicâram emendare, emenda-
tumque edere, ut ejus editione, cetera, quæ continent
multa nimis juvenilia, deleantur. Hoc igitur sic castiga-
tum, diuabus aliis eclogis, quas in religione lusi, in calce
subiunctis, tibi, ô Pari, juvenis antiquæ nobilitatis, &
studiorum, ac omnium bonarum artium amantissime,
nostræque urbis decus egregium, libentissimè dono, ut
quando tetricis illis philosophiæ ac theologiæ lucubra-
tionibus, quibus assiduè vacas, fatigatus fueris, habeas ju-

cundulam hanc lectiunculam, quā, tanquam ludo quodam blandulo, sed liberali, laſſum legendō reparētur ingenium. Omnes autem penes quos immatura illa sunt exemplaria, quā dixi, rogatos volo, ut si quid unquam fuit eis dulce meum, confessim exurant, nec ullo pacto superesse permittant. Accipe ergo, Pari suavissime, libellum & autorem; & ambobus, tanquam rebus tuis, tuo deinceps utaris arbitrio. Vale.

Calend. Septem. Ann. M C C C C X C V I I I.

Anno

Annotationculæ aliquæ in subsequentem
librum, ex epistola quadam *I. Murellus*,
ad *Paulum Raremundensem*.

Sed ut (inquit) ex ordine à te quesiti respondemus, hæc acci-
spe: In tertia Ecloga, quod Thracius Hebrus Orpheus flevi-
sedicitur, rectè ait, id tibi ex quarto Georgiū Virgilii non con-
flare; cum ibi non Orpheus, sed ejus uxorem Eurydices Hebrus
flevisse significatur. Adducendum itaque fuit testimonium Ovidii ut
scribentis.

Te mœstræ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sœpe securæ
Fleverunt sylvæ, positis te frondibus arbos
Tonsa comas luxit, lacrymis quoque flumina dicunt
Increvisse suis.

Hic enim per flumina Thracia fluvii, & cum primis Hebrus
(quod sequentia indicant) significatur.

Venit ad latinam Aësopum, cuius mentio fit in quinta Ecloga.
Qualis autem ea fuerit, docet Plinius in decimo naturalis historie,
cap. 51. bis verbis. Maximè tamen insignis est in hac me-
moria Clodii Aëlopi tragicæ histrionis patina, sexcentis
festertiis taxata: in qua posuit aves cantu aliquo, aut
humano sermone vocales, nummis sex singulas coemptas,
nullâ aliâ inductus suavitate, nisi ut in iis imitatio-
nem hominis mandaret, nè quæstus quidem suos rev-
eritus, illos opimos & voce meritos: dignus proorsus filios
à quo diximus devoratas margaritas. Non sit tamen (ut
verum fatetur) facile inter duos judicium turpitudinis,
nisi quod minus est, summas rerum naturæ opes, quam
hominum linguas cœnâsse. *Hac item Plinius. Terito loco*
quessum est, super illud sextæ Eclogæ, *Nec nemus Aegeriae*
lonipes, nec vir bonus urbem, cur Aegeriae nemus, quod ab
Aricia non procul abest, equi defugiant. *Hujus rei causam apud*
Greco *Callimachus* (testis Servio) tradidit, apud nostros vero Ovi-
nius in 2. Fastorum inquit;

Vallis Aricinæ sylvâ præcinctus opacâ
Est locus, antiquâ religione sacer.

Hic latet Hippolytus loris distractus equorum,

Vnde nemus nullis additur illud equis.

Et ante Ovidium, Maro in *septimo Eneidos*;

Vnde etiam templo Triviz, lucisque sacratis

Cornipedes arcentur equi, quod littore currunt

Et juvenem monstris pavidi effudere marinis.

Praterea cognoscere cupis quem accipiendum censeam per Nursinum senem in *oſtava Ecloga*, cuius ſalo juga inclyta dicuntur. Senex bic, diuīs pater Benedictus intelligendus eſt, qui in Nursia, vel civitate Piceni, vel Provincia ortus, monaſterium condidit primum in monte aliquo regionis illius; deinde cum religioneſi fratribus in Cassenium montem migravit, ibique Apolliniuſi fano in diuī Ioān. Baptiſte ſacellum commutato, virtutibus, miraculisq; clavuit; & tandem vitā defunctus, ibique in ſacello prediſto ſepulchro, juga illa montana immortalis nominis ſui memoria illustravit. Postremo rogas, quoniam modo defendatur Latinus orationis illius in *Ecloga nona*; Hęc armenta quibus caput à tellure levatur Altius, & cui ſunt longa internodia crurum. Mirris enim antecedenti pluraliū numeri ſubiectum alterum pluralis numeri, alterum singularis relativum. Scito igitur figuratam eſe poēia locutionem. Teſte namque Prisciano, lib. 17. diuerſi interdum numeri conſtruantur. Saluſt, in *Catilinar*. Inter ea ſervitia repudiabat, cuius initio ad eum magni copiæ concurrebant. Cuius enim singulari, ad rem retulit, id est, eniūrē, viz. ſervitorum Tibullus; Vos quoque abeſſe procul jubeo, diſcedite ab aris, Cui tulit hēſternā gaudia nocte Venus. Cui, ſubintellige turbæ, vel multitudini. illa & hic, Cui gregi armentorum, vel armento. Hātienus Murellus.

A D E L O N.

Totum hoc poēma conſtat dramatico genere. Nam autor nusquam loquitur, niſi paſtorali personā aſſumptā, quam, ut inquit Badius, interdum ſub Candidi nomine aſſumit, &c. Convenit idem Badius, paſtoralē decorum ſermoniſque Bucolici tenuitatem hic magis anxiè obſervatam, quam in Marone. Qualitas carniuſis, hexametra Bucolica; ſtylus gracilis Bucolicis congruent; perſonæ ſeru arguſenſis nomen ſorinuntur.

BAPTISTA

BAPTISTÆ MANTUANI
CARMELITÆ THEOLOGI,
ADOLESCENTIA, IN
decem Eclogas dñi visa.

Ad PAR ID. CAERESARIVM.

ECLOGA I.

De honesto amore, & felici ejus exitu,
in scripta FAVSTVS.

IOANN. MVRMELII argumentum.

Antiquos repeti vuli Fortunatus amores :
Obsequitur Faustus, referens connubia leta.

COLLOCVTORES,
Fortunatus & Faustus.

Austi, p̄ccor, gelida quando pecus omne sub umbra,
Ruminat, antiquos paulum recitemus amoris :
Nè, si forè soper nos occupet, ulla ferarum,
Qua modo per segetes tacitè insidiantur adultas,
Sæviat in pecudes. Melior vigilans somno.

Faustus, p̄cor, &c.] Hæc prima Ecloga De honesto amore
& felici ejus exitu inscribitur, non sine ratione. Nam li-
cet nondum religionem professus, hæc veluti ingenii sui
præludia composuerat, ad poësim haud dubiè natus auctor;
tamen quia nè tunc quidem quidquam in honestum, aut
concipere, aut edere voluisset, nunc cùm recognosceret,
si offendisset, niñirum rejecisset. Prinde, nè si de amo-
ribus titulum quispiam severus religi- sus lexitans aufu-
geret, inscripsit de amore honesto, quo revera nihil est
honiūne dignius. Hic autem amor honestus describitur,
quia affectionem matrimonial iniuit. Additur autem & fe-
lici ejus exitu, ut eos qui amare volent, ad honestum a-
morem invitant; quippe cuius felix est cælitus. Nam de lu-
bris

2 BAPTISTÆ MANTUANI

bricis & in honestis serè dicitur à compatriota ejus, in consimili opere, — *Et quisquis amores Aut mensū dulces, aut experietur amaro.* Personæ, ut in p̄eambulis diximus, etiam h̄c ab officio & rebus denominantur, Faustus, & Fortunatus. Nam utrumque in bonum sonat, ut *Fernate senex, &c.* Et, *O fortunatos nimium, bona si sua nōn, Agricolas.* Et rursus, *O fortunati, quorum jam maria sanguini.* Præterea, *Fortunatus & ille, deos qui novit aegresi.* Faustus autem, si ad vocem allude re lubet, videtur quasi faustus, aut favore auctus, aut favore stans, Ordo, quem non ubique (quia opus non erit) repetemus, hic est: *Ô Faustus, quando id est, quandoquidem, omne pecus ruminat id est, remandit prius in ventre immissa, sub umbra gelida] i. temperie frigidâ (P̄cilius autem dicit, Et patinâ pecus omne sub ulmo est,) precor recitemus amores antiquos]*

*Antiquum: id est, honestos, quales erant antiquis. Vnde Phavorinus apud Gel. lib. 1. cap. 10. ad juvenem nimis antiquè loquentem, Sed antiquitatem tibi placere ait, quod honesta, bona, sobria, & modestia sit: *Vive ergo moribus præteritis, loquere verbis presentibus.* Antiquum etiam solet accipi pro charo, quod amici & vina, & cætera id genus, ut quæque veterissima, ita charissima nobis esse soleant. Vnde Macrob. in 1. Saturn. *Hinc est quod mihi quoque institutione tua nibil antiquis estimatur, &c.* Veruntamen h̄c potius accepero pro honestis, & antiquis cōgruentibus. Id autem epitheton decenter additur, quod sine eo Servius velit amores lubricos dici. Nam qui honestatis, & religionis est, numero unitatis efferti solet. Veruntamen amores etiam honestos dici testatur Cicero in Offic. sic dicens, *Faciem benefi vides, quæ si oculis cernevetur, mirabiles amores (ut ait Plato) ergo et sapientie. Recitemus ergo amores antiquos.* Nè si forte se por] id est, profundus somnus, nos occupet] videlicet olitantes. *Vlla] id est, quævis feracum, quæ insidiosum modò tacitè per segetes adultas] id est, maturas, ferme in pecudes] quod docet Maro in Culice. Vigilantia, scilicet adultas, est, melior somno] Generale Adagium quo sententiam confirmat.**

FAUSTUS Ecloga I.

5

Faust. hic locus, hac eadem sub quare quietescimus arbor,
Scit quibus ingemui curis, quibus ignibus arti,
Ante duos, vel (nisi memini male) quarum annos.
Sed tibi, quando vici, quando est iucunda relatu,
Historiam prima repetens ab origine, pandam:
Hic ego dum sequerer primis armenia sub annis,
Vestre solo strata, sedi, jacuisse supinus,
Cum gemitu & lacrimis mea tristia fata revolvens:
Nulla quies mihi dulcis erat, nullus labor, agro
Pectore: sensus iners, & mens torpore sepulta,
Ut stomachus languentius erat, quem nulla ciborum
Blandimenta movent, quem nulla invitat orexis.
Carmen occidet studium: Nam nulla sonabat
Fistula disparibus calamis, odiosus & arcus,
Funda odiosa, canes odiosi, odiosa volucrum
Preda; nucum calices culto emulare, molestem;
Texere fiscellam junco, vel vimine pisces
Fallere, scrutari nidos, certare palestram,
Sortiri digitis, res in iucunda, voluptas.
Magna prius, tanti dum mens erat infusa morbi:
Colligere agrestes uvas, & fraga perosus.

Hic locus] Sermo est, ut dixi, mei è pastoralis, & ita, aptus
ac proprius. Scit quibus ingemui curis.] Testimonio rem
firmat, & ad tela Cupidinis alludit, qui altera manu tela,
altera gestat flammas. Vnde Maro Mantuanus, At regi-
na gravi jamdudum saucia cura, Vulnus alit venis, & cec-
surpitur igni. Nam vulnus telo fit: unde saucia curis di-
cta. Nam cura secundum Servium dicitur, quod cor u-
rat. Quocirca hic bene dicit, Ingemui] id est, intus &
in pectoribus, vel multum ingemui curis; quia Res est sol-
liciti plena timoris amor. Quibus ignibus] Quasi dicat,
flagrantissimis, aut exsic: ut ille, & exco carpitur igni.
Ionis autem aliquando amor dicitur: ut, Si quos aut Phyl. Ignis.
aut ignes, Aut Alconis habet laudes. Aliquando ana-
mata: ut, At mihi secesserit ultro meus ignis Amynas. Vel,
nisi memini male] quod factum non censet, quia memine-
runt omnia amantes. Quando] id est, quandoquidem. Quando

Cura.

Ingenitus

Iucunda

BAPTISTÆ MANTUANI

tratus.
nerv.
Orexia.
tabic s.
Enucleare.

lucunda relatu] id est, dum refertur, & recensetur, vel in referatur. Est autem posterius supinum, quod eo modo cum nominibus adjectivis construi docet Valla. *Prima repelens ab origine*] Maronianum est. *Sub primis annis*, quia primus furor amorum gravissimus est, cum inexperti exerceat pectora. *Vestie solo*] id est, per terram, *Strata*] id est, extensa. Dicitur etiam solum sterni floribus. *Sedi*] id est, reledi defessus. *Dum sequerer*] id est, se qui deberem. *Iacuque supinus*] quod a mantis est. *Sensu iners*] id est, sine arte & industriâ. *Mens torpore sepulta*] id est, hebetata torpore ex languore orto. *Ut stomachus languentis erat, Quem* scilicet stomachum, *Nulla invata orexis*] id est, nullus appetitus; aut nullus vomitus, sive ructatio. *Orexus* enim Græcuni est, & idem est quod *appetitus*. Ex vomitu autem appetitus nascitur: unde etiam apud Plinium in Epistola pro *vomitu accedit*. Errant autem qui Latinè *orū exitum* interpretantur. Nam *os orū primam* producit: *hoe autem corripitur*, ut hic, & à Iuvenal. Sat. 6. *Rabidam fallurus orexi*: & Sat. 1. *Hinc surgit orexu*, *Hinc stomacho bilu*, *Carminis occiderat studium*] Commemorat ferè quæ pastorem oblectare solent, & primū fistulam: de qua Æneid. 3. de Polyphemo loquens, ait Maro, *Solam enque mal de collo fistula pendet. Disparibus calamis*] Emphatico. quicquidem dicit: nec etiam artificiosissima, ut est disparibus calamis compacta; ut in Bocol. Maro, *Est mibi disparibus septem compacta circuitis Fistula*. Et alibi, *aut unquam tibi fistula cera Iuncta fuit?* Nam ut alibi, dicit, *Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit. Odiosus & arcu*] Plus est quam si ejus studium occideret. Id autem pastorale studium est, & ut illud, *& figere cervos*, etiam de venatu intelligi potest. *Funda odosa*] quâ le pubes rustica ad futuram miliciam exercere solebat. *Nucum calices*? id est, testas. *Enucleare*] id est, nucleis evacuare, & nucleos extrahere; sicut exossare. *Texere fiscellum*] id est, vas vimineum Maro in Alexi; *Quin tu aliquid potius quoniam non indiget usus, Vi nimis mollique paras intexere juno*. Et sine Bucolico iunio, *Dum sedet & gratia fiscellam texit libisco*. *Et* *autem*

tem diminutivum à fiscina , de qua Geor. I. Nunc
fisi rubra texatur fiscina virgā. *Vel vīmine*] id est , te-
nui perticā , seu virgā. *Scutari nidos*] Maro ; *Parta*
Veneri sunt munera ; namque notavi Ipse lacum , aëris
quod congesse palumbes. *Certare palaestra*] cursu & lucta.
Ante digitū] id est , micare , qui Italorum est ludus. *Sororii digi-*
vinat , *quot sīt amboebus erecti* , & qui prior nuntiat de-
positum sortitur. *Agrestes uvas* , &c.] labruscas , & fraga hu-
mi nascentia. Virgil. *Qui legitū flores* , & *bumi nascentia*
fragia.

Marebam , ut *pastu* rediens *Pbilomela* , *cibūmque*
Ore ferens natis , *vacuo sua pignora nido*
Cūm sublata videt , *rostro cadiſ esca remisso* ,
Cor stupet , & *contra nidos super arboris altæ*
Fronde sedet , *plorans infelices hymenæos* :
Seu veluti amissio partu formosa iuvenca ,
Quæ postquam latos altu mugitionis agros
Complevit , *residens pallenti sola sub umbra* ,
Gramina non carpit , *nec fluminis attrahit undam*.
Sed quid circuite pavio tibi iædia longo?
Dum sequor ambages , & *verba & tempora perdo* :
Summa brevem vitales annos intratus agebam.
Quod si forte volens cognoscere singula , *dicas* ,
Faustus , *qui in Syrtes Austræ te impegerat istas?*
Me mea (verum etenim tibi, Fortunatae, fatebor)
Me mea Galla suo sic circum venerat ore ,
Vi captam pedicis circundat aranea muscas .
Namque crat ore rubens , & *peno turgida vulnus* ;
Et quamvis oculo penè esset inutilū uno ,
Cū tamen illius faciem mirabat , & *annos* ,
Dicebam Trivia formam nibil esse Diane.

Marebam , &c.] Similitudinem affert quā res sic clarior ,
magistrico non impertinentem. *Pastu*] nomen est , ut sit *Pastu* ,
& pastus seu *pasturā* : Nam posteriora supina non ponunt
geniti cum verbis de loco , quod tamen imperitorum pra-
cipu manus. *Ore ferens*] Virg. de apibus;

6 BAPTISTÆ MANTUANI

Ore ferunt dulcem natis immittibus escam.

Pbilomela.] dicitur luscinia , ea autem querula singitur propter amissam linguam, ut in Buc. Virg. dici solet, *Quas illi Pbilomela dapes*. Legunt autem alii Philomells, non simplici, quia melos primam corrigit; ut sit amatrix dulcis cantus. Nihil enim artificiosius canit, ut autor est Plinius, dicens, *Est luscinis diebus atque noctibus continuis quindecim cantus; densante se frenatum germine.* Mira profectio res est quod tamta vox in tantus corpusculo sit, tam peritrix spiritus, & musica perfecte modulatus sonus. Certant inter se, & villa morte quiescunt, prius uitam, quam cantu deficiens. *Aud. t. disciplinam atlent & corrigit: propter huc paria illis; ac servis pretia erant.* In ore Sieschori poete adhuc infantis cecinit, &c. Alii vero Philomena per n legunt. **Rostrum.**] id est, non amplius escam tenente. Negant autem rostrum dici nisi sit incurvum. **Super.** **Supra.** **Hymenæus.** *supra*, ubi distantia est. **Plorans**] id est, conquerens. **Hymenæus**] id est, nuptias, in quibus Hymenæus à Græcis invocari solet, ut Thalassio à Latinis; quod in Epithalamis, id est, carminibus nuptialibus, videre est: ut autem docent Donatus & Servius, Hymenæum quidem Liberi & Veneris filium dicunt esse, qui primus certas nuptias instituerit, ideoque per laudem cantari in virginibus nuptiis ob hujusmodi meritum. Alii virum formem Atticum, qui raptas prædonibus virgines, oppressis latronibus, patriæ restituerit. Hinc etiam, inquit Servius, apud Romanos Thalassio invocatur. Cùm enim in rapiu Sabinafum plebeius quidam raptam pulcherrimam duceret, nè ei auferretur ab aliis, Thalassonis cuiusdam nobilis esse simulavit, cuius nomine fuit pueræ tuta virginitas. De qua re Liv. lib. 1. decadis primæ est autor. Plura tamen, & quædam his diversa, apud Plutarchum legas: Alii, inquit Donatus, quod Hymen dicitur membrana quædam, quæ est tunita virginitas; quæ primo disrumpitur coitu, Hymenæum dicitur puram.

Alii

FAUSTUS Ecloga I.

7

In hymnum vocari virginalium nuptiarum. Ergo sic
 scipe Hymenæum in nuptiis, quen ac nectum in funere
 velin sacris hymnum. Ter. in Adelph. *Verum bac mibi*
mis est, tibicina, & hymenæum qui content. Hæc ille. Hic
 autem accipitur pro conjuncione quasi nuptiali. Seu re-
 mis] alia similitudo rusticis coniua. *Graminæ non carpi]*
 Sic Maro, *Villa mque annem Liba vñt quadripes, nec grami.* *Ambages.*
 in auctiæ herbam. *Dum sequit ambages] id est, dutios & lon-*
 gos verborum circuitus & involucra: ab ambi, quod
 est circumago. Maro, *Non hic te carmine filo, Sit epi am-*
bages, aut longa exorsa teneto. Viales auræ] sic Aeneid. 1.
 Si vescitur aura Æsberæ, nec adhuc cyndelitus ecebat umbris. *Aduer.*
 Quis austor?] qui vis ventus importunus. Maro dare cloßibus
 austros. Est autem meridionalis, tempore corruptus; unde
 amoribus quadrat. Maro, *Eheu! quid i olin misere mibi?*
 præditus austrum Floribus, & liquid's immisi fontibus apres.
 Corruptem opsonia, docet Juvenalis. Et properat, re-
 lat urgeat, austor. *Sytes] sunt loca arenosa, habentia va.* *Sytes.*
 dabrevia; in quæ si inciderint naves, evelli nequeunt:
 de quibus Maro, Aeneid. 1. *In brevia & Sytes urget. Sunt*
 autem in Getulia. Aeneid. 6. *Hunc ego Getubis agerem si*
Syribus exul. Hinc metaphoricos aut allegoricos pro in-
 tricabilibus amorum nexibus. Nam qui amant quod
 obtinere nequeunt, lupum auribus tenent, cum neque
 tenere, neque dimittere compotes sint. *Impegerat] ab im-*
 pingo, nam pango etiæ pugi facit. *Iflas] tuas, & vi-*
les. Pertinet enim iste ad secundam personam, & ad
 contemptum. Maro, *Aut quid petis istis? Me mea Galla] in*
luvenale etiam tenuis clientis uxor. Galla mea est, in-
quit; Profer Galla caput, &c. Suo ore] formositate oris.
Pediis] laqueis & vinculis pedum, sicut manicæ sunt ma- *Pedi.*
nuum vincula, Georgic. 1. Tum ruibus pedicas, & retia
pere cervis: Auribusque sequi lepores, tum figere damas. Et
 Aeneid. 2. manicas atque arcta levare. *Vincla jubet Priamus.*
 Est etiam manica, manuum & brachiorum tegumentum.
 Mem, *Ei tunica manicas, & habent redimicula mitra.*
Pleno turgida uuln] Ter. suæ plena, sed id urbanius: Turgida.
Nam

BAPTISTÆ MANTUANI

Lusus.

Trivium.

Fascinare.

Præcordia.

Concitatæ.

Cardo.

Amaror.

Nam turgida, id est, inflata non suo pingui, non nisim. sticis placet; ut & lusca] id est, altero oculo capta. Sed dicit penè, ut non merè luscam, sed pætam, id est, tremula oculis putas. Nam & Venus pæta dicitur. Diana Trivium] id est, tres vias habentis: in celo, ubi Luna dicitur: in sylvis, ubi Diana venatrix: & apud inferos, ubi Proserpina. Quod singitur, quia Lunæ lumen nunc superis, nunc inferis, nunc nobis conspicitur. Legi posset Dicabam] id est, judicabam in animo meo, nihil esse] videlicet ad hanc nostram.

Fort. Ludit amor sensus, oculos præstringit, & auferit
Libertatem animi, & mira nos fascinat ore,
Credo, aliquis demon subiens præcordia flammam
Concitet, & raptam tollat de cardine mentem.

Nec Deus, (ut perhibent) amor est; sed amaror, & error.
Ludit amor sensus] Interloquitur Fortunatus, nè durior sit
perpetuus tenor unius. Ludit] id est, eludit. Oculos præstingit] Vnde præstigia & præstigiatores, qui Mercurium
principem habent. Fascinat] id est, illigat, quasi fasce, quo-
dam incantamento. Maro; Necio quis teneros oculos nisi
fascinat agnos. Aliquis demon] id est, vafer spiritus. Præcordia] id est, membranulas cor cingentes, in quibus sunt affi-
ctiones, seu passiones animorum. Concitet] à concito fre-
quentativo, id est, provocet aut commoveat. De cardine] de stabilitate & firmitudine sua. Nec Deus] Maro; Num
scio quid sit Amor, duris in cotibus illum Ismatus, aut Rhadope,
aut extremi Garamantes: Nec nostri generis puerum, nec sanguini
edunt. Amaror] id est, amarities, amaritas, seu amaritudine
ab amaro dicitur.

Fau. Adde, quod oportet nec spes erat ulla petiri,
Quamvis illa mea misera faveret amori,
Monstrarerique suos oculis ac nimbis ignes.
Nam quocunque esset, semper comes a spora, semper
Nupia sequebatur soror, & diuissima mater.
Sicque repugnabant volis contraria vota,
Non secum ac miseri eatus: ille invadere pernam
Nec iur, die nimis oculis observat acutis.

Idem, &c.] Docet quomodo in Syrtes incidisse probetur.
Nom. Iesus] id est, non aliter. *Ac*] id est, quām, scilicet repugnat. *Catus*] id est felis, animal revera catus, *Catus*, *lepus*, *varix* & *callidum*; & corripit catus primam; unde per et simplex scribitur. *Horatius I. carminum*, *Voc* *ferniālii catus & decoro*. Veruntamen multi, quando accipiuntur pro a. *imali*, per te duplex scribendum putant. *Perna*, *Perna*, *à* pede dicunt secundum Varronem, quasi sit pes porcinus cum carne: pricipue priores pernas vocant, posteriores vero petasores. *Rimas*] id est, fissuras, è quibus Petasorus exiliatur.

For. Qui satur est, pleno laudat jejunia ventre:

Et quem nulla premis situs, est sibi tibi asper.

Iterum interloquitur *Fortunatus*, cuius dictum si ad ducentiam matrem: espicit, sensus est, matrem jam saturatam amoribus, non ignoscere filiæ amate incipienti: Si ad catum, illum invidere muri, aut sorici famelico, cum satur sit; quia tunc pricipue venatur intendit, cum contraria faciat canis.

Faust. Tempus erat curva segetes incidere falce,

Et late albebant flarentibus hordea cubiti:

Affuit (ut mos est) natis comitata duabus,

Collectara patens, que præterit hordea meior.

Ignorabat enim vel dissimulabat omorem.

Dissimulasse puto, quoniam data munera natæ

Noverat, exiguum leporem geminâisque palumbes.

For. Panperies inimica bona est mo: ibus, omne

Labitur in uitium, culpa scelerumque ministra est.

Fam. Ferva legens ibat mea per vestigia virgo,

Nuda pedem, discincta sinum, spoliata lacertos,

Ut dicer astarem, que solibus ardet iniqui:

Tiffa caput fronde iniorâ; quia sole perusla

Pasta fit, & voto facies non servit amantum.

Non tergo vicina meo laterique propinquia,

Quam mel delopsa manu frumenta legebat.

Nec teatru sua, nec vincere famina curas,

Nec diffire potest ; tantum levitatis in illa est.

For. *Quisquis amat, levis est ; nec si minima sola, sed ipsi*

Quos sapere, & præstare alius mortalibus aivit ;

Quos operit latus fulgenti murice clavus ;

Quos vidi elatos regale incedere passu.

Tu quoque sic affectus, eras dementior illâ,

Forsitan & levior : virgo data farrâ legebat,

At tu farrâ dabas ; dic, que dementia major ?

Perge, opus est verbis aliquando arcere soporem.

Tempus erat curvâ segetes incidere] Græcè & dñrîter, rusticò competit. Nam Latinè dicas, tempus incidenti, autoribus Servio & Vallâ. Virgilius tamen Æneid. 2 dixit, Sed si tantus amor casus cognoscere nostros. Collectus ap- vens] Hic locus videtur sumptus ex Ruth. Pauperies ini- mica bonis est moribus] itâ rusticis visum est, quibus nondum intellecta deorum munera, aut quia indigentem difficile est bene operari, aut revera, quia per paupertatem coguntur mulierculæ munera accipere, quæ diviti- bus essent respuenda. Omne labitur in vitium] Sic Comicus, Inopia, & cognatorum negligentia coacta. Et post, illâ ut ini- nium est omnium hominum proclive à labore ad libidinem. Est qui- dem hæc sententia rusticò digna. Nam neque paupertas vitium est, neque in vitium impellit, si eam ferre nove- rimus : quin munus deorum à Lucano rectè dicitur, sed nondum intellectum. Verum quia proclives sumus ad li- bidinem, nostro, non paupertatis vitio sâpe peccamus, unde Prov. 30. Aut egestate compulsi fieri, & perfidem no- men Domini. Et tamen idem dixit, Paupertas & banius à Deo sunt. Dicimus ergo paupertatem in spiritu, sanctam, sed difficultem ejus usum. Pauperies propriè accipiter pro dâno, ut si quadrupedis factura pauperiem fecisse dicas.

Nuda pede] Græcæ & poëticæ locutiones sunt. Mart., Enn. Nuda genu nodiq; simu collectâ fluentes : sunt autem orna- bus vitandæ. Sponte mea] Sic & Booz ipsi Ruth fieri præ- pit. Clavus] Vestis est Senatorum Romanorum. Mart. conchylii genus est, è cuius sanguine fit purpureus col-

Dic, que dementia] in prosa potius dixero, ytra vel utrîus.

Pauperies.

Faul

Finit dictione spiculae agèt tuus aspera mitter,
 Et clamans. Quis, dixi, quisque cur de serm ingens?
 Gallus erat et namque hic alio prope missum umbra,
 His tremulæ inter frondes immutavas auras.
 O amata vix vox auribus i. lte, precebas,
 Tu (quidam) venti rebuas, i. pectigite vocem. LVCAS
 Si quis pallidus aves ad pinguas palam ducat,
 Et petat eam sub amplexu decepto gratus eam.
 Vel sicut perit pueri amatores ad amorem,
 Et fulminante silenter domum adhuc.
 Natura amorem, natura amorem, ex auctor.
 Illa mali vox, i. ova facie violenter ira,
 Cum tenet, sic plorat terra et quidam vix.
 Non parvus, sed unus fratres cum fratres vix.
 Demissæ vestimenta de subtilitate et a
 Magistrorum, sicut blandi subiicit ecclesie.
 Id amorem datur, natura et quidam amorem.
 Gallus erat et namque amatores, amatores tecum;
 Ut pede pueri amatores, Tunc amatores ipse
 (Namque dolor in spiritu et amor, sicutque timor)
 Natura amorem, sicut amatores matronas.
 Volamus, labores scalæ, quod credere possent;
 Et foras de matri, non amatores quidam.
 Falso resplendent frater, in auro sequentis
 Lavia, pectorum auras effundere planeret.
 Forte, sonoru auras, levius, sonoru caput, levius auras,
 Forte auras, levius, levius, levius auras, levius auras
 Dulcis fortis similes, stabit et levius inflat et levius.

CANTUS. ALIAS. CH. 3.] Recitat argumentum amorum suorum, et singulariter. 3] indicat similitudinem, quam incommodum est matris reclamatio. Nam sicut pectoris ovibus
 videris in pueris, sic eas a presentibus herbis, aut fluminibus, cum sometetur, aut sierentur arceat; quæ Tantali pœnitentia, ita importuna vix est matri, quæ presentis
 videris ut ab eo frui. LUDOVICUS. 1. 4.] Amatorie dictum,
 dulcis fortis. 3] hic ut videtur dissimilat. FOLIUM

bem sceleri] id est, fraudi, que non semper scelerata est. Sed est in pueris non obdiente monitis inimicis. *Sicca* id est, spinas & vepres. *Citra sequentia*] scilicet virginis. *Levia*] non aspera, nec pilosa. *Tenuis placida*] aeterno. *Ab* tibi ne teneras glacies facit aeterna plantas. *Quisquis* autem, sicut adeo Ovidius, *Dum bunt*, in iusto subtiliter callit. *Signo* Fertur est, patitur verbera. *Satyricus*. *Solea* puer oblongabatur in brachia. *Bovis infusus*] id est, in statu, & in morem, quod Valla non approbat. *Vulnus in infante*, ad requiparationem, non ad humiliacionem perculere.

Faust. Tu quoque, nubile vides, non es ignorans mortales.

Ferr. Id communis malum est, non inservit animis mortales.

Faust. Hoc animi laus tristis bonum, tam dulce amorem.

Quondam crudelis magus evocabat in brachia,

Vi calor, id nomen datur ambo etiologiarum locorum.

Pallebam astutum familiam, lymphaticum, & mordetum,

Imminet, infamem : nec viles vices inducunt mortem.

Noste gemmam : frons est ambius mortalia hinc.

Vi pater adverber, mituus & crudeliter.

Confutat, quod in ipso suis expertus, amplexus

Sciret omnes, blamabatque loquens, humanum esse,

Dic, inquit, nunc, Faustus : *Quid hoc*, quod peccatis tollunt?

Infelix puer, hinc facilius inflatur amorem.

Dic mili, nō possum nunc spernere parentum.

Ferr. Sit licet in horis facilius ambius parentum.

Requa tamen sumper mens est, & amorem voluntum,

Faust. *Vi* facilius pater infallit puer felicitum, utro

Reum confessus, opem pati. Promisi, & nunc

Quam brumale gelu borealis arva primit.

Spargeret, agnatis horatimes cum patre praeillam.

Despondere mili : nec adhuc sine testibus illi

Congrediebatur, etiam medio saibundus in annis.

Tantulus. *O* quoties, missa cum bobus avastro,

Vi vacuis aliquantibus effe sola adibis, ibam !

Tu quoque, *Alenus* Sylvius, qui & Papa Pius, assertum

ne*ad trigeminum* pervenire etatis annum, qui dicitur

serm aliquando amoris ignem. *Vnde* proverbius

cur hic. *Stomachus* omnes. Quod Maro in Geor. sic dicit. *Omne adeo genus in iactu hominumq; feratur.* Et genus *aqueum*, *peredes*, *placq; volucres*, *Insu-*
lum, ignisq; viuunt: *amor omib; uicem, &c.*] *Hic* i. ex
lute dictus. *Lymphaticus*] i. *furore percitus*, *ut hi qui*
lymphas, & nymphas se viduile in aquis cedunt. *Errant*
uicem, qui vinum lymphaticum dicunt pro diluto. Amens]
sine mente. *Terent.* *Nam hoc incipio non amantum,*
ut amantum est. *Exim ei animi mutabilis index*] *Prover-*
biale. *Sed quia coepit homines dissimilare, dicit Ju-*
*ven. *Fronti nulla fides*. Ea dicta fertur vetecundiz atq; pu-*
doti. Exim index] *Sunt ergo index & similia, communia*
*Cic. *Hanc vocem similitudine indicem.* *Vt pater aduersus*] i. *refe-*
vit, agnovit, annotavit animadvertisendo. Mitem [*et prebui*] *talem praestandum docet Mitio Terent. in Adel.* *Ultra*
confutum] i. *præter consuetudinem*; *quia solent patres*
esse severi in mores filiorum; *unde Menedemus Teren-*
tianus in Heaut. i. apud non humaniter, neq; ut deemit, animum
agrotum adolescenti traxisse; sed eti. O via perulgata pa-
trum, quotidianus accusabam, &c. *Causam autem quare pater*
mitior fuit, addit. quod O. in se non experit, &c.] *Vnde*
& divum Petrum labi contigit, ut sciret ignoroscere. Dic
mihi, ne pudeat] *ex loco Teren. Si licet in nato, &c.*] *con-*
firmat, ut vero si nate sit quod ille dixerat. Agnau] *id est,*
affines. Despondere] *id est*, desponderunt mihi puellam.
Nec adhuc sine testibus] *id est*, arbitris, & presentibus. *illi*] *id est*, cum illa. *Congrediebatur*] *id est*, licet mihi esset de-
sponsata, tamen non licebat convenire eam, nec cum
ea loqui, cum sola esset: quo custoditam e jus arrestatur
pudicitiam. Est autem locutio Virgiliana. Nam Virgi-
lus verba ad certamen pertinenter, cum dativo con-
stituit, quia alii cum ablative, mediante cum, ut, placido-
rum pugnabis amari: id est, cum amore. Certa tibi] *id est,*
et tu. In felix puer, atque impar confessus Achilli] *id est,*
et Achille. Erat medio subundua in amnis Tantala] *id* *Tantala*,
Tantali simulis, de quo Horat. primo sermonum,
adulus a labris siliens fugitiva captas flumina. Quia enim
*deorum**

Lympha-
ticum.
Amens.

deorum secreta revelavit, aut quia Plopem sium illi
epulandum apposuit, hac pena apud inferos dominus
dicitur, ut mento tenus, imo labiorum tenus habent dil-
eissima flumina, quibus dum sicim restinguere conantur
delabuntur: & nato tenus fragrantia poma, itidem, non
apprehendere conatur, subterfugientia. Signantur en-
tem avari, ut auctor est Horatius, subdens ibidem: Quid
rides? mutato nomine, de te Fabula narratur; concepsis undique
saccis Indorum inhiens, & tanquam parvæ sacris cogit, an
pietas tanquam gaudere tabellis. Vi eadibus] sic est, dominibus pri-
vatis, scilicet paternis. Voxis] scilicet patre, matre, so-
tore, & reliquis familiaribus. Effusole] scilicet domi-
bam] scilicet, ad eam.

Omnia casabat, fixum, dentale, jugumque,
Lora jugi, rullam; deerant quæcumque, petebam
E saceri lave; sola tamen deerat mihi virgo.
Non deevam mihi, pescator, venator, & auceps
Fatus eram, & solers studia intermissa resumpsi.
Quicquid erat preda, quicquid sortitus tulisset,
Ad sacerdos ibat, gener officiosus babebat.
Nolle semel media subenitem limina furtum,
(Sic etenim pastus fueram cum virginie) furem
Esse rati invasere canes: ego protinus aliam
Transficiens sepe, vix ora latrantis fugi.
Hui tandem studia byzem transegimus illam.
Vet redit, jam sita viret, jam vena frondet,
Jam spicata Ceter, jam cugitat hæda messis;
Splendidulis jam nocte volant lampyrides alii:
Ecce dies genialis adest, mibi ducunt uxoris.
Sed quid opus multum? nox expectata a nobis
Veni & in portum ventovatis acta secundo es.
Tum bove molitato, geminâ carolvia luce
Sub parula instruâs celebravimus arbore n. ansi:
Adsuâ Oenopbilum, multaque solutus laccho,
Tempestivâ dedit ioco sp. clacula vino.
Ec cum multisori Tonus cui tibia bruxo,
Tandem post epulam & pocula, multis colorens

Ventriculum sumpfit, buccaque inflare rubentes

Incipiens, oculos aperis, ciliisque levatus,

Multoisque altis flatu à pulmonibus hanflo,

Vtrem amplecti, cubito vocem dat tibia presso.

Nunc buc, nunc illuc digno saliente, vocavis

Primumque à mensis juvenes ad compita eam

Salutis, dulcique diu certamine clausi.

Et iam tres byernes abiēre, & proximata etas

Quaria: duc rapidus, siqua est bona, preterit boris:

Signa placent, abeunt; inimica tenacius berent.

Part. Faustus vident' vicina pecus vinerat subintrat.

Iam, ut forte gravi multa taxemur eundum eis.

Imitans fabay] Pergit quod occuperat, docens faustum

merum suorum exitum, optatis videlicet nuptiis. Omnia

videlicet] scilicet excusabam, ieu accusabam, & in excusa-

tionem intermixtū opere adducebam; ut in Mōri, Causan-

ia ad nos ib longum ducu amores. Sīvam] id est, manicam ara-

ti, quā regitur. Dentale] i. lignum ad quod inducitur

vomer, ut dicit Serviū, ad illud 2. Geor. Duplīcī apianum

dentis darsō. Kullam] i. partem, à ruendo dictam 2. late] Rulla.

i. domo. Sacerū scilicet futuri, quia dispensatione facta.

Im dieram mīhi] i. officio meo, aut utilitati mea. Studia

tempore languoris, ut prius dixit. Ge-

ner] eis conjux filia, & dicitur ad sacerum & socrum cor-

relative. Iam Ceres] i. seges, aut frumentum. Spicata] i. spicatus.

spicas habens. Lampyrides] sunt papiliones quidam, qui

Lampyri. Nitedulz & Cicindelz dicuntur, de quibus Sipontinus

scilicet Cicindela & Gracilis Lampyris dīda; quidam Noliducam,

et noliluceat, Nitedulamque vocant. Non ante matura

rubula, aut post delecta conspicitur, nunc pennarum

lumen resplendens, nunc compressu obumbrata. Hujus

animalia stellantes volatus maturitatis hordei signum

afficit præbent, mira benignitate nature. Ab hac

rubula pennas, quem vulgo lampadem, vocant, Ci-

cindela appellatur, quæ nocte rotā servatur accensa, &

Lampyridis instar lucet, Mart. de Cicindela, Ancillam

lumen dedit lucerne, Totu que simul exigit tenebras. Scribi-

Causari,

Stiva.

Dentale.

Gener.

Ceres.

16 BAPTISTÆ MANTVANI

tur autem Græcæ λαμπτυπις, *λαμπτυπις*, sed pro *v.*, etiam *y* scribi à nobis solet. Quia ergo hæc etiam maturitatem donat, bene dicit, *Iam coquat hæc messor*; *Splendidulus*, *etc.* *Dies genialis*] id est, in quo gignendis liberia in genitilium opera detur. *Ratis nulla*] id est, res de qua parum (per) batur optatum sortita est exitum. *Gemina dux*] solis & tratarum. *Sub patale*] id est, semper patente. *Oenophorus*] id est, vini amator. *Oenophorum* autem vas magnum, in quo vinum affertur. *Iuvenalis*, *Totum oenophorum sicut* *"Oīo"* Græcæ dicitur vinum. *Iaccho*] id est, Baccho; *ba* est, vino solutus; solvit enim curas: unde *Iesus* *λιγυ* est, solvo, dicitur Liber pater. *Tonus*] à tonsorio dicitur canticus. *Qui Tibia buxo*] Ex buxo enim ferre sunt nunc fistulæ, olim ex tibiis gruum; unde & cibis dicitur. *Malic* *lorem ventriculum*] id est, folliculum, quem inflare solent variis panniculis tectum: vulgo missam cornutam vocant, & quod obcurvam fistulam annexam habet. *Baccastabiles*] ex vino. *Multoties*] latius humile adverbium, quo idonei abstinere dicuntur. *Virem*] id est, laccum illum ex corio. *Pinguibus a mensis iuvenes ad campitæ*] id est, loca quæ plures petere solent, in quibus rusticæ choreas & ceteros ludos exercent. *Cantù saltidico*] id est, saltandi formam dicitur. *Et proximal*] id est, proxime appropinquare aut instat. *Ætas quartæ*] quia ætatem proxime dicitur. *Dies rapidus*, *etc.* *Si qua*] id est, aliqua, dies] i.e. non pestas, est bona. *Iusta*, prospera; præterit hæc rapidus] lociter transeuntibus: id enim videtur iustis. *Inimicis* *tinierent*] Generalis sententia, quæ finem facit: pautamen videtur dicturus, sed à Fortunaro ad coercitionem coris avocatur. *Videt*] id est, vidēsne? *Pecus tuum* *trat* *vineta*] id est, loca vitibus constituta vicina. *Exidetur*] id est, ut nos oportet ad custodiam pecoris. *Nemus*] id est, damnemur, gravi malitia] id est, pena pro admittenda

*Patulus.**Oenophilius.**Oenophorum.**Iesus.**Tonus.**Ventriculum.**Proximare.**Vineta.*

infania amoris, inscripta
ORTVNATVS.

IoANNi MUSEBLIT argumentum.

Paulus exhortans dedit suspencia, prius:

Formam Amynam.

Faustus, & Fortunatus.

Quis sum scilicet ades? quia te (cum septima lux est)

Deum? propterea nomen huc pascua uisitum?

Paulus, Pax noster qui in eternabim agnos

creuerat, ex Iudeis quod sequeretur uisitum.

Nec, sicut Gregorius, pax uisitum.

Paulusque uisitum, ipsam munere diuini s

Deumque opem, fluctuante uirce furens.

Faustus. Ecce Paulus exhortans mala sequitur omnia, nosler

Lippus et auer, qui pascua dicit, & arva.

Fortunatus. Uerum, quando extra tempora, & ultra

Mensuram atque modum subito concruevit asper:

Nunc autem ad pascu tempus: nam liquit uisitum

Nix bryoniae euig, implent cava flumina montes.

Se exauert, fluctuante ameros: sic flumina rursum

Se exauert, palauisq; onerant: hominum quoq; mosest,

Quae uis euig, premunt, alieno impone te templo.

Quis sum scilicet ades? In hac ecloga dam habitur amoris

aduersus, qui Amynam pastorem desperisse memorabit

Fortunatus. Non enim nomini congruer, ut Fortuna-

tu amors experieatur amatos. Amynas a Marone in-

auer pastor annulus, unde dicit, inuidit Julius Amynas,

Amynatus autem dicitur vindicatus. Talis autem Amynatus.

Amynus est ad furorem & inuaniam, cum coepit de-

uersus compovert. Vrtrumque deduci videretur ad uulnus,

quod ex uulnus, punio, repugno. Principium colloca-

tionis est de inundatione Pauli, quam Faustus accusat,

quod inuenit illis diebus cum pccoro. *Cui tuus seruus*] Seruus.

hie, carduus sed ueruusq; sic accipio, ut ad tempus refe-

rauit. Virgilis. Tardu venere (uulci). Nam lento, piger,

olitane, crux manu posse, seruus autem uel per-

18 BAPTISTÆ MANTVANI

duntaxat etiam si celer, & precepit. *Iam* [optime] *hunc* *septem*
dies. *Prima* *tamen* *luz*, & *primus* *dies*, *disterum*, *ma-*
tore *Valla*. *Nam* *primâ* *luce* *facio* *quod* *in* *prima* *parte* *di-*
cit: *primo* *die*, *quod* *coto* *ipso* *dic* *qui* *primus* *est*. *Georgi-*
ne *nocent*] *Quasi* *dicat* *minime*, *cum* *ager* *Mantuanus* *opti-*
mus. *Vnde* *Maro*, *Et* *qualem* *wfelix* *amis*? *Mantuanus* *am-*
pum. *Padus*] *fluvius* *est* *maximus* *Italiz*, *in* *quem* *jung*
Mantua *influit* *Mincius*, *unde* *de* *utroq* *dicti* *Maro* *in* *Ti-*
tyro, *Hic* *inter* *fluminis* *nota*, *Et* *fondi* *sacri* *hymno* *caeciliis* *ca-*
cum *Nostros ergo agos*] *i.* *Mantuanos*. *Nbi* *caeciliis* *omis-*
sâ] *aut* *omissâ* *vulgarius*: *Horatium* *secuti*, *de* *pointo* *5*, *di-*
cimus *omissa* & *omisi*, *primâ* *brevi*. *Nocturnis* *operis*] *i.*
operationibus *aut* *operariis*: *nam* *utrumq* *sig* *nificant* *hec*
opera. *Per* *Padus* *exi* *videns* *mala* *sequi* *omina*. *]* *i.* *portenta*,
sut *indicia* *futuræ* *calamitatis*. *No* *per* *]* *i.* *nostras*, *aut* *co-*
patriota *noster*. *Tityrus* *i.* *Maro*, *qui* *in* *primo* *Bucolico-*
rum *per* *Tityrum* *intelligitur*. *Et* *autem* *]* *in* *fine* *primi*
Georgicorum, *post* *czedem* *Cæstoris*, *quam* *tor* *noz* *a* *se-*
cuca *sunt*, *Quia* *Fluviorum Rex* *Eridanus* *tempoq*, *per* *omnes*,
cum *stabulis* *armenta* *tulit*. *Idem* *enim* *est* *Padus*, & *Erida-*
nus, *ab* *Eridano*, *seu* *Phæthonte*, *filio* *Solis*, *qui* *in* *eo* *sub-*
mersus *dicitur*, *denominatus*. *Idem* *dicit* *Horat*. *i.* *Car-*
min. *de* *Tiberi*. *Vidimus* *flavum* *Tiberi*, *retortis* *Lutine* *He-*
trusco *violentè* *undu*, *tre* *dejectis* *monumenta* *regi*, *Tempus*
Vesta. *Qui* *pascua* *dixit*, *Caro* *id* *est*, *Bucolice*, *in* *Geor-*
gica. *Prudenter* *Æneida* *tacet*, *ut* *cu* *ius* *lectio* *ad* *ruficō*
n *on* *speciat*. *Horatius* *autem* *in* *sermonibus* *remittet*, *qui*
tunc *nondum* *erat* *emissa*. *Postea* *Bene* *forbitur*, *ne* *por-*
tentis *fidem* *pris* *corum* *adhibere* *censeatur*: *qui* *verò* *in*
tempestivè *fiunt*, *nihil* *portendere* *videntur*—*præter* *la-*
Num *liquitat* *id* *est*, *liquescit* & *deficit*. *Virgil*. *Georgico-*
rum *primo*, *Vt* *ne* *geba* *canit* *claus* *montibus* *humus* *li-*
quitur, *montes*] *Nominatius* *est*, *qui* *montes* *implent* *ca-*
va *humus*, *humus*, *alveos* *humatum*. *Se* *expansus*—*re-*
delicit *montes*, & *onerant* *humus*; *humus* *in* *ca* *sum*
in *mare* *demittunt*: *nam* *Omnia* *fluminis* *fallunt* *se*,
& *mare* *non* *valunt*. *Vnde* *ruficō* *dixit*, *Pelagique* *merita*

Padus.

Opera.

Omina.

Nostra.

Tityrus.

Liquitur.

Q. 4

nos autem] Temesis, id est, incisio est, pro quaenamque
Dicatur autem Temesis, non Temesius. Alieno impinguere
unde de Pharisēis Salvator, Matth. 23. Alligant au-
tem gratia & impunita, & impunitus in humeros bo-
norum digne autem suo nobis et mouere.

Qui] Qui et contraria revocat suis ait suis amicis.

Qui] Qui sentit Pado (dilecta mirabile) noster,
Purpurea, lucis majestatis suarum undarum.

Qui] Vrbi nata, obscura fumigellatio soisse.

Qui] Luminis cado alement, labens ad visa minillat.

Qui] Nidet & ex imis fatur gravia obda lacunis.

Qui] Multa, tunc nati sursum elevacionis horum.

Qui] Multa & magna serum aliquando incommoda cives.

Fort. Commendat omnis sua fere incommoda secum.

Et sorti appendix est immobilia & ruris.

Fuisti. Haddenum Eridanus & nostros deperatus amores;

Quod de quidem nato alio Veneris mortis omnia galum.

Lucis lepida nitidâ, tellus vir et, arva vulnus.

Canibus & dilatati verna, nunc annua fumum.

Fort. Tu dura lusisti, sed nos aliena sequaruntur.

Nanque ubi hodi referam paucis amores,

Ut dotti Veneris nibil esse potentia igne.

Pauper & infelix sub sydne narus Amyntas.

Sex viuâ totidemque pares late juveni.

Armenique patrem ducens in posa tauntum,

Veneras ad l'oitum, nuditu ubi Minimus undus.

Alluit barbas fugiens partier agitos.

Armenique proprie aquas pimatis arduis mavis.

Et Datus, campo moles fonda ta palustri.

Hic ipsius recubans, vitres prope fumicundam.

Vita ubi amplectum longis dumetu laceri.

In vena curvata ripa superominet umbra.

Prisca in insidias tendebat arundine, & hama.

Meliora, solis rapidâ violentia adutus.

Proferat deo campos: finem Philomela canendi.

Fecit, & neque lux, passim mariannibus herbis,

Postea vix poterat, neque novi lumen i'candus.

Ditique

Dumque incubit aquis, studioq; intendit inari,
Taurus (ut auditum est) primum veratus ab aliis,
Mox canibus, demum furaci à milite, sylviq;
Abditus, ex toto confessum evanuit agro.

*Sed iam contrarium] Non interrogative, sed indicative legatur. Sunt salutis] id est, proprius, aut debitus aucti-
pallage, id est, suum auctorem. Mirabile distil] id est, ut dicatur, veldum dicatur. Noster lacus] vicinus urbi nostra Mantua, scilicet Benacis; Mincius caim ex Benaco fluit. Lintre] id est, scapha, aut alijs navicula. Gravis obba] id est, lagena: Persus sessilem vocat, et quod late fundo quasi sedeat, dicens Sacre, 5. Exbalat vapida lesum pice sessilis obba. Melioribus horis] unde Juven. Dicit enim qua Sydare te excipiant, madu priores incipientem Edere vagium, et adhuc à matre rubentem. Sed id Ethnicis quam Christianis consonantius. Verum si non grahimus, aut compellimus inviti, ducimus ramen zelo, & invitamus.*

*Appendix illetabilis] quia in hoc mundo non sunt solidi, nec plena gaudia, quoniam nihil habeant amaroris. Nam ex-
tremum gaudii lucis occupat. Appendix dicitur, quod ap-
penditur. Illetabilis] De qua non est lexandum. Sic An.
4. Hinc Drepaxi me portante illetabilis est. Multa sunt pro-
verbialiter dicta, notatq; digna. Boëtius dicit se didi-
cisse, in foribus Iovis esse duo dolia, alterum boni, alterum mali; neminemq; nasci qui non aliquando exiitq;
bibat. Hadesus Eridanus] scilicet dictus est, i. inundatio Padi. Nostros repetamus amores, Quandoquidem nunc] sci-
licet in vere, precipue dum nix liquitur. Tunc enim Ve-
neri potissima datut opera: unde Veneri dicti quod fer-
verno tempore gignuntur. Alma] quia diva, creatrix, ab
alendo dicta. Nam propagatione conservat genus no-
strum. Arva volvunt] Mato, Hinc volvunt conuentus in ar-
vis. Exhibitant] Iudicij, Grace, unde hilarem Ferent. dicit
facit hilario verbum, quod est, hilarem & laetum facit.
Nunc omnia fiant] i. fortius producunt. Tu quoq; fulgi] i-
tuos amores feliciter cecimisti. Est enim ludere res non
graves canere. Unde Virg. in Bucol. Et ipsius ludere qu-*

*Linter.
Obba.*

*Appendix.
Illetabilis.*

*Veneri.
Alma.*

Hila, are.

*Fatigare.
Ludere.*

ad eum calamo permisit agresti. Et Ovid. Illa ego qui suetam
naturam lusor amorum, ingenuo perit Naso poeta mea. Ita
Mero in culice, Lusimus Ollavus gracili modulante Thaliam.
Quippe ut araneoli tenemus formavimus orfum. Sed nos alic-
quoniam] Non enim fortunato, ut dixi, infortunia a-
morum concurrunt. Ea enim dicturus est. Veneris nibil esse
pernicius igne] Mer. Omnia vicit amor, & nos cedamus a-
mori. Et ideo de tempore quo amare bellum dicitur, Gcor. 3.

Tempore non alio catulorum obliterata
Savio erravi tempis, nec sumera virgo.
Tam multa infirmes ursi, si agemque dedere
Per syrias, tam suus aper, tam pessima tigria.

(Heu!) maledictum Libye soli erratur in oris.

Et infuso sub sydra] i. molesto, & inferente quasi vim;
quod plus est, quam si infuso legendum sit. Ad Colum] i. Coitum.
ad arcem sic dictam, quod esset ad fluentem Padum, &
Mincii ex Benaco, ut dixi, nascens. Perpictus] veloci-
ter. Arx nova] castellum notat. Propter aquas] i. iusta. Virg.
Georg. 3. Et viridi in campo templam de marmore ponam prop-
ter aquam, tardi ingens ubi flexibus errat Mincius, & tenera
pax ex illa arundine ripas. Sed quaram, cum ille in laudem
Mincii dixit, tardis flexibus (est enim sic utilior nava-
ribus, adverso presertim flumine) cur hunc dicat, fugient
pericliter. Sed dicemus id ad inundationem pertinere,
qua flumina tarda aliis, pernicia sunt. Longis lacertis] id est,
brachiis, quia labruscæ non putantur, nea rese-
cantur. Arundine & humo] id est, hamata arundine, i.
virgâ tenui. Sciderat] mutavit quispiam, fecitq; Pro-
sciderat. Nam scindo, scidi, priorem corripit. Ann. 3. Hes-
perium Siculo tuus abscedit, uruq; & urber. Vbi Servius ta-
men videtur sentire, debere produci. Nam metu, inquit,
causa (sci) syllabam corripit; Verum non legitur corripia, cum
contra sepe reperiatur. Hor. i. Car. Ne quicquam deus abscedit,
ut. Posset foris legi, Salverat, aut quid simile. Neq; iux] i.
diurnum tempus. Neque nonnumore] id est, tunc. Virg.
Dñm, hisma pascuntur apes, dum rere cicada. Studioq; intendit
i. pascendi humo, unde perum utilitatis consequi-
tur, presertim prætermissa custodia armatorum. Ab auctro]

Vespz genus est, sic Græcè à sono dictum. *Max* i. p. 10 post vexatus à canibus. *Demum* i. tandem, aut ultimè *Abditus* iudicatur, absconditus. *A militiæ* i. virto belligero hominis conditionis, unde *furaci* addit. Non enim militem dicimus equitem auratum, sed millesimum quemque, quemlibet è numero millenario, etiam vilissimum. Unde milites Romani potissimum pedites vocant.

*Quod puer ut nrovit, tumulum conseruavit, & altâ
Voce bovem clamans, longo rura omnia visu
Prospicit. Ut frustra niti se compertit, arcum
Corripit & pectoralim, sequiturque per invia tantum;
Illum per caulam, & per stabula omnia querens,
Per colles, Benace, tuos, per confina ovinum
Iugera, per vnde scia & vixibus agri.
Venerat ad sublimè jugum, quod sulphuris arcem
Sustinet, & longia aperit prospexit hailline
Benacum, hinc campos longè latèque patentes.
Luce ex sacra fuit Petro, frondeme sub ulmo
Mixta erat ex omni pubes post prandis vito,
Ducebatque leves buxo resonante choreas
Rustica gens, nulla genus arte domabile semper
Irrequietum animal gaudes sudore, peracta
Mane sacra, scilicet (quando omnibus otio) luce
Ipsa otio ac famis impatiens epulauit, & implet
Ingluviem, audito properat ubi cincet ad ultimum;
Hic fuit, hic salu fertur horis inilar ad auraz.
Quam rostris versari nefas, & tamere, terram
Calcibus obduri & in erii male frigas.
Ac ferit, & tota Baetica facit Orgia luctu.
Vouiferans, ridens, saliens, & pacula siccans.
Faust. Stulte, quid hoc facis? solertia rustica dannas,
Rusticus ipse tu malum es, tibi pessimum ipse.
Fort. Dicla jaco fuitini, nostrarum repetamus Amputam.
Quod puer Prosequitur historiam, aut argumentum ex
ptum. Prospicit. Ipotro aspicit. Aenidos primo; Non
in conspectu nullam, tne in teatru erum Prospici
Vixi & postquam in Penitentiis, & per stabula omnia q
vixi.*

Miles.

Prospicere.

colles, Benac, iusos] Non longè ergo distat, ita ut de eo intelligi posset, quod dixit, *Noster lacus. &c. Sulphuris arcen*] & sulphure denominata. *Benacum* qui ut Latius ex Alibus augetur. *Sacra fuit Petro* ad vincula, ut videtur, eamvis Augusti. *Buxo*] i. filii ex buxo. *Maro*, *Tympana* ut hucusque vocat *Berecymbia*. *Ita ait iste*] Sic Maro in fine Georgie. *Ignobilis oti*, pre otii dicit. Nam ut hic oti scribas, verius non patitur. *Devitis in flas*] i. in morem, quod Valla, ut dixi, imprebat. *Quam rastri*] scilicet in cemeterio, aut alio loco sacro, aut areæ publicæ. *Fa. n Orgis Baccho*] id *Orgia* est, celebrat Bacchanalia. *Orgia* autem generaliter dicuntur omnia festa. *Calcibus*] à nominativo talces. Sic e. *Calces*. nim scribendum præcipiunt; estq; incerti generi. *Virg.* *Feratq; calce fatigat*. *Alibi* mastum legat. *Inerti mole*] i. pondere corporis inertis. *Tibi pessimus ipsi*] *Cohfessus enim fuerat* suos amores; unde posset in eū dici illud Horatianum, *Quam temere in nosmet legem sancimus inquam!*

Continuit gressum, baculoque innixus acerno,

Intermisit iter, donec mitesceret astus.

Ab puer infelix? estus te major in umbra

Corripiet. Nudam vides ne in fonte Diana,

Claude oculos; blandus neu des Sirenis autem.

Sors tua Narciso similis. Narcissus in undis

Dum sedare suum properat, sicut amplius: ut tu

Exterior em astum fugiens, intrinsecus ordes.

Quam inelutus fuerat, (nisi te sic fata tulissent)

Ad reliquias rediisse pecus, seruisse juventus,

Amisisti horis aequo animo dispensia ferre,

Quam, dum conatus es perdere, perdere teipsum!

Fuit. Sed post facturam quis non sapit? nesciunt tis,

Cuiusdam post facta dati, quod oportuit ante.

Cuiusdam post facta, imber post tempora frigori.

Continuit gressum] reliqua prosequitur. Baculo acerno] ox

ante arbore. Acer enim primus brevis, hujus aceris secundum

Prileianum, facit: unde acernus, a. um. Intermisit iter

undis habuit ad inquitendum rautum. Ab puer infelix

acciditatio Fortunati. Sic illuc, ab virginis felix? que in

Accidit.

dementia.

24 BAPTISTÆ MANTUANI

dementia cepit? Nudam videoas nè in forze Diana, Claudi
 i. averte oculos, nè videoas vanitatem. Sed ad fabu-
 lam alludit. Affzon enim, quia Diana imprudens nu-
 dam vidit, à canibus disperitus est. Blandus] neu des Sire-
 bus autem] nam Sirenes, ut audent, storda aure transire sper-
 ut inquit divus Hieronymus. Fuerunt autem, auctore Servio,
 in fine 3. Ien. tres in parte virginis, & in parte valueris, A-
 shelo fluminis & Calliope Muse filia. Harum una vox, al-
 tera tubis, tertia hydra canebat. Et primum fuxia Pelorum in Ca-
 preu insulis habuauerunt, que illecos suo canto in naufragia de-
 ducebant. Secundum veritatem meretrices fuerunt, que trans-
 euntes quaniam deducabant ad egestatem, bis fidele pars in for-
 naufragia. Huius Vobis contemnendo deduxit ad mortem.
 Hec ille. Harum nomina dicuntur Parthenope, i.
 qua quæ nunc Neapolis, i.e. nova urbs dicitur, olim sunt
 denominatae, Leucosia & Legia. Dicuntur autem ab
 eo, quod est vapor, quod significat connectere & re-
 gniere; & aspiratio convertitur in S. Harum cantum ad
 Vlyssem transstulit Cicero in carmine, cuius principium
 est, O deus Argolicum, quia puppam Hecu Vlysses, &c. Sors tua
 Narcissus similius] Is enim secundum Ovid. Met. 4. cum su-
 perbia formæ elatus, cæteros & couemneret, amore sui in
 fonte vili exalit, & cum sui compas esse non posset, in
 margine languens tandem in sui nominis florem con-
 verti meruit. Dum sedare suum properat] in fonte vide-
 licet. Sicut amplius] amore sui illuc vili. Intrinsecus ardor]
 æstu amoris. Quem melius] i.e. quanto. Sic Virg. in 7.
 Tam magis illa trahens, & tristibus effixa flammis, quam magis,
 &c. Nisste sic fata tulissen] imputat fatus, sed tamen
 immetit, ut legitur apud Aul. Gell. lib. 6. cap. 2. No
 mibi! quid dannant mortales numina calis? Esse audent etenim
 per nos magia, cum tamen ipsi recordi præter fatum habent multe
 dolores. Multi ergo fatus imputant. Iuven. Hunc est
 fatus imputo. Ex alibi. Fatalis quæstus homines. Et Manl. lib. 2.
 Fatz quoque & viles hominum suspendit ab astris. Sic felix ad
 triste uenit per singula fatum. Verum fatum varie accipio-
 let, uicinque camen accipiat, dicimus non imponit
 arbitrio

Sirenes:

Narcissus.

Quodam.

Fatum.

ad hunc nostro necessitatē, etiam si satia viam inveni-
mus. Confidimus post satia est, inquit, imber post tempora frigida]
hunc ad hunc institutum converit, nō non rusticus pu-
er. Ut nunc Maro inquit, Dulce satia buntur.

Yū pueriles inter pulcherrima turmas

Mercede, albo cincto, abhī procerior, annos

Media querer quibus, vel cinctus, ore nivens,

Vibranū certate patens, & vincere nymphis,

Amulio ruribus gaudet: ad tempora limbis

Item, & ad praeclara classem velamen abeno

Claviculo, medium fulgenti fibula ferro

Sanguis in angustum, noua candicat infusa leprosa

Luna rugosa, pedibusque allabitus imia.

Hunc puer ut vidit, penit, flentisque tuncdo

Humus, & in pectus crevis asperbiat ignes,

Ignotus, qui nec aquis perire posse, nec imbre.

Diximus, neque grammibis, magis que suspiris;

Oblitusque gregos, & dannos domesticos, tatus

Vrictus; & nodos in hunc expedit amarus;

Sape graviscentem verbis compescere flammam;

Nixus, & insanius juventis cobibere furorem,

Dicibus, Misericorde puer, quis te Deus ipsas

Misit ne ambages sic non Deus, immo Satanum,

Veffimus ex illis, quos nolimus utque diebus

Qui tribus in terris suis eis ex aere lappos.

Yū nollemus] Non attendens ad interlocutionem Fausti-
ni, pergit Fortunatus, describens pueram, cuius amore
exenti. Ut nunc querer quibus id est, viginti, que & etas rusticorum
ad laborem expeditibus grata, cum urbano
vixit, ut in Buntū. Ami quid? Sedecim. Flosipse,
nymphis, & amulio nymphis, i. sponsis, aut pueris pro nymphis
nubilis: eis nucem datus, more Virgiliano, Monibus
flosipse, pueris amulio. Amyntas id est, tecum: & cum nymphis
datus additur, & vincere, cum sequatur nymphis.
Amulio nubilis oportetens. Autem id est, patrum aureis,
Sunt à litteris latitudini deduxit Maro. Limbus id est, vestis
pilorum, abutus id est, 2100. Claviculo id est, spinctero.

Fulgenti

Fulginti ferro pex misere artificio, aus ex dorso dñe
ferrum vocant. Stringi in angustum] ut gracilium habem
niam pugnat babuum paulo, pugnare esse auit. *Nemus mili
nea*] id est fascia antieksi scolpi. Sunt autem diuidi epida
ta quæ Latina lingua resurgit, nisi divisim constituta
sed tamen hæc tolerantur, quia pertinacæ est uti dicit
instita noya ex lino, quæ sufficiunt conveni. Nemus im
linea, & scriba stolz matronali congruit. *Allobutus in
pedibus*] i. ad imos pedes defluit. Horatius satyromim
Nil medium est, sunt qui nolunt terigisse nisi illas. *Quemus* /
tæ talos tegat instita vestie: est autem instita conuicta
sciola, quæ protesta dicitur, ut inquit Acronus dicit
locum. *Lapsu rugosa*] i. implicata contraria. *Nec puer
vidit, perit* i. *Maro*; *Vi vidi*, ut perit ut me malu*subfluit*
ver! *Flammatisq; tumido*] A. impiciendo: hic actus accipi
tur. *Ignes ignes*] Bona & artificiosa repetitio. *Qui in
aquis*] *Nunc* editum apud Gell. lib. 19. cap. 9. 1.

Quid faculam proferat pueras, quæ nil opus habent? 10

Ibimus, hoc lucet pectora summus satum.

Islam non potis est vis fava, extinguiere venti, 12

Aut imber calo conditum precipitum.

At contra hunc ignem Veneris, infusi Veneris ipsa.

Nulla est que possit vix alia opprimeare, &c.

Neq; graminibus] id conqueritur Apollo apud Nasonem
Hes mibi! quod nullus amor est: medicabilis herba. *Magistris
furvis*] id est, incantationibus, quæ obsecrare remouunt
consciencia preferuntur. *Qui te Deum*] ex veteri consu
tudine interrogandi. Nam hodie, cum unum cœlum
Deum, ineptum esset, nisi abusivè, ut dicit, ex positione
re inferos dicamus deos, & amorem, aut virtutem. *Qui te
In istos ambores*] i. inextricabiles chrotes. *Sed non facit*
right ergo quid dixerat Deus. *Inte*, inquit, *Satanus*
sumis] nominativo Satan, hujus Satanas, sicut *Satanos*, *Paganos*, *Paganis*. Petrus ergo qui ex
Satanæ, mediâ brevi preferunt. *Ter nubus*] i. nubes nub
bus, & totidem diebus ex novem dñis in Anglorum
1000

Dixi nge, si nolles quodquam s; rem in istre, si quem

Videris bac pacio ditescere, surgere in altum,
 Dilatare domum, majoribus borrea acervis
 Complere, his studiis extendere latius agros,
 Multiplicare greges, acquirere pascua bobus.
 Inter tot populos, quot habet latissima tellus,
 Sunt qui nostra ferant mensis epulanda cruentis
 Corpora, & humanos absumant dentibus artus:
 Sunt, inquam, quos tanta malis tot texas Crimis:
 Sed nullum est iam immane genus, iam barbara nusquam
 Gens, qua sumineos non exerceretur amores.
 Hinc veniunt rixae, veniunt & iugia, & arma,
 Sape etiam dicta malo cum sanguine invictus.
 Hinc quoque delectis everso manibus urbis.
 Ipsa etiam leges, rubrisque volumina loris
 Clausa veiant seclusa hoc, & deservantur amores.
 Ut leges audivit, ad bac responderet Amyntas,
 Civis enim fuerat puer, & versorus in urbe
 His manibus prudens & circumspicetus haberet
 Nieris & sensu tetricos anteiret Calones.
 Error hic, bac passum sapiens dementia regnat,
 Ipse sibi blanditur homo, solerisque putari
 Vult animal, tamen incautus sibi multa testendit.
 Retia, & in forenum cedidit, quam fecerat ame.
 Liber erat, servile iugum sibi condidit ipse:
 Pondus id est legum (vidi ipse volumina) quas nec
 Antiqui poluerere poterat, nec possimus ipse:
 Nec seruare etiam poterit venitura nepotum.
 Asper quidam sibila est bonitatem prudens: cabra
 Sperat, & esse sibi sedem inter sidera credit.
 Forfuit in volucrem moriens transibit, & altum
 Spiritus effumbris transibit ad aeterna penit.
 Tunc ergo, Quid latras? legum Denu amas, & ipse
 Non parere, sapit magnam nimis impietatem.
 Fau. Grandia de mortis horis sunt certaminis rebus.
 Fau. Quid sursum recti? quantusque paucus, & asper
 Sim morte, tunc crinio, tunc vi, tunc ore valebam:
 Nec nubilis alio poterat companere postor.

28 BAPTISTÆ MANTUANI.

Faust. Num quoque si relata virtutu gyadiae supino,
Alter eris Matius, raso ore videbere Caro.

Fort. Talia respondit sic abjuratus Amyntas :

Fatæ homini Deus inuidit. Concessa voluptas

Visa bonum nimis excellens, & voia repressa

Legibus invenit, ut equi ligat ora capistro,

Nè quocunque libet flebat vestigia, secessit.

Que mea sic, me cogit amor, sententia, furi,

Liberaque ora facit : qui non communicat usum

Conjugis, inuidus est : livorem excusat honestas

Introducere usu longi livoris iniquo.

Nam dum quisque sibi retinet sua gaudia, nec vuln.

Publica, communis mos ac longevius honestas

Fatæ, & bunc morem fecit dementia legem.

Invidia res amor est, res inuidiosa voluptas.

Tunc ego non audens dominem coniudere contra

Ampius, insano rediens ab amante, recessi.

Faust. Cernis, ut hic malus affectus sic lumina mentis

Claudat, in errores ut sponte feramur aperitos ?

Fort. Cernis, ut à summo liventia nubila Baldo

Se agglomerent? oritur granda : nè forte vagantes

Temporis deprendat oves, discedere tempus.

Dic agè] Progreditur in detestationem amorū, quod illam
avertat: facitq; id quasi satyricè, docens nullū ex amorib;
bus emolumētū, nullūq; per eos dītēscere. Sunt qui m
fia ferant] Tyranni, qui sanguinem & sudorem pauper
rum absumunt: aut ad Cyclopas & Læstrigonas respexit,
aut ad Egyptios à Iuvenale damnatos: sed verius ad a
ros, qui quicquid pauperes sudore pariunt, devorant. I
veri se urbes] ut Troja & aliae (ut Hor. 1. Ser. sc̄nit) multa

Nam fuit ante Helenam cumus, set oryza bellis

Causa: sed ignoti perierunt maritibus illi.

Quos vescere in eis tam rapientes morte se ferant,

Viribus edivit cedebat, ut in grege tamis.

Tetricos] severos & rigidos, à Tetricis montibus aspergi

Anteire] collisio est, sicut indeinde, prouide, deesse, beris

let. Calon's] duo nominati sunt severissimi; major in

Tetricus.

Anteire.

Castores.

Co

Censorius, & minor Uticensis, *Ipsae etiam leges*] ut lex di-
vina, Non machaberis: lex humana, ut lex Iulia in adulce-
rol. De qua Juvenalis, *Lex Julia dormit, &c.* Quas nec AN-
toni potuere patres] Sic beatus Petrus, *Act. 15.* Nunc ergo
ad iustitiam Deum, impudenter iugis super cervices disciplinorum,
neque neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Sapiens
dementia] bona implicatio, sicut apud Iuven. Inter Sogra-
fici non solum fessa cinetos: cùm nihil sit magis repugnans,
quam Socraticum & cincendum esse: sed ut in *Prol. Andr.*
dicitur, *Multi Faciunt ne intelligendo, ut nihil intelligant.*
Videntur ergo sibi sapientes, cùm sint dementes, iniquam
iuste ferentes legem. Hor. *Quam temere in nosmet legem*
facimus iniquam! *Quam spesrat ante!* Sic David, *Incidit in*
fruem quam fecit. Forstulan in volucrem] tanta est amantibus
insania, ut etiam quæ fidei suæ irrideant. Graphicè
ergo docet, quæ non sit sui compos quisquis amar.
Grandis de magnis] nō decori personarum immemor vi-
deatur poeta, (videtur enim altior hæc disputatio, quæ
in rusticis conveniat) inducit alterum interloquentem
quæ minus habeat fiducit unde Fortunatus, more senum
qui se laudant, & sua tempora, (ut Nestor apud Homerum:
unde Flaccus in arte, *Laudator temporis aeti*, Se pue-
nit se in adolescentia fuisse præstanti ingenio, &
prudentia magna prædictum. *Quid fuerim reris*]. i. arbitra-
rit. *Quemvis pannosus*]. i. veste multis pauculis conlata,
& crasso panno: - *asper Sims modo*] i. pannu annisq; obfi-
ci, ut inquit *Comicus*. *Nunc quoque si tecum vultu gradiare*
eris, Alter eris Marus] Qui proectus erat, & ut Appia-
nus docet, vultu severo; qui ex vultu diritate, cùm nihil
queratur, satis proferte vilis quæ ingentem inachi-
aretur eisdem. *Papyrius autem Carbo*, illâ têpestate, quâ
cum juniori Graccho conspirabat, adhuc juvenis, scu im-
berbis erat: unde ait, *raso videbere Carbo*] alludens, nō fal-
lor, ad carbonem, quo nihil nigrius. *Vi equi ligat uia*
magis. Seffor] i. qui insidet equo. *Me cogitamus*] non
ergo suli juris aut liberum se fatetur, sed amore coa-
guli. *Qui non communicat noster Conjugis, nullus est*]
full.

vult errore & hæresi Nicolaistarū, etiam conjuges debere cōmunes esse, & per invidiam suam cuiq; datam, & legem Iuliam in adulteros latam. Quæ res quia honesta vīsa, lī- vorem excusat honestas. Honestatem autem introduxit longus, sed iniq; us, inquit, usus: quæ omnia sunt ab in- fano & demente amatore dicta. Vnde quam vidit, non maritali affectione amavit. *In vīda res amor est*. i. invidere faciens; quia nec regas parem, nec ferre Venus potest. *Livēntia* lūb nigrā & densa à livore, qui est macula plum- bei coloris, ex compressu facta. *Tibul*. *Tum succos berbāsque dedi, quis livor abiret*, *Quem facit impressa mutua dente Venu*. Et quia tales in iaudi contrahunt colorem, ideo lividi dicuntur; & livor, invidia. *Baldo* j. i. à monte vicino. Est autem futuræ Eclogæ paratissime, id est, preparatio.

ECLOGA III.

De insani amoris exitu infelici, inscripta
AMYNTAS.

IOANN. MURMELLI argumentum.
Agricola duram sortem, miseriique furorem
Fortunatus, & exitum deplorat Amyntas.
Faustus & Fortunatus.

Illa befferna rucens Baldi de vertice grande,
Fortunatus, fuit nobis innaxia, divis
Gratia, nostrarum quibus est custodia frugum.
Sed, veluti ex illis veniens ait Harcilius oris,
Veronensem agylum, pecudes, & ovilia sic est
Demolita, casas & pastoralia iecula
Sic evertit, ut agricolis spes nulla superfit.
Agricolis etenim pecus est substantia, & arva
His subjecta malis: grandis thesaurus in arca
Civibus est, quem nulla querat contundere grandis,
Nulla pruina, gelu nullum, nulla aeris ira.
Fort. Nescio quis ventos tempestatisque gubernat,
Id scio, sed neque fisco, sat scio: sed tamen auctor
Dicere. Quod vitâne ideo multilabor in ipsa?
Numina si, ut peribent, q̄bem moderantur ab aliis,

Extimo nil duras bonum cunare labores.

Aspice, quo tenuem vidum sudore paramus,

Quot mala pro gregi, pro natis, pro coniuge pastor

Fert miser: infestis aestate caloribus ardet,

Frigibus riget hibernis; dormimus ad imbrem

Colibus in durtis, vel lumi. Contagia mille,

Mille prement morbi pecudes, discrimina mille

Sollicitant; latro infidus intentus pueri,

Atque lupus, miliesque lupo frater omni.

Et manus assiduo detrita incalluit usq;

Squaluit os, barba obrigit, cutis aruit aflux;

Vna repentinor apud omnia turbine grande.

Hoc superi faciunt, quibus inclinantur ad aras,

Et quibus offerimus faciles, & cerea vota.

Nescio que pietas est qua clementia tantis

Cladibus involvas pastores omnium egenos.

Illus informa ruens] Facto ex eventu pastoribus colloquio, prosequitur Fortunatus infelices amores Amyntae. Stilus, quis pastorallis, facilissimus est: quocirca brevissimus vero.

Illus grandis hesterna] cuius meminist in fine praecedentis Eclog. De vertice] i.e. summicate. Vertex enim dicitur *Vertex*;

summitas, à qua vertendū est, cùm altius ire nequeas, ut

in capite & monte. Baldus] Baldus mons est. Divis] i.e. san-

ctis. Harculas] rustici nomen, quasi *bonus cultor*, aut *arvi-*

me, aut remansus apus enim dicitur *rete*. Est demolita] i.e.

dejecta, prostravit, calamitatem inscrendo. Casas] ruguria

pastoralis. Et proinde dicit, pastoralia teatia. Agricolis ele-

mus] Ordo est: Etenim substantia i.e. possessio & peculium,

et agricolis pecus, & arva. Nulle seris ine] i.e. tempesta-

tes, quasi ab irato Iove, qui & aer dicitur, illatae. Nescio Ira aen-

taus, &c.] Rustice id dicit, sed graphicè. Sunt enim rustici

impatientes calamitatis, ita ut in proverbio sit, *Qui sua*

mittit, & sensus amittit: unde & Aeneas amissus a conjugi

(quoniam summus alioqui deorum cultor) ait Aeneid.

Quem non incusavi amens hominumque Deorumq;? Aut quid

aversa vidi crudelis urbe? Et in Bucol. amissio nato, Atq;

Dni, atque alia voces crudelis mater. Vitâne ideo multa labor

Herculæ.

Demoliti,

Casæ.

in ipsa? id est, anne ob id vivens puniar? id quoq; de mortuisticano. Nam illis durum non videtur, quod disseratur malum, utpote post fata. Numine si, ut peribent] Epicurei enim negabant: unde Maro in Bucol. Nee cum Deum credi mortalia quenquam? Lucr. Nec bene pro mortuis impior, nec tangitur ira. Hor. Serm. I. Credat Iudens apella, in ego; namq; Deus didici securum agere eum. Iudicium vocat apellam, id est, sine pelle preputri, hoc est, circumcisus. Securum eum] id est, scorum à cura mortalium. Unde Epicurus jactabat se levasse genus humanum duobus summè malis, metu, & superstitione Deorum: Metu quidem, quia dixit unum esse spiritus humani & bellum interium, & ita non esse meruenda, quia post mortem eveniunt; Et superstitione, id est, anxie religione, cuius non carent mortalia. Sed utrumque impium & scelus est, omnem pietatem & religionem destruens. Extimo] pro existimo: existimo autem, id est, censco & dico: per & plurimi scribunt. Existimo autem, id est, ex pretium constituo & licet, per & & st. Discrimina] id est, pericula. Milesq; impotitatis.] miles dicitur quicunque per diuinum bellum gratia iuscepit. Una grande] Vnde calamitas quæ dicta est, quod calamos, id est, culmos legitur. Est autem in sermone multiplex pathos. Quibus clamamur] adorando & sacrificando, nutu. Sic dicitur. Encid. 4. Dicitur ante aras media inueniuntur divum. Nam Iovem manibus supplex orasse supinis. Et intrâ: nos templi. Quippe tuus serimus, sumamq; sumemus manum. Iuu] id est, calluit, hoc est, tumorem & duritatem in. Passiores omnium egenos] Encid. 1. Omnia exhauius easibus, omnium egenos.

Faust. Fortunatus, scelus nobis haec omnia nostrum
Ingerit; aibet; i sententia iudicis aqua est.

Fort. Quid scelus? an fuius Christi uile infideli?

Faust. Iurio, farta, ira, Venus & mendacia rixa.

Fort. Quid meruere boni? nec enim scelus obruit amici,

Et tamen una omnes patiles pessundat Erryns.

Faust. Heu! nescia: male de superu sentire, nesciendum.

Hu iugur, que scire nescio, nescire noce se est,

Apoll:

Securus:

Extimo.

Existimo.

Discrimina.

Miles.

Postibitius, cuius uerum repelamus Amynta,
Quas sumus experti, quas ignorare negatum est.
Res vulgaris amor, studium commune juvenile.
Matur & affectus alii de caridine mentem
Surp. levant, animo sermo uenit & eger ab ego.

Intellectus licet, pro re, pro tempore, fari:
(Sic habitus Cosmas sapiens) in cognita nunquam.

Fausle, sapio: notos igitur repelamus amores;

Reflex. Amyntae postueta in fala fixores

Dicere, & in misero lacrymas impendere casu.

Eccl. Nc approbanda videatur sententia Fortunati, castigat eum Faustus, dicens illud notum verbum,

Domine mala que patimur, peccata nostra merito. Etibarci sen-

ariae iudicis aqua] Augustinus enim docet & occulta quidem,

scilicet interdum divina consilia, sed tamen nunquam inju-

ta. Hoc Maro A. n. 6. Aut equus amavit luppiter. & 10. A. n.

Rez luppiter omnibus idem. Quod scelus] Graphicè exprimit

scilicet opinionem, qui scelus insolentes putant, dum ca-

pitalibus criminibus vacant. Respondeat autem Faustus:

Queris quod scelus? Iurgia] i. contentiones que fre-

quentes inter rusticos sunt; unde promagno bone duxit

Maro sepe, dicens, Hinc tibi qui semper viam absumite sepes,

et Vetus] i. luxuria carnis. Quid meruere boni?] Non res-

pondet ad hoc Faustus, aut quia sefundat ad narrationem

utulis amorum Amynta, aut quia non decuit rusticum,

ut Theologorum suorum enodare. Vnde dicit nefas esse de-

actis Dei inquirere. Satis enim esse debet, quia Deus ita

vit, qui nihil in iustum velle potest. Ideoq; ubi divina est

præceptio, nulla debet esse percutiatio, ut Abraham no-

dis præclarè ostendit, dicente D. August. Nam filium non

dubitavit mactare, in quo tamen propaginis præmissio-

ne accepserat. At si quæras euf. boni cum malis punian-

tur & dicetur, tantum temporaliter puniri bonos, ut plus

mercantur malos autem, ad vindictam. Est ita pretiosa in

complectu domini mors sanctorum ejus. Mors autem pec-

catorum pessima. Nescire necesse est] altiorate ne quæsieris:

Mitte arcana Dei, &c. Postibitius], i. prætermis, aut mi-

Iurgia.

Venus.

Dobibitius.

ris habitus; ut, Post habui tam ex illorum mes scripsitudo, &c. Post habui coluisse Samo. Quas]. i. cuiusmodi sumus experti, quis hoc commune malum: Semel infans imita omnes. Miseris affectum alii]. i. affectiones & passiones & perturbationes. De cardine]. i. de stabilitate. Sepe levant] id est, amovens. Animo sermo venit ager ab agro] quia ex abundantia eis dis os loquitur. Unde Flaccus in arte, Format nimirum prius nos intus ad omnem Fortunatum habitum, iuris, aut impellit ad iram, Aut ad humum maiorem gravem deducit, & ampli. Post effert animi malus, interprete lingua. Sic habitus Cosmas sapientis] Cosmas (ut opinor) Medicus, Florentinus, illuditissimus & memorarissimus pater Laurentii, & avus Petri Medicis hic intelligitur. In postrema] id est, in ultima. Fata] id est, mortem usque impendere]. i. insperari, in misere casu]. i. infelici exitu.

Cardo.

Inpendere.

Præteriens illæ pars post tempore, viro sum
Infantere dominem video, & misterium amantem,
O iterum, dixi, mens inconsulta, veneno
Ebria facili; populu jam fabula fæctus,
Non respicis nullum? & adhuc in amore se puluis,
Te rapis atque tuos, peccus atque malitia tecum,
Vi quondam moriens rapuit secum omnia Samson,
Quum sanio enreatus etis, si forte sensu illam
Fata tibi delevino, quis sufficientibus intrarem,
Sororolentum, mortem, cum jam defecit omne
Robur, & ingenium, sensus quo recesserit omnis?
Hac tibi cuncta fecit, nisi mors præcederet, alias,
Ella domi, vigila, obserua super omnia semper
Prædicta, quæ tendas, & quæ venisse attendas illi,
Ite breve: discernere vias, hominemque memento
Non ad delicias, nec ad multibria naturam
Blandimenta, levitatem pernicioxa iuventus.
Ipse ego, cui peccas, cui lac, cui casus, &c.
Vnam ago: tanta agros omnes invanis agellam,
Tol diu ieratum evanias, incommoda passim
Tanta, tol aduersis totius convulsatur orbis.
Et huius illæ] Principium narrationis, illæ] Id est, in locum

Iucum illum, ubi dixi Amyntam amore languentem ja-
 cere. Parvo post tempore] Sic Maro : Respxit tamen, & mul-
 tu post tempore venit. Vnde post, & ante gratiam excelsiss, a-
 blativum regunt cum suo, si volumus, casu; ut post dictum
 nomen parvo tempore sine autem casu hi, videntur adver-
 bus, ut poslea & antea. & iterum] bonus est versus, quia in
 principio carminis monosyllabavocalia non abiciuntur,
 ut, & utinam, & ego: neque corripiuntur, sicut interdum in
 medio, ut in Buc. Te Corydon, & Alexi, trahit sua quenque vo-
 luntas. Mens inconsultus] i. imprudens, cui nihil est consilii
 neveni. Capitur enim inconsultus passim pro eo cui non
 est dictum consilium, ut Aeneid. 3. inconsulti abeunt sed em-
 bodere Sibylle: & tamen consulti videntur, qui consilium
 habent, sed revera qui consultuntur sepe, id est, a quibus ut
 prudentibus consilium petitur. Vnde non solus juris-
 consultus, sed etiam jureconsultus dicitur, quasi in jure,
 aut de jure. Veneno ebria fatali] id est, amore ad mortem
 ducente: est enim amor venenum, quia per venas it. Vnde,
 Vulnus autem venis: nocet tamen fati imputandum, sed
 nobis. Vnde D. August. super illud, Ego miseri, miserere mei,
 sans animam meam, quam peccavi tibi, ut, Ego peccavi, non
 fatus, non fortuna. De hoc tamen plura jam diximus.
 Populo jam fabula] i. argumentum fabulandi: non tamen
 dicit jam fabula facta; quia ordo est, factus jam populo fabula.
 Non repescis] i. iterum sapis, & ad sapientiam redit. Pe-
 tri aliquo mapalia] i. casas & caulas: Dicuntur etiam sic
 a Virgilio; ut ratis habitata mapalia villis: & magalia, sed
 prima longior; ut Aen. 1. Minutus molam Aeneam magalia
 quadrangulam. Robustum serum omnia Samson] ut Iud. 16. late de-
 scribitur: nota est historia. Senecam Fata tibi dederint]
 Qui eni; (ut Seneca dicit) ad extremum fati pervenerit,
 senex morietur. Posuerunt antiqui multiplicem mor-
 tem: ut fatalem, quae quatuor cursus Saturninos explo-
 bat. I. centum & viginti annos; ultra quos fata, i. deorum
 consilium negabant posse vivere: Et naturalem, quae tres
 continebat, i. 90. annos: Tunc enim natura deficit, dicitur
 non morietur, id est, pro merito, in remedium tot malo-

Inconsultus.

rum quæ sequuntur conefisa: & fuita ac violentia,
quæ etiam in primo cursu contingere possit: quas om-
nes tangit Maro, Æneidos quarto ad finem.

Nam quis me fato, merito nec morte penitit,

Sed misera ante diem, subitoque accensa furore.

*Hee tibi cuncta faret.] Vnde Flaccus in arte, Multa ferme
anni venientes commoda secum: Multa recedentes admittit. De
incommodis senectæ, vide Iurev. Satyr. 1. a. In qua dicit
Sed quam continuo quanum longa senectus Plena malu. Pro-
spice, quod tendas] i. ad quem statum. Persius: Est aliquid
quod tendit. Et quæ] i. ad quem statum. Ordo est, & par-
ire [eò] quod venisse dolendum est. Esto domi] aut simpliciter
dicit, aut quod Persius, Tecum habita, & nōn quæcumque
curia supplex. *Lxxi.* i. facili & inconsistenti. Talis dicitur
eventus] Licet, ut Valla docet, in plurali frequentius di-
catur eventus, genere neutro: sicut etiam eventus legi-
mus, ut Æneid. 6. — *Cæsique voluntat Eventus.**

Accipere non auditam, non tempore factam,

Præterita; sed quam lux longi mibi præmolit ipsi;

Ut mos, Autumno peccator crassante totandi,

Mane foras exquisitane venalia pondio

Sexaginta, badii grande ac conflate putabam;

Vix vitam gregis aduxi, vix pabula possim

Mercuri hyberni nivibus, quæ cetera passo

Sit, vixtra domus, nondum mibi confit, Amynta;

Quisquæ amat, domine munuscula miliat oportet.

Tu vero, cui vix teclum fortuna reliquit,

Sub quo luce habitat, sub quo perenniæ exsillias;

Quid poteris cupide gratum donare publice;

Miliere mala decem, satis esse solubat amanis;

Purpurei flores, & rapius ab aliis nuditus,

Gramen odoriferum, memini quæ tempore regnare;

Credebat ut opes: vixrum est a gaudine ad amorem;

Regi res amat est hac tempestate, recessus;

Mos vetus, & quedam mala lux molevis amorem;

Accipere non auditam.] Continuat sermonem, quæ

mynta habuit; in quo quod Amynta dicit, omni-

qui simili capti sunt morbo. Recitat ergo argumentum prore excogitatum. *Nun audiram*] quia falsa sunt sive pe-
audita. *Vnde Plaur.* *Plus valet unus oculatus testis quam du-*
ci decem: .i. unus qui se vidisse dicat, quam decem qui
se audivisse dicunt. *Autu[m]no talondi*] alibi in Majo ton-
dentur. *Sexaginta pondo*] .i. libras. *Mittere mala decem*] *Virgo* / *Pendo.*
in Bucol. *Aurea mala decem misi*: *cras aliter mittere.* *Purp-*
rii flores] *Idem*: *Tibi illa plenis Ecce ferunt Nymphae calathis.*
Sed id amissum poetar uberius dicunt. *Ez rapini ab arbore ni-*
diu] *Idem*: *Parta mae Veneti sunt muneris: namque notavi*
infelorum aeris quod congesisse palumbes. *Gramen odoriferum*] *Idem*: *Tum casia atque aliis mitemens suavissima berbis, Mollia*
lucida pingit vaccaea calathis. *Credebantur opes*] *unde*, *Qui*
piant violas addere, dirus erat. *A granime ad aurum*] *Ovid.*
Melius nunc omen in auro e[st]. Regiae res] *id est*, regalis, quod
potius dicerem: sed tamen & mortuum regum vocant, qui
regalem expectit sumptum. *Hac tempestate*] *hoc tempore*
turbulento.

Regiae.

Talia suadent i torva mala vestus aene;

Si cupis optatam mihi, Fortunatae, salutem,

De quid amo: nostro bac non est medicina doliri.

Catere qua memores, mala sunt tormenta: reverbera

Ex annulo fumar. iste mecum, mea pectora imago

Virginis obsecdis, mecum est, mecum sitque rediagi,

Extribat & deruit mecum, caput, ossa, medullas,

Cur complexa, pateat cum sola exceedere vita.

Et veluti quonies aliena ex arbore satia

Amoribus inferius truncu, natura diuina

Amputatur, & mixto coalescit corpore virgo;

Sic domine dilecta mali se immersa in auge,

Et facit duo corda unius, una traxit in unum,

Resonans: sensus inessit nobis ex spiritu idem,

Si me felicem, si, eam ne ea fata vocabunt,

Ex cruento dulcisque fimo, nixa usque lacertis,

Sicut enim caput hoc languens abenit, nocturni

Ullus ha nobis mortuus inimica destit

Seu seras ardentes rapidi Phlegethontis ad undam :
 Nec sine te felix ero, nec tecum miser unquam.
 O Dryades foriumque dea, nymphæq; decenter:
 Onemorum Sylvane pater, seruate, precamur,
 Collibus in uestris gelidisque in vallibus omne
 Sylvarum morsisque decus: circumdate salices
 Sepibus, & prohibete pacis, ne floribus obfit.
 Ista, precor, domine seruate in funera nostro.
 Tunc omnis spargatur humus, redolentia fertis
 Texite, que circa tumulum, supraque jacentem
 Componantur beyam: trifles ad busta puelle
 Psierides aderunt, & lamentabila carmen
 Ore canent madido, signataque verba resquenter
 Ista sepulture, relegenda nepotibus olim:
 Et I C legior virgo, cui pili, quin diva vocari
 Debuerit deerat, nisi dura fuisse et amanti.

Excubare. Talia fudenti] Recitat responsum miseri amantis, solam
 puellam deponentis, ut Charinus Terent. Nihil aliud nisi
 Pbilumexans uolo. Bene dicit fudenti, & non persuadenti,
 quia nihil efficit. *Furor iste*] Id est, quem tu commemorasti,
 Se dixisti in me esse. *Excubat*] i. Excubias agit, hoc
 est, vigilat mecum: *Aeneid.* 4. - *Illum absens absentem au-
 ditq; videtq;.* Id quoq; Phædria optat sibi i Thraide fieri
 in Eunuch. - *Ames me, me desideres, Me somnies, me expelles,
 de me cogites. Me spores, me te obliettes, mecum tota sis, ut.* *Ca-
 pus*] unde furor in amante. *Offa medullas*] *Aeneid.* 4. -- *el-
 mollis flamma medullas Interes, & lacuum uiroit sibi palli
 uulnus, Vnde hic addit, cor complexa*] Hinc eadem dicitur
 cura, quod cor urit. *Sanguculus*] i. insita quz palliunt vir-
 gula. *Duo corda unum*] *Unde* i. *Cor, s. Et etiundem in carne
 nostra.* Hic adtem non ex te, sed ex affectione dicitur, qui
 nondum adhuc est: qui autem adhuc est (ut ibidem dicitur)
 mereciri, unde corpus efficitur. *E spiritus*] i. anima, unde
 Græccæ arius, spiritus, seu ventus dicitur. *U* *graphicæ ex primis affectionem miserè amantibus cura
 videtur in complexu amante mori. Virg. in Buc. Hic in
 sum consumetur a uo. Illa sive nobis, &c.* Ex Tibul. fere sum
 pte

*Surculus.**Spiritus.*

pus locus, aut ex epist. Ovid. Tristis voce menias canendo. Si-
te ad felices campas] i. Elysios. De quibus AEn. 6. Devenere
hunc & amena viveta Fortunatus nemorum sedesq; beatas, &c. Nos Paradisum vocamus. Phleges] fluvius infernalis ab
ardore dictus. Nec sine te felix ero, nec tecum miser unquam] Philotes
in affectione, ut dixi, loquitur, non ex debito consilio;
itaq; non est purandum cam estq; poëta mentem. Quod
dico propter imperitos, qui non discernentes, quando
ex sua sententia, & quando ex alterius introducti lo-
quuntur poëtae, indifferenter citant, quasi ita senserint.
Mero autem sentit etiam amores perdurare post fata, unde in codem 6. AEn. Cura non ipse in morte relinquent. Quin
putavit easdem permanere affectiones dicens, - Quæ gra-
tia curam, armorumq; fuit vivus, quæ cura nientes Pascere
equos, eadem sequitur tellure reposos. Iuxta quod dictum
et, Qualem te inuenio, talem te judico. Et ita quia æterna est
damnatis peccandi libido (non enim immutari possunt).
metito est æternum supplicium. Sed ad rusticum rede-
amus Amyntam, cui iniarius amo i non persuasit, quod
Prophetæ divinitus persuasum erat, dicenti, Non avertas
fiaminam à me, & simili ero descendantibus in lacum. O Dryades] Dryades
id est, nymphæ arborum & præcipue quercuum, quia & pùc
& pùc quercus dicitur. Florumque deo] quæ Nape dicuntur.
Nymphæ, scilicet aliarum rerum; ut montium, quæ O-
neides; & fluminum, quæ Naiades dicuntur; & marium,
quæ Nereides; & arborum quoque, quæ Hamadryades. O
morum Sylvane pater] unde à sylvis denominatus. Hic
quoque advenisse dicitur ad Gallum amore percussem,
i Virgilio in Bucolicis.

Phleges

Nape: Orcades: Naiades.
Oreades: Hamadry-
ades: Sylvanus.

Venit & agresti capitil Sylvanus bonore,

Florentes feralas, & grandia lilia quassans.

Vnde dicit, Servate, precamur; quia nymphæ amare, &
enari solent. Servate, inquit, Decus] i. ornatum florum
& herbarum. Nè floribus obfit] Virg. Geor. 4. Nec oves,
bullocki Floribus insultent, aut errans bucula campo De-
monum invem, & surgentes attirat herbas. Ifsa] i. vestra dos
m. Domine noster] sic enim & Græci & Latini, & Barba Domine.

40 BAPTISTÆ MANTVANI

ri uxores vocant. Vnde Maro in diris, *Quod mes nec meum dominum est. Circa tumulum*] Credebat enim in veteri superstitione beatas animas, quarum corpora molliter requiescerent. Vnde Persius, *Nunc non cinis ille postea Felix? nunc levior cippus non imprimùs ossa?* Laudant coniuges, nunc non è manus illis, *Nunc non è tumulo, fortunatique farilla Nascentur vias?* Et Juvenalis, *Dù majorum umbras ad lumen & sine pondere terram, Spirantisque crocos & in urna perpetuum ver,* Qui praecepiorem sanctis volvère parentia Effè loco. Et Martialis, *Sit tibi terra leuis, mollisque tegari atend.* Ovid. *Ossia quieta, precor, tua requiescere in urna: Et si bumus cineri non accensa tuo.* Contra imprecatur Tibullus: *O tu qui Venustem cucisti vendere primus, Quisquis es infelix urgeas ossa lapi.* Tristia ad buſſa puellæ Plurides] i. Musæ. Iuvénalis: *Plurides, pro nobis ibi vos dixisse puellam.* Buſſum dicitur, quilibet bene usum, locutus ubi urna condebatur. *Vixit autem ab urendo dicti quodd usoribus teneret cineres.* Ideo autem Romani, qui tunc, ut nunc faciunt, terrâ condere solebant corpora defunctorum, cooperant ea concremare, quia per bella & invisiam crux videbant aliquando ossa: Diversitatem tamen hanc ex Philosophis ortam putant, ut qui ex terra potissimum sumpta putarent, terre mandarent corpora; qui ex igne, igni. *Lamentabile carmen Neniam funebrem, aut corpore nondum sepulco Zizium, & ex sepulco Epitaphium.* In Daphnide autem dicit Maro, *Et tumula superadditæ carmen, Relegenda sepulchrum* id est, minoribus aut posteris.

O òrga, frumenta consumens ardor,
Per centum Scyllas ad te, per mille Charybdes
Tranare me latutus opem: tu se vix hydra
Me fugis: ac culpe nidi est in virgine, nam me
Nescit adhuc: si sciret enim, succurret et ulivo,
Nec puto sub misi iam ferrea pellor a vulnu:
Signa tamen vultus fallacia, sub cute molli
Ment fera, sub blanda sunt corda immixta frontis.
Alloquar, & faciam nos trois intelligat ignes.
Si tamen illa meos onus aufererit, ibus
In lacrymas oculis, triste in suspiria peccus.

Buſſum.
Urna.

Venit.
Epicedium.
Epitaphium

Oderit illa licet semper fugiatque sequentem.
Illa tamen, quoquaque ferar, me cura sequitur.
Ate procul medice, non sum sanabilis, aves:
Illa procul, magico qui (quod nec credere dignum est)
Carmine pallentes animas revocatis ab orco:
Illa procul, vanus precibus qui flettere divos
Creditus: adversum est, & inexorabile calum.
Ode rapit impatiens ferar, & iuvat ire per altos
Saluagros montes, per lusura ignota ferarum.

[Quintus.] Sunt verba Amyntae per apostrophen puerum abscontem alloquentis, *Per centum Scyllas*] numerus finitus pro numero infinito. Scylla autem & Charybdis, pericula sunt maxima in mari Siculo; singuntur autem à posuisse esse monstra marina, ex puellis transmutata. Nam Scylla Phorci fuit filia; Charybdis mulier vorax. De Scylla ludit in Bucol. *Quid lequar? aut Scyllam Nisi, aut quam* fuisse quanta, &c. De Charybdi & etiam Scylla *Aeneid. 3.* *Datum Scylla latm, locum implacata Charybdis Obsidet.* Et ita quia, ut dixit Horatius in arte, *Dum vitam futili vita,* *manuaria curunt.* *Ducit enim in vitium vitii fuga si caret arte:* ideo de eo, qui unum periculum evitans in aliud indidit, dicit solet, *Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdis.* *In sevior hydrā*] quam Hercules tandem exussit, cum impunito capite illi semper bina repullulare videret. Erat enim hieus quem exussit, & locum fertilem reddidit; sed leviter aquatica singuntur. *At culpe*] id amatorie. Nam super amicas aut purgant, aut non credunt peccasse. Vide ille. *Nec si mibi credere tamum. Signa tamen vultus fuligine* sic sunt iuv. *Fronti nulla fides: qui enim non vicum abutitur* *Trifiliis obsigniū?* *Mens fera*] unde notus, sed minus idoneus autor: *Omnis que nuditate vulneris plumeſcit amicū,* *Non est, si simulat, vera columba tamen.* *Sape sub agmina* *hui latens pelle Lycaon,* *Subque Catone pio perfidus ille* *Nero.* *Si tamen illa spes vultus averterit*] videtur Hypallage, ut sit, si averterit suos vultus a me. Id tamen indigabundi faciunt. *Aeneid. 1.* *Diva Jula* fixoi *huius auctoritatis.* *Sed si accipiatur aegro,* *sic us avert-* *for* *Averso.*

Avertor.

for & avertor ac̄̄pi solent, pro eo, quod est per indignationem avertendo contemno, sicut Servius fieri posse avertit, qui dicit avertor & avertor in una significatione delinari posse & dicitur recta loquutio, & non figurata, qualis est illa apud Boëtium, *Heu! heu! quām sunda mīros avertitur aure!* &c. Vnde est frequentativum avertor quo frequentius utimur. Ovid. in Fast. Officiis, levem aversatus honorem. *Medice artes!* Vnde Apollo apud Ovid. Metam. primo dicit, *Invenitum medicina mārit et, opifexq; per orbem Dicor, & berbarum subiecta potentia nobis! Hei mībi quā nullus amor est medicabilis herbis!* Nec profunt domina quā quisim omnibus artes! *Ita procul,* &c.] quia Romanis carum erat odiosa professio. Vnde Aeneid. 4. *Magicas invuln' cingier artes. Quod nec credere dignum est!* Vnde de Pythonis quā Samuelē excierat dubitante Theologi, an Samuelē revera, an nequam spiritum in illum transfiguratum; quod Augustinus potius afferre videtur. *Animā revocatis ab Orcis* i.e. ab inferno urgente. Vnde Orcus quā si urgus, à quibusdam dictus videtur. Sic in Bucol.

*Hau berbas, atque bac punto nābi lecta venena,
Ipse dedit Maris, nascuntur pharisa Panto &
His ego sepe lupum fieri, & se condere syris
Marim, sepd animas imi exire sepulcris,
Atque satas aliò vidi traducere messis.*

*Yanu precibus], lūpīc; sed ex avertia amantium, Epimero tamen dignum. Solitum] non in solo, sed solum nō gantem. Soli autem sibi videntur amantes, dum sunt sic amata. Perlustre] per latibula, aut latebras. Ignor] scilicet hominibus, hoc est, in via. Aen. 4. de Didon. Semper, nō illa, Sola sibi, semper longam incomitata videtur. *Ite vias & Tries desertā quarere terrā, Eumenidum veluti,* &c. Id autem nunc erat illi, & est nunc huic, futuræ mortis indicium.*

*Talia fallantem, verbis conabat omnia
Fleſſere: sed vulnū nūbil infarabile curat.
Illum per campas nox intempeſta silentes,
Illum exorta dies inter dumeta videbat
In somnū ſemper, rādī ſylvī ſylvī poma*

Cobragus:

carpem, & potu contentum simplicis iude;
 Post longos genitus, exhaustaque tumina flent
 Afflitos, post laetitia & convulsa p̄sequens
 Peccata singulit, moriens suos amores.
 Exanimis corpora tumuli sine bonore reliquit,
 Nocturne absumpsere ferat, volueretque diuine.
 Fauit. Heu fata luctus, fatalis machina, passum
 Corda venenatis penetrans humana sagittis,
 Equipans hominem peccatis! Que pocula Circe?
 Quis p̄fornit unquam potuit dare philtre a Calypso?
 Que Styx? quia P̄bleget non gravior? que major Eriani?
 O flutis, quicunque Deum dixistis Amorem!
 Num natura Noxens Deus est? ubi cuncte locorum
 Sit Deus, est homini clemens, innoxius, equus.
 Forte Heu miserande puer, tenera sublata juventus!
 Que tibi naesci luxerunt syderum? que tam
 Noxia pars crassi est, ut te, mil tale merentem,
 Leterit, & primis infortunari ab ammis?
 Nec tamen omnino calum tibi defulit; omne
 Carmen, & argutis quicquid modulans ut avenir,
 Dolus eras: nisi te mors immatura tulisset,
 Dignus eras bederis, dignus Parnasse lauro.
 Nec melius cecinūt pugnas, ne tristia bella,
 Horrea, & agryorum cultum, & pascua noster
 Tityrus, a magno tantum dilectus Alexi.
 Namque tibi precox animi solertia; nobis
 Cognita jam prideam, magnam producere frugem:
 Cuperat; & Specimen vulnera virtutis & artis
 Non vulgate sunt: poterat jam gloria dici
 Kuris, & etatis decimū indecibile nostre.
 Te Pallum, & noster lugubri Mincius ore,
 Cum Nymphis flevere suis, ut Ibracius Hebrus
 Orpheus: te tristes ovum flevere usagi sit,
 Vi Daphnium luxissē ferunt: te pascua & agri
 Undique, & audita est totis querimonia campis.
 Spargit pastores tumulum redolentibus herbis
 Atque sacerdotum cantus, ac thura quotannis

Dicite, & eternam requiem cantate poete.

Faust. Tu tamen arva tenes patrie melioris, & alium
Incolis Elysium, nos hic te flamus Aeternia.

Fort. Flendum hodie nobis fuerat: nam tristia nocte
Nescio que magis cernebam in somnia formis.
Sed jam vesper adegit, & sol se in nube recondens
Dum cadit, agricola vicinos nunciat imbris.
Cogere, & ad caulas pecunias convertere tempus.

Talia jactantem] Fortunati est in sua persona loquentis, &
impioratem atque amentiam A myntæ dominantis. Eneid.
I. *Talia jactanti, &c. Verbis amicis*] id est, quæ amicos de-
cent. Est enim amicus, a, um, adjectivum. Vnde amicos
& amicissimus leguntur. *Conabar*] id vere, quia sine elo-
etu conamur. *Sed nibil*] id est, nulla res. *Curat*] id est, pur-
gat vulnus inservit. *Nullum ramen* est in mortibus mi-
ante supra mortalia. *Aur vulnus insanabile nibil*] id est, nihil
curat verba. *Inser dumeta*] ubi dum i & vepres crescunt. *In
sommem*] id est, nullum somnum admittentem, quod mis-
ere amantium est. *Eneidos quarto: At non infelix cum
Poenissa, nec unquam Salvior in somnos, oculisve aut pede
noctem Accipit. Sylvestria poma*] In sylvis nascentia. *In
baustiq; luctina*] i. oculosexhaustos. *Moriens finivit annos*
Vnde & *Comicus*; *Hanc nisi mors mihi adiuvet nemo*. Dixi
tamen Maro, *Cure non ipsa in morte relinquunt. Sime humi
tumuli*] id est, insepultum. *Fatalis machina*] Alludit ad
quum Trojanum, de quo Maro. *Eneidos secundo, San-
diu fatalis machina mors, Fatalis igitur machina*] i. insin-
meatum ad exitum fatale ducens. *Equipans hominem pa-
cudi*] unde factæ sunt transformationes, quas Circe in fa-
cios Vlyssis exercuit. *Psalmista: Homo cum in honore esset, non
intellexit, &c. Philtra*] i. amatoria pocula ad amore in-
ducentia. Circe autem & Calypso ex Odyssea Homer-
ica notissimæ sunt, ad quas Vlysses appulsus dicitur, &
De Circe quidem Solis filia ad principium 7. *Eneid*
plura videbis. Calypso autem, autore Hesiodo, Ocean-
& Tethys, aut, Icimero judice, Atlantis filia, insi-
lam à se denominatam, in mari Ionio tenuit, ad quæ

Curago.

In somnis.

Lumina:

Vlys. ut à Circe discesserat, naufragus pervenit, & amato-
ri illectus, septem annos permanuit, vixq; divelli potu-
it. Philtra autem dicuntur, quia Philos amator dicitur, po-
tus aut carmina, aut alia ad amorem inducentia. Que

Philtrea.

infernalis palus à tristitia dicta. *Ploga* iben] *fluvitis*
ad ardore denominatus. *Eriuys*] dicitur furia. *Num*] id
est, nunguid, *natura nocens*] *Physicè* hoc dicit. Nam virtu-
tes naturales, deos dicebant. *Vnde* *Plinius* lib. 2. natu-
ræ hist. *Fragilis* & *laboriosa* mortuas in partes ista digestæ,
surillatis sive *memor*, ut *portionibus* quisque *coleret*, quo maxi-
mæ *adigeret*, &c. *Vim* ergo amoris, *Cupidinem* generæ
masculino, quia *deum*, dicebant. *Que* *tibi* *nascens* *lu-*
men *sydera*?] iterum fatale putat. *Vide* ubi de fato

Phlegethon.
Erinnys.

inquit sumus. *cælum defuit*] i. benigna influentia cœli. *Dolasteret*] Quemvis ergo sui temporis doctum debet, securus Maronem in Daphnide. *Mors immatura*] i. non maturitatem veniens. Id enim dicitur immaturum, quia nondum est maturum. *Præcox autem*, quod ante tempus maturum, quasi præcoctum & præcoquum. *Illud enim* (inquit Quintilianus) *præcox ingenium bāud temere frugem pervenit*, quia præcoci ingenio prediti, aut citè maturi, aut fluctu defertur. *Dignus etas bederis*] quibus coronantur poëtæ, eò quod sunt in tutela Liberi patris, qui discordinatus ex India rediit. *Horatius: Me doctarum bederum præmia frontium, Dūs miscent superu*. *Persius: Quorum iniquis lambunt bederis sequaces*. *Iuven.* *Vel dignus venias bederis, & imagine malæ*. *Virg. in Bucol.* *Atque hanc spæ tem* *in circu[m] inter viñlices bederam ibi serpere luto*. *Et ite-*

Immaturus.
Træcæx.

116

Hedera.

Heu rā crescentem omnia p̄clam. *Dignus Parnasside laru-*
m. i. in Parnasso monte Phocidis Boeotiam versus Mu-
lē & Apollini sacro, nascente. Est ergo Parnassus Pa-
namicum à patria sumptū. Sed h̄c pro nomine patrio
mutur, quasi sit Parnassica. Nec melius cecinit pugnus]
in En. Et agorū cultus] ut in Geor. Et pascua] i. pā-
na, ut in Bucol. Nam etiam pascua in Geor. dicit.
Id est, nostras; hoc est, Mantuanus. Tityrus] i.
Tyllius, qui se per Tityrum in primo Bucolico carmine

Parnassit.

T. cyanostigma.

significavit. *A magis Alexi*]. i. Augusto. *Precon soleris*] quia ante barbam. *Et specimen tulens*] scilicet præ te, aux *ad similes specimen*]. i. ornementum. *Non vulgare*]. i. eg-
giuum. Cum Nymphis fluvere. Sic Maro de Daphnide in Da-
phnide. Vi Thracius Hebrus] scilicet fluvius. *Orpheus*] *lumen*
flevit, ut quarto Georgicorum innuit poëta. Vi Daphnis
de quo in Bucalicis Virgilius latè: Spargite pastores] Sic
in Daphnide, Spargite humum fôliis, inducile fontibus umbras
Pastores; mandai fieri sibi talia Daphnis: Et lumenum facias. Et
huc pro Epicedio sunt, quod canitur ante inhumationem
canitur, vicem habent. Tu tandem arat tenet] Hoc quidem
videretur minus quadrare superioribus. Nam cum furor
amentia atq; impietas in superos, & vilipendio legumis
Amynæ fuerit; & ita mortuum, nec penituisse significet
vetit, non videtur congruè dicere, & altum incau- Ely-
sium]. i. paradisum. Sed purgari potest, tum quod pato-
tibus hæc dicuntur, tum quod afferendo Elysum incau-
re, tacitè penitentiam egisse significat. Cernebitis in-
nia] *Phantasmata nocturna*, quasi futuræ lacrymacionis
prognostica. idq; ex superstitione rustica. Vicos num-
imbræ] Georgicorum primo: *Sol quoque exoriens, & non*
se condet in undas, Signa dabit: solem certissima signa sequentur
&c. Sed illuc de ortu dicir, quod hic de occasu. Ad-
enim:

Ille ubi nascentem maculæ violaverit orium,
Conditus in nubem, mediòq; refusiferis arbo;
Suspecti tibi finis imbræ.
Cogere, & ad caules]. i. ovilia. Virgilius in Sileno: *Cog-*
donec oves fabulis, numerumq; referre lussum. Tempus cogere]
cogendi, Graeca loquutio, ut:
Et jam tempus, equum summa fuisse colla.

Hebrus.

Insomia.

ECL

De natura mulierum, inscripta
ALPHVS.

Ioann. MURELLI argumentum.

*Anissum membra caprum, puerique furorem
 Ianus, & ingenium notat bunc Alphus muliebre.*

Alphus & Ianus.

Iam, caper (video) macer est : tunc : esse solebat

Acer, & elatis in calum cornibus ire.

Nunc dejectus humi, flexis piger auribus herbam

Olfacit, & summis altis gramine labris.

Ianus. Languebat, & ex isto languore facies a surgit :

Quae, quoties memini, risum cies ; edita nondum est :

Edita cum fuerit, totus mirabitur orbis.

Alph. Iane soleas narrare sales lepidissime, & ore

Shaviloquo : dic ergo tuus cur langueat bicus.

Ianus. Res non sita, deus testis, sed fida recenter :

At dulce id facinus non est narrabile grauis.

Quid prece sperare licet ? que dona reporto ?

Alph. Iane, ubi congeffit nubos Philomena, docebo,

Ianus. Qui leviter spondet, promisso eludit manu.

Alph. Qui non credit, inops fidei : sed pignore intum

Te faciam, duo tela mea de prome pharetra.

Iane, caper] Principiū hujus Eclogae ex macie capri captat

occasione facet narrationis de pastore mercenario,

qui captus amore pueri, in favore fenis positam incidit :

ubi inventus & a viciniis rusticis extractus, furorem amo-

rum non destituit : occasione cuius, graphi eē mulierum in-

genia describuntur. Macer est, qui solebat esse acer, & elatis,

&c.] Vnde quod in Hecyra de hominibus dicitur, etiam

quibusdam belluis competit : Profectio hoc sic est, ut puto :

multibus nobis ut res dant sese, ita magni atq. humiles sumus.

Placit auribus] i.e. auriculis laxis & pendentibus, quia

collibus. Herbam olfacit] id morbi indicium est. Risum cies]

& excitat, a cies secundæ conjugationis, est enim præsen-

ti temporis. Tonus mirabitur orbis] Rusticā jactantia &

garrulitate hoc dicit: nam si ex persona poëte dicatur
verè illi dici posset, Partium montes, nesciunt ridiculus ma-
nus. Quid enim mirum, si rusticus impiudens in foream ceci-
dit? Iane soles narrare sales] i. non insultos aplogos. *Ubi*
concessit? Lacinjus Maro: Namq; nolatus ipse locum, aeris qui
concessere palumbes. Nam quæ ferre auctendere ad loca
significant, ut *conuenio*, *conflio*, *congero*, adverbium ad lo-
cum desiderant, & non in loco: Potest tamen dici, *Ubi*
concessu? i. concinnavit & construxit, postquam allata fuit
materies. Qui leviter responderet] proverbiale est: nam ferè ult
venit, ut, qui citè promittunt, difficulter promissa exhib-
beant, & è converto. Qui non credit] Alio proverbio ex ar-
te Rhetorica respondet: Qui non credit, inopere fidei, quia
qualis quisq; est, talem judicat quemlibet: & ira, qui fidem
non est, neminem fidum existimat. *De proposito ex iuste-
tela*] i. duo spicula, aut duas sagittas, quæ sunt pastoralium
aptæ. Virg. *Cum Daphnidis arcum Fregisti, & calamus.*
Ian. *Incipiam, Nymphae Paynassides, ora mouere,*

Et memorare mei dira infornita capri,
Ac Philotomenos Alpho concedite nidos.
Conduclus mercede puer, praefectus ovili,
Affiducè pascebatur oves, caprum alq; capellus,
Servilium nobis pueri finali uile, donec
Virgine conspecta, que tum hoc veniebat aquatum,
Tabuit: ex illo uectus iam tempore factus,
Frigidius cura gregem, contumere casulas
Capu, & exbasio subvenire cuncta cerebro.
Quum sopituerat, poserat uigil esse videri.
Nugabatur enim quando vigilabat, merita
Corporis officio soluebat somnium mente.
Hunc ergo in salu ludens per cornua caprum
Viminiis validis inter duem ligavat,
(Quarta dies hodie) tentans an vincul. posse
Vincere cervice, ac prædure robore frontu.
Quæsum int' ea nidos nemus omnes peterrat,
Corda subit virgo, dilecta recognit ora;
Ora, frus, & que fari puer, omnia quivit,

Lux fugit interea, capri redit immemor, alia
 Noste recordatus surgit, pavidiisque per umbras
 Dum graditur, ruit in fuream, que fronde saligni
 Capiandu obducta feris & stramine sicco,
 Intra erat putei fundo irremedialis alto.
 Ibi caper in vinculis, puer est in carcere, pastor
 Nullus oves curat: jam tertia luxerat hora.
 Minor, oves referat ac numero: caprumque requirens
 Obsupest; puerum clamo, magalia lustro.
 Vera loquar: magicus ne forte liquoribus uenitus,
 Extinco, afero: migrasset in aera capro:
 Namque striges tali fama est ope, nocte vagantes,
 Ad quadam longinqua procul convicia ferri.
 Attonitum tandem pecudes ad pascua duco.
 Dumque uetus subeo meditans mecum, ecce, per umbras,
 Ecce, procul caper in dumis strepit, atq; reuelans
 Cornibus adversis contra sua vincula pugnat.

Inipium] Sic Eneidos secundo, Incipiam: Fratli bello, &c.
 [Nympha Parnassides] i. Musæ Parnassum frequetare solitæ.
 Oramovete] Virg. Pandite ment' Helicona deæ, cantusq; movete.
 Sed quia præcipitur ab Hor. in arte, Nec deus interst, nisi
 Signis uindice nodus Inciderit; videbitur quibusdam non ap-
 ta invocatio, quia non debet deus invocari aut induci
 ad difficultatem dissolvendam, nisi res tanta sit, ut op-
 bus humanis fieri aut geri nequeat. Verum poëte ali-
 quando ridiculè, aliquando juxta estimationem invoca-
 tu invocationem faciunt: Vnde Juvenal. descripturus
 Rhombum, dicit Satyrâ quartâ: Incipe Calliope, facit hic
 consider, non est Cantandum, res vera agitur: narrate puelle
 Perides, profi mihi vespixisse pueras. Hoc autem ridiculè dicit:
 hic vero loquitur rusticus, cui quam diuinus est res sum-
 man difficultatem habere visa est. Vnde prius dixit, To-
 tu mirabilis orbis. Philomeneos] quos Philomena conges-
 ta. Conductus] ergo mercenarius. Servitium] i. famulatus.
 Tunc ille nra tabe exhaustus est. Vecors] i. pravi, aut per-
 fici cordis. Frigidius] i. negligentius, sicut in re diligenti
 erit per contrarium, Maro: Feruus opus, Exhaustio cerebro] Exhan-
 nimiâ

Servitium.
Tabescere.

Exhan-
nimiâ

50 BAPTISTÆ MANTYANI

Sopitus.
Nugari.

Tentans.

Saligna.
Obdulta.
Refero.
Magalia.

nimiā solicitudine effacto. Quam soplauerat] à somno
obrutus, poterat videri esse vigil. Nugabatur enim] idem
secum inaniter loquebatur: Hor. Nescio quid meditamus
garum. Persius: Nugari solitos. Ludem] à ad ludum,
curam animi premeret. In salu] in pascuis ubi penit
saliunt. Tentans] i. periculum faciens. Quæsumus per
i. pererrando ut quæsumus; non enim construunt pia
supinum sine motu, saltum latente. Et que fari pudor] si
licet est: id est, gremium; & infra gremium pudoris.
Fronde saligna] id est, salicum foliis. Obdulta] id est, ob
structa in superficie. Captandus feris] id est, ad captando
feras. Iam tertii luxurias bora] scilicet posterioris diei. It
fero] Recensco, aut leparo. Magalia] id est, casas, & rugi
ris. Striges] sortilegæ, & magicis utentes. Ad quæ
longinquæ] Id enim sibi persuadent dæmonibus illusæ. I
ce] quasi diceret, Præter spem.

Terruit incautum subito feralis imago,
Et nil tale rauco: firmato pede late tandem,
Nosco animal; subiensque rubos, saco vincula rumpi,
Serò dominus rediens, video per pascua longe
Turba exultantem risu juveniliter alio,
Ut propè constitimus, meque agnovere, salutant.
Et Tuis, ecce, aiunt, puer boc, o lane, luporum
Eruit in forensi, dum noctis perambulat agros,
Incidit in cassis. Et sic inventus uterque,
Et caper, & pastor. Caper hec incommoda passus
Languet adhuc: puer impudens, insanior hisce est.
Virgo superbivit mox, ut se audiri amari;
Et pueri simulans curam ignorare, pudorem
Fingit, ut ad formam faciat pudor; & ea simulique
Ornat, & in terram versis incedit ocellis,
Cælda vulpinæ rem simplicitate gubernat.
Hæc studia, his cassis, hec sunt mulieribus armæ.
Ille suæ sperans Galatæa aliquando potiri,
Contempta mercede, suos sectatur amores.
Propter ea plausbro, fistæ, bobusque velictæ,
Ad pastoris opus video; subiecta furor

Ista juventutis levitas, vira omnia vexat.

*Terris incautum] Rem prosequitur. Feralis] id est, terribilis ut fera; id est, mors. Nam si dicatur *imago feralis*, id est, ipsius feræ, non videtur ratio carminis stare: nam *prima* corripit, *feralis* producit. *Aeneidos* quarto: *culminibus feralis carmine bubo. Incutum* & *mi* *tale ra-*
men. Formato pede *tandem, noscō animal*] scilicet ubi pro-
pis accesseram. Se *o* *l. ab* *impo* *vincula* *quibus in*
veribus alligatus erat. Incidit in casses] in foveam, in laqueos. *Ovidius: Incidit in casses* *praedam* *petita meos. Virgo superbit-*
us] Principium *principalis* *narrationis. Et pueri* *simulans*
turam ignorare] Non simulans curam, sed dissimulans se
ignorare curam, sc. amorum. Nam simulamus, id quod
non est, esse; dissimulamus, id quod est, non esse. Pudorem
fugit id est simulat, & fallaciter præ se fert. *Ora finiumq;* in quibus est muliebris species. *In terram versis*] id enim
pudicas decet. *Vnde Aeneid. primo, Tum breviter Dido*
ultimam demissa profuitur. Hec sunt mulieribus arma] *Mulieribus*
naturā antepenultimam corripit, sed necessitate
producit, *Lucanus: si qua Deum suboles, si qua est mulieris ori-*
gi. Suā Galateā] puella lactea, sed rusticæ. *Vnde Maro,*
Namque (sæbor enim) dum me Galatea tenebat, Ne spes liber-
tatis erat, nec cura peculi, Contempta mercede] sc. quam à Ia-
no accepérat. Ista sc. *vilis. Levitas*] i.e. *inconstantia pro-*
*ppter amores & leves mores.**

*Feralis.**Casses.**Simulare.**Dissimulare.**Galatae.**Levitatis.*

Alph. *Quod nequit ingenium, casus facit: o stupor, o sors*

Ingeniosa! o res risu celebranda bimestri!

Janæ, fides servanda, tibi Philomena laborat.

Sed quod tam vafro membras de virginis astu,

Restulit in mentem, que psallere sepe solebat

Carmina faminis olim de fraudibus Vmber.

Janus. *Dic, Vmbri, dic, si quid habes, meditare parumper*

Et Verba & numeros; Vmbri est memorabile carmen.

Alph. *Et, usq; ai, sed non gratis memorabile carmen,*

Quas referes grates? & quid mercedis habebos?

Janus. *Accipe, promissis absolvo & spicula reddo.*

Alph. *Dum vado ad ventrem post hoc caretta levandum,*

Janæ.

Iane, meum tu coe pecus, nō vitibus obſſi.

Ianus. O aries, aries, qui tortis cornibus atrum

Demona praefenias, ſemper uimena ſubimbrans;

Non ſapies, donec foſſā tibi lumina fronte

Lixuſto. Non ſunt parrebla in jugera centum

Paſcua ſai, niſi paſpinoes populeris & agros?

Quod nequit ingenium, caſu facit.] Interloquitur Alphus, nē unius ſermo faſtido fit. Sensus autem eſt; Multa quia per ingenium excoſitare nequeas, caſu in uenientem ueniant.

Bimetiſtrū.

Riſu bimetiſtrū.] i. duos menses durante. Tibi Philomena labo-

raſt.

rat.] i. niſiſicat. Vnde Maro, Sic uos non uobis niſiſicatiſ

aves. Famineis de fraudib⁹ Umbri] homo ex Umbria. Sunt

qui Antonium Campanum intelligent. Dic Umbri] Or-

do eſt, Dic, dic, inquam, ſi quid habes Umbri] id eſt, de Um-

bro aut de carminibus ejus. Virg. Qui⁹ age, ſi quid habes,

in me mora non erit illa. Et iterum: Si quos aut Phyllidi

Meditari.

ignes, Aut Alconis habes laudes, aut Iurgia Codri. Meditare]

exerce, experire. Virg. Sylvestrem tenui muſam meditari

avenā. Et uerba & numeroſi] Idem: Numeroſos memini, ſi uer-

ba tenerem. Non gratis] i. non ſine mercede. Promiſſi]

ſcil. Philomenæ pullis. Et ſpicula] i. ſagittas. Dum uado

ad uenirem] Hoc praefectō nimis rusticē, tamē ſtūdiuſo

congruit; facit tamen poēta ad exprimendum morem

rusticum. Tu coe pecus. Nē vitibus obſſi] depaſcendo paſpinoes,

aut uvas decutioſido. O aries, aries] Alloquatio rusticā ad

pecus. Sic Maro ad arbores: Et uos o lauri capram, & u-

proxima myris, Sic poſſit quoniam ſuaves miſcetis odores. Non

abſiſit autem, nec corripitur, o, quia vox monosyllaba

in principio carminis poſita. Atrum Demona] i. ſpiritu

malē callidum, qui cum pingi verē non potest, cornutum

tamen pingitur. Non ſapies] i. non eris ſapiens & fugitans

malorum, donec ego eruero tibi lumina] i. oculos, & hac

fronte foſſā] i. perforatā & excavatā, evulſis oculis. Popu-

lari.

], i. deprezderis, ſpolies. Et] i. etiam. Agros paſpinoes] i.

vineas, in quibus vites ſunt, quarum frondes paſpinoes

vocamus. Dicitur etiam populo: Virg. in Aeneid. Non au-

erit Libyces ferro populaſe penates Venimus, &c. Alph-

Alph. Iane, recordatus redeo : sed plurima forsitan
Non dum nota tibi referam : cognoverat Vmber
Omnia, quæ fias efi bonum perdissevere ; calos,

Sydera, tellurem, ventos, mare, flumina, fontes.

Viderat & Rhodopen, aique alta Ceramia, & Ossam,

Galica regna, Aravis, Rhodanum, Tiberimq; Padumq;

Alica Romanis re ferebat carmina verbis,

Ore utroque potens, & lingua primus utraq;

Hunc unum nobis inuidit Græcia, & ipsi

Arcades, & Thracum saltus, & Tessala Tempe.

Si quid erit quod forte velis tibi notum esse,

Candidus, illius semper documenta secutus,

Non procul bine : hec ille tenet, nos ille docebit.

Sed iam septuaginta flatus experiamur avenam.

Ante Iauen Nymphae, precor, ut Libellides adiutor;

Præsertim que plus meminisse Polymnia ferunt.

Iane, &c.] Purgata alvo redit ad narrationem. Viderat]

Hac Periphrasi videtur Grego. Tisernatem dicere, qui eā

tempestate vixerat. Nam γένετα significat vigilo: Vigilo-

lantis est autem multa videre. Viderat & Rhodopen] id est,

Thraciam, ubi Rhodope mons est: atq; alta Ceramia] mon-

tes Epiti à fulminibus dictos. Et Ossam] montem Thessa-

lie, Arain] qui à Lugdunensibus nunc Sogona dicitur. V-

terq; autem, tam Araris seu Araris, quam Rhodanus, Lug-

dunum confluunt; ad cuius conuentem erat olim illa ara

de qua Iuven. Aut Lugdunensem Rheto dilutum ad aram. Ty-

beris] fluvium Hetruriaz, qui Romanam persuluit. Padum]

Fluviorum regem in Italia, in mare Adriaticum ex Al-

pibus inferioribus incidentem. Vnde Homerus Erida-

nū, qui & Padus dicitur, ex inferis ad superos tendere dà-

at. Attica] i. Græca, & potissimum Attica, quia Attica lin-

gua est quinq; Græcorum linguis cultissima est. Romanis]

i. Latinis verbis: nam aliter ea non intellexisset rusticus.

Ore utroque] & Græco sermone & Latino. Et primus] id est,

peritissimus utraq; lingua. Hunc unum nobis inuidit Græcia]

i. inuidet nobis esse conspexit, eum similem non habe-

bit: quod in vita Antonii Campani etiam de Turcis

Rhodope.
Ceramia.
Ossam.
Aravis.

Tyberis:
Padus.

commemorant; verum hic Tifernatem intelligam. *Et Arcades*] iſſemphasiū habet, quasi dicat peritissimi musici, *Et cantare pares & responde e parati.* *Et Thracum salmū* ubi *Orpheus, Amphion, alioq[ue] complures veritatis suavates.* *Et Tempe*] i. amoenissima loca Theſſaliz, quibus etiam musicus chorus versatus est. *Candidus, illius, &c.* *Candidum* credo poētam intelligi, cuius exterior veste ut Carmelitis cæteris, & mens ferè candida est. *Hac*] i. documenta Vmbri. *Sed jam septiforem*] i. septem foramina habentem. *Virg.* *Eis mihi disparibus septem compadre cincis* *Fistula.* *Libethrides nymphæ*] i. Musæ, aut Libethrum, locum quendam in Thracia; aut Libethram, fontem in Magneſia regione Theſſaliz adjuncta incoleantes. *Ma-*
ro: Nymphæ noſteræ amor Libethrides, &c. *Præſertim* qui plu-
ſubaudi, cæteris; alioq[ue] dixiſſet plurimum. Polyhymnia] i.
multum, & p[ro]ceræ. i. memoria, cuius fili[us] Muſi-
sunt, dicitur etiam Polyhymnia i. multorum hymnorū
ſeu laudum. Hor. Nec Polyhymnia Leibonis refugit tendit
barbiton.

Famineum servile genus, crudele, ſuperbum,
Lege, modo, ratione caret: confina recti
Neſligit, extremis gaudet, fuit omnia vota
Præcipiti, vel lenis jacet, vel concita currit
Famina: ſemper byens, atque intrat labile frigus,
Aue canis ardentes contritſas ſydere terras:
Temperiem nunquam, nunquam mediocria cutat;
Vel te ardentem amas, vel te capitaliter odit.
Si gravis eſt, mares toro nimis bernicæ vultus.
Si ſudeat coquus fieri, gravitate remiffat
Fit levis: exumpit blando laſſa via r[ati]o.
Et leporis molli radiat meretricius ore,
Flet, ridet, ſapit, iſſat, formidat, & audet,
Vult, non vult, ſecumque ſibi contraria pugnat,
Mobilis, incouſtant, uaria, corruta, uaria, bilineata,
Impetuosa, minax, inſolita, abunda, crenata,
Improbæ, auara, tristis, querula, inuida, credula, modata,
Impatiens, encroſa, impatia, temeraria, mordax,
Ambitiosa, leuis, mala, lena, ſuperſtitiosa, *Difſi-*

*Tempo.**Septiforem.**Libethrides.**Polyhymnia.**rapax**fibax*

Desidiosa, vorax, ganee studiosa, palatum
 Docia, salax, petulans, & dedita mollior, 111.
 Dedita blanditius, carande dedita forme,
 Me adiisque tenax, in idonea tempora diffuso
 Viciscendi animos, infida, ingraia, maligna,
 Impetuosa, audax, fera, ligiosa, rebellia,
 Exprobriat, execusat irragia sua criminis vocis.
 Marmurata, accendit rixas, nil fadera pendit.
 Tides amicuas, enyat sua commoda tantum.
 Ludit, adulatur, desert, sale mordet amato,
 Seminas in vulga rugas, auditaque lingua
 Anges, & ex humili iugulo producit Olympum.
 Dissimulat, simulat, doctissima fingere causas,
 Ordinque dolos fraudisque accommodat, &c.

Qua omnes facili casus imitantia motu.

num servile genus] Multa in muliebrem sexum super-
 modum dicuntur, quæ omnis in malas dici possunt: sed
 primæ sunt bona secundum Lucilium, qui dicit, Heu!
 quoniam inveni bona semina bisquam: ubi facul, pro Fasul.
 facili antiquè dixit. Et Sustation Megarensi, antiquè
 comediat princeps: Audite populus, Suspirion hec dicit s.
 hi Phylli Megarensi tripodiscimus; Malum sunt mulieres: Sed
 hinc, O populares, non est invenire domum sine malo. Multa
 tamen etiam in sanctis literis in bonarum commendationem
 dicuntur. Sed mulierem fortem quia invenias? Mo-
 deratione, de qua Hor. 1. Ser. B. modus in re-
 bus, sunt certi deinceps fines, Quos ultra citraq, nequit considerare
 nimis. Extremis gaudet, i. quæ ambo mala sunt, quia unæ
 virtuti duo vices opponuntur, alterum per abundantiam,
 alterum per defactum peccans. Aut omni] i. canicula, aut
 Sciss. Odit] præteriti est temporis, & ita producitur, nec
 reperies apud idoneos odio, nisi semel in Cicerone odias.
 Nomis bernicis] id est, aspera, ut Hernie montes in Italia
 appellimi. Gravata remissa, Filevus] quia Dum vitant
 lata via, in contraria currunt. Dicit enim in vitium vitii
 reg, si careat arte. Lepor meretricium] i. suaviloquium, & blan-
 quis meretricibus digna. Sibi contraria] i. inconstans,
Modus.
Causa.
Hernia.
unde

35 BAPTISTÆ MANTUANI

Imperiosus.

Indignabundus.

Cruentus.

Improbus.

Avarus.

Maga.

Lena.

Genia.

Selax.

unde addit, *Mobilis, inconstans*] *Aen. 4.* — *varium & instabile semper Femina, Imperiosa*] i.e. affectatrix imperii. *Indignabunda*] fastidiens frequenter. *Cruenta*] cruentis & sanguinis appetens & maximè, ut *Iuv.* docet, vindicta. *Improbata*] i.e. improbanda. *Avara*] quia rapax, sed tamen utiliter expendit. *Iuv.* *Prodigia non sentit perennum faci- censum:* *Ac velut exbanista rediutorus pullus erat Nummus,* & è pleno semper tollatur a cero, *Non unquam reputat quam sibi gaudia constent.* *Rapax*] ergo, ut expendat. *Querula*] quia, ut dicit *Iuven.* *Aus odus pueros, aut ficta pellice plora.* *Maga*] i.e. sortilega, magicæ arti intendens, ut *Iuv.* docet: *Hic magicos afferi cantus, hic Thessala vendit Pholus,* quibus valent mentem vexare mariti. *Lena*] etiam filiarum venditrix. *Iuven.* *Scilicet expellas ut irradat mater beneficium,* Aut alias mores quam quos habet: *utile porrò Filiolam tuam utile producere turpem.* *Supersticio*] quod idem *Iuven.* sexto docet, ut cætera ferè quæ hic habentur. *Genia*] sic & alii Christiani poëtae, sed genio primam producunt. *Satyr.* *Occultus genio pulles, Palatum docta*] i.e. delicate. *Selax*] i.e. luxuriosa. *Tragica vox*] i.e. quæ utrantur tragicum infortunia regu lamentantur. *Litigiosa*] quia nul- ferè causa est, in qua non femina litem moverit. *Nobilis*] pendit foedera. *Ludus*] i.e. illudit. *Deserit*] i.e. clam di- famat, & crimen occultum pandit. *Sale amaro*] i.e. callidam prehensione. *Seminalis*] i.e. dispergit in vulgus. *Nogar*] res frivolas. *Ex humili tumulo producit Olympum*] i.e. nihil non promittit posse efficere. *Ora omnia*] Ordot Aerom inodat, inquam, ora imitans facile motu. *omnes casu*] est, eventu omnia; hoc est, scit le accommodare rebus & ridere cum ridentibus, & siccere cum flentibus, sed interdum utrumque simul.

Non potes insidias evadere, non potes astutias

Vincere: tanta artes, solertia tanta nocendi.

Et, quamquam videoas oculis presentibus, audet

Excusare nefas: potius est eludere sensus

Sedulitate animi: nibil est, quod credere possit;

Et nibil est quod non, si vult, te credere cogat.

Huius facient exempla fidem, Que criminis non sunt
 Faminea tentata manus Dedit hostibus arcem.
 Deceplaque ornatu brachii Tarpeia fmitur.
 Savit in natos manibus Medea cruentis.
 Tyndaris Aigeas oneravit natiibus undas.
 Scylla hostem sequitur, patri furata capillum.
 Fratrem Biblis amat, subicit se Myrrha parenti:
 Concubitu nati longeva Semiramis ardore.
 Causa necis nati conjux fuit Amphioxus.
 Occidere viros nocturnis Belides armis.
 Orpheus membrarum Gicones secuere poetae.
 Cornuta luxurie petulantia Pasiphoe.
 Phaedra pudicitiam contra crudeliter ausa est.
 Decepit Iudea virum Rebeccam, suamque
 Progenem, velans buncmo guttura tergo.
 Parrigit Alcide conjux fatale venenum.
 Decipit Hippodame patrem. Lavinia Troas
 Implicat ancipiti bello. Bryseis Achilleum
 Depulit e lastris: demens Chryseis de fallax
 Fulminat Atrides & sentit Apollinis iram.
 Ira genit nostrum felicibus expulit arci.

Eandem tcm prosequitur. Aitimus] i. affutiam. Aitimus.
 est quod credere possit] quia Et quoniam videtis oculis,
 levem, — nihil est audacius illis Depensis, iram atq; animos
 feruntur. — Que criminis non sunt Faminea tentata ma-
 nus? Quasi dicat, nulla non fuerit, & ita omnia sunt. Tar-
 peia] virgo quæ ut armillas, quas in brachii hostium
 haberet, tradidit illis arcem Capitolinam: unde
 brachiorum obruta interiit. Dicitur autem hic bra-
 chii pro brachii: quia aliter versus non staret. Savit in
 Virg. Savus amer docuit natorum sanguine matrem (om-
 inales manus: nam Medea à lafone spreta, omnes com-
 munes liberos præter Thessalum trucisavit. Tyndaris] id Tyndaris.
 Helena Tyndari (ut putabatur) filia, à Paride raptæ,
 sequuta; mille carinis à Græcis repetita est.
 Nisi] Nisi Megarensum regis filia, abscisso purpureo Scylla:
 quillo, quem pater sacratum habuit, ad Minoa hostem

Biblis.

pertulit. *Biblis* Jut Ovid. *Met.* 9. docet, ex ardore amore Cani fratris, a quo spreta, in fontem sui nominis conversata.

Subicit se Myrrha parenti scilicet Cinyre: de quo lib. 1.

Met. quæ etiam in *Myrrham* arboreum illuc convergetur. Est autem in verbo subicit, Syncope. Nam si (subi-
bet) subicit scriberetur, esset positio bievis. Fecerunt in-

Semiramis.

men id alii quoq;. *Semiramis*] regina Babyloniz, & rega-
Assyriorum moderatrix, ex ardore Nini filii, quem

diu simulaverat, ut lusi. docet lib. 2, causa neci viat con-
fuit]. i. Eribile. De qua in Thebaide Statii multa legi-
tur. *Belides*] Belli nepos, filius Danai fratris Ægypti regis

quæ quia quaginta nuperunt totidem patruelibus. i. pa-
trui Ægypti filiis, coactæ ab eo. sed à patre, qui ab ora-

le habuit sibi cavenum à tali genero persuase, pium
nocte omnes maritos suos interfecerunt prior Hyper-

menestram, quæ Lynceo pepercit, à quo Danaus obtuso-
tus. *Cicones.* *Paphæ.*] Mulieres Thracie, ut auctor est Virg. in fa-

Georg. *Paphæ*] uxor Minoris regis Cretensis, amon-
tauri incensa, se in lignam vacanam à Ædalo efficiam in-

cludi fecit; sic cum tauro cencumbens, & posita cum Mi-
noë, Minotaurum genuit. Ordo est: *peccantia heterie.* *P-*

Paphæ] i. ipsius Paphæs, scilicet est cognata Phœnix
Paphæs & Minoris filia Hippolytum privignum, cura-
sponsata, sed non tradita à Theseo fuerat, interpellavit a-

strupō. At cum ille renueret, nè patri in iuris fecerit, apud patrem, quasi ille interpellasset ipsam, unde cre-
atus pater, à Neptuno fave à patre Ægeo inspectat, ut:

Phocis marinis bellus equi Hippolyti in furorem vici,
ipsum dissoluerent: unde Hippolytus ab Ættos, quod a

equus & equa, & auro, i. dissolvo, dictus præfigio quedam
videtur, nam ab Hippolyte matre id nomen prius habet

potuit. *Decepit Iudea Rebecca virum*] sc. Isaacum cum o-
culi caligaverant. *Siamo;* *Progeniem*] i. filium chartores

Iacob Velans hircino tergo i. bellibus hircorum sur capro-
rum, ut pilosus perciperetur, ut erat Esau. *Coniuncti* scilicet

Deianira. *Fatale venenum*] i. tunicam sanguine ven-
ato Nessi intinctam dedit. *Alcide*] i. Herculi Alcine

*Deianira.**Alcide.*

mati putativo: nam Amphitryonides dicitur, cum fovi sit
 fons. Hippodamia] Oenomaus Heliidis & Pisae regis filia, Hippodamia
 sum decepit, quia Pelopi in patris petulicem nupisit.
 Est enim in fatis tunc patrem decessurum, quando illa
 libet: nupisit autem superata in curu[m] certamine, dolo
 sum Myrtili auctig[er]. Dicitur etiam Hippodamia, quasi
 eorum domitrix. Lavinia] filia Latinorum. Turno despon-
 sata a matre Amata, & Aeneas per oracula & patris assem-
 blam. Trojani multis exitii causa sunt. Bryseis] quae Achilli
 forte obvenerat cum abducta Chryseide, quae Agamem-
 non obvenerat, hanc Agamemnon vi abstulisset, esse-
 cit ut Achilles iratus armis abstineret, & multos Gra-
 corum interiosi sineret, donec Patrocli amici necem ulcisi-
 vellet. Atrides] i. Atrei filius, saltem putatus, Aga-
 memnon. Fulminas] i. ita & amore existat. Faetus demens
 Chryseide] id est per amorem Chryseidis, filia Chryseide sa-
 vidoris Apollinis, qui cum insulatus in exercitum Græ-
 corum filiam expeditum venisset, nec obtinueret, Ixvā
 pestilentialia ab Apolline impetrata, tandem eam abduxit,
 sumit ergo iras Apollinis] i. pestem quam totus exercitus
 uulcibatur. Felicibus artus] paradiiso.

Lavinia.

Bryseis.

Atrides.

Fulminare.

Chryseis.

Credite pastores, perrufica numina iusto;

Pascua si gregibas vestris imo[re] a uulnis,

Si uobis ovium cura est, si denique uobis

Grata quies, pax, uita; levēs prohibe pueras,

Pellanturque procu[re] vestris ab uilibus onnes,

Thestylis, & Phyllis, Galatea, Neera, Lycoris.

Dicite: Quem istam mulier descendit ad Orcum,

Et rediit? potuit, si non malesana fuisse.

Enydius et cibi per quas descendebat umbras:

Rapti sequi veniunt fessam Proserpina matrem.

At prius Aeneas rediit, remeavit & Orpheus,

Maximus Alcides, & Theseus, & duo fratres,

Venus equis, alter pugnus bonus atque palatia:

Et nosl[er] Deus, unde salus & vita resurgit.

Hec sunt, pastores, hec sunt mysteria nobis

Advertenda: anisoi singuli obscena uiriles,

Feminas loca delectant infarva menses.

Ut semel in scopulos vento contortus & undâ,
 Nauta scilicet incautus monstrare pericula nautis:
 Sic senior longo factus prudensior usu,
 Præteritos meminit casus, aperisque futuri
 Tem poris eventus, viteq; pericula monstrat.
 Si fugiunt aquilam fulice, si retia cervi,
 Si agna lupum, si dama canem: muliebriâ cur non
 Blandimenta fugis, tantum tibi noxia, pastor?

Credite pastores] Convertit sermonem ad pastores, quorum docendi gratiâ hæc de foeminiis dixit. Per ruffica numina] id antiquè, nisi ad Deum & sanctos, quibus arva custodiæ sunt, referamus. *Thestylis, &c.*] Harum enim meminit Virgilius in *Bucol.* dicens, *Thestylis & rapido fessi messoribus æstu, Allia serpillumq; herbas contundit olenites.* Et iterum, *Ian* pridem à me illos abducere *Thestylis* orat. Item, *Phyllida* mitte mihi, meus est natalis *Iola*: & *Phyllida* amo ante alias nam me discedere flevit. Item, *Malo* me *Galatea* petit lasciva puella. Et, *Huc ades o Ga'atea,* &c. Item, *Ille Neeram* Dum sicut. Item, *Tha cura Lycoris, Pérga nives alium, pérga horrida iusta secuta est.* Dicite] ingeniosa excoquitatio. *Rapta*] Rapta leguntur mulieres ab inferis, & ferè redemptæ, sed non rediisse. *Eurydice*] Orphei conjux, cum eam *Aristæus* postor insequeretur, à serpente, qui in herbis delituit, trincta, ab Orpheo cythara beneficio redempta ab inferis fuit, eâ lege, ut ea non respiceret; quod ramen fecit: unde reverti coacta est; quod quarto *Georgicōn*, ad finem graphicè describitur, & à *Boëtio* non segniter. *Proserpina*] Cereris filia, à Plutone surrepta, & à Cerere matre inventa, redempta fuisset, si nihil apud inferos gustasset: sed granum ponni gustavit, ut non rediret. *Vnde Geor. I. Nunpetita sequit emat Proserpina matrem.* At pīns *Aeneas* postquam illuc, duce *Sibyllā*, patris videndi gratia descendisset, ut 6. *Aeneid* latè dicitur. *Remeavit* *Proserpina* reliquâ tamen conjugi. *Maximus Alcides*] i. Heros mythicorum redimeret *Virgilius*: Quid *Thebæa* magis in memorem *Alciden*? & duo fratres, *Vnus equis*] Icili. *C*imen *Virg.* pontens nomen pro nomine, dixit.

Eurydice.

Proserpina.

Alcides.

Pollucis habentis. Alter pugnis] scil. Pollux. Fratres gemini
 in cœlum translati, ubi Geminos constituunt: signum tam
 latum, ut dum alterum occidit, alterū oriri incipiat, unde
 fabulæ locis est; ut alter mortal is, quippe à Tyndaro geni-
 tus, alter immortalis, ab Iove satus dicatur; sed mutuâ char-
 itate ita devincti, ut immortalitatē communicarent, ut
 altero moriente, alter reviviscat. Vnde sexto Aeneidos:
 Si fratrem Pollux alternā morte redemit, Itq; reditq; viam totæs.
 Melius autem legitur alter quām alias: quia alter de duo- Alter.
 bus, alias de pluribus dicitur. Et noster Deus] Dominus no- Alm.
 ster Iesus Christus, qui descendit ad inferna, & terro die
 resurrexit à mortuis. Advertenda] consideranda. Anis i vi-
 riles fugiunt obsecana] naturaliter quident usq; adeò, ut qui
 non fugiunt, effeminati dicantur, aut muliebres. Vnde est
 illud Ennii apud Cicero hem in 1. de officiis: Vos etenim ju-
 venes animos geritis muliebres, illaq; virgo viri. Fæmineas loca de-
 lestant infamia mentes] id quidem de turpibus vetum est.
 Senior] Vult sibi in ea rexperto fidem adhiberi, sicut nautis
 veteranis de periculis marinis creditur. Fulicæ] aves sunt Fulicæ.
 marinæ. Docet autem bellus prudentiores esse in fugi-
 endis nocivis, ac insidiosis, quām nos sumus.

Est in eis pietas crocodili, asilvia hyene:
 Cursus flet. & appellat te blandiūs, insidiatur.
 Fæmineo: pastor fugito (sunt retia) vultus;
 Non animis, non virtutis, non viribus ullis
 Fidito, non clypeo, cuius munimine Perseus
 Vdit saxifice colubros impunè Medusæ.
 Monstra peremcunt multi, domuere gigantes,
 Exentiæ urbes, legem inimicæ marinæ
 Fluctibus, imperii fluviorum. & montibus aspera.
 Sacra coronarunt multos certamina: sed quis
 Cui elo subigerunt, sunt à multo subacti.
 Rex qui paucor erat, funda spolioque leonis
 Inctus, & natus qui templo Sionia fecit
 Primus, & excellens invicto robore Samas,
 Famineum subiære jugum & minus officit ignis,
 Sæpe minus, rbiomphæa minus, minus hostia, minus mors.
 Nec formæ contenta sue splendore, decorum

*Auget mille modis mulier: frontem ligat auro,
 Purpurat arte genas, & collocat arte capillos:
 Arte regit gressus, & lumina temperat arte.
 Currit, ut in latebras ludens perducat amantem:
 Vult dare, sed cupiens simplex & honesta videri;
 Denegat, & pugnat; sed vult super omnia vincere:
 Femina Cæciaco (res mira) similius vento est,
 Qui trahit, expellens mendaci nubila flatu.*

Crocodilus.

*Est in eis pietas Crocodilis.] Crocodilus est animal terrestre,
 & aquatile; crescit ex minimo ad decem & septem & am-
 plius cubitos: quibusdam Ægyptiorum Crocodili sacro-
 fani sunt: quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagi-
 tantur. Vnde Iuven. Crocodilon adorat Pars her. Est autem
 bellua hæc, quæ ova parit instar antlerinorum, contra su-
 gaces terribilis, contra insequentes autem fugax; hebetes
 oculos habet in aqua, extra aquam acerrimi visus est; con-
 specto homine emittit lacrymas, mox appropinquantem
 devorat; unde factum est proverbium, *Lacryma Crocodili, de*
bis qui sub specie pietatis homines fallunt. Graphicè er-
 gò dicit *Est in eis pietas Crocodilis. Hyena*] autem animal est in
 Africa præcipue nascent; utramq; ei naturam esse non
 nulli existimant, & alternis annis marem, alternis foemi-
 nam fieri. Hoc Aristoteles negat. Collum ei & juba con-
 tinuat spinæ porrigitur, flectiq; nisi circumactu totius
 corporis non potest. Humanū sermonem inter pastorum
 stabula assimilare dicuntur, noménq; alicujus discere, quem
 foras evocatum dilaceret; vomitionem etiam hominis
 imitari ad sollicitandos canes, quos invadit. Solet præterea
 id animal sepulcra eruere, ut corpora inquirat: Hæc Si-
 pontinus: ob quæ rectè dicitur, astutia *Hyene. Fidito*]. i.
 confid. to. *Non clypeo*] scilicet crystallino ipsius Palladis, cu-
 jus numine protetus Perseus Medusam interemit, & cujus
 sanguine natu singitur Pegasus equus alatus Erat autem
 Medusa una trium Gorgonum, quæ unum habuisse oculum,
 quo vicissim uterentur, diceuntur; hoc est, unionem
 seu margaritam: erat autem pulcherrima; unde se inspi-
 cientes, in stuporem traxit, & ita in saxa vertere dicta est:*

Hyena.

Fidito.

Medusa.

Hanc

Hanc enim visam Neptunus, ardens amore, in templum usque Palladis insequeutus, illuc oppressit; unde irata dea, ipsius capillis, quibus Neptuno placuerat, in angues mutavit, deditq; ut omnes eam inspicientes, in lapides vertentur. Perseus autem dicitur Danaës Acrii regis Argivorum fili⁹, ab Iove oppress⁹, filius. *Monstra peremerunt mūlū*] ut Hercules, Theseus, Perseus. *Domucrē gigantes*] ut dīi in bello giganteo, & Hercules Antæum in Libya, & Geryonem in Hispania, Cacum in Italia, & alios alibi. *Everiērē urbes*] ut Scipio Carthaginem in Africa, & Numantiam in Hispania, Græci Trojam, & alii alias. *Legem imposuēre marinis Fluclib⁹*] ut Cæsar, & Augustus. *Lucrino lacu⁹*: Xerxes, qui pontem super mare extulit, & cūm dirutum videret, flagellis cædi iussit. *Et montibus asp̄is*] ut idem Xerxes, qui Athon montem æquavit solo, & pro parte navigabilem fecit. *Iuven. Velificatus Atbas* Dicitur autem aspis, per Syncopen, pro asperis. *Sed qui Cuncti subegerunt*] luv. Sat. 6. *Nunc patimur longæ pacis mala*; sævior annū *Luxuria incubuit*, *viciumque ulciscitur orbem*. *Rex qui p̄f̄era⁹*] David. *sundā*] quā Goliah stravit. *Spol. oque leonis*] quem se adhuc pastorem interemisse dicit. *Et natus*] i. filius eus Solomon. *Qui templi Sionia*] i. Hierosolymitana: Nam Sion principalis pars Hierolymæ est. De his in libris Regum, & de Sāpsone lib. Jud. dicitur. *Rhomphaea*] rama, quā Angelus à Paradiso terruit Adam & Ewan. *Plebeii ac rei viales sunt versiculi*: *Adam*, *Sampson*, *m.*, *Lotb*, *David*, *Solomon*, *Famina decepit*. *Quis mod⁹ tuus erit?* *Fron-tem ligat auro*] quod crinale vocant; aut rēciculo aureo, seu aurato. *Purpura*] i. purpureas facit, hoc est, rubicundas. *Ante*] scilicet suctoria. *Lumina*] i. oculos. *Currit, ut in late-bris ludens perducat amantem*] Vnde poëta: *Malome Galatea seu laetitia pueræ*; *Et fugit ad salices, sed se cupit ante vide* i. Aut ad eam respicit, de qua Prog. 7. mirum in modum graphi-*cō* loquitur Solomon: omitto verba, quia in manibus sunt. *Vult dare*] scilicet stuprum, & copiam sui. *Sed vult super* *mundi vincere*] ut vim sibi illatam dicat. *Cæciaco vento*] Cæcius eam trahit ad se nubes, quas alii venti propellunt.

Quisquis es, (expertus moneo) tentare recusa
 Dum licet, hoc fragilis quo babet fastidias exus.
 Immundum natura animal, sed queritur arte
 Mundaties; id luce opus est, ea somnia nocte.
 Deglabrat, atque levat, pingit, striat, ungū & ornat:
 Tota dolus, tota art, tota bistrio, tota venenum.
 Consilio speculi gerit omnia, labra moveat
 Dicit, & inspecto vulsum componeat vitro.
 Dicū blandiri, dicit videre, jocari.
 Incediis humeros dicit vibrare, nat̄esque.
 Quid sibi vult nudum peccat? quid aperia superna
 Rimata, qua bifidam deducit in ubera vallem?
 Nempe nūbil nisi quod virus penetrabile sensum
 Plus primat, & Stygiæ rapient præcordia flamma.
 His juvēnum scopuli, Syræ, Scyllæ atque Charybdes.
 Ha immundæ Phinei volucres, que, venire solito
 Proluvie fœdā thalamos, canacula, mensas,
 Compita, templo, vias, agros, mare, flumina, monies
 Incessore solent: ha sunt Phorcykides cre
 Monstrisico, extremis Libye que in finibus olim
 Asperu mutare homines in saxa solebant.

Quisquis es (expertus moneo) Parentesis est Tentare] id est,
 attentat & periculum facere. Recusa] Ovid. Dum licet, in
 digno substrabe colla' jugo. Et iterum; Principis obſta: sero
 medicina paratur, Dum mala per longas invauere mortas. Fastidias
 id est, superbos contemptus. Immundum natura animal
 animo vituperandi hoc diceret, inepti et. Nam si natura
 immundæ, & curæ ac arte mundæ sunt, in hoc venient
 laudandæ, quod arte naturam corrigunt: verum animo
 dehortandi ab eartum ille cœbris & fucatâ venustate, id di
 cij. Id luce opus est]. i. nihil aliud faciunt noctes & dies, sive
 noctu & interdiu. Deglabrat] i. levem & glabram faci
 tem, rugis & pilis amoris. Striat] i. tricas collig
 Tota] scilicet tens aut ex flens dolus. Tota bistrio
 scurrilis. Tota venenum] quia utq; videndo fieri
 inficit. Vnde quidam: est statu viscus mulier
 cus. Humeros dicit vibrare] id nis ius peruanus

Fastidia.

que humeros agitant sicut in amplexu: nam honestæ matres student esse demissis humeris. *Nat* [et] *sq.*] id est, clunes: *Satyticus*, *Tremulo descendunt clune puelle*. *Rimula*] id est, *Bifida*. fissura vestium in sinu inter mammillas. *Quæ bifidam*] id est, *Bifida*. in binas partes divisam. *Virus*] id est, *venenum*, quo visa *Virus*, inficit. *Flamma Stygie*] i. infernales: potius dixitsem *Phlegmone* tæ. *Precordia*] sunt tenues membranæ circa cor, *Precordia*. que dicuntur affectionum, sive passionum sedes. *Hi juveniles* [scilicet *Syrtes*] i. brevia vada arenosa, in que qui insidetur, difficulter evadit. Allegoricè ergo summa pericula intelligit, sicut sunt *Scylla* & *Charybdis*, in mari Siculio. *Immunde Phinei volucres*] i. *Harpuzæ*, de quibus *Æneas*. *Excipiunt Strophades*, *Graio* stant nomine dicte *Insulae Ionio* in magno quas dira *Celeno*, *Harpuzæ* q[uod] colunt aliae, *Phineia* postquam *Clausæ domus*, mensaque metu liquere priores. *Tristius haud illi monstrum*, nec *seuior ulla Pestis*, & *ira Deum Stygiæ* se se extulit undis. *Virgineus volucrum vultus*, fiedissima ventris *Prolavies* unque manus, & pallida semper *Ora fame*. *Phineus* autem rex *Arcadiæ* liberis novercam subinduxit, eosque ut illi complaceret, excavavit: ob quam rem irati dii, ei oculos sustulerunt, & immiserunt *Harpuzæ*, que illi cibum abriperent; quod & diu fecerunt. Sed quia Argonautas hospitio suscepserat, miserunt ad eum *Zetem*, & *Calaim*, *Boreæ* regis ac venti *Thraciæ*, ac *Orithyia* ab eo rapax filios, juvenes alatos, qui eas ad *Strophadas* usque depulerunt. *Cœnacula*] altiora domus, aut pro locis in quibus cœnatur. *Incestare*] i. polluere, & non castum reddere. *Incestare*. *Aeneid.* 6. *Ei totam incestat finere classem*. *Haec sunt Phœbeyni* [et] *Gorgones*. *Ovid*. *Finibus extremis Libyes*, ubi feruida tellus *Accipit Oceanum* demiso sole calentem; *Squallebant latè* *Phœbeyni* arva *Medusa*.

Carmina doctilo qui cursum recitavimus Umbri,

Quæ si visa tibi nimium prolixa, memento,
Insu id rei uitium, non carminis esse.

Nudorum est carmen: mulierum amentia longa est.

O memorande senex, quo se vetus Umbria tantum
Iactat, & ipse tue Tiberis conterminus urbi:

Martia non abs re tantum te Roma vocabat.

Ipsa tuas artes, & non trivialia norat

Carmina : te vitâ funditum fleuere Latine

Naiades & Graiae. Tua molliter ossa quiescant

Semper, & in Iummo mens aurea vivat Olymbo.

Carmen 2 doctiloqui] Hunc, ut dixi, licet aut Antonium Campanum intelligere, aut Franciscum Petrarcham, aut alium quemvis eâ tempestate doctum. Ipsius id rei] contra artem producit syllabam: Nam quinque declinationes nomina non producunt e ante i, nisi precedat i: & ita rei, spei, fidei, plebei, penultimam corripiunt. Possunt versus emendare sic: Ipsius esse rei uitium, non carmen, illud. Non longum est carmen] Vnde Martial. Non sunt longa, quibus nihil est quod demere possit. Martia Roma] aut bellicola olim aut Martem autorem habens, unde Livius in prefatione: Si cui populo licere oportet, consecrare origines suas, & ad Deum referre autores; ea belli gloria est P. R. ut cum suum, conditoris sui parentem Martem polissimum ferat, tam hoc gentes humane patientur equo animo, quam imperium patiuntur. Et non trivialia] Non vulgaria. Virg. Non tu in trivii indolite solle. Stridenti miserum stipula di sperdere carmen? Te vitâ funditum id est, defunctum. Latine Naiades] id est, fluviorum & fontium Italicorum nymphæ, propter sermonem Latinum. Et Graiae] i. Græcae, propter Græcum. Tua moliter ossa quiescant] unde prius ubi de sepulchro levi loquuti suntur disserimus: hoc ad veterem pertinet superstitionem, nam verius Virgilius dicit, Facilius jactu a sepulcri. Et Se. Quid refert, humine an in sublimi putrescam? Mens autem] id est, pulcherrima. Vivat Olymbo] id est, cœlo: hoc catholicō viro dignum est. Olympus autem Macedoniz non altissimus, pro cœlo à Græcis porosissimum posse ficer.

Naiades

Graiae.

Olympus.

De consuetudine divitum erga Poëtas,
inscripta C A N D I D U S.

IOANN. MURMELLI argumentum.

Ota Sylvanus miratur inertia vatis,
Candidus abjetus queritur nunc esse poëtas.

Sylvanus & Candidus.

Candidide, nobiscum pecudes aliquando solebas
Pascere, & bis gelidus calamos in flave sub umbris,
Et miscere sales simul & certare palæstrā.

Nunc autem, quasi pastores & rura perosus,
Pascua sapito fugis, & trabis omnia, cantu.

Can. Vos, quibus est res ampla domi, quibus ubera vacce
Plena ferunt, quibus alba greges multatāa complent,
Cymbia lacte nivent, & pinguis prandia fumant,
Carmina laudatis; si quid concinnius exit,
Plauditis, ac leti placidas extenditis aures,
Pro numeris vanas laudes, & inania verba
Redditis; interea pastor suis, esurit, alget.

Sylv. Nōmē poes curare greges, & dicere versus,
Cum vacat, & positis vilam traducere curvis?

Can. Omnem operam gregibus pastorem impendere oportet,
Ire, redire, lupos arcere, mapalias sepe
Cingere, mercari paleas & pabula, viellum
Querere: nil superest otii; laudabile carmen

Omnen operam, totumque caput, Sylvane, requirit.

Grande utrumque opus est, & nostris viribus impar.
Cum cecini, siquo: suenti pocula nemo

Portigit, irridens alii: Tidi penula (dicant)

Candidē trita, genu nudum, riget bispidā barba:

Iam sylve implumes, & lyems in montibus albet.

Itascor, doleo, indignor: fest omnia viellus,

Lanitium, factusque mares, non vendimus agnas,

Sed quia lac pascunt, premitur nibil: ubera siccant.

Candidē, nobiscum, &c.] Argumentum hujus eclogæ est de-

restatio tenacitatis divitum in poëtas; quorum ingratiudine, & avaritiâ, aurea vena in poëtis extinguitur. Per *Candidum* autem mihi verisimile sit, poëtam posse intelligi; per *Sylvanum*, quemvis divitem avarum. Indicit igitur men utrumque pastorem, unde dicit *sub his umbris*] quid dicat, sub quibus sumus; nec quicquam aptius *Sylvanum*, quam esse in *sylvis*. Est autem ferè eadem farrago quæ in *Iuvenal.* *Satyr.* 7. *Et miscere sales*] id est, lepores sermonis. *Sopito*] id est, oppresso, & neglecto canteu, quæ res doluit *Sylvano*. Nam divites avari, licet nihil conferant in poëtas bonos, admirantur tamen eos, & oblectantur eorum carminibus: unde *Iuven.* in dicta *Satyr.* *Spes nulla ulterior*, *didicit num dives avarus* *Tantum admirari*, *tantum laudare dierios*, *Ut pueri lunonis avem*, id est, pavonem admirantur & laudant: quia laudato nihil porrigitur, sed, si possunt, plumas auferunt. *Plena ferunt*] *Marco* significantius *diftentia* dixit. *Alba multistrata*] i. mulctras, *Cymbia*. id est, vasa in quæ mulgetur, lacte albicanter. *Cymbia*] id est, vasa incurva in morem cymbarum facta. *Carminis*

Concinnius. *laudatis*] sicut jam *Iuven.* dixit. *Si quid concinnius*] id est, modulatius: & ut *Persius*; *Si quid tamen aptius exit*. *Plauditis*] id est, applauditis. *Vanas laudes*] quia nihil commodi afferentes. Nam probitas laudatur & alget. *Alget*] quia nudus, & ita algore conficitur. *Iuven.* *Sat.* 7. *Tantum subeunt animos*, *tunc sequi suamque Terpsichoren* odit *secunda & nuda senectus*. Et post; neque enim cantare sub *aut Pierio*, *Thyrsumve* potest contingere *lana paupertas* aquireris *inops*, quo nocte dieque corpus eget. *Satur* est cum dicit *Horatius*, *Obe*, &c. *Omneve aperam gregibus*] *Iuven.* *Pectora nostra duas non admittentia curas*, *Magne mentis opus*, &c. *Malitia*] i. calas & ruguria. *Sepe*] sepimento: Est ablative à nominativo *sepe*. *Nisi superest otium* præ acti; enumerat autem negotia pastoralia, volens à consimili etiam alia intelligi. *Tibi pœnula*] id est, vestis exterior, atrita. *Sylva impumes*] i. fohis spoliatae. *Fert omnia vittus*] id est, auferit. Sicut *Marco*; *Omnia fert etas, animum quoque*. *Vittus autem*] necessitas edendi ut vivas: aut *vittus*] i. cibus quevi-

Fest] id est, absunt. Lanitium] id est, Janam. Fætusque
 Per] id est, arietes & hædos, ac colatatos reliquos. Non
 celi- dimus agnas] quia ad futuram propagationem recipi-
 tates. Lac pascunt] id est, lugunt & absunt, dum pa-
 quunt. Premitur nibil] id est, non sit caseus mollis. Ma-
 vana, El press' copia lacit. Ubera siccant] ex Marone est, ut alia
 multa.

Penitit ingenii, si quid mihi, penitit artis,
 Panites & vixit, postquam mihi nulla secundantur
 Ex tot syderibus quo sunt in nocte serena.

Habentes, ut nōsti, grauis cantavimus; et as-
 Indigat paucorum, merces fuit: altera longè
 Condicio senii, quod nunc subit: omnium egenos
 Reddit, & extinctus lucri spem viribus afferit.

Mox erit utendum partis, modò querere tempus.
 Ex formica brevis, sed provida bestia condit
 In brumam novam fara cavis aestate latebris;
 Nœve renascantur fruges, serat ore sepulcas

Sylv. Scire genitiliacos fatalia sydera dicunt:
 Hi sub Mercurio vates, & sub Jove reges,
 Magnatique locant: istis dat Iuppiter aurum
 Atque magistratus; dat Maiae filius illis
 Ingenium, linguam, cytharas, & carminis artem.
 Hæc tua sors; quid queris opes? Deus omnia in omnes
 Dividit, ut mellius nobis viderit esse futurum.
 Sors tua contentus abit, sine cetera nobis.

Can. Suni tibi divitiae, mihi carmina; quid pelis ergo
 Carmen, & in dadiis paries, Sylvane, alienas?
 Sylv. Non tibi surpicio carmen, nec Apollinis arma;
 Sed dare duces' sonis aures concentibus opta.

Can. Si gaudere meis igitur concentibus optas.
 Nos gaudere tuis opibus, Sylvane, decorum est.
 Sylv. Ille meis opibus gaudet, qui diligit: odit
 Invidas, atque animo bona ferit aliena molestia.

Can. Sic quaque in nostris absens gaudere camenis
 Sat potes: hæc artis sat sunt tibi gaudia nostra:
 Carmina sunt auris convivia, casas oris.

Si cupis auditu, fac nos gaudere palato.

Hoc amor, hoc pietas, hoc uult Deus; omnia non dat

Omnibus, ut nemo sibi sit sati, indige alique

Alio ope alterius; qua res conjungit in unum

Omne genus, Gallos, Mauros, Italos & Iberos.

*Parvit ingenii] Prosequitur Candidus querelas suas. Pro-
ter ingenii] i. habere ingenium ad carmen aptum. Si
mibi] scilicet est ingenii. Nulla secundant] i. prospera sunt
ut ventus & flatus secundus, id est, sequens, & a ter-
veniens navigantibus. Quot sunt] id est, apparent. Na-
plura sunt. Gratus] id est, sine mercede. Sed etas] se-
cet juvenilis. Indiga] id est, indigens paucorum: non
nim subjecta est morbis, nec tanto eget munimento con-
tra frigora. Quod] scilicet senium. Nunc subit] i. surrep-
non animadvententibus nobis. Omium egenos Reddit] Vi-
de Iuven. Luci spem] id est, spem lucrandi. Mox equi-
dum partis] i. acquisitis in juventa. Nunc querere] p-
querendi, id est, acquirendi. Tempys] subaudi est. En-
fimica] Solemon, Prov. 6. Wade ad formicam, o yager, &
sidera vias ejus, & disce sapientiam; que cum non habeat duc-
nec præceptorem, nec principem, parat in aestate cibum sibi,
congregat in messe quod comedat. Et. 30. Formica popu-
lifirmus, qui preparat in messe cibum suum. Horat, primi
Sermonum; Sicut parvula (nam exemplo est) magni formi
laboris, Oe trahit, quendcumque potest, atque addit acervus, Qua-
struit, hancignara, ac non incauta fumari. In brumam] i. ad br-
vissimum diem, ut est in solsticio hyberno. Ordo ei-
Brum. Condere] i. abscondit. At late] i. per extatem, eao i late
farræ nova Nœve] pro & n. Renascantur] i. germinent
Secatore] i. germen auferendo, dirumpit. Fruges seputa-
id est, absconditas in terris. Genetliacos] id est, de gen-
fi & nativitate judicantes, qui inspecto nativitatis horo-
scopo, futuram vitam prædicunt. Hi] scilicet, gene-
liaci, & mathematici, locant sub Mercurio] id est, horam in-
scendi, quæ Mercurius dominatur. Vates] i. prophetas
poëtas, & omnes prudentes cautos ac ingeniosos. Et
Iove reges Magnatesque] Vnde secundum Homerum*

Indiga.

Brum.

Condere.

Quid. Honor autem à Iove est. Maie filius] i. Mercurius.
 ut illis] scilicet vatibus sub se natu ingenium, & ita vult
 in contentos esse debere suā sorte; dicens, Sorte nā con-
 sumabi. Sine] id est, derelinque. Cetera] id est, divitias
 plures. Nobis] id est, qui ingenium & carminis artem non
 habemus. Quid petis ergo Carmen] subtilis objectio. Non
 a sonorū armā] Callida quoque responsio. Nec Apol-
 lēus] instrumenta musica, quia in medio residens complebitur
 Nam] seimus Phœbus: est enim princeps musicorū. Horat. Lyra
 non] & cantor Apollo. Vnde secundum Plinium, carmen
 heroicum oraculis Apollinis debemus. Et ideo Augustus
 zdem consecravit, ad quam carmina Phœbo digna se-
 ratur; de qua Persius, Ad sacra vatum carmen offero no-
 : & Iuven. Musum & Apollinis ade relietā; &c. Si
 Rursus acris objectio, & subtilior purgatio, sed
 in dubiissima rursum rejectio, Carmina sunt auris convivia,
 Pulchrum & proverbiale est. Quae res coniungit
 Id verè dicit. Nam propter egestatem, & mutua
 similia, sunt inter varias nationes commercia. Iberos] id
 Hilpanos.

Sydera jungamus; facio mibi Iuppiter adfūt,
 Et tibi Mercurius noster dabit omnia, fāxo,
 Pileolum, virgam, cibaras, nodum Herculis, alas,
 Vana supervacuis inculcas plurima verbis.
 Can. Vana inquis, quae dannata tuis inferre videntur
 Divitias: si vis nostras audire carmenas,
 Erue sopitam de sollicitudine mentem:
 Vult hilares animos tranquillaque pectora carmen.
 Torpe ut esurient patiens & si igora milvus:
 Iam sudum squarrosa cutis, fatis occupat ora.
 Nec pecus in stabulis, nec in aero farra, nec aurum
 In loculis; & vis positis me vivere curis?
 Non facit ad nos talius medicina dolores.
 Fac alacrem, rege, pasce, gravis succurre senecte;
 Inuenies promptum uersu, & cantare paratum.
 Plena domus curas abigit, cellaria plena,
 Plena, penus, plenisq; cadi, plenaque lagena,

Hor-

Horrea plena, greges leti, gravis aye crumena,
 Tunc iuvat hybernos noctu vigilare Decembres.
 Ante focum, & cineri ludos inarare bacillo,
 Torrere, & tepidus tofias operire favillæ
 Castaneas, plenóque sūm resinguere vitro,
 Fabellasque inter nentes ridere puellas.
 Tityrus (ut fama est) sub Mecenate vetusto
 Rura, boves, & agros, & Martia bella canebat
 Alii, & magno pulsabat Sydera cantu:
 Eloquium fortuna dabat. Nos debile vulgus,
 Pannosos, macie affectios, farvagine pastor,
 Aonia fugiunt Muse, contemnit Apollo.

Sydera jungamus | id est, Iovem cum Mercurio; id
 communicabit mihi dona Iovis, & communicabo tecum
 dona Mercurii. **Faxo**] i. faciam, ut Mercurius nos ferat] id
 poëtarum pater, & ingenii largitor, det tibi pileolum
 est, galerum, qui Mercurio assignatur, quod semper
 radiis solaribus quasi galero rectus sit. **Vergam**] id est,
 duceum. Vnde Maro Æneid. 4. *Tum virginam caput,*
animas ille evocat Orco Pallentes, alias sub tristia Tartara mis
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat, Illâ fr
agit ventos, & turbida tranat Nubila. Id autem ex ultima
 Iliad. sumptum videtur, qui locus sic versus est: *in*
virgam caput, bac oculos Deus excitat ipse, Hac dulces su
somno, & lumina claudit. **Macr. l. 1. Sat.** dicit *caduceum* ab
 bus draconibus ornatum fuisse, mare & tœminâ in
 dum obligatis in vicem parte media voluminis sui: *in*
Mart. l. 7. Cylenes ealique decus, fas unde minister, *Aurus*
 torto virga draconem vivet. **Cythards**] quia tetrachordum in
 nit i. lyram quatuor chordarum; cum Apollo septem
 chordarum invenislet. Vnde Hor. l. 2. Car. *Curvaq. lyre*
rentem Nodum Herculis] i. inextricabilem, qualē Herculus
 invenit, qui nec principium, nec exitum habere videtur:
 qui tamen dissolverat, dives erat. Hunc in caduceum
 jam ex draconibus consertum diximus. **Alii Hercule**
 nodum dicunt non ab Hercule inventum, sed à Mercurio
 verum ab Hercule dissolutum, non quidem arte, sed

Faxo.
Pileolus.

Cythara.

Nodus Her
culis.

quod & Alexandrum magnum fecisse dicunt. Vterque tamen, & Mercurius mercium ac mercatorum deus, & Hercules, divitias quibus savenit conferre dicuntur. Vnde Horat. *Dives amico Hercule.* Et Persius: *O si sub rastro cre-
at argenti mibi seria dextro Hercule!* Antiquitas enim (ut scri-
bit Diodorus) fabulata est Herculem dixisse, postquam ad
deos translatus erat, qui sibi decimam bonorum dica-
rent, vitam felicem ducturos: quod Lucullus ditissimus, &
alii Romanorum plurimi fecerunt, usque adeo ut ex deci-
mis illi templum egregium trans Tyberim edificarent. Lucullus.
Per nodum ergo intelligam difficultatem acquirendarum
divitiarum quas uterque confert: Mercurius quidem, va-
framente & ingenio cauto; Hercules vi quam aurea mala
abstulit. *Alas*] quibus a diis ornatus mititur, ut Aen. 4.
Eis primum paribus nicens Cyllenus alii Confluit, &c. *Vult hilari-
m animos*] Vnde Ovid. *Carmina proreniens animo deducit
soles.* *Squarroso cutis*] Squarroso dicuntur quorum cutis
exurgit ob assiduam illuviem. *Lucil.* *Venorum ac rapidum
quercus incondita nostra.* *Promptum versu*] .i. ad versum.
Videti potest dativus antiquus. *Plena domus.*] scilicet di-
vitiariuin. *Curas abigit*] quod tamen multis contraria evenit:
Nam ut dicit Iuven. *Crescit an: or nummi quantum ipsa pecu-
nia crescit.* *Horrea plena*] Legam melius. *hordea plena.*
Ginges lati] id est, pingues, qui latitudinem afferunt dominis,
aut bene curati, & ita revera lati. *Gravis are crumena*] id *Crumena.*
est, marsupium, ut quidam dicunt. *Aere*] pecuniam, quia
area primum fuit. Vnde *ararium*, quem fiscum nunc ap-
pellant. *Ludos inarare*] id securi faciunt rustici, divinare fa-
cientes quem sulcum tetigerint. *Bacillo*] parvo baculo, &
dicitur in Novinativo bacillum. *Tiijrus*] id est, Virgilius.
Ferragine] pulmentario ex farre factio. *Aonie*] que in Pho-
tidis montibus, quos Aones olim habitaverunt, frequen-
tes sunt. Ferrago.
Sylv. *Si sperata mibi dederis fortuna quod opto,*
Candide, praeservi te sollicitudine solvam.
Can. *O utinam, Sylvane, fore tibi tanta voluntas,*
Quanta est hac etiam tibi tempestale facultas! Aonie

Non ego divitias Cosmi, non Serica posco.
 Pallia, non Tyrias oblamydas, non prandia regum,
 Non patinam Espani fameo, clypeumve Minerue,
 Nil opus est regis laribus, cui ferrea nomen
 Tradidit, aut, si mens non fallitur, enea barba.
 Hec me jampridem memini didicisse sub Vmbra.
 Postulo vestitum, peto victum (ub Lare parva,
 Certior istud opis toti non defore vulto ;
 Sint mibi Pythagore mente, Codrigs supplex.
 Sepe alios, qui spem dederim, invenimus ore
 Magnificos, sed remodicos : tibi fidatus uni.
 Tu mibi si fueris mendax, præciditur omnis
 Spes, ut solstitio siam Pbilomela reverso
 Mutus & elinguis : suspendere postibius armis
 Tempus erit, clausoque abigi spectacula circa.

Si sperata, &c.] Graphicè ostendit quod Ovidius dicit
 quia Pollicitis dives quilibet esse potest. Non ego divitias Cosmæ
 Alii Cosmæ legunt, illius Florentini ditissimi. Sed
 Cosmæ multi fuerunt divites; congruūmq; est divitiae
 nomen. Nam, $\chi' \omega \mu \sigma$; dicitur ornatum, & mundum
 $\chi \sigma \mu \sigma$ idem est quod orno. Vnde & Latini mundum
 ornamento accipiunt, dicentes mundum muliebrem que
 cunq; ad mulieris ornatum faciunt. Non Serica posco Palli
 Seres, populi sunt circa Indiam, apud quos sunt arbores
 nigeræ sine vermis, quarum frondium canitatem dep
 etunt aquâ perfusâ, ex quo vellere vestimenta confici
 tur, quæ Serica appellantur, ut autor est Plinius. Vnde
 Maro: Vellerâq; ut foliis depeñunt tenuia Seres. Errat autem de
 vius qui Serica à bombycibus confici vult, eum bombycæ
 non apud Seras, sed in Arabia, & insula Coo peculiariter
 proveniant. Qui quidem bombyces verniculi sunt, tali
 atque aranearum modo texunt ad vestem luxumq; serminantur
 quæ bombycina appellantur. Iuv. Quarum delicias pani
 bombycinus urit. Non Tyrias oblamydas] i. vestes ex purp
 dibapha. i. bis tinctæ, ut apud Tyru s. siebat, & idcirco
 magno erant pretio. Non prandia regum] i. prædivitiae
 Persius In luxum, & prandia regum. Non patinam Espani
 qua

Seres.

Serica.

Bombyses.

Bombycina.

Dibapha.

qualem procuravit *Æsopus* ; non fabulator ille Phry-
gan, sed Romanus histrio, qui filii ex quæstu histrioni-
co ducenties festertiū reliquit , quas opes filii absum-
pserunt. Vnde Horat. 2. Scironum : *Filius Æsopi* , detra-
hens ex auro *Metalle* , *Scilicet ut decies solidum exarberet* , *acc. na.*

In Diluvi insigillum baciam . i. *margaritam leu unionem pre-
cio decies festertiū* , *aceto liquefecit & absorpsit*. Et
ita filius hic notaretur , quia etiam *Æsopus* diei potuit.

*Littere enim omnes dissimilant patinam *Æsopi**. Vnde &
Beroaldus : *Impræcina *Æsopi* codat* , *jam luxus Apiani* . *Et pro-
limum quodig luxuries*. *Clypeumque dimicat*] id est , quan-
tia similitudinis est argis in pectori. *Minervæ* , quæ pruden-
tiam denotat , quâ pectora sapientium munitantur. *Nil*

quæcū regis latibus] i. domibus aut ædibus. *Cui ferrea* , &c.]

Quidam Pyrrhus inteligerent , qui (ut Servius tradit) *Pyrrhus*,

cum à patre vocaretur Neoptolemus , postea dictus est
Pyrrhus , à colore pilorum , qui subrufus erat. Ego autem

intelligo de *Nerone* , aut majoribus ejus , qui à neam di-
cti sunt habere barbam , atque *Ænobarbi* vocati. De qua

se hæc dicit Sipontinus : *Ænobarbus* , *hic est rutilem & qua-
siænam barbam habens* , *sunt cognomen *Dominorum** , *ex qua
familia Neth* *fuit*. *Autorem autem briguisse patièrque cognomi-
nam habuerunt L. Domitium* , *cui xute quondam revertentis ju-
nioris gemini augustiori formâ apparuerunt* , *hæc sicutque nunc*

Senatus ac populo Romano vicitiam , *de qua adhuc*
memor erat : *alique in fidem majestatis ad eum perculserunt*
malis , *ut iugis rutilem erique assualem capillum redde-
mus* ; *quod in igne mansi & in posteris ejus* , *ut magna*

paruæ utrius barba fuerunt. Vnde Cn. Domitium *Neronis* at-
tamen , *(qui in Tribunatu suo pontificibus offensior quæd*

am quam se in patris sui locupræficiasset , *ius sacerdotum*
magistrorum & collegiis ad populum translaterat , *at an consi-
litus*. *Alludogibis Alvernisque superatus* , *elephantio vellus fæ-*

stus , *turbæ militum quasi inter solennia sacrificiū prosequente*]
latus *Crassus major dixit non esse mirandum* , *quidam* *eneam*
barbam haberet , *cui os ferreum* , *con plumbum esset*. *Hæc*

*Quia ergo Nerone constat palatium sumptuosissi-
mum*

sumum extruxisse, fauisséque de Ænobarborum familiæ
 de illo intelligendum putem. Vnde dicit Suetonius in
 ejus vita, quod non in alia re damnosior, quam in ædi-
 ficando fuit. Nam domum à palatio Exquitas usque fa-
 cit, quam primò transitoriam, mox incendio absump-
 tis restitutamque, auream nominavit. De cuius spatio atque
 cultu sufficiet hoc retulisse: Vestibulum ejus fuit, in
 quo Colossus ducentorum viginti pedum staret; ipsum
 effigiei tanta laxitas, ut porticus triplices miliarias ha-
 beret, item stagnum maris instar, circumscriptum ædi-
 ficiis ad urbium speciem, & reliqua quæ prosequuntur
 Tranquillus ibidem. Dubitat autem an ferrea barba illa
 nomen dederit, vel quod ferreus, id est, durissime
 esset; vel quod os ferreum dictus est habuisse Domitium
 vel quod rusticò congruit de nominis causa dubitare,
 cut ille, In medio duo signa, Canon, & Quis fuit alter, De-
 p̄s̄ radio tatum qui gentibus orbem? Hac me jampridem mem-
 didicisse.] Valla diceret non esse dicendum, jampridem a-
 dicisse, quia persistentem actionem, & præsens tem-
 efflagitant jampridem, jamdudum, jam olim, aut olim ju-
 Verum licet durius, posset dici, Jampridem memini: Agre-
 mis negabit rectè dictum, Memini didicisse. Va-
 enim memini cum præsenti construendum: sed Valla con-
 trà sentit, in Raudem. Vnde & Persus, Nec in bi-
 somniâsse Parnassus memini. Sub Vmbo 1 de quo prius dictum
 est. Id autem addit; nè contra decorum periclit hanc
 retur pastor, aut ut præceptoris suo non ingratius fu-
 quem nescio an Sipontinum dicam, à quo plurima sum-
 phisse videtur. Sunt mibi Pythagore mensæ] qui carnibus
 abstinuit, & ventri indulxit non omne legumen, qui
 etiam fabis abstinuit; sed herbis vesciebatur et scented
 in hortis: unde epulum possit cunctum dare Pythagoreus. Cui
 que supplex] pauperis Poëtæ ac Philosophi, de quo
 ven. Sat. 3. Letius erat Codio procula minor, uerbis sex,
 namentum abaci, necnon & passibus infrâ Cantabrum, &
 hanc sub eodem warmore Chiron: Iamque vetus Greus fu-
 bas cista libellus, Et divina opici rodebant earmina mures.

Pythagoras.

Codrus.

habuit Codrus; *Quis enim negat?* & tamen illud perdidit infelix totum nūl. Hęc ille. *Ore* id est, pollicitationibus, *Magnificos*: *Sed re* id est, exhibitione pollicitorum, mortuus. *Tibi fidamus* id est, confidimus. *Ego siam Philomela* doceo solito id est, ut Philomela in solsticio, quia muhi, & clangus id est, nihil canam, sicut nec Philomela, quae in vere pricipue canit. *Suspendere possibus arma Tempestu.* *Arma* id est, fistulas & plectra, & cetera instrumenta musica: aliudic tamen ad arma pugilium, qui ad postum Herculis figebant arma sua, quando essent emeriti, aut amplius exercebit nollent; sicut & ceterum officiorum diis sua, quicunque amphus uti nollent, suspendebant arma. *Et tunc pūs erat abīg spectaculū* id est, *Circus*, *Spectatores*, *Curia* id est, theatro clauso.

Arma.

*Cly. Candide, vidisti Romanam, sancti que senatus
Pontifices, ubi 100 rates, ubi copiarerum.*

Tentarunt facile est illas ad secessere campis.

Can. Despera, me velle putas dilectere: vesci

Et lupus omne animal crudelissimas esca.

Tuque putas alios, quo impedit, clamare possunt.

Non expediti capio, sed utrūque parvo:

Fatubebam tempore sine sollicitudine viciū;

Huc contentus sum. Romanam patetia vidi.

Set quid Roma, putas, mihi proderit, o Sylvane?

Candidus. Augustus, nunquam rediturus ab Orco.

Stolidus Roma dabit, nugas dabit; recipit aurum,

Verba dat: Hec! Roma nunc sola pecunia regnat,

Exlium virtutu patitur: sperare jabetur

Vndeque, & in toto valet spe paciū orbe.

Sylv. Diu pugnas, dic gesta virtutem, dic prælia regum;

Manere ad hos qui scēptra tenent, qui regna gubernant:

Iuvenies qui te de sordibus erual istū.

Can. Inveniam qui me derideat, & subfanneret.

Tempestate istā reverentia tanta poēsi,

Quanta lupanari: Quid me, Sylvane, laeſſis?

Can. Non decet obſcenū vasem prouimpere verba.

Can. Non possum non vera loqui: si vera taceri

Forte velis, levibus me parce laceſſere dictis.

Sylv. Vtile confilium preſſare, laceſſere non eſt.

Candide, vidisti Romam?] Discretè describir morem av-
rorum, qui nè juvent, alio mitunt opem implorantes.
Sancti queſanūs punitives] id eſt, Cardinales, ſicut can-
tūr clare, ſenatus apofolorum, quem Cardinales repreſen-
tare dicuntur. Facile eſt illi atſcenſe campi] Vbi ſciliſ-
tūt diuitiæ ſant. Decipere, me uelle puians diuſſere] Non
enim quaero diuſſere, ſed vidum, & uictum, quibus
contentus, quiſ ſit. Vefci] Ordo eſt: Et lupus exſumus id
eſt, censet & judicat omne ani ual uesci gratiū] id eſt, in-
coctis ſcīis ſciliocet carnibus, quibus ipſe uescitur. Tuq;] i.
& tu putas alio claudere paſſum] i. ingredi ſo pede, qui tu
i. moveri eā affectione quā tu (per pedes enim ſepe in-
telliguntur affectiones) hoc eſt, qui a tu cupis diuſſere,
censes omnes id cupere. Tenuem ſou ſollicitudine uifum] Non ergo affluentiam petit, ſed ſecuritatem, quam tamen
Salvator ſine ſollicitudine à ſe ſperandam docet, uetani
nè ſolliciti ſimus quid bibamus & comedamus. O Sylvane] Spon-
daicus uerſus non inepius, quia & languorem animi lo-
quentis & pondus rerum habet. Iuuenſis id eſt, benefi-
cius in poētas, Vargiliuſ, Horatii, Tuccam, Karuſ, caterorū
q; principes. Nugas] pollicitationes inaneſ. Sola pecunia
regnat] Horatius; Et genua; & ſartam regna pecunia domi.
Ovid. Dat census honores. Census amiculūs pauperi uique ja-
cet. Iuvenalis; Quamvis quisque ſuā numerum ſeruare in
ca, Tantum habet & fidei, Eccluſus Horatius; Hoc ſolus ait
ſapere & bene vivere, quorum Conſpiciunt uidiū ſundam
pecunia vallis. Et iterum Iuv. de Romanis loquens; Qua-
doquidem inter nos ſanctissima diuinitates Mārīas, tifī ſan-
cta pecunia templo Nomārum habita, nullas numerū ſu-
ximus aras. Vi colitur pax atque fides, &c. Ex ilium uenit
iūtū] Idem, Iuuen. Aude aliquid, brevibus. Genua in ſuā
dignum, Si uis eſſe aliquid: probitas laudatur, & algor: in
timib; debetar bonos, &c. Vates ſpe pafciunt amittit, que
nihil recipimus. Diu pugnac, dic geſta virūm] aliud ſu-
erſuſio

indus.

Auguſtus.
Nugeſ.

terfugium avari. *Vertere*] imperativè à vix, id est, sis
conversus, scu, verte te ad bas] id est, ad eos, qui tenent
scyra] id est, ad reges. *Et subfannet*] iterum spondaicus
versus consimili ratione compositus. *Quanta lupanari*] id
est, prostibulo, aut prostitutis. *Lupas* vocabant əlīm pro. *Lupanar.*
stitutas; unde & prostibula, lupanaria. Hinc fictum vo-
lunt Romulum à lupa nutritum. *Non decet*] per alium se
castigat. *Levibus dictū*] non parvis, aut modicis, sed va-
nis, aut contumeliosis; sicut mulieres leves, quibus pro-
stituta est pudicitia; dicuntur & mores leves, qui incon-
stantes. *Me parce laceſſere.* *Parce*] id est, abstine, ut Aenei-
dos primo, *Parce metu Cyberea.*

Lupa.

Can. *Confiliū locuples ego, sed pauperrimus auri.*

Qui pugnas, qui gesta virtutē, qui pœlia regum

Dicet inops vates, cui nec quo fistula possit

Apūs incidi, fieriq; foramina, culter?

Aſpice, ut excusſis laxata manubria clavis,

Ut dentata acies, veterique ſimillima ferre.

Hoc leve: sed mense grave & intolerabile dammum.

Utile confilium format, sed inutile mentem

Frangit, & extenuat vires, animūmque retundit.

Magnates dare parva pudet, dare magna recusant.

Addē quid & nostri curantūa carmina reges,

Vi frondes Aquilo, mare Libs, vineta pruina.

Ipsi ad delicias reges, & ad otia versi,

Quod celebrant, laudari optant: hinc carmina manant

Perdita de fludio Veneris, de curritate,

De genea, de ſegnitie, de infamibus attis:

Qua castum, capitale nefas, celebrare possem.

Confiliū locuples ego, sed pauperrimus auri] Horat, etiam cum
genitivo constituit, dicens, Horum ergo optarim pauperrimi-
us esse honorum. *Qui*] id est, quomodo, aut quare dicet
inops vates pugnas, &c. *Cui nec*] supple est culter, quo fistu-
la poffit Apūs incidi, & quo foramina possint fieri. *Aſpice ut*

manubria] sc. cultorum. i. capuli quibus capiuntur, & te- *Manubrium*
tentur in manibus, laxata, supple ſint] laxa & dissoluta.

Clavis] i. clavicularis quibus compinguntur. *Excusū*] hoc
dicens

dicens ostendit cultrum suum, Et aspice ut] id est, qua-
 liter, *Acies*] scilicet cultrum acuta ejus pars, *dentata*] sup-
 ple su] i. in modum serræ, in dentes effracta. Vnde addit,
 veterique simillima serre] quam Dædalum invenisse quidam
 volunt, ad similitudinem maxilla serpentis. Hoc dam-
 num] Ic. de instrumentis, & vestitu. Est leve] i. tolerabile.
 Sed mense] id est, vixit, est grave & intolerabile. Mag-
 nates dare parva pudet] quia, ut dicit Horatius, *Magna*
magna decent. Sed hoc vestimento scimus nonnullos ulos,
 dicentes potentibus magna, Indignos esse, qui magna re-
 cipient; & exiguum quiddam orantibus, Se non decere
 tam exigua munera conferre. *Ut frondes Aquila*] qui eas
 nihil i facit, ut *Liber*] ventus Libycus, *Curvat mate*] in quod
 sepe sevit; *Et ut pruina*] i. ros congelatus, aut gelu ma-
 tulinum, *Curant vineta*] id est, vites; quod etiam nihil est,
 quia etiam congelantur. *Ipsi ad delicias*] Ordo est: *Ipsi*
reges] id est, præpotentes, *Versi ad delicias*] i. delectationes
 & illecebras carnis. *Et ad otio*] i. desidiam. *Oportant auda-*
ri quod celebrant] i. oblectamenta sua. *De studio Veneris*, id
 est, amoribus impudicis. *Descurritate*] i. in honestâ di-
 cacitate. *De gama*] i. cauponâ, & gulositate. *De segniis*]
 id est, desidia: dicuntur enim legnes seorum ab igne; qu
 activissimus est, tepidi & ignavi. *De infamibus actiis*] id
 est, privatis, cum gesta ferè sint publica. Melius autem (au-
 tore Valla) *acta*, quam *actus*, in hac significatione dici-
 mus. *Qua castum, capitale nefas, celebrare poëtam*.] Idem san-
 ctæ & Catholice sentit in opusculo contra impudicem scri-
 bentes unde explodenda est. Catulliana sententia: *Nec*
castum esse decet pium poëtam *Ipsum: versiculos nihil necesse est:*
Qui tum denique habent saltem & leporem, Si sunt mollicili aspi-
rum pudici. Cui tamen multi gentilium subscripterunt. Vnde
ad Voconiam poëtam Adrianus Imp. Lasrurus ver-
miente pudicior eras. Et Ovid de se, Crede mihi, mores distin-
carmine nostro: Vita veracula est, dusa jocosa mibi. Et Ma-
nesciva est nobis pagina, vita proba.

At quidura manu gesserunt bella potenti,
Fatisq; uenies ferro, non mollescet auto,

Pruina.
 Vineta.

Ganea.

Dilexere graves Musas. Heroica fūla
 Qui faciunt reges, heroica carmina laudant.
 Ut cēssere viri fortes, & mascula virtus,
 Dicendum alii loqui nūbil invenere poēte.
 Occidit ingenium vatum, ruit alta poēsis.
 Aī si foris aliquis regum gerat aspera bella,
 Et decus armorum studiū bellōque paravit,
 Ni genus exterrit, veniūrāque secula curat,
 Lande sua gentis satur, & presentib[us] annis.
 Barbatus est, neque carmen amat, vel avarus in auro
 Mergitur, atque Mide curis flagrantibus arde.
 Aī & apud reges rūdis, in vīda, rūstica turba,
 Mimus, adulator, leno, assentator, adulter,
 Histrio, scurra, quibus virtus odiosa: poētas
 Mille modis abigunt, ut quando cadavera corvi
 Invenire, fugant alias u' u're que ferāsque.

Quod dura, &c. At particula adversativa, locum habet
 ubi contraria necimus jam dictis, ut dicto de Ænea in
 fine tertii, Factōque b[ea]tū sine quievit, subdit de Didone in
 principio quarti, At regina gravu jam dudum saucia curā.
 Pulchre ornat carmen epithetis, quæ sic construuntur:
 Aī qui gesserunt potenti manu dura bella Fortiter, &c. Dilexere
 graves Musas, reges, qui faciunt heroica fūla, laudant heroica
 carmina. VI]. i. postquam. Viri fortes cēssere]. i. è medio sub-
 lati sunt; quia fortes cedere nesciunt. Et mascula]. i. virilis. Mascula
 Aī si foris] bene occurrit argumen[to], quod jam cuivis in
 promptu est. Nam si heroica gerentes, heroicis gaudent
 carminibus, queras cur ad illos non abeat, illōsq[ue] canat
 Candidus ad quod respōdet, rāros quidem esse qui heroī-
 cē vivant, & si qui sint, eos non habere curam de xterno
 nomine. Mide curis]. i. avaritiā, quā ductus petuit à d[omi]nis ut
 quicquid contingere, aūū fieret; quo impetrato, inediā
 h[ab]iūp[er]nū est. Nam & cibus, & potus in aurum versus est.
 Aī & apud reges, &c.] Alia causa cur apud reges non sit bo-
 nū poētis locu, quia illū sunt literatū & probitatis hostes,
 poēte rūdis & rūstica turba; cūm poēte sint pauci, urba-
 & erudit[us]. Mimus]. i. gestu corporis morum imitator, Mimus.

cum poëta gravis rem more philosophorū severè narrat. *Adulator*] cum poëta sit severus. *Lenu*] cum verus poëta sit tu: p: tucinis omnis hostis & expulsor. *Affentator*] cum poëta sit virtutis laudator. *Adolator*] cum nihil minus sit magis contrarium, quam adulterium. Nam quæcunque poëtae aptantur, casta sunt, ut *Pierides*, *Minerva*, *Daphne*, *fontes*. *His* *strio*] cum poëtae sua dignitati consulant. *Quibus*] scilicet omnibus virtus est odiosa. *Poetas mille modi abigunt*] quasi à præda inventa, ut quando cadavera corvi invenire. Aptior esset similitudo, si honesti à rebus honestis abigantur per in honestos, ut apes à floribus per araneas.

Sunt etiam vates quidam sine lege petulci,

Qui sine lege aliti, sine preceptoribus, audent

Quis quid amant reges, (et amant infamia solidum)

Scibet e: nam vates etiam dementia vexat.

Hi se nescio quā mentis levitatem poetas

Esse volant, postquam trivialibus ora cœciunt

Applicuere, sibi applaudunt, sua corimna jactant,

Insulsi illepidi, indociles, improviati, impati:

Qui solet his vacuas præbere ambigibus aures,

Id vixim commune putat, dubiusque resiliat

Vnibus, à vero indoctus discernere falso.

Sylv. *Candido, per superos, per Olympica numina juro,*

Me libi (si venti veniant ad vela secundi)

Laturum auxilium. Meliora in tempore vive:

Nec paulisper adhuc mecum sperare recusa.

Can. *Si mibi sic optas, tibi si, Sylvane, quod optas.*

Sylv. *Opto equidem, duliumque fides non fera sequatur.*

Can. *Vade malis avibus, nunquam rediturus, avare:*

Et facias subito quicquid tractaveris auctum,

More Midæ, quando vixis tibi vilius auro.

Sunt etiam vates] Docet tertiam causam, cur poëtae non sit

apud reges locus; quæ est, quia multi versiculorum incep-

torum factores, & turpis virgunculorum, lacum

œtarum nomen indigissime sibi usurpant, quod ager-

timè patenti Hor. i. iecens in arte: Descriptas servare in

opacumque colores, Cui ergo si neque ignoroque, poëta salut-

ans.

pueri] i. peccantes, audentes quae non possunt. *Nam
natus etiam dementia vexat*] Non quidem graves, sed leves
atutiles. *Trivialibus ora cicutis*] Cicutae est herba fistulosa,
qua pastores canere solebant: unde Maro, *est mihi dispa-
rsum septem, compacta cinctis Fistula*. Idem: *Non iuste in trivis
solebas Tridenti miserum stipula disperdere carnem?* unde
Trivialia dicuntur exodia] id est, rustica carmina quae
in compitis & trivis ab indocta rusticorum pube in com-
plicibus & ambarvalibus cantari solebant. *Sibi applan-
di sibi placentes. Sua carmina jactant*] existentes *Insulis*]
i. sine talibus sermonis. *Illepidi*] id est, sine lepore ac ve-
nustate sermonis. *Indociles*] quia discere nolunt, & ita in-
corrigitibiles. *Impavidi*] quia non videntes se ad interitum
tendere, & aliosducere. *Inepti*] i. Amusi & ab omni aptitu-
dine tum verborum, tum factorum abhorrentes. *Ambagi-
bus*] i. verborum inculcationibus, cum artem veram non
habeant. *Id vitium commune putat*] & ita rejicit bonos pro-
pter malos. *A vero indoliti*] i. neclius discernere fassum *Can-
didus, per superas*] Videns *Sylvanus Candidum virtutis ama-
torem verumque poëtam*, pollicetur operam cum jura-
mento; nihil tamen confert in eum. *Per Olympica*] id est, *Olympica*.
per celestia. *Si venti*] Proverbiale, i. si res prosperè mihi
succedant, & eveniant mihi quae opto. *Meliora in tempora
vir*] Virg. Æneid. i. *Durate, & vosmet rebus servate secundis.*
Paulisper] per paululum temporis. *Fides non serva*] i. non tar-
dificiens quod dixi. Nam *fides videtur, autore Cicrone*,
dicta, eò quod fiat dictum, si ve quod dictum & conven-
tum est. *Candidus autem non contentus pollicitationi-
bus imprecatur in abeuntem omnia mala*, dicens, *Vade
mali avibus*] i. malo auspicio; quasi dicat, in tem malam.
Nunquam rediturns, avare] Hoc autem videtur dicere in ab-
sentem quasi obnubirurando postquam se nihil receptu-
rum speravit. *Et facias subiud quicquid trahaveris aurum, Mo-
ne Mide*] de quo jam diximus. *Quando*] id est, quando-
quidem, *virtus tibi vilius auro*] scilicet est, cum tamen Ho-
nius in Epistolis contra dicat, *Vilius argentum est auro,*
trahaveris aurum.

Fidei

Malis avi-
bus.

Quando.

*De civium & rusticorum discrepatione,
in scripta CORNIX.*

IOANN. MURMELII argumentum.

*Cornix enarrat discrimina ruris & urbis,
Et pergit varios stultorum carpevere mores.*

Cornix & Fulica.

Ningit hyems, mugit Boreas, à culmine penderat
Sturia, depositis bobus requiescit arator,
Dormit humus, clauso pastor tunicatus ovili
Cessat iners, sedet ante focum sumosa Necessa,
Atque polenta coquit. Prius intolerabilis aestas
Nunc laudatur, hyems & fili laudata molesto
Displacet, optatum damnant presentia frigus.

Ful. Omne bonum præ/ens minus est, sperata videntur
Magna, velut magis reddit distantia lumen.

Cor. Delicias habet omne suas & gaudia tempus.
Aspice ut impexi, tritâque in ueste ligati,
Cæde suum pueri exultent: Inflaturn in utrem
Immissis uestica fabis, sonat, & miscat, acta
Nunc pede, nunc cubito, stridulo nunc obvia pugno:
Si cadit, at tollunt: cursu labor atque recursu
Brumam abigit, glaciale gelu pila rusticæ vincit.

fusci

Nos tamen hic melius rapido sub stramine foci
Transfigimus tempus, dum lac coit igne recoclum.

Ful. Pauperiem declarat hyems: improvida certè
Turba sumus juvenes, securi & flate vagamur
Immemores hyemis; noslrum es, tibicinis omne est.
Vt redit è Scythia Boreas, nidosque volucrum
Frondibus ostendit nudata cadentibus arbor,
Frigemus nudi scapulas, dorsum, illa, plantas,
Stultitiam declarat hyems, sapientius urbes
Congeriem nummum accumulant, & ad ilia vulset,
Melotasque trahunt, maculosaque ivergora lynctis.

Ningit hyems] Contentio est inter Cornicem pastorem, qui
partes rusticorum agit; & Fulicam, qui urbanorum;

plantis fortunz utrorumque : Occasione cujus multa
satyrice dicuntur in mores potius civium, quam ru-
orum. Videntur autem tam *Cornix* quam *Fulica* pasto-
bomina. Vtique enim se rusticum profitetur & ma-
no genere nominat. *Hyems*] .i. tempestas pluviosa, &
nigra. *Boreas*] ventus frigidus a septentrionali plaga,
ne frigida est, flans. *Mugis*] mugrum imitatur flatus alto.
] id est, glacies concreta. *A culmine*] a recto. *Dormit*
] sopitur nive, & non exercetur. *Pastor tunicatus*]
a otiosus : unde dictum est a poeta, *Nudus atra, sere nu-*
hyems ignava colonis. *Neera*] conjux rustica. *Fumosa*] *Neera.*
a ferè ligna viridia aut male sicca comburunt. Atque
dilecta coquit] Ovid. *Quod coxerat dñe polentum.* Reperiuntur
amen & sœmincum, cum hoc solum inter Latina primæ
dilectionis reperiatur neutrum. *Omne bonum præsens mi-*
] id est, minoris estimatur, quia nemo contentus *Minus.*
a sorte; unde Horat. in principio Ser. *Qui fit Mecenas,*
a nemo, quam sibi sortem, *Seu ratio dederit, seu sors objecerit,*
a contentus vivat, laudet diversa sequentes? Veruntamen id
contra usu venit, ubi minimè opus; quia bona terrena,
et quod præsentia sunt, plus nos delectant, quam cœle-
stia que futura sperantur. *Aspice ut impexi*] Docet exem-
pli non rerum, sed animorum esse dilictum. Nam pueri
etiam in hyeme oblectantur vatis, ut *Cædesuum*]
id est, porcorum, ut vesicam habeant, cujus agitatione
tristis frigus superent: & rusticis pilam magnam vento
inflatam manibus pedibusque agitantes glaciale gelu non
curant. *Pauperiem declarat hyems*] id est, paupertatem: Est
tamen interdum damnum, ut si quadrupes pauperiem
scilicet dicatur. *Nos juvenes sumus uoba improvida*] quia se-
cundaestate vagamur. *Nostrum es*] id est, pecunia nostra. Est
] scilicet canentis ad choream instituendam. *Con-*
temnum] id est, numinorum, per Syncopon: &
a *Uilia*] scilicet sovenda, & cooperienda, trahunt] id est,
contrahunt, *Vulpes*. i. pelles vulpinas, & *Unguosta* id est,
pelles ovinas. *Græcum* est, cætera nota sunt.

Hyems.
Boreas.
Mugire.
Stitua.

Pudentia.

Minus.

Melvis.

Cor. Desipiunt omnes, nec nos in criminis soli,
Immo ipsis vexat gravior dementia crux.
Verum illis mater, nobis fortuna noverca
Nos premunt: infelix fors est dementia: fac sim
Fortunatus, ero locuples, ero primus in urbe,
Audiar, absurgen omnes, me vertice nudo
Vulges adorabit, me plebs, me consulat omnis
Turba, Magistratus etiam, populusque patresque.

Ful. O cornix, cornix! Non est fortuna, sed ipse
Quo sapiunt homines animus: fortuna potentem
Non facit, immo Deus: causam recitabat Amyntas.

Cor. Est fortuna deus: sed quid recitat Amyntas
Dic precor: in causis erat ingeniosus, & acer.
Ante tamen paulum pecus & praesepia vise:
Vado, redi; calor est post frigora dulcior; ita.

Ful. Attinet nix alta genu, vix tecla resistunt
Tanto oneri; sublimis apex in vertice fumis
Pyramidem fecit, metaque affurgia acutâ.

Cor. Da pecori cordum, stipulaque foramina clade,
Si paries hiat; & rediens le lamine muni
Limina: nulla gregi gravior, quam frigora, pessima.
Iamine ades? Oh! quenam hæc solito properantia mœni?

Ful. Sollicium me reddit hyems in frigore & igni.
Maxima strenuitas fæno recubare calentis:
Abscondique cævo accubili post frigora, dulce est.

Cor. Incipe, & enarrâ discrimina viri, & urbis.
Desipiunt omnes] id graphicè docet Hor. 2. Ser. Nec
rum, qui astultorum infinitus est numerus. Nos] scilicet
unde se rusticos assertunt. Verum illa mater] id lepide, quia
Plinius de natura dicit, quæ nobis multa contulit magis
& sevâ mercede: ita ut non sit facile existimare, patet
ne melior, an sevior noverca fuerit. Infelix fors] i. pauper-
tas, & tenuis fortuna, est dementia] i. reputatur dementia
quicunque pauper: unde Horatius in epistolis: Hoc
autem sapere & bene vivere, quorum conspicuum mundum sum
pecunia vallis. Affurgere] id est, reverentiam & honorem
furgentes hæpendent. Vulges adorabit] id est, cor-

Demens quis

Affurgere.

honorabit. Nam adoramus etiam statuas & crucem
 mini; sed oramus tantum ratione habentes, & sen- Adorare.
 consuleat] id est, consilium polcer. Non est fortuna] id
 luven. Sed nos Te facimus fortuna deam. Est fortuna deu-
 mala opinione, & iusticē: Nam eum domineget
 fides, etiam fortunam deum dicit. At id facit
 quod numina putabantur utriusq; sexūs. Vnde de
 enere Aeneid. 2. Descendo, accedente Deo] Et de Alecto,
 lunone, 8. Nec dextra Deus errans offus: Vnde in Cy-
 neratbarbarz Veneris simulacrum. Vnde dictum est,
 deindeque Deum Venerem. Videtur autem Cornix domi-
 nus, aut sahem major quam Fulica, quem mitet ad cau-
 sit qui abiturus dicit. Autem nix alta genu. In venuce fur-
 ibus minime consistere posse viderur propter ignē, quod
 in eo coqui solet. Pyramidem] i cumulum nivis in
 pyramidis formam. Est autem Pyramis structura ex lapi-
 bus in morem ignis ascendentis, cuius vertex acutius est
 annus, quales in Egypto leguntur mīz et altitudinis
 de: de quibus Martiali in principio, Barbara Pyramidum
 et miracula Memphis. Addit autem Cornix. Da pectori cor-
 id autem dicitur sonum quod autumno fecatur; si
 in corda frumenta vocantur, quz serō matuescunt. Le- Pyramis.
 lamem. Lamem.
 sumus adhuc tenet) quios producere jussi,
 Alique modum docuit fieri qua pignora possent.
 Accidere operi, mandata fideliter implent;
 Si quis uitam de pomicis servata fuisset!
 Fama sit mater, puerum parit, alique puellam,
 Alique pueris suis facunda quontans
 Assū in intemum generi primordia noſtis.

Post tria lustra Deus rexit: dum pignora petiti,
 Fama prospiciens, venientem à lumine vidit.
 Adam aberat, securus oves poscebat, adulter
 Nullus adhuc suspectus erat, sed multiplicatis
 Connubiis, fraudata fides, sine cornibus hinc
 Fatti, & zelotypo consuxi suspecta marito:
 Nam quæ quisque facit, fieri sibi sanitia verebitur.
 Erubuit mater, nimisq; libidinis ingens
 Indicium rata tot natos, abscondere quosdam
 Accelerat, funo sepelit, paleisque recondit.
 Iamque lares Deus ingressus, saluere penates
 Iussit, & Huc, dixi, mulier, tua pignora profici
 Fama maiores natu producere mandat.
 Hū Deus arrisit velut arridere solentus
 Exignis avium pullis, parvissque catellis,
 Et primo letatus, ait, Capere regia sceptra,
 Rex eris: at ferrum, & bellum dedit armis secundo;
 Et, Dux, inquit, eris: fides, populisque securus
 Protulit, & vites, & pila insignia Rome:
 Iamque magistratus celebres parvitus in omnem
 Progeniem humanos tacitus volvebat bonores,
 Interea mater rebus gavisa secundis,
 Evolat ad caulas, & quos absconderat, ultra
 Protulit. Hæc, dicens, nostri quoque pignora ventrū:
 Hos ab quo, pater omnipotens, dignabere dono.
 Setosum albebat paleis caput, baserat armis
 Stramen, & antiquis que pendet aranea tellus.
 Non arrisit eis, sed tristi turbidus ore,
 Vos faciū, terram, & stipulas (Deus inquit) oleum.
 Vester erit stimulus, vester ligo, pastina vestra,
 Vester erit vomer, juga vestra, agrestia vestra
 Omnia; oratores erit u pecora in que magistri,
 Fanifex, solifossores, nauta, atque bubulei,
 Sed tamen ex vobis quosdam donabimus urbe,
 Qui sint fartores, lanii, lixie, artocopique,
 Et genus hoc aliis soliti se descre, semper
 Sudare, & toto servire prioribus auro.

Taliter omnipotens fatuus repetivit Olympum.

Sic factum servile genus, sic turris & urbis

Inductum discrimen, au Mantous Amyntas.

igitur] Apologo rusticano discrimen urbaniorum & rurorum commemorat a Deo factum, sicut & mercedum nonnulli sic dicunt institutam differentiam. Nam cum mechanici a Deo, quantum mercedis exigent, exquisissent; assignatisq; tutoribus, crepidatis, & pluribus aliis quotidiana mercede conductendis denarios binos; Iacionis autem, & fabris lignariis ac carpentariis senos; disquisierunt priores quantum professionis ex tantula mercede compararent: respondit, Quantum lati est ipsi & liberis quotannis jugerum. At reliquis, quantum compararent petebus, respondit, Quotidie tam terrae posse comparare, quantum per crura retrorum bipenni procerent. Conati autem praet avaritia in longum proiecere, in podicem projecterunt; in quem se esse magnae mercedes nunc quoq; projiciuntur. Præterea dicunt ranas & simias sic effectas; cum muliercula, scilicet Eva, aut alia nimis fructuosa, vereretur venienti Deo omnes liberos prodere, occuluit quosdam in furno, quosdam subvase elixorio. Reliquis autem beneficio donatis, & negante plures habere, iustus Deus, qui in furno essent in simias converti, qui subrascit, in ranas ac bufones. Talem igitur apogorum, ac fabellam anilem hic prosequitur autor. Modum docuit] dicens, Crescite & multiplicamini, per coitum scilicet. Accinere operi] i. operam dederunt diligenter liberis procreandis. Mandata fideliter impli] iucunda narratio, quia hodie quoq; ad illud præceptum plus & quo inclinamur. Post tria lustra] i. quindecim annos. Nemo autem sit mihi tam ineptus, ut historiem putet a poeta narrari. Hirti sine annibus] i. scedi adulteri. Nam quæ quisq; &c.] Proverbialiter, & dilertiùs quam illud, Qui fuit in furno, socium sibi querit in illo. Salvare Penates] i. familiares, & omnes in domo habitantes. Tua pignora] id est, natos. Nam Pignoratum dicuntur pignora rerum. His Deus arrisit] id est, annuit, blandus atque affabilis fuit. Catellis] i. canis fuit. Et pignora.

primo]

Fasces.

Securis.

Vites.

Pila.

Stimulus.

Ligs.

Pastinum.

Fænisece.

Solidifffores.

primo] scilicet omnium. Vnde ad primæ genituræ jura. Iudic. *Fasces*] qui erant ex virgine, in quibus securis et colligata; ferebantur autem à lictoribus post eos magistratus, qui in corpus & sanguinem animadvertere posse. *Securis*] à secando dicta, quod intersecat, ut colligentium. *Vites*] quibus centuriones & ceteri dimilites caedebant. Nam ex vite erat baculus, non ex arbore, nè severiores habet ètur, saltem in concives. Nam alios virgines caedere licebat. Iuxta. Sat. 8. Nodis ampolle stragebat veriæ vitem, Si lentus pigna muniret, castra dilat. *Et pila*] quæ sunt Romanorum tela. Lucan. *Sigilli, pa-*
equula, et pila mantua pila. *Heserat armis*] id est, bermis. *Stimulus*] quo boves instigantur. *Ligo*] instrumentum rusticum: ut, ut pastinam] quod bifurcum est ferramentum quo pastinatio, & repastinatio vinearum fit. *Fænisece*] est, secantes frumentum. Persius: *Fænisece pingui viuimus unguine pulces.* *Solidifffores*] fodientes terram: est, autem una vox: nam si duæ essent, soli secundantur producere quam composita corripiunt in mediis syllabis, ducent etiam in nominativo id habent, ut *fæniseca, solidifffor*: qui dico, quia quanticunque à nominativo quantusunque à quantumunque producitur, ut qualicunque à qualisunque. *Estatores*] qui factimen faciunt. *Lani*] i.e. carnifices. *Lixa*] aquiferentes. *Autocopij*] panifices, qui panem incidentes. *Et nus* hoc alii] sicut dicitur, id genus, pro eius generi; sicut nunc hoc genus, pro bujus generis. *Mantous*] i. Mantuanus; Mantous dicitur à Manto Nympha, matre Octavi, Mantuanam à matre denominavit. De quo *Matio*, *Fam* *Mantus & Thubuscij filius amnis. Amyntas autem is est, de* in Amynta viulum est.

Cor. Mirabat si quid recti dixisset Amyntas.

Civis erat, sive per nobis urbana juvenus,

Cui nibil est praeter scutis hæc commenta negat;

Ludit, in agrestes semper joculatur, & urbis.

Talia garrulitas, & vaniloquentia singit.

At neque de superiori pudet has componere nugas;

Iste jocus manifesta gerit convitia secum :
 Sed tu tam rudes es, tam pleno inflatus omnes,
 Ut neque perpendas ista te scommate carpi ?
 Nos quoque paulisper mentem extendamus ad urbium
 Stultiam, ne forte putas sapientius illos
 Vivere qui splendent auro, qui murice fugient.
 Huius oculu vidi tuniciis plerosque superbis
 Vestiri, atque foro regali incedere gressu,
 Quos secreta fames premit, atque domestica egessas.
 Stultissima bis certe nihil est : opulentia ficta,
 Pauperitas ; & segnities, & inertia vite
 Vera, quid est aliud quam despiciens verum ?
 Vidi etiam patres (o rem indignam atque nefandam !)
 Dum segnes dormire volant, & vivere laute
 Prostituisse suam vulgo cum conjugi natas :
 Quid peccus, quid perfidius, quid stultius unquam ?

Ful. Quid si vitam alio nequeant traducere pacllo ?
 Cor. cum totidem, quot nos, habeant animasque manusque,
 Dic, cur vitam alio nequeant traducere pacllo ?

Minabat, si quid recte dirisset Amyntas] Quasi dicat, juvenis
 ille insanus amore, & rusticis odio habens. Cui nihil nego-
 tium pro negotiis. Urbana juventus] i.e. multitudo juvenum
 urbanorum. Convitia] contumelias. Omnes] i. intestino pin-
 gii, tarditatem ingenio afferente, ut Hor. & Persius ac-
 testantur. Iste scommate] id est, iurisorio dictorio. Tel qui
 iusticus es. Carpi] id est, reprehendi. Nos quoque] id est, vi-
 tissimi. Qui murice] id est, purpura. Prostituisse] id est, ad
 turpem quæstum in lupanaribus & prostibulis statuisse,
 quasi pro foribus, ubi luxuriam perditos expectant. Quid]
 scilicet dicas, aut quid faciant ? & est inanior desidiosorum
 purgatio, quam ut refellatur. Unde dicit Cornix, Ha-
 bene cives urbani manus & pedes, ut nos. Cur non que-
 mat sibi vicuum laboribus & parsimoniâ, ut nos ?

Est etiam, cuiusvis vecors industria vanus

Querat opes, ubi nullus opes invenit ab aeo.

Et lavat herbarum succus, & vertere in austum

Estimus, ac nigra semper suis igitur palles.

Et si qui, dum tellure latens desiderat aurum,
 Dat magicis operam studiis, & tempora perdit.
 Quid levius, quid fiuilius, quid inanius unquam?
 Omnia, nè veniant ad opus telluris & agri,
 Omnia pertentant: ut agant nihil, omnia versant.
 Semper agunt, nunquam peragunt; ex favore viellus
 Infamem extorquent, vi, fraude, adolsque laborant:
 Mille viis opibus, mille insidiantur boni.
 Nos capras, & oves, armentaque pascimus: illi
 Accipitres, catulos, & equos, & cercopithecos.
 Rufius est ovium pastor, volucrūmque, canthimque
 Civis: Virum melius, te judice, nobilisque,
 O Fulica? utilitas unde, aut opulentia major?

Ful. Si venit ex nostris operis opulentia major:
 Civibus, unde igitur tantarum copia rerum?
 Cor Ex vi, fraude, dolis; vi, fraude, dolisque laborant.
 Nonne vides, insane, ut nos crudeliter urgent,
 Quo capiunt astu? Nos irretire loquendo,
 Sacrum offerre putant, & opus sublimus, piūmque:
 Huc aures, oculosque adiungunt, buc ora manusque.

V'cros.

Alchimia.

Est etiam] assertalia urbanorum yitia, & ferè oppositi
 gnitieci, dicens: Est etiam] scilicet civis, cujus vecors] id est
 perversi cordis industria, querit opes vanas] i.e. ultra quæ
 satiis sit, & non justa ratione; ut qui per artem (ut dicunt)
 Alchimia] i.e. adjuvaminis, adjuvando naturam, spe-
 ræs aut argentum vertere in aurum: quâ viâ nullus, i.e.
 quicunque, haec tenus invenit opes; certum est multos inveni-
 pauperiem: dicunt tamen ejus rei studiosi, inventos,
 ad intentum pervenerint. Fuligine nigrâ] quia vapores
 meo, pallet] quomodo, nisi ad anxietatem referam
 non constat. Et qui, &c.] Alius error eorum, qui magi-
 artibus & characteribus, nescio quibus, sperant posse in-
 veniri thesauros absconditos. Omnia, nè veniant ad opus tellu-
 ris & agri, Omnia, inquam, pertentant] id est, experientia
 nè sunt agricultæ, quo nihil honestius, nec justius. Semper
 agunt, nunquam peragunt] i.e. perficiunt nihil eorum quæ
 exceptant. Ex feno e] i usus a, Accipitres] id est, aves ad præ-

dem. *Catulus*] ad venationem. *Et equos*] ad venandum, aut
vibus, aut canibus. *Cercopibecos*] id est, caudatas simias.
Nā *xipu* *o*, dicitur cauda; *πιθη* *o*, simius, aut simia. Sunt
vgo, quos eatos maris os quidam vocant, capite, ut dicit
simius, subnigro, & pilo asinino, quibus deformitas de-
cori est, sūntq; ob cautum ingenium divitibus in deliciis.
Civis] est pastor volucrum & canum, quia eos pascit. *Quo*
dui *u*, quā calliditate, *το τε* *u*, id est, ab urbe, ubi astutiores
sunt. *Ιρρειν* *o*, i. in laqueos & retia illigare, hoc est, circum-
venire & decipere verbis putant, *sacrum offerre*] i. arbitran-
tore se obsequium p̄f̄stare Deo, quando nos decipiunt.
Huius] id est, ad hanc operam ut nos decipient. *Adigunt*] id
est, applicant. *Ora*] i. omnia quæ dicunt. *Et manus*] id est,
omnia quæ faciunt.

Aflus.

Fili. Vnde urbanarum, tibi tanta peritia rerum?

Cor. Hec didici quoniam, ductis in manis capris,
Cum lac vociferans ibam venale per urbem.

Manſi apud artocopum, sapiens, & ad omnia promptus,
Farta erat, & crudam ferro subtradere panem.

Ipsa, ut erat mores urbis dobitissimus, ista

Tradidit, affirmans nibil esse nocentius urbe :
Se quoque furavi didicisse aiebat ab urbe.

Sunt etiam, quā parta ab avū patrimonia fundunt,

In meretricum usus : quid fædius, improbusque?

Dic ubi marchandi ars, homicidia, seditiones :

Nōnne inter cives, atque intra manūs regnant?

Quid reges, quā regna hominum per vulnera querunt,

In mortemque suos adigunt? quid pectora miles

Obſiciens telis, per mille pericula vadens,

Pro ſlape dat vitam? Nulla est insania major.

Gloria p̄f̄f̄stur vita. Quid gloria? quid laus?

Quid fama est? quid honor? Voces, & opinio vulgi.

Omnia longa dies abolet : cū vivere cefas,

Omnia ſic abeunt, ut lux cū sole recedit.

Qui mare ſollicitant remis, cū vivere poſſim:

In patria, ſtulti : ventis qui credit & undū,

Stultus : diuina cui ſunt, & negligit uti,

Stultus : qui, ut natū cumuleat patrimonia, partis

Av-

*Abstinet, & genium fraudat, stultissimus; & qui
 Que facere in se potest, natis facienda relinquit.*
*Vnde urbanus] Bona interrogatio, ut decorum servetur
 & verisimilis narratio. Artocopum] ut videtur, accipit
 panifice, seu (ut dicitur) pistore, qui Greci dicitur a
 ὄσ. i. artopodus; quia ἄρτος dicitur panis, & πόνος
 Sed artocopus, dicitur quasi labor panis, nam καπός
 πόνος dicitur, sed accipititur pro labore. Iuvenalis autem
 videtur accipere pro pane, dicens Satyrā quintā, *Sicut
 artocopi reverentia. Vbi tamen pro pistore accipi potest,
 sic maneat discretio panis, qualem artocopus fecerit.*
 ita observando ejus iussum sic ei reverentia. Sed ad Po-
 gam nostrum. Ipse, ut erat mores nobis doctissimus] Hoc ex-
 plo convincere possumus, participis comparari. Nam
 nomen sit doctissimum, non regere, accusativum. Quod
 ca ego quidem morum potius accipere, hic tamen verum
 mores potius docet legendum. *en omni modo in-
 ditum, si superlativa à participiis accusativum regentur
 deducta, accusativum regant, cum ad verbia à præposi-
 tibus orta id faciant, ut proximè Hispanum Maurum, i-
 quit Salustius *Sunt etiam*] Aliam affect urbanorum simili-
 tiam, qui patrimonia ab avis parta cum mætricibus
 sumunt. *Qui reges] Docet & reges & cæteros bella pro
 minio aut inani gloria gerentes, urbes ferè incolentes
 pendarios autem, qui invocati nomina sua dant, eum
 urbanos esse, & maximè insanire, cum pro modica summa
 periculum viræ subeunt: quod rustici non nisi coadi-
 ciunt pro libertate patriæ, & conjugæ ac liberis. Qui
 sollicitant] Rursus aliud genus stultitiae (quod Persius quo-
 q; prosequitur) eorum, qui cum satis habent, navigan-
 tamen cum periculo viræ. Item; *Saltus, diructus cui sunt, &
 gligit uti] ut avarus: Nam, ut dicit Seneca, *Tamidem
 quod habet, quam quod non habet.* Vnde de lete avaro Hu-
 Querit, & inveniis miser abstinet, & sumet uti. Et prima lete
 Congestis undique saccis Indormis inbiens, & tanquam pro
 sacris Cogeris, aut piculis tanquam gaudere iubet. Sed
 qui ut natis cumulat, &c.] quia sepe male absumunt. Vnde
 Peccatum****

CORNIX, Ecloga. VI. 5

Perfus, *Vi tunc iste nepos olim satus anseris exiit, &c.* Vide
Syriram ultimam, ubi totum hoc est argumentum. *Et geni-*
us id est, naturam. Est enim genius Deus naturæ & lo-
nativi, quem, qui alimentum naturæ debitum subira-
*nt, defraudare dicuntur. Terent. in Phor. *Suum defrau-**

sum genus. Que facere ipse potest? quod per fabellam, seu
prologum de cassita pulchre recitat Gellius.

Qui numerant stellas, & se comprehendere sata
Posse putant, stulti: verum dementior iſlus,
Naturam quicunque Dei scrutatur, & audet
Figere in immensam lucem tam debile lumen,
Noſtra fides melior: civis ratione coactus
Difficile affenit, nudis nos omnia verbis
Credimus, & plures faculas accendimus aris.
Crubibus est infida fides: inquirere nunquam
Mente finunt arcana Dei. Si numina scire
Esset opus, poterant nobis se ostendere: verum
Quando latere volunt, quid vestigare necesse est,
Que nos scire negant ipsi qui cuncta gubernant?
Noſtra etiam pietas pietate potentior urbis.
Namque viri, qui sacra canunt, templisque ministrant,
Quanta legunt ruri paucis alimenta diebus?
Vidi ego queſtas ex rure, in mania plenis
Pappibus in ferri (pietas ea rustica) fruges.
Stultorum est aliud genus immedicabile quoddam,
Causidici, latratores, rabulæ, forenses,
Nummorum aucupium docti, legumque tyanni:
Are patrocinium vendunt; producere causas,
Et lites pendere diu, vindemia quædam est.
Sunt & queſtre genus medici, qui tangere venas
Connivnam illicilas audent, & ponere quædam
Nor intellectis temeraria nomina morbis.
Hic, eti tenebras palpant, est facta potestas
Excruciandi agros, hominæque impunè necandi.
Qui uero populus praesunt, hominæque gubernant,
Quod plus iuris habent, quælibetque licentia major,
Instante solent tanto amplius. O ubi sancti

Rectores, & iustitiae, & pietatis amici,
Quos patres sero ante focum memorare solebant?

Omnia nunc abeant pessum: spoliata queruntur
Templa, gemunt inopos, vidue lacrymantur. Et hujus

Quoniam ausa mali? Quia stat pro lege libido.

Qui numerant stellas Jut astronomi; & se comprehendere sat
astrologi, genethliaci, & mathematici. *Natura* am que
que Dei scrutatur] Vnde ille; *Mille* arcana Dei: Et aliud
Aliora te nè quiesceris: Et utroque major; *Nol* nra
pere; sed ad sobrietatem. *Nostra*] id est, rusticorum. *Civitatis*
coactus] id est, rationibus innitens. *Plures* faculas] est,
est, *tradas* & *cereos* tortos. *Minte* finunt] id est, de-
nunt. *Poterant* nobis se ostendere] Argumentum quo veri
mille fit. Deum non velle à nobis nosci, cùm se non pra-
beat noscendum. *Quid* vestigare] id est, inquirere necesse
est ea, que ipsi qui gubernant cuncta] scilicet superi, nego-
id est, prohibent nos scire: quasi dicat, *Nihil* necesse, o
Quando i. quandoquidem. *Nostra* etiam pietas] i. chari-
tis, ut dicunt, exhibitio in eleemosynis erogandis. *Legi*
i. colligunt. *Stulorum* est aliud] In pragmaticos, & cau-
cos invehitur quasi Satyricē. Vnde aptè perlonam Co-
nicis assumpsit. *Rabula* q. forenses] id est, forum judiciale, i
caulas sectantes. *Rabula*, secundum Festum, dicitur min-
intentus negotiis, paratusque ad radendum quid, atra-
ferendum; vel qui est in negotiis agendis, actior, quam
biosus. Secundum Marcellum autem, *rabula* à rabie dicitur
est; quem nunc advocatum vel causarum patronum dic-
mus. Cicero; *Non enim declamatorem aliquem de ludo, n*
rabulam de foro; sed doctissimum, atque perfectissimum q
rimus. Sunt ergo *rabulae* (ut iterum Nonius attestatur) i
giosi. *Aucupium*, id est, captationem, ab avibus captan-
Conicus; *Hoc novum est aucupium. Legumque iuram* Q
sumnum jus summa malitia est. *Aere* patrum i
&c.] Enumerat causidicorum vitia. *Vindemia* quædam agiles
lucrum, ut *vindemia* quæ est *vini* collectio, ut *mellis* arris v
gum. Sunt & *equestre* genus medici] Et hoc quoque Satyricē
Equestres sunt, quia multis ferè vehuntur a: editi.

acu la.

Rabula.

Aucupium.

Vindemia.

mittit] ad femora mulierum. *Nomina temeraria*] id est, bas non convenientia; quæ singunt, nè ignari deprendantur. *Etsi tenebras palpant*] i. cæci & ignari sunt. *Est la potestas*] Quia, morientibus ægrotis inter curandum, us non vocantur. *Qui verò populis præsunt*] in primiores, optimates, ac magistratus invehitur. *Insanire solent tanto* cum tamen vel leve in aliis scelus, in illis maximis. *Vnde Iuven.* *Omne animi vitium tanto conspectus in scilicet peccatum habet, quanto qui peccat major habetur.* *Abeunt pessimum*] id est, pessundantur, & pereunt. *Spoliata queruntur*] vel, comburuntur templi.

Ista ita, O Cornix, excandescens fines.

Transit honestatis : scelus omnibus objicit omne.

Innocuos habitare homines, & in urbe plemento.

Non habitant colubri quædam Balearibus arva

Proxima, (non memini nomen) neque noctua Cretam,

Nec nemus Ægerie sonipes, nec vir bonus urbem.

Vir bonus est animal rarum, paucisque per urbes,

Et per rura locos habet : est varissima virtus.

Injensis, Fulica, insanis : Tot in urribus bostry

Sunt tibi, quæ cives; hi nos tondentque, pilantque,

Nos habita nostri capitisi ratione : coarctant

Nos ad farta, ipsi mox ad suspencia mittunt.

Parigunt, si quid nostris sese unguibus offert,

Radere, & insidias, ac nostrâ indagine captos

Deplumare levi tabitu sensim, & pede preffim.

Si vides excusa; si sunt secreta, negato

Furta: quod occultum est, non est injuria, furtum.

Quicquid habent, noster labor est, industria nostra est.

Ecce, o Cornix, excandescens] id est, vehemens ira. Fives

limites transit honestatis. Baleares] insulæ sunt in His-

pania, Græcis dictæ à fundarum jactu. Nam βαλλοντι-

scatatio: tollitur autem nunc]. Balearicos autem con-

glires à senatu auxiliū petiisse constat, cùm in quibus-

uris vicinis non possent vivere serpentes, ea autē ar-

ant in Ebuso, quæ est insula inter Ophiusā & Pityu-

Ebusi enim terra serpentes fugat, omniu n velenoso- Ebusis.

rum animalium expers; eadem cuniculos gignit popu-
 lantes meses Balearium. Dicit autem se *nominis immo-*
morem, ut decorum servetur, nam non congruit rusticus
 longinquerum insularum nomina scire, sic ut *Maroniam*
 rusticus oblitus erat nominis *Geometre*, dicens: *In meo*
duo signa: Conon, & Quis fuit alier, Descripsit radio tuu-
qui gentibus orbem? Neque noctua Cretam] scilicet ha-
 bitat; cuius non eni non ignorat, quia sub *Venerorum* di-
 tione est. *Noctua* autem, quæ in *Creta* negatur. plu-
 Athenis est, usq; adeò ut in proverbio sit, *Γλωσσαί εἰσι δημόσιαι* i. *Noctuas Aibenæ*, aut in *Athenas*, scilicet fert is quæ
 merces eò, ubi abundant, inutiliter transvehit, ac si aqua
 in mare vechat. *Ægina* autem nemus est, ubi *Nurus* a *Pompej*
 ius secundus Romanorum rex colloquium cum *Ægei*
 nympha uxore suâ, de rebus religiosis habuit; ubi *sane*
 negatur vivere: Est autem equus à sono pedum sic di-
 stus, *Ænei* id. 4. *Stat sonipes ac fræna ferox spumania manu*
Nec vir bonus urbem] scilicet habitat, sicut nec *Albionem*
 seu *Britanniam* majorem lupus. *Vir bonus* est animal raro
Mat. Vir bonus & sapiens, qualem vix repperit unum *Milibu-*
cunis hominum consultus Apollo, Index ipsi sui, Iuv. *Rati-*
boni, &c. Habet] i-habitat, resideret. *Sunt* i. *ibi*, scilicet *gulio*
Pilantque] *Hor. complo* secundâ longâ posuit, *nemesis*
spini *scrinia lippi* *Compilasse* *putes, verbum non amplius addam*.
 autem notum *Gallis* vocabulum: quod si tractum est
 pilis, naturâ primam corripit. Indè autem tractum re-
 lunt per apolögum *Æsopi*, quo, qui duas uxores habu-
 alteram juvenculam, quæ canos decerpit radicem
 alteram grandem natu, quæ, ut sibi contormem habu-
 ret maritum, nigros capillos iustulit; calvus & depilatus
 mansit, atque ita nudatus & privatus intelligitur, hu-
 quod efficere pilare est. *Coarctans*] id est, compellunt
 ad furta. quia exigunt quod sine furto nos habere non
 possé sciunt, & mittunt monax suspendia] *Potuit* nō *esse* *Cu-*
 didus, quem alii ex agro *Parmensi*, alii ex *Mantuanis*
 vndum dicunt. *Noctis unguibus*] *Arguere*; quæ *coar-*
 & *fulicæ* *unguis* diripiunt. *Sensim*] id est, imperceptu

ut, hoc est, paulatim, & pede pressim] i. quasi presso pede
sic strepitu. Deplumare] quia aves id avibus faciunt. Si
siles] scilicet quisquam furtar, excusa] dicens videlicet te
scari voluisse. Si sunt secreta, negato. Furium, quod occultum
non est injuria. Quia quicquid habent] scil. cives, est noster.
est industria nostra.] Haec autem Cornici potius quam
bono pastori conveniunt dicere; quia furtar nulli licita
sunt: nec sua sibi vendicare sine superioris autoritate
permisum. Vnde dicit Fulica,
Iul. iam longe egredieris metam rationis, & equi.

Cot. O Fmica in probitas urbana coinqumat orbem,
Vnde tot in terras veniunt & estate procellae,
Flumina, venti, amnes, gyando? Videlicet recordor
Tellurem tremere, ac postes, & teles labare,
Solem obscurari, noctu obtenebrescere lunam.
Cur segei lolum, messi dominantur avenie,
Uta in capreolos transfit, caligine verni
Depereunt flores? Mala parturit omnia nobis
Hec civile nefas; pariet quoque plura demeps.
Vnde venit furor armorum, bellique tumultus,
Qui genus omne mali secum vehit? Omnibus urbs est
Fons & origo malis. Descendit ab urbe Lycam;
Deucalion Pyrrha cum conjuge rusticus: ille
Intulit illuviam terris; hic abstulit: ille
Abstulit humanum terris genus; intulit iste.
Si terra (ut perhibent) flammis abolebitur unquam,
Istud grande nefas ulla descendet ab urbe.

Ful. O cornix, iam pone n. odum sermonibus istis,
Audio famidudum pueros de pulle loquentes:
Cetera, si quicquam superest, post prandia dices:
Pulli indulgendum monet urbibus hora relicitis.

Iam longe egredieris metam rationis, & equi] quia urbanes
deplumare, si clamore speretur, confundat. coinqumat]
contaminat, polluit. Orbem] i. universum mundum. Vnde
tot in terras] dicit omnem tempestatem importunam,
omnemque calamitatem propter urbanorum scelerum a
Deo demitti. Cur segei] Vir. Grandia sepe quibus mandavimus
bordea

190 BAPTISTÆ MANTUANI

bordea sulcio, Infelix lolium & steriles dominantur aene. Est autem lolium, de quo Salvator: Nonne bonum semen seminasti? unde ergo habet zizania? Inimicus homo supersemivit. Vnde capreolos] i. acidias quasi chordulas, quibus sese vites palis & ramis alligant, quibus etiam vesci solent divites. [Caligine] i. aere nebuloso & obscuro, atque ita infecto. Partusit] preparat i. provocat. Civile nefas] i. nefandum civium scelus. Descendit ab urbe Lycaon] quem ob perfidiam Jupiter in hy-
 con. i. lupum transformavit; & occasione ejus sceleris diluvium (secundum Ovid.) superinduxit. Deucalion Pyrrh-
 cum conjugem] id est, uxore. rusticus] scil. fuit qui in montibus Thessaliae habitavit, ubi inter saxa degens, ad sese profu-
 gientes tempore particularis diluvii benignè recepit: quocirca humanum genus jactis post terga lapidibus ser-
 vasse fingitur. Ille] scil. Lycaon, hoc est, scelus ejus. Intulit illuviem] i. inundationem aquarum, hoc est, diluvium. Ter-
 ris] i. in terras: ut, Infernetq; deos Latitum] scil. Deucalion cum Pyrrha. Absulutus] scil. illuviem. Ille] scil. Lycaon absulutus] ge-
 nus humanum terris. Ille] i. Deucalion, intulit] scil. in ter-
 ras genus humanum, quod secundum fabulas, perierat; aut secundum historiam illic perisset, si non servasset. Si terra, ut perhibent] id dubitat rusticus: aut ex ethniciis sum-
 tum, quibus non est fides habenda, nisi eadem in sanctis quoque literis habeantur. Nos autem credimus ignem con-
 flagrationis diem judicii præcessurum. Sed & Ovid. aliquando mundum igne peritum asserit Metamorph. i.
 Esse quoque in fatis reminiscitur affore tempus, Quo mare, quod tellus, correptaque regia cœli Ardeat, & mundi moles operosa lab-
 ret. Istud grande nefas] scil. propter quod mundus ardebit. Descendet ab illa] i. à quavis una urbe, & non ab agro. Cornix, jam pone modum] i. finem. Sermonibus istis] scil. tun-
 improbis, & contumeliosis. Audio jam dudum pueros] i. mi-
 nores fatulos, aut liberos, loquentes de pulte] i. instare ho-
 ram prandii. Si quicquam superest] i. reliquum est. Gelliundus
 cœt superesse, supra id quod sati est esse. Hora] scilicet præ-
 dendit. Monet indulgendum] i. opera redandâ esse, aut invig-
 landū Pulti] i. cibâ illi rusticen, quo Romani diu vixerunt.
 Vibibus] i. contumelias de urbibus relatis. Eclo-

ECLOGA VII.

De conversione juvenum ad religionem, cùm jam
aut̄ ad religionem aspiraret,
in scripta POLLUX.

IOANN. MURMELII argumentum.

Galbula] astores ad sydera laudibus effert,
Et canit ut vi/o versus sit numine Pollux.

Alphus & Galbula.

Galbula, quid sentis? Pollux doctissimus olim
Fisiulicen subito, quodam quasi numine tacitus,
Destituit calamos, tunicas, armenta, sodales:
Barbocucullatus caput, ut campestris alauda.
Quatn̄ ante dies in religiosa recepsit
Claustra; ferunt illum, pecudes dum solus in agris
Pasc̄ ret, effigiem quandam vidisse deorum:
Cetera non memini, sed tu quid, Galbula, sentis?

Galbula] Si frivolum non sit, dicam non sine ratione in
hac septima ecloga agi de conversione juvenum. Nam
septenarium numerum, qui ex primo impari, & proximè
illum sub sequente pari conficitur, constat habere nescio
quid mysterii, non solum in sanctis literis, sed etiam apud
poetas; unde est illud, O terque quaterque beati, &c. Nam te
jam septima portat omnibus errantem terris et flumibus astas.
Dicunt præterea, leptimo quoque anno immutari no-
bis ætatem: ut primis septem annis simus infantes, proxi-
mis pueri, tertii adolescentes, quartis juvenes; quā etate
constituendum est nobis genus vitæ, quos & quales nos
esse velimus, & in quo genere vitæ. Bene ergo (ut de ex-
teriorib; quæ pari ordine sublequuntur, tactū) in hac
septima ecloga agitur de juvenum ad religionem conver-
sione;

fione: unde hactenus adolescentiam suam (sic enim inscri-
 psit opus) poëta cecinisse putatur, dein ceps cantarum
 juventam & virilem ætatem, in duobus videlicet ultimis
 carminibus, quæ in religione composuit. Sed linquamus
 hæc argutioribus. Per Pollucem hoc loco intelligo poë-
 tam. *Fistulcen.* id est, canens fistulâ, ut nostrâ tritac: b-
 cut tibicen, canens tibiâ gruis, ut olim factitabant, &
 nunc quoque nonnunquam. *Quedam* quasi nomine *tafla*] quia spiritus ubi vult spirat. *Bardocucullatus* sap. i. ha-
 bens *Bardocucullum* capiti tegendo aptum: *Bardocucull-*
vestis est Gallica grossioris villi, factâ compositione ex
 Bardis, qui poëtæ erant Gallicani. *Et cucullo*: Cucullus
 enim vestis est grossior, capiti tegendo apta. *Bards* item
 dicebantur olim stulti, apud Gallos, ut possis accipere
Bardocucullum vestem fuisse Gallicam, stultorum, & vil-
 lum hominum. Vnde Martial. in distich. *Gallia Santoni*
vestita est Bardocucullo: *Cercopithecorum penula nuper erat. Ba-*
dus] ad hoc, autore Festo, stultus, à tarditate ingenii, ap-
 pellatur per Metathesin: Græcè enim Βαρδός dicitur.
 Præterea, ut idem inquit, bardus Gallicè cantor appella-
 tur; qui virorum fortium laudes canit, à gente Bardorum.
 De quibus Lucan. *Plurima securi fidisius carmina Bardi.* No-
 vius autem dicit bardum esse propriâ vi, & ingenio tardum.
 Nam Græci tardum Βαρδόν. i. bardum dicebant
 Plaut in Persa, *Nimis equidem pro barda & rustica retribu-*
bitam esse. Ex his & aliis multis, ut de Alpibus, pater Gal-
 licam quoque linguam immutatam esse: nam multa nunc
 aliter, quam olim dicebantur, à Gallis dicuntur. *Ut cam-*
pestris] i. in campis versari solita. *Alauda*] id est, avis cu-
 nullata, & plumam cristam habens. *Effigiem quandam in-*
disse deorum] ut in proceßu patebit. Videlicet autem diuina
 Virginem intelligere, aut quæ Herculi occurrit esse à Ceto-
 rone memoratur: de qua suo loco dicam. *Cetera non mi-*
ni] id enim & rustico convenit, ut jam sæpe diximus, &
 cœconomiae, atque arguento hujus eclogæ. Nam inten-
 dit narrando duo facere: colligere videlicet laudes pasto-
 rum, & perfectionem religionis; potissimum *Carmelita-*
 nx, quæ prima est

Fistulcen.
Tibicen.

Bardocu-
llatus.

Bardi.

Bardus.

Alauda.

Cal. VI dixere patres, laciens primordia rerum
 (Magna etiam nobis quæ quondam tradidit Kimber)
 Infinitus Deus agricultor, pecorisque magistrus.
 Primus agri cultor, nudis, immansuerus, & asper,
 Qualis humus segnis, lapidosa, rebellis aratro.
 Ait ovium primus pastor, mitissima proles,
 Inflat ovum, quæ bile caret, quæ lacte redundat,
 Mucu erat nullis unquam pastoribus asper.
 De gregi sepe suo sacrum ponebat ad aras,
 Nunc ove, nunc pinguis vitulæ faciebat, & agnæ
 Sapient, & magno diuos ambibat honore:
 Sic profecit apud superos, sic numina flexit,
 Ut fuerit primo mundi nascentis ab ortu
 Tempus ad hos, celo pecori gratissima cura.
 Assyrios quoddam (sed necio nomina: cura
 Diminuunt animum) Deus ex pastoribus olim
 Constituit reges, qui posse a murice & auro
 Conspiciunt gentes bello domuere superbas.
 Cum Paris Iliaca tria numina vidit in Ida,
 Aut. Paris, aut alius; puerum qui obtruncat ad aram,
 Pastor erat. Quando caelestis exterritus igne,
 Venit ad ostentum pedibus per pascua nudis,
 Pastor erat. Moses, Moses a flumine tractus.
 Exul apud Graios Ambrysa pastor Apollō
 Ruta peragravit, posse desitatis honore.
 Caelestes animi, Christo ad præsepio nato,
 In canis cecinere Deum pastoribus ortum.
 Et nova divini partis miracula docti
 Pastores, primi natum videre Tonantis;
 Et sua pastores infans regnator Olympi,
 Ante magos, regesque dedit cunabula scire.
 Se quoque pastorem Deus appellavit, ovēisque
 Mūibus ingenii homines, & mentibus equis.
 Et nē vana putas hæc somnia, nuper ab in be
 Rus veniens, pīcto perlegi hæc omnia templo.
 Sunt pecudes pīctae, parvi sub matribus agnī
 In sellure cibani, ingens equitatus ab alio

Monte venit, radiant auro diademata diuīam,
Et suspensa tenet vaga lumina prætererūtum.
Non igitur virum, poster si numina Pollax
Vidit: amant villas, & oves, & ovilia divi.
Simplicibus præfens Deus est, offenditur aſu.

Vi dixere patres.] Ut probet verisimile esse, pastori esse in
men visum, altius orditut laudes pastorum, docetq; quod
verum est, Abelem, primum justum fuisse pastorem, mi-
tisq; reges, ut Abraham, David, & similes fuisse pastores
Christum ad hoc se appellasse pastorem, dicentem, *Ego sum
pastor bonus*; & recens natum primò à pastoribus agnitos
atque visum, & multa id genus alia, quæ legendo pa-
bunt. *Vi dixere patres.*] Virgil. *Ariani meminere senes.* Ra-
stici enim non ex libris, sed ex majorum relatu historiis
discunt. Deus jaciens primordia rerum] id est, in prima homi-
num genesi instituit agricultas, ut *Adam*, & primogeni-
tum *Cain*: *Pecorisque magistros*] ut *Abelem*: quia aucto-
dicendo primordia rerum visus est altius ordiri, bona
facit Parenthesin, dicens, *Magna canam, nobis quæ quando-
tradicidit Vmber*, cui totam doctrinam suam ubique ac-
ceptam fert. *Primus agricultor*] scilicet *Cain*. *Ovinus puer
pastor*] id est, *Abel*. *Instar*] id est, in statum & morem, a
similitudinem, quod Valla negat. *Quæ bile*] id est, choles
amaritatem animo afferente. *Sacrum ponebat ad aras*] Hilu-
ria patet in principio Geneeos. *Vitulā faciebat*] scilicet
rem sacram. Sed facio, & operor per se posica, de rebus
eris intelliguntur. Nec dices, *Faciam vitulam*; quia
tauri est: sed *vitulā*, aut *vitulo*, subaudiendo rem divinam
ut in Buc. Maro: *Cum faciam vitulā pro frugibus, ipse veda*
Divos ambibat] id est, ambientium more venerabundus ad-
rabat. *Sic*] i. usque adeò numina flexit, ut cūra pecoris fer-
rit à primo ortu mundi nascientis, scilicet usque ad hoc
nostrum tempus, *gratiss. ea*] id est, acceptissima, *calo*] id est,
coelestibus. *Affyrios*] ut *Abraham*, *Loth*, *Iacob*, & ceteri
Patriarchas. *Cum Paris*] Alexander, qui & Paris, pastor
fuit. Nam cūn Hecuba ipsa gravida visa esset gestili
catellum facem gestantem, quā tota Troja incendebat.

idq; ad Priamum retulisset, & ille ad somniorum & phantasmum interpretes, responsum accepit, filium gestare, qui Trojæ crevandæ occasionem daret: quocirca pater quicquid pareret interficiuſſit. Mater autem non interfecit, sed exponendum feris dedit, ubi a pastoribus inventus, ab illis quoq; educatus, in virum crevit, atque ab Oenone Nympha adamatus est, judiciumq; inter tres deas dedisse fertur. Cùm vero optimus esset athleta, & cum Hectore congreſſus cum viciflet, ab eo interemptus fuisset, nisi frater agnitus: tandem pro Helena promissa in Græciam roſedus fatalem attulit p̄dādā. Vnde Statius in Achilleide, *Solverat Oebalio pastor de littore classem Dardanus.* Pastor ergo aut alius] quia de nomine, ut rusticus, dubitat; cùm vidu tria numina] scilicet Iunonem, Palladem, & Venerem depreſtantia formæ concertantes, *In Ida*. i. sylvâ sic dicit illuſa] i. Trojana. Quod additur, ad discretionem *Iliaca.* Ida Cretensis. Erat pastor puerum qui obruncat ad aram] scilicet Abraham, qui id facere voluit, erat pastor. Pastor erat Moses—quando cælesti exterritus igne] scilicet in subo, qui non comburebatur. Venit ad ostentum] id est, miracu- lum aliud portendens, ut virginitatem divæ genitricis Christi. Pedibus nudis] quia jussus est calceamenta exuere. Moses, inquam, à flumine tractus] scil. à filia Pharaonis regis Ægypti, cùm esset in fiscella super aquas natans, unde nomen accepit. Apollo spoliatus divinitate pavit Admeti regis armenta novem annis, unde *Nomius*] i. pastora- lis est dictus: pavit autem apud Amphrysum fluviūm Thessalizæ, spoliatus, dico, divinitate propter interfertos Cyclopas: unde in principio 3. Geor. dicit Virg. *Et te amarande canemus Pastor ab Amphryso.* Ideo hæc secundum Macr. l. 1. Saturn. finguntur, quia Apollo ipse est sol, qui omnia pascit. *Deitatis*] Latinius diceretur *divinitatis*, sed carmen id non accipit. *Cælestes animi*] i. spiritus: unde, Qui fecit angelos suos spiritus. In caulis, i. septis pastorum, ubi faciebant vigilias super gregem suum, ut Lucas p̄clarè memorat. *Ante magos*] i. sapientes Periarum & Indorum; quia cādē nocte quā nauis est, cùm iſſis, ad minimū, deci-

*Nomius.**Cauli.*

mo tertio die primù n̄ visus sit. Dico ad minimum, qui
controversia est, an eodem anno, an alio. *Ante magis
gēsque*] Vnde magis pro regibus accipimus, propter illud,
Reges Tharsis, &c. Se qui p̄frem D:is appellavit, &
cens, *Ego sum pastor bonus.* *Ouisque*] Addens, *Agnos
meos, & cogoscam me mee*] i. miti ingenio prædicti homi-
nes. *Picti perlegi hec omnia temp̄o*] i. in parietibus fani, u-
picta hec fuerunt; & ideo dicit, perlegi. *Maro in 6.* *Quia
protinus omnem Per egeret.* Magna enim est convenientia
pictoris & scriptoris. Vnde eos Flaccus & quiparat, &
cens, *Pictoris atque poëtis,* *Quidlibet audendi semper
æqua potestus.* *Sunt pecudes*] scil. pastori, qui Christi
viserunt. *Ingens equitatus*] scil. trium regum. *Diademata
vuln̄*] aut regum, aut angelorum, aut Christi & parentum
eius; hoc est, matris veræ, & patris legalis, ac nutritiæ
naturalis à quibusdam putati. *Et suspensa tenet: uaga lan-
na*] i. oculos prætereuntium, hoc est, cogant præterim
volentes immorati donec picturam perspexerint. *Am-
villæ*] i. domus rusticæ & ovæ, & ovilia divi. *Simpli-
presens Deus est*] Id sanctè, & moraliter, si cordis simplici-
tatem intelligit.

Alph. *Vera res fers, pecori si sunt innoxia nostro
Pascua.* Vidi asinum, vidi presepe, bovemque:
Iam memini turbe venientis, & ora videre
Indica jam videor regum sua dona ferentum.
Vnū in orn: Quenam Polluci occurrit imago?
Galbula, si nob̄ ti, n̄ si labor omnia faci.

Galb. Et novi, & memorare libet; res agnæ relatu,
Res dignæ asilien, pia, sancta, imitabile factum.
Durus & immitis pater, atque superba noverca,
Pollucem exuere i ego. *Sc̄e juve, ite
Tempore, cum dulces a vno rrua laggerit: et si:
Et cum jam iau glide i ego, ubi pondere vires
Desicerent, nullaque ad eum tantus eret arte,
Constituit centur. *Sc̄a: res uniuersitatem
Ire diu tenuit, uaria impatiens ambiat.
Error enim com nūnis amor juvenilibus annis,
Res est fortis amor, uolentia fortior: ius.**

Et tales abiens (michi namque solebat amores
Exortare suos) mestio dedi ore querelas;
O virgo, lacrymene tuis solveniunt ocellis,
Cum se tam charo cernas ab amante reliquam?
Villane decessu dices suspiria nostro?
Tunc mei crudelis erit fortis immemor unquam?
Vixque adeone tuum posterit frigescere pectus,
Pectus quod tollis tot lumina fletibus implet?
Tunc irabes crocos gemitus, & pallida fies?
Cerno oculos, cerno lacrymas, cerno anxia corda
Virginis. Heu tantum quā dissimulare dolorem
Fas erit arte? Dolus duplex mea pectora torquet,
Ullus auge mens: sed fas mibi flere, quod illi
Non licet. Occultus longè magis effusus ignis.
Incolunem mibi vos divi servabitis illam,
Ut, quando exiis repetam mea iura gerendo,
Fiat amor felix / altem semel antefecitam.

Verarefes] Approbat Alphus. Vidi asinum, & bovem, &
presepe scilicet Domini, qui in eo ante asinam & bovem
est positus. Vidi, inquit, de pictura intelligens. Iam me-
mini turba venientis, id est, in mente venit, & videor mihi
nunc videre ora Indica]. i. Indorum regum, at India venien-
tium. Et videor videre ora regum ferentum]. i. offerentium do-
na, scilicet auram, ibus, myrrham, & inovi, & memorare li-
bet] quia res est digna relatu]. i. ut referatur, & recensca-
tur; & factum, scilicet Pollucis, est imitabile. Durus & im-
mensus pater] Est mihi namque domi pater, est in iustianor etca. Vi-
detur autem hæc verae ritæ ipsius poetæ descriptio. Gra-
tia jugo] Quia nimis rigidi, & severerant, ut in prima
ecloga docuimus. Et cum invalidæ] Est enim ea ætas im-
becillis & inops consilii. Nullaque odium] sc. parentum.
ane] scilicet filii. Constituit tentare fugient] i. discedere clam
& parentibus tam dutis. Error enim communis] Vnde oriuntur,
Semel insonti sumus omnes. Res est fortis amor, violentia fortior] scilicet O virgo] Querulosa dilectio ab amica. Crudelis]
quæ amante non redamas. Maro: O crudelis Alexi!
Nihil mea carmina curas, &c. Luminæ] Sic tot legendum vi-
detur,

detur, ut sit, pectus, inquam, quod implet toties lumina nefastis. Dolor duplex, illius, atque meus, illius, scilicet virginis, quam occulto æstuante putat amore: Atque meus] qui manifesto absensus sum igne. Exilio perditus] quia in exilium voluntariorum, ut patris saevitiam, & novercale odium deviter, abcedere destinavit. Fiat amor felix] ut potius amicis saltem semel: id amatoriè & modestè.

Talia pergebat memorans, voluitque reverti:
 Tantus amor juvenem, via tanta furoris agebat,
 Sed jam jacta fugâ cunctis erat alea nostâ.
 Fronde sub Herculea fessus marore sedebat:
 Ecce puellari virgo lispsata coronâ,
 Ora, manus, oculos, habitumque sumillima Nymphe,
 Et tali affata est puerum sermone dolentem:
 Chare puer, quâ tendis iter? uestigia verte.
 Nescis (heu!) nesciâ quâ te via ducat; & audes
 Ignotis errare locis, nibil insidiarum
 Per campos ratus herbosos, nibil esse pericli:
 Omnia tutâ putas, & quod placet, utile credis,
 More juventutis stolidæ. Colleculis in erbem
 Sepe latet mollis coluber sub graminis umbra.
 Est facile, incertos offendere: parvulus infans
 Innocuos rutilum digitos extendit in ignem,
 Nec nisi jam Iesu vires intelligit ignis.
 Hæc regio intrantes aditu consuevit amano
 Fallere; delicias offert, & gaudia: verum
 Ingressis, quum triste nibil superesse putatur,
 Mille parat laqueos, & mille pericula profert.
 Trames bic, ut collens gressu superaveris illum,
 Dicit in umbrosam sylvam, crudele ferarum
 Hospitium, loca tetra situ, & caligine opaca.
 Quisquis eò deceptus abit, remeare vetatur:
 Et piceis primùm velatur lumina vites;
 Deinde per omne nemus, dumeta per aspera tristis,
 Transi in effigiem monstri: dum volvere linguam
 Atque loqui tentat, mugit: dum attollere se
 Credit, humi gradis ex quadrupes, neque suspicit asta.

Ima tenebrose vallis lacus aequore nigro
 Occupat, & nigris mons plurimus imminet undis.
 Huc traxi, in Stygios latices, alluvioque barathrum
 Precipites dantur: rapidaque voragine mersi,
 In Styga, & aeternas Erebi rapiuntur in umbras.
 Heu! quid pastores istis ambagibus acti
 Cum gregibus perierte suis! Ego sedula semper
 Monstro iter: hic ad opem virgine indefessa ferendam.

Talia pergebat memorans.] Commemorat quae virgo visa sic
 Polluci, cum jam fugam facere decreverat. Eam autem,
 quia in Carmelum ire suaderet, & virginum coronam se-
 cum duxit, non incepit putaveris divam virginem Ma-
 riam, cuius protectione & nomine insignitur nunc
 Carmelitana religio, quam autor noster professus est.
 Quin adeo eclog. 8. id manifeste docet. Alludit tamen
 ad eam quae Herculi apparuisse dicitur: Vnde dicit ap-
 paruisse jacenti *Fronde sub Herculea*: Respexit quoque bi-
 vium Pythagoricæ literæ, de qua in opusculo Maro-
 niano abunde diximus. Ut vero sciamus quae Herculi ap-
 paruerit, audiamus Ciceronem i. officiorum ita dispe-
 rentem: *In primis constituendum est. Quos nos & quales esse ve-*
limus, & in quo genere vite. Quae deliberatio est omnium dis-
ficillima. Ineunte enim adolescentiæ, cui inesset maxima imbe-
*cillitas consilii, sunc id sibi quisque genus etatis degen-*de*
de constituit quod maxime adamavit. Itaque ante impli-
catur aliquo certo genere cursuque vivendi, quam potuit
quod optimum esset judicare. Nam Herculem Prodigus dicit,
ut est apud Xenophonem, cum primum pubesceret, (quod
*tempus à natura ad diligendum, quam quisque viam viven-*di**
si ingressurus, dictum est) exiisse in solitudinem, atque ibi
sedentem diu secum multumque dubitasse, cum duas cerne-
re vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utrum ingredi
melius esset. Hoc Herculi, Iovis satu edito, potuit for-
tasse contingere; nobis non itidem, &c. Hæc Cicero. Aiunt
*autem inter dubitandum duas accessisse metras, *Vix**
*& *Voluptatem*; quarum voluptas prior ingressa,*
accuratissime erat ornata, & omnes delicias post se tra-
*hebat, respectans aliquando, cum fastuque omni multa**

110 BAPTISTÆ MANTUANI

ostentans, & multa etiam plura pollicens, secum trahere
 Herculem tentavit. At *Virtus* aspera, & dura, severa, q[ui] in-
 tuens contrâ: Non pollicetur, inquit, aliquam voluptatem
 aut quietem; sed laborem, pericula, sudores infinitos ten-
 râ marique tolerandos: sed horum p[re]mium erit, Te De-
 um fieri. Quod audiens Hercules, gravibus verbis *Voh-*
zatem repellens, *Virtutem* sequutus est. Cujus, ut inquit
 Maro, primus ingressus difficilis videtur. Nam via virtu-
 sis dextrum petis ardua callem, Difficilemque aditum primus
 spectantibus offert: Sed requiem p[re]ber fessis in vertice summa.
 Sed ad autorem: volu[er]is reveri] scilicet, ad virginem
 quam constituerat deserere; quia nihil inconstan-
 tius amante. Sed jam alea erat jacta] id est, jam perfir-
 cuerat frontem, hoc est, periculum infamię non amplius
 timuerat, & ita erat extra aleam, per quam significatur om-
 nis incertus eventus, & omne periculum, ut alea belli, &c.
 Erat autem jacta fugâ] id est, per fugam quam paraverat
 tâ cunctis]. i. omnes sciebant quod fugere constituerat, &
 hoc animo sedebat, fessus morore] amore languens & me-
 more confectus, sub fronde Hercules] i. sub populo, quæ pri-
 mula crescit in ripis Padi. Vnde Ovid. *Populiferaque Padus,*
 &c. Ea autem arbor dicatur Herculi: unde in Buc. *Popu-*
lus Alcidæ gratissima; qui ejus fronde coronatus, ad inferos delcendit, ac rediit. Significat autem virtutem, quæ in-
 trinsecus viret, & extrinsecus pallit, ut ipsa frons popu-
 lea. *Ora, manus, &c.* Synecdoche est: ut *Æn. 4. Omnia Mer-*
rio similis, vocemque, coloremque, &c. *Per campos herbosos*]. i. vi-
 rides; & ita adolescentiam notat. *Sepe latet*] Maro; *Frigi-*
dus, & pueri fugite hinc, latet anguis in herba. *Parvulus infans*]
 alludit ad Mosen, qui, relicto auro, carbonem ardentes
 in os suum intulit, quo se innocentem adhuc declaravit.
Aditum] id est, introitu: *amano*] dectabili, & voluptuoso.
Trames hic] scilicet ram amarus. Pronomen hic, in-
 ceps est: unde hoc loco corripitur. Adverbium autem
 semper produci vult. *Crudel[e] hospitium*] appositorie: in-
 cut *Æneid. 6.* *Itur in antiquam sylvam, stabula alta ferarum.*
in] i. mucore, & lanugine imunda, *Remicare vela-*
Maro

Alea.

Maro; Facilis descensus Averni: Noctes atq[ue] dies patet atri janua
 Ditis. Sed revocare gradum, superatq[ue] evadere ad auras; Hoc opus,
 hic labor est: Pauci, quos aequus amavit Iupiter, aut ardens eve-
 xit ad alba virtus, Deus geniti potuere. Piceis vittis] i. caligine *Vitta.*
 ignorantiae & desperationis. *Velatur lumina*] i. habet oculi
 los velatos; est. n. Græca locutio: vittis] i. fasciis, qui-
 bus ligari solent decollando um oculi. *Transit*] i. transfor-
 matur in effigiem monstri. Docet quid Metamorphoses
 poëtarum sibi velint, quibus Vlyssis socii in feras & pecu-
 des versi finguntur: quia hoīno voluptati deditus, sit be-
 stialis. *Animalis autem homo non percipit ea que sunt spiritus Dei.*
 Vnde neque suspicis] i. sursum inspicit astra: ut Ela. 38. 14. *Suspicere.*
 Attenuati sunt oculi mei suspicentes in excelsum. *Ima occupat*] i.
 semper versatur in limo carnalium desideriorum. *Mons*
plurimus] i. difficultates & pericula, quæ in luxuriosa vita
 sunt. *Latices Stygios*] i. obscenæ aquas tristitiae infernalis. *Stygios.*
 Altumque i. profundum. *Bavaribrum*] i. voraginem. *In Styga*] *Bavaribrum.*
 i. lacum infernalem, à tristitia dictum. Declinatur autem,
 hec Styx, hujus Stygos: inde bane Styga Accusativus. *Ere.*
 b] *Erebus* ferè à doctis sine b scribitur, diciturque lacus
 obscurus: nam *Erebus* obscurus dicitur. *Ego*] sc. Vir-
 tus, aut bona inspiratio *Indefessa*] i. indefatigabilis. *Mul.*
 ta prætereo, quia nota sunt etiam pueris.

Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinquæ

Atia, secreti tutam pete littoris oram,

Quæ contra Idalios fluctus mibi tollit in altum

Aëra Carmelus viridi caput arbore cinctum.

Primus hic antiquis patribus spelæa, domosque

Præbuit arboreas, intra nemus illic densum.

Ex hoc in vestros deducta cacumine montes

Religio venit, sicut de fonte perenni

Flumina, & ex uno multi genitore nepoæ.

Hinc in sylvis, abies ubi plurima surgit,

Pinguis ubi picea sudat liber & terebinthi,

Innocuum postquam feliciter egeris evum,

Mox tua mutalis etas renovabitur annis,

In loca te tollam meliora, virentia semper;

Immortalis eris, divum comes; ire per asyla.

Intar

Inter Hamadryades, & Oreadas, atque Napeas
Flore coronatas caput & redolentibus herbis,
Fas erit, ac super & subter cognoscere calos.

Tolle moræ] Persequitur verba virginis, quæ Polluci ap-
paruit. Blanda atria mortis propinquæ] quia ducunt in bonis dies
fusos, & in punclo descendunt ad inferna. Et alibi; Stulte, hac no-
mæ rapient animam tuam. Tutam eram] i. montis Carmeli,
qui contra Idalios fluctus] i. Cypron, protenditur. Mibi] aut
divæ virginis aut sâ ex inspirationi. Nam omnis religiosa
professio Heliam & Helisæum cæterosque filios. Prophe-
tarum habet autores, etiam Hieronymo censore. Hæ] sc.
Carmelus præbuit primus antiquis patribus] sc. jam dictis,
Spelæa] i. speluncas, Domos arboreas] i. sub arboribus. Intra
nemus densum ilice] i. in nemore ilicibus pleno. Vnde dixit,
caput cinctum viridi arbore. Religio venit deducta ex hoc cacu-
mine] i. ex hoc vertice Carmeli. In vestros montes] qui sc. in
Europa sunt. Nam duce divo Ludovico primum in Gal-
liam translati sunt. Sicut flumina] sc. deducuntur, de fonte
perenni] i. per totum annum, & in perpetuum fluent.
Flumina enim ferè in montibus fontem habent pro capi-
te. Illius in sylvis] Ordo est, postquam egeris feliciter ærum
innocuum in sylvis illius] sc. Carmeli, ubi] i. in quibus
surgit plurima abies, & liber] i. cortex interior. Picea] sc.
arboris, pinguis] quia picem exudat. Et liber terebinthi suda] sc. resinam & picem. Allegoricos vult illuc tranquillam, &
sine penuria esse yitani; quia qui omnia derelinquunt, Chri-
stum sequentes, centuplum recipient, & vitam æternam possid-
bunt. Mutatis annis] sc. in æternitatem, qui erant trans-
itorii. Ite per astra inter Hamadryades] id est, Nymphas ar-
borum; & Oreadas] id est, Nymphas montium; atque Ne-
peas] id est, Nymphas florum; id est, inter cætus virginum.
Fas erit] quia & ipsa virgo. His sunt qui sequuntur agnum qui
cunque ierit, &c. Ac super & subter] quia in medio erit.

Sic effata levæ virgo discerit in auras.

Tum sua juravit Pollux mutata repente

Pectora, & extenplo vixit expirasse furorem;

Non aliter quam flamma cædus, si ard. nubibus agit

Hamadry-
ades.

Oreades.

Napeas.

Effluit, & totas praeceps Padus evomat undas :
 Sic abii crudelis Amor, qui sepe pharetram
 In juvenem, dum principis obflaret amandis,
 Dum tepe, ac timide insanit, consumpsit omne.
 Sic igitur Pollux in claustra silentia venit.

Alph. Sunt quibus aspirent etiam nolemibus ulro,
 Sunt quibus infensi sine causa & criminis dñi sunt.

Galb. Quod nos in pecudes, in nos id juris habent dñi.
 Hocrus sciresat est : sapient sublimius urbes.
 Sic docuit rediens aliquando ex urbe sacerdos
 Ianus, & in magno dixit sibi codice leclum.

Alph. Sol cedit, & Baldi vix summa cacumina tangit ;
 Nos quoque jam sero cum sole recedere tempus :
 Galbula, sarcinulas nè sit tibi ferre molestum ;
 Peralevis, levis est & cantharus : omnia parvus
 Ferre labor sero ; grave manu, sed utile pondus.
 Ipse pecus ducam : mibi pars erit ista laboris.

Sic effata] Bene effata, quia sic dicuntur oracula. *Virgo*] aut *Virtus*, aut *diva Virgo*, *discessit in leves auras*] id est, evanuit. *Tum sua juravit Pollux*] ideo juravit, quia difficile creditu. Simile D. Th. Aquinati contigisse fabulan-
 tur, qui accinctus lumbos, postea venereum ardorem non
 sensit. *Et exemplo*]. i. illico, è vestigio tractum ab auguri-
 bus volunt, qui designatio templo, dicebant, *Ex templo*,
 quo dicto subito abscesserunt. *Furorem*]. i. amores. *Non ali-
 ter*] sc. ut aqua extinguit ignem. *Qui consumpsit in juvenem*
annem pharetram]. i. omnes vires suas : *dum principis ob-
 fluit*, &c. *Dum tepe*] id est, dum animus in dubio est, facilis mo-
 mento hic illuc impellitur. *Ac timide insanit*] id est, adhuc ti-
 more & pudore afficitur, & nondum consentit in ille-
 bras. *Sic igitur Pollux in claustra silentia venit*] ubi impeditam
 habet venam, nè liberè canat. *Sunt quibus aspirent*] quia
 spiritus ubi vult spirat. *Sunt quibus infensi sine causa & criminis*
si sunt] id impie, nimisque rusticè: quia consilia Dei sepe
 occulta sunt, nunquam autem injusta. Videntur autem dñi
 sensi bonis & insontibus, quando maxime amici sunt,

Exemplo.

hoc est, quando *eis* tribulationem, ut *mei* iliores evadant
immitunt. Nam *virtus* in *infirmitate* pericitur. Quia ergo
rustici id non animadverunt, videntes bonos affligi, di-
cunt Deum *eis* infonsum, cum minimè sit: Verum tamen si
sit, non tamē *injustus* est, quia non habet *præceptam*
legem. Vnde dicit *Galbula*, *Quod nos in peccates*] *Ordo eis*,
dū habent *id* *juris in nos quod nos* *scil. habemus in peccates*. *Ha-*
re *scire sat est*] *scil. rusticos. Sapiant sublimitas urbes*] *i. urbem.*
Sic docuit rediens] *i. veniens, cum illic habitent scē p̄d-*
catores. Et Ianus dixit sibi lectum in magnacodice] *scil. Decre-*
torum, aut Bibliorum. Sol cadit] *Pro more suo finem pa-*
rat ecloga, docens esse discedendi tempus. Galbula, sarcinulas] *Ordo est, & Galbula, n̄ sit tibi molestum*] *i. grave, Fe-*
re] *i. auferre & colligere, sarcinulas*] *i. parvas terumpastor-*
alium sarcinas. Pera] *scil. nostra, in qua panis, & cetera*
edulia ferri solent, est levis] *Vnde dicunt Aisopos, cum*
aliis accinctu ad iter, libenter subiisse reticulum panis,
licet ponderosius esset; quia novit in itinere immunitum
iri. Cantharus] *i. poculum quo Silenus est usus, ut dicens*
in Buc. Virg. Et gravis attrita pendebat cantharus ansa. Can-
tharus ergo sc. levus, quia exhaustus. Parvulus labor et sum
omnia] *cibi & potius repositaria, Scro*] *i. vesperi; & gra-*
pondus, sed est ea omnia ferre manū. Ipse] *scilicet ego, da-*
jecus] *id est, gregem nostrum.*

ECLOGA VIII.

De religione rusticorum,
inscripta RELIGIO.

IOANN. MURMELII argumentum.
Illi canit montes, rura bic campesiria & Nympha
Polluci visa laudes & festa canantur.

Candidus & Alpinus.

Horrida sollicitio tellus suū, Alphe, reverso:
Ad solitos montes, ubi ros in gramine, & asinus
Minor, hac armenta monet deducere tempiss.

Alph. Aëre os montes, & summa cacumina longè
 Prospicio, quid fini montes (tibi vera fatebor)?
 Nessio: semper enim campestria rura, lacusque
 Incolui. Montanus ager quā fruge redundat?
 Can. O rude & illepidum ingenum! prope flamina semper.
 Versalus, fulice in morem, litora pes arva,
 Sunt ubi ranarum, culicum, pulicum, cimisumque
 Lustra inter salices, uirias, varidesque papyros,
 Irridere aedes, & nauic vendere montes
 Unda fluant amnes, templis ubi tanta locandis
 Marmora ceduntur, fulgens ubi nascitur aurum?
 Que patil antennas tellus medicamen ab herbis,
 Dic, quibus est nisi montanus? De vertice Baldi
 Sæpe melampodium legi: medicina capellis
 Nulla magis præsens: quondam Vallasinus Ægon
 Tradidit hoc, dum vere sues castiaret, & agnos;
 Tradidit, & dixit, Solus n. edicamen habeo.
 Dic, Vbi castanea plus es? ubi copia major
 Glandus in excelsis fontes & pascua vidi
 Montibus, avicreas & pingue plenta comedì.
 Sunt populi fortes illic, robusta juventus,
 Lata pedes, callosa humeros, nervosa laceros,
 Hispida, dura manus, molis indessa ferenda.
 Horrida solstitio tellus situ: In hac ecloga, quæ inscribitur De
 religione rusticorum, habentur primò laudes montium, quas
 Candidus, nactus occasionem ex calore solstitiali, quo
 urgente montes petere suadet, accumulat, non imme-
 mor (si rectè sentio) Carmeli sui, quem incolere jam anti-
 no constituerat, & cuius laudes prosequi tendit Solstitio]
 scilicet aestivali, non brumali. Est enim duplex: Alterum
 quo sol stare dicitur, quod altius asstirgere in epicyclo
 suo nequit; alterum, quia profundius descendere non
 potest, ut in bruma. Ad solstices] scilicet Candido, & gre-
 gi ejus. Nam Alphus montes ignorat. Ordo est, Tem-
 pus monet deducere (Dicerem perducere aut producere: nam
 deducere in altum, inusitatum est) hæc armenta ad montes so-
 litos, ubi ros est in gramine, & cæsus milior] id est, temperati-

Or; quia in summis montibus tempore aestivo frigus opacum est. *Montanus ager quâ frûge redundat?* Ex hac quæsione nanciscitur occasio; em montium describendorum. *O rude ingenium! versatus?* Constructio ad rem respiciens non ad vocem, sicut apud *Comicum, Scelus, qui me p[ro]didit. Pulicu[m]*] primam communem habet hæc vox. *amicum*] *Cimices* sunt vermes foetidi, parietibus & ledis inherentes; &, ubicunque vapor est aquarum, frequentes, ut culices, pulices, muscæ, & id genus bestiolæ. *Lusus* potius ferarum sunt. *Intersalices*] quæ in locis humidi nascuntur. *Vlvæ*] id est, herbas palustres; & *papyrus*] id est, arundines quæ in Ægypto tante nascuntur, ut ex singulis internodiis faciant naviculas. Habent autem membranam tenuem, in qua olim scriptitabant. Vnde nunc abutuntur vocabulo, *papyrus* pro chartis dicentes. *Nauci pendere*] id est, non pluris facere, quam nauci: quod aut putamen est nucis, ut *Priscianus & Tortellia* asse-
tiunt; aut granum fabæ cum se aperit, ut *Servius* vult; aut, ut nonnulli, mucor nucis priusquam condensatur in nucleum. Ponitur autem pro nihilo, aut re minimi pretii & valoris. *Vnde flaunt annes*] quia ferè in montibus ortu[n]a habent. *Vbi tanta marmora cedantur locandis*] id est, constituendis templis, i. ad constituenda tempora. *Antennas*] id est, malos transversos. *Sepe melampodion*] *Melampodion* genus nigri hellebore, à *Melampode* quodam, quæ eo uti in divinationibus solebat. Dicitum autem à pastore ejusdem nominis, qui primus hanc herbam invenit, dicitur, dum capras eo purgari animadvertisit, datoque earum lacte furentes *Prætidas* sanari. Vnde *Marco* dicit *Georg. 3. Inventæq[ue] noctem artes: cessere magistri Philoxenes Chiron, Amithoönusque Melampus.* Interpretatur sicut *Melampus nigri pedis*. Dicitur enim *Græcæ melamporum, & wæs pes*. Fuit & alias *Mantis*, id est, vatos insignis. *Medicina capellis Nulla magis præsens*] id est, præstans, & citius sanans. *Quondam Valsasinus* *Ægona*] N[on] enim decorum medicinæ peritus censeatur, dicit se accipitellus *Ægona*, quem *Valsasinum* à loco nominat, *Die, Philox.*

*Cimex.**Lusus.**Vlvæ.**Papyrus.**Nauci pendere.**Antenna.*
*Melampodion.**Melampus.*
Mantis.

ne plures? videlicet, quām in montibus; quasi dicat,
 quām. *Artocreas*] i. panem cui caro includitur. *Pasil-* *Artocreas.*
] vulgo vocant: *αρτος* enim dicitur panis, & *χειρας* ca-
] *Lata pedes*] id est, habens latos pedes. *Callosa humeros*] id
 habens humeros callosos ex labore, aut pulposos.
] *Prisca lacertos*] i. habens lacertos nervosos. *Hispida*] id *Hispidus.*
 pilosa. *Moli ferende*] id est, ad molem ferendam]. i. quodvis
 nus portandum, *indefessa*] id est, indefatigabilis.

Vallibus ex illis, opera ut *navalia* curer,
Confluit hic: nullum est hominum genus aptius urbi.
 Sive velia castrare pecus, seu scindere fragos,
 Sive sumum ferre è stabulis, baurire cloacas,
 Latrinas curare, viamque aperire coactus
Sordibus, & scalis puteos descendere in altos:
 Ingenio callent, & duro labore pollent.
 Sed quid opus multis? Subeunt opus omne popinis
 Inseruire, focos lignis cumulare, verisque
 Artifici versare manu, dare libera sumo
 Spiramenta, boum ventres ad flumina fetre,
 Vertere humum immundam scopis, dolissima gens est.
 Quodque magis miror, semper sub pondere curvunt:
 Catibus in duris oriuntur, & ardua vivunt
 Per juga, cum capris habitant spelea ferarum.
 Ade quod in cælium brevis est è montibus altis
 Transiunis; et cælium caput usque ad nubila tollunt;
 Nubila transcendunt aliqui; puto, sydera tangunt.
 Esse locum memorant, ubi surgit ab equore Titan,
 Qui (nisi dediici) contingit vertice Lunam,
 Et vixisse illic hominem, sed possea abactum
 Improbatae gulse, quod scilicet omnia poma
 Manderet, & magno servarei nulla Tonanti.
 Hinc diri, sanctique patres in montibus altis
 Delegere domos tacitas: *Caribunia* testis,
Carmelus, *Garganus*, *Albos*, *Laureta*, *Laverna*,
 Et *Sina*, & *Sorabis* apex umbrosaque vallis,
 Et juga *Nursumi* fato senis inclita, & altis
 Abcessibus turrita caput *Camaldula* sanctum.
 Cetera praetereo: nec enim sermonibus istis

Omnia

*Omnia complecti statu. Montana frequentant
Culmina calicole, sed anas, & mergus, & anser,
Ibis, orocrotalus, mitvi, fuliceq; paludes.*

*Vallibus ex illis] i. inter montes sitis; aut loquitur de
nitie, quæ est in montibus. Enumerat autem sordida
nisteria adquæ ferè aptiores sunt in montibus orti, sicut
omnem laborem. Vnde Iuven. Sat. 2. Et illa d. Montan
posuis audiret vulgus aratris. Posset tamen videri loqui de
tis in planicie, & in convallibus: ut illis det honestam
nisteria, his sordidiora. Sed de his, qui in montibus
scuntur, totus est sermo; quia dicit, *Cotibus in duris oriuntur*] Credam de illis loqui, qui in Franciam veniunt pa
gaturi cloacas & fumaria, idq; quasi Satyrico moru
nicias an lauder, an verius irrideat eos, nisi quia rufi
dat partes laudandi, qui etiam vile ministerium, dum fr
nuè fit, laudabile videtur. Ex illis igitur vallibus, quæ
sub vertice montium inter montes tamen, *Confusus ha
ad hæc plana loca, subauditur, ex superioribus, yobus, p
ventus; ut curet opera navalia*] i. nauticum expletat mun
Castrare] i. emasculare aut excolare; seu scindere] id est,
cidere, & amputare fagos] arbores glandiferas; à qd; in
comedendo dictas. Non autem intelligo ut toreumata
ciant aut cælaturas, ad quas fagus apta: unde est, *Tul
tula ponam Fagina, cælatum divini opus Alcimedonii*. Cis
cæ sunt cryptæ subterraneæ, per quas fordes in fin
demittuntur. *Sordibus coactis*] id est, congregatis & con
pactis ut aquæ ductus claudantur. *In altos puteos*] eorum
purgandi gratiæ. *Popinis*] i. culinis. *Dare libera summa Spis
menta*] id est, purgare fumaria; vulgus caminos voca
Ventres ad flumina ferre] aut fordes alvorum, aut intelit
pecorum maestorum. *Semper sub pondere currunt*] quod
vallibus ortis non cōgruit, & multò minus quod sequuntur
Cotibus in duris oriuntur] i. inter cautes, & saxa aspera. Sy
leas] id est, speluncas; sed Græcum est. *Adde quid in aliis*
id scommate non carer, aut rusticâ simplicitate; quin
rò animæ spatio ferantur in cœlum. *Nubila transire
aliqui*] Athos enim est ultra medium regionem acti
vus.*

Cloaca.

Fogna.

Spelea.

adeo ut in eo neq; nubes, neq; venti sint, sed cineres ex
 sacrificiis derelicti reperiantur, anno peracto, indispersi.
 [Se locum memorant] scilicet paradisum terrestrem, quem
 sidam sub lunari globo ponunt. [Quod scilicet omnia ponua]
 quoque pastorali joco non caret. *Hinc divi sanctique pa-*
 [res] *Hoc videtur principaliter intendisse, ut tandem*
 Carmelum laudet. *Carthusia*] non longè à Gratianopoli, *Carthusia*,
 in Delphinatu, prima d[omi]ni mons Carthusianorum, virorum
 profectio cœlestium, quibus, ut solidis tibicinibus, Chri-
 stiana fulcitur religio. *Carmelus*] antiquitate omnes excel-
 lens, & observatione candidæ religionis cæteris non in-
 ferior. *Garganus*] divo Michaëli mons insignis. *Albos*] mons *Garganus*,
 Thraciæ in confinibus Macedoniæ, miræ altitudinis, in *Albos*,
 quo est Potidæa religione insignis; quia cineres in aris
 derelicti, illisq; disturbari negantur. *Laureta*] ubi diva Vir-
 go habet ædem excellentissimam, & miraculis ac dona-
 tiis clarissimam. *Laverna*] dea quæ à furibus celebatur, cui
 zæs erat iuxta Lavernalem portam, quæ in Christianu
 conversa est ulum. *Et Sina*] mons est (ut dicitur Gal. 4.) *Sina*,
 in Arabia; sepulcro divæ Catharinæ religiosus, & Prä-
 ceptis Mosi datis olim jam illustris. *Apex Soractis*] Apol-
 linis observatione olim pæclarus. Virg. *Summe D[omi]ni, san-*
cti custos Soractis Apollo. Nunc quoque, quod illuc sub Con-
 stantino nondum converso delituit Sylvester Romanorum
 Pontifex, insignis, & vallis dicitur *umbrosa*, in qua ille
 delituit. *Et juga Nursini falso senis inclita*] à Nursia oppido
 in montibus posito. *Aeneid. 7. Et te montose minere in pra-*
lia Nursa, Vfens, insignem famâ, & felicibus armis. Et Camal-
dula turrita caput sanctum] i. habens sanctum caput *Turri-*
um] i. quasi turribus insignitum, *abietibus*] quæ arbores
 in montibus nascuntur, suntq; quas *sapinos* vocant. Est au-
 tem non longè à Florentia. *Calicole*] ut Michaël, & cæteri
 angelii in Sina auditii. *Anas*] avis inimunditiæ aquarum
 gaudens, & *mergas* ad limum tendens, & *anfer*] etiam il-
 luvie aquarum pastus, & *Ibis*] ut Ciconia, cui similis est,
 serpentibus nutrita. *Onocrotalus*] etiam obscœnitatem a-
 mens, nam aborige, quod est in quo, deduci videtur. *Mil-*
vi] *Onocrotalus.*
Milum.

vi] aves rapaces & obscenis viventes. *Fulice*] aves crotalaria turpem victimum que ritantes. *Paludes*] Ic. frequenter insperata.

Alph. *Inter montana* tantos regionis homines,

Cur de messe nibil, nibil est de palmita dictum?
Hec tamen humana duo sustentacula vite
Maxima. Monticole venunt è rupibus ad nos
Hordeum mercatum, torvi, fuligine tincti,
Setosi, macie affecti, laceri, ac suuosi.

Indigena ostendunt, que sit natura locorum.

Sed quod montanus de religionibus inquis,
Rettulit in mentem, que de Polluce feruntur.

Quae dea, si nostri, visa est? que, Candide, nymphas?
Dic age; nam cæptum certamen inutile nobis;
Vtior sermo de religione tenendus.

Cand. *Galbula, qui solitus pecudes in pascua tecum*
Ducere, te satiis hoc potuit docuisse, quod optas.

Alph. *Plura quidem Polluce super narrata: sed ipsam*
Nec docuit Nympham, nec me quæsisse recordor.

Nunc subiit mentem, cum religionis oburia est;
Mentio, & illarum visa est mihi maxima laudum.

Cand. *Non erat illa Dryas, neque Libetbris, nec Oreas:*
Venerat è calo superum regina, Tonantis

Mater, amelanti pacem lativa juventia.

Huic Tethys, huic alma Ceres famulantur, & ipse
Aeolus, æquoreis ventos qui frenat in antris.

Hanc Dens, astrorum flammæ super, atque volantes
Solis equos, supra fulgentem Cassiopeam
Exstulit, & sacram bisseno sydere frontem
Cinxit, & adjectit subter vestigia Lunam.

Inter montana] Objicit Alphus nullam esse mentionem

factam de frugibus, quas ubiores in æquoro, eu pia-

nasci contendit. *De messe*] id est, de frugibus: de pa-

vitibus. *Mercatum*] Supinum à merco, id est, emplu-

vi] quia immitti ferè sunt fronte usque adeò ut

dicantur in cotibus orti. *Vnde* Maro in Buc. *Nam* / *Amor*; *duris in cotibus illum Ismarus, aut Rhodope, mi-*

mi Garamantes, Nec nostri generis pherum, nec

alit. *Fuligine*] i. pingui fumo. *Setosus*] id est, hirsuti. *Juven.* *Setosus.*
 nigida membra quidem, & dura per brachia setae Premittunt
 atorem animum. *Sinuosi*] Valla docet, sticulosis esse in usu,
 licenter autem hic usurpatur *sinuosi*; quia per regulam sic-
 ret *stros*. *Indigena*] inde geniti, hoc est, ut hic accipitur, *Indigena*.
 media. *Sed quod*] Tendit ad principale, quod est, declarare divam Virginem esse visam Polluci, hoc est, poëtae,
 ejusque laudes accumulare, & poëtae in religione vitam
 paucis significare. *Galbula*] de quo in Polluce iatis dictum *Galbula*.
 est, videtur per diminutionem dici à *Galba*, de quo Iuven.
Nec vitia Galba tulisset. *Polluce super*] i. de Polluce. Est enim
Anastrophe. *Super* autem accipitur cum Ablativo pro de, ut
Aeneidos 1. *Multa super Priamo rogitans*, super *Heclore mul-*
ta. *Nunc subiit mentem*] id est, Venit in mentem. *Non erat illa*
Dryas] id est, Dea arborum, & præcipue quercuum, ut di-
 ximus; *neque Libetbris*] id est, una Musarum, quæ Libe-
 trum incolunt; *nec Oreas*] id est, dea montium. *Nam ò p*mons dicitur. *Tonantis*] id est, veri Iovis, cuius est tonare;
 hoc est, Iesu Christi filii Dei. *Mater*] scil. Maria. *Iuventia*
subelanti] id est, laboranti in periculo vitæ. *Pacem*] id est,
 tranquilitatem mentis. *Tethys*] id est, magna dea maris, *Tethys*,
 uxor Oceanii; *facitq*; *Tethyos* in Genitivo, & utramque
 producere potest, ut in Georgicis; *Tequae* sibi generum *Tethys*
 emat omnibus undis. *Ceres*] dea frugum dicta, regina Sicilie. *Ceres.*
Alma] quia nos suo invento alit. *Et ipse Aethus*] rex vento-
 rum dictus, quod illorum usum mari fecit, abscessa sylva
 quæ impedimento erat. *In aniris equeoreis*] id est, vicinis
 æquori: *Aeneidos* 1. *Aeoliam* venit loca facta fluentibus au-
 stri, &c. *Frenas*] ibidem; *Illa se id est in aula Aethus*, & clas-
 so ventorum carcere regnet. *Deus extulit hanc*] scilicet divam
 Virginem, super flammas astrorum. *Vnde canitur*, *O*
yanja domina, *excelsa super sydera*, *quia assumpta es Maria ad*
albereum thalamum. *Atque tolantes*] id est, pernices: *equos*
sol] quos quatuor *Ovid.* in principio 2. *Metam.* ponit,
 ut alibi diximus. *Supra fulgentem Cassiopeam*] quæ est in
 circulo artico; *effigies* tamen corporis ad æstivum cir-
 culum pervenit, quem capite & dextrâ manu tangit,
 quam

Dryas.
Libetbris.
Oreas.

Ceres.
Aethus.

Cassiopea.

quam propè medianam dividit circulus lacteus, non longè
 à Cephei circulo locatam, ubi occidit cum *Scorpione*, cu-
 ritur cum *Sagittario*. Hanc Euripides, & Sophocles & alii
 multi scripserunt gloriatam olim fuisse, quod Nectum
 corporis pulchritudine superaret, propter quod in
 quastro conspicitur sedens, & vertente se mundo respon-
 nato capite terri videtur. *Biffeno sydere* *Jut* *Apocalypsi*
Mulier amicta sole; & *luna sub pedibus ejus*.

Alph. *Candide*, *mitra canis*, *nullus pastoribus unquam*

Cognita. *Quid Teihys?* *quid fulgens Cassiopea?*

Æolus & quores ventos quis frenat in antris?

Qui sunt solis equi? *magna aique ignota recenscuntur*

Can. *Sydera sunt pavium, partem sunt nomina prisca.*

*Omnia que Polliux mibi cum narrasset, in adem
 Duxit, & , ista sacer paries, ait, omnia monstrav.*

Pictus erat paries signis, & imagine multa.

*Omnia non memini; mens est mibi debilis: ista
 Vix tenuis, dum sepe animo volvo, atque revolv.*

Sepe recordari, medicamine fortius omnia.

Ista potest nigro depellere nubila calo;

Ista potest siccis fluvios dare frigibus imbres,
cum volet ista novos duris emutere campis,

Cum volet emissos poterit restringere fontes.

Qui modo rami steriles, & nudi gramine campis,

Si volet, in pinguis poterit o-verttere glebas.

Frigida Saturni cum sydera suscipit atro

Scorpionis hospitio, non auferet hordeum gyando,

Nec domus ardebit; nam tunc haec omnia calum

Dicitur iratis in terram effundere ab asiris.

Si volet, & nobis custodiet omnia virgo.

Si faciet haec nobis, complebunt horreos messis,

Adjicietque regis semper satra gemellos.

Si pecus infelix exire, & sine vellere, solo

Ipsa potest nutu dare lat, dare vellera, & agnos,

Et curare greges, omnesque avertere morbum.

Nil opus est modò Paralequi, neque castra ruita

Nimina, que ueleres frustra coluisse feruntur.

Vidi ergo circum aram nymphas pendere papillas,
Planstra, boves, & oves; hic iam vidimus hircum.
Et memini inscriptam versu hoc legisse tabellam,
VOTU[m] pro sulto Iamus breve reddidit hirca.

Intende, mira canis] Nè contra decorum majora, quam
qua pastoribus convenient, cecinisse putetur, castigat
poeta, dicens se à Polluce didicisse. Sydera sunt partim] ut
Cassiopea. Ille sacer paries] sc. qui erat in æde sacra. S. epe re-
tardans] subaudi est, fortius omni medicamine. Fluvios, imbras]
id est, effluentes & abundantes. Novos fontes emittentes] quod
usu venisse varia loca prædicant. Frigida Saturni] id enim
prognosticon est futurae calamitatis] id est, culinorum per
grandinem dejectionis. Vnde dicit Maro Georg. 1. Hoc
metuens cali mensa] hydra serva, Frigida Saturni se quo stella
recepit. Quia, ut autor hoster interpretatur, dum in Scor-
pium venit grandinem generat Saturni sydus: sed diva
Virgine intercedente, non auferet hordea grando. Nec domus
adibit] id est, comburetur fulmine. Fatura] id est, se-
cunda productio fortis, Maro: Si fatura gregem suppleret,
antea isto. Adiicit] scilicet, ad gregem. Gemellos] id est,
geminos scetus. Si pecus infelix] id est, morbidum & mis-
erable fuetis: bene autem convertit sermonem ad rem
pastoralem. Solonutu] solo indicio capit. Pana] Deum
pastorum. De quo Maro, Pan curat oves, oviumque magi-
stru. Cetera numina] ut Palam, Apollinem, Faunos, Sylvanos
Egipios, Satyros, Ceterem, Bacchum, &c. Nymphæ] id est,
divæ virginis, æterni patris sponsæ. Capellas] id est Ca-
pras cereas. Hircum Iam] id est, quem Ianus putat amissum,
cum à puero in yepribus alligatus esset, ut prius
vidimus. Est autem artificiorè hoc dictum. Nam sic prius
dicitur veram historiam asserit. Erat autem hircus cere-
us, aut depictus, ut patet ex carmine. Moris est autem
italorum, in tabellis votivis depingere casus suos, & mi-
raculosa liberationes aut recuperationes. Vnde & Ami-
lius poëta.

Nunc Dæ, nunc succurremibi: Te posse meatu,
Pilla docet tempù, multa tabella mū.

Dūmque èa perlegerem, Pollux hec carmine supplex,
 Ante aram genibus positis in marmore, dixit:
 O Dea, que seruas abeas, & rura, precamur
 Ne Padi exundet, nè stirx nocturna per umbras
 Hauriat infantes, nec ranc per compitā larue.
 Diva, fave agricolū: talpās occide, malignam
 Aggeribus pelle, & gelidus sata lesta pénitus,
 Quando bruma venit, conspēgere diva, memento;
 Nè tinea rodant anno frumenta sequenti.
 A Boreæ flatus pingues defende mariscas,
 A grynis ore fabas, & ab anserē farrā palusfrī,
 A serpente boves, & vulpe & fure cobortem,
 A brucbo erucas, & bruma & gradine vites,
 A viis fraude lupi pecus, & rubigine fruges,
 A rabiæ catulos, & flamma & fulmine villas,
 A mutum insidium petasenem, & milite pernas,
 A campe, & pigris, pigris (Heu! cetera nesciū
 Mens vobis sequi, numerus me in verba rediit
 Sapientia in numerum rediens, oblivia forsitan
 Mente obigam; retro gradior, numerumque recuto)
 A murum insidili petasenem, & milite pernas,
 A campe, & pigris vrides, imacibus hortos,
 (Alphe vides qua vis numeri? jam cetera corm)
 A tonitru reboante cados, & frigore ficas,
 A gravibus vitulæ astris, & gutture porcos
 Angimo: operas pubes nè rusticæ perdat,
 Adiis, o Dea; nec ledani examina fuci,
 Neu milium furentur aves, neu vellera sentes
 Succida, nec lappas apprendat lana sequentes.
 Diva gubernatrix hominum, custodia vatum
 Diva laborantium requies, medicina dolentum,
 Et tutela gregum, nostris, precor, amue votis.
 Talibus orbat Pollux. Ego posibus barent,
 In baculum pede porrecto recitata notabam
 Altius, ac memori condebam singula menti.
 Dūmque ea perlegerem } Ostendit Pollutum in religione
 mortem pastorum, atq; orare pro rerum rusticarum

sernatione: Vnde carmen ejus deprecatorium recenser
 Enigem] scilicet oculis, non ore. Num (ut dixi) picturæ
 sunt indociorum libri. Ea] scilicet, quæ depicta dixit: in
 marmore super marmor pavimentinum. Nè Padus exundet]
 quia Ixpe, ut Maro dicit, Fludiorum rex Eridanus, carbo-
 sum per annos Cum fabulu amenta trabu. Nè strix nocturna]
 lucis iusticiorum superstitione, qui putant striges & lá-
 mias noctu volare, quæ infantes auferant edendos, quod
 factum est ad terrorem puerorum, nè noctu vagentur. Au-
 tor est Porphyrio, ad illud Horatii in arte Poëtica;

Nè, quodcumque velit, poscat sibi fabu' a credi,
 Neu præsa lamia vivum puerum exayahat atuo.

Perottus autem dicit de strigibus sic. Striges non à Strin-
 gendis infantum corporibus, ut quidam falsè existimat,
 sed à Stridore nomen habent: fabulosumq; est, quod eas
 tradunt ubera infantium labris in mulgere. Aves sunt no-
 tiones: Lucan. Qued trepidus bubo, quod strix nocturna que-
 rruntur. Constatamen & in maledictis jam esse, & etiam
 apud vetustissimos fuisse, accipique pro maleficiis mulie-
 ribus, quæ noctu gradientes, infantium corpora sangu-
 nem sugendo exhauiunt. Hæc ille. Hauriat igitur] i. ex-
 hauiat sanguinem sugendo: nec larve] i. cacodæmones,
 alementes, hoc est, nequam spiritus, qui vagari putantur,
 & dum innocui sunt, lares dici. Talpas] appositorie: ma-
 lignam pestem. & geribus] id est, cumulis terræ. Nè tunc]
 scilicet nivales, aut alii vermiculi, ut limaces, bruchi, ti-
 ne, blattæ. Maricas] i. ficus. Anseræ palustri] i. indomito,
 in paludibus velsari solito, asperente boves] i. quia in al-
 rum immitti solent: Cohortem] id est, grægem: à brucbo] i.
 vermiculo, caules, & erucas, quæ salaces sunt herbæ,
 depascere solito: à bruka] id est, brumali frigore: à rubi-
 gine] infesta pluvia, quæ rubiginem inducit, catulos] id est,
 catellos: villas] id est, domos in agro: petasonem] id est,
 anteriora crux luum: à milite] id est, stipendiario. Franci
 arcitementem Francum appellant: à campe] id est, vernicu-
 lo illo, hortense: maximè herbas & arborum frondes ero-
 dare solito: Vnde Columella: Nec solum teneras ardent ero-
 dere

*Cadus.**Fæta.**Oestrum.**Angina.**Opéra.**Examens.**Milium.**Sentes.**Lappa.*

dere frades, *Implicitus conche lisax*, *hirsataque campæ*. *Fa-*
git autem rusticum oblitum carminis, ut decorum fer-
vet. Quæ vis] *id est, virtus, numeri*] *id est, rythmi & mensuræ,*
quia metra juvant animos] *id est, memoriam. Vnde ille,*
Numeros memini, si verba tenebam. A tonitru rebamus cadas]
est, vasa vinaria, in quibus per vehemens tonitru vina ob-
verti solent, & in vappam mutari. Fætas] *id est, gravium*
oves: astris] *quos Latinæ asylos vocant. Maro Georgius,*
Cui nomen asylo Rommum *est: astrum Graeciæ vertere vocant;*
vitulos ardente sole nianum ex cruciant, & in fugam quis-
si furentes vertunt. A gutture anginoso] *Is enim suibus pecu-*
cularis est morbus: operas] *id est, labores diurnos. Fæ-*
vespæ sunt inutiles apes, aut musæ non mellificantes, sed
mella furantes. Vnde dicit Maro de apibus, Ignoramus
pecus à presepibus arcent. Examina] *autem sunt apum in*
apium foeturæ. Iuven. Examensque apium longa consideratio.
Milium, legumen, ut quidam volunt, à mille dictum, quod
millesimum reddat: tamen primam corripit, ut Georgius
milio venit annua cura. Vellera succilla] *id est, cùm lana no-*
dum lota. Sentes] *id est, spinæ & vepres hirsuti. Lappa*
id est, nodulos hirsutos in lappa herba crescentes. Mun-
nigata] *ut vero simile faciat.*

Alph. Candide, Pollici pro solicitudine tanta,

Pro preciis officio, pro religione putasse

Dandum aliquid? Nobis pietate peculia crescunt.

Can. Quid mihi aliquid dandum est? Opus est persolvere tracta.

Alph. Rusticus es, crates etenim pro gratibus inquis.

Cand. Crates & grates parvo discrimine distanti:

Dandum aliquid: ne bis detur, sine pascha reverti,

Quando sacerdotes commissa piacula solvunt.

Alph. Quid dabimus? (vituli gravis est iactura) vel agnus

Vel leporum: pietas enim laudabilis, asser.

Cand. Dona docet tempus. Lepores brumalia dona;

Quando nubes hybernâ currendi excepta facultas.

Anser ad Autumni finem, nonasque Calendas

Periuei: cistatis, coryli, nova poma, racemi

Munera latentes hedi sunt veris, & agni.

Tunc si de cordis aliquem confinxeris, ergo,

Ac tenuem, qui nec vendi nec vivere possit,
(Munus erit solenne satius) donabimus agnum.
Ipse mihi, cum jam regredi post prandia vellem,
Carmina de Nymphae solenibus eruta fasibus
Tradidit, & dixit, Si quando gravabere curis,
Hec cane: pro mentis medicamine carmen babeta.)

Candide, Polluci] Ostendit poëta hoc figmento pastorum
animum ad gratitudinem, ut ad eam invitet, non imme-
mor professionis suæ. *Pietate*] id est, eleemosynis piè exhibi-
tis: *pecuba*] id est possessiones. *Opus est persolvere crates*] ut
risum exciter, facit rusticum crates pro grates dicere. *Dan-
dum aliquad*; sc d ne bis detur. *sinc.*] id est, permitte pascha
reverti. *Piacula*] id est, peccata expiatione digna: *solvunt*]
id est, absolvunt. *Iactura*] id est, amissio. *Eiam anser est, pie-
ta*] id est, eleemosyna laudabilis. *Dona docet tempus*] id est,
pro tempore danda sunt dona; quia habent & obsonia sua
tempora: *Vnde lepores etiam debent dari in media hys-
me, quando nix alta impedit aufugere.* *Anser ad autum-
num, & Calendas Novembbris pertinet.* *Coryli*] id est,
avellanz, & nova poma, & racemi sunt munera astutii. *Hadi*
& agn laetentis] id est, adhuc lac fugentes, sunt munera ve-
ni] id est, verni temporis. *De cordis*] id est, farno au-
tumnali. *Qui nec vendi, &c.* Morem rusticorum satyricè
describir, qui donant quod retinere non possunt. *Car-
num*] scilicet sequentia, de Nymphæ solenibus eruta fasibus]
id est, Fastorum libris.

Quando Molorcheo Titan descendit ab astro,
Pronus, & Altree jam limina virginis intrat,
Virgine laretur pubes, & cana senectus:
Transit ad superos, & Olympica regna petivit.
Ogoas ut ioto jam texta fluxerit orbe,
Festa dies iterum: natalia virginis aras
Ignibus illustrant, offeri nova liba sacerdos.
Libra redu, noctes properans aquare diebus:
Exultat Picenes ager, vebit Adria puppes.
Illyricas, & Chaonias; cum mercibus adjunt
Tunisci, Umbri, Veneti, Siculi, Latynica templa

Cum dohis turmatim adeunt; volvique solutus,
 In sublîme jugum laeti ad commercia tendunt.
 Et cum Thessalicas cursu breviore sagittas
 Sol subit, & fringenti uenitibus arcu pruincit.
 Clavis agmina sacris penitentibus, bantur.
 Corde Deum toto prepuos oblitus parentes.
 Et cum semiser: fugiens Chironis ab areu
 Langue, ad bysterni glacialia limina capri.
 Induat ornatas & mas & feminâ vestes,
 Letuisque uenit celebrent, quo semini sacro
 Conjug' annos in gratiâdam pater imbuat diuina.
 Illa dies eteni. sancta primordia nippa
 Fecit, & i' noltus uenit descendere serdes.

Quando molorcheo [Docet quibus, tenui oribus agantur
 Lemnia testa divæ virginis: ut festum. Allum: tunc in
 diu Augusti, quando sol derelquit Lemum, & inge-
 tur Vir. inem. Vnde idem in Parthenice Mariâ
 fere Titan Nemæus exiterat tenebat, Fulgentem crâno
 clarumque coroniam. Sequitur autem in hac re opinio
 Nigidii, qui hunc Leonem tradidit à Luna iussu Ioue
 in terra Arcajica, & regione Nemæi educatum, n
 inde in exitiuo Hercules demissum, quem Hercules
 Eurysthei clavâ quam à Molorcho hospite accepere
 testecit. Itaq; postea clavâ p' o gladio, pelle praescion
 Herculem fuisse. Leon: invero à lunâ inter sidera
 tum: qui ad occasum spectans, supra caput Hyæ comit
 tus est. Quando igitur Titan] i' sol, descendit pronus, n
 Molorcheo] i. à Leone clavâ Molorchi interempto. Eli
 tem longè petitum epithetum. Et intrat iam limine regi
 stræ. i. Iustitæ virginis, quæ Astrea dicitur cœlum per
 sed, ut dicit Ovid. Ultima eæstum terras Astrea
 Tune scilicet pubes] i. juvenes pubescentes, & senes-
 na] i. senes canescentes, letetur virginæ] sc. Maria: qui
 tune transiit ad superos, & perivit regna Olympi. i. p' a
 Ogdoas] describit festum Nat. D. Virg. dicens, vi] i. p' a
 tertia Ogdoas] i. octava, aut tertius octonarius
 Sistimus ogdoas, & 30, numerus oct. quoteri replicemus

Assumptionem, habentur natalis Virginis, fluxeris iam toto
anno, *merum* (scilicet est) *sesta dies*] quia *natalis* *virginis il-*
lustrant *avus* *virginis*, *ignibus*] scilicet *luminibus*. *Sacerdos*
offerit *nova liba*] id est, *libamina*. *Libra*] scil. *signum* *redit*,
popans] id est, *festinans*, *equare noctes diebus*] quia paulo
post *est* *æquinoctium* *autumnale*. *Vnde* *Maro*, *Libra* *die*
metisque *pares* *ubi* *facerit* *horas*. *Ager* *Picens* *exultat*] *se**ilice* *t*
festa *solenni*. *Adria*] id est, *mare* *Adriaticum*, *vabit* *pup-*
pi *Illyricas* & *Chaoicas*] id est, *Epiroticas*, i. *vehentes* *Il-*
lyricos & *Chaoicas*, *seu* *Epirotas* *Lauretum* *vilentes*. *Thuf-*
ci *adsum* *cum* *meribus*] id est, *rebus* *venalibus*. *Umbri*, &c.] *in*
sublime *jugum*] *ubi* *ædes* *est* *divæ* *virginis*. *Et* *cum* *Thessali-*
cas] *describit* *festum* *Presentationis* *ejusdem* *Virginis*,
quod *celebratur*, *cum* *sol* *lubit* *curlu* *breviori*, *quia* *tunc*
bruma *est*, *Sagittas* & *beffalicas*] id est, *Sagittarium* *signum*,
quod *Chiron* *Thessalicus* *constituere* *dicatur*: *quia* *tunc*
clausa *sacris* *penetrabibus*] scil. *templi*: *Gynacei*] id est, *se-*
creti *virginum*. *Est* *enim* *virginis* (i. *Gynaeum*) *locus* *Gynacei*
ubi *mulieres* *versantur*, *ubi* *clausa* *baus* *deam* *tolo* *corde*,
obliuia *proprios* *parem*] *quia* *sol* *contemplationi* *divinæ*
vacabat, *nil* *terrenum* *sapiens*. *Hoc* *autem* *festum* *celebra-*
tur *undecimo* *Calendas* *Decembri*. *Et* *cum* *semiferi* *fuzi-*
ens (*barou*, &c.) *Describit* *festum* *Conceptionis* *ejusdem* *di-*
ve *Virginis*, *sequens* *ordinem* *Calendarii* *non* *rei* *geste*;
quia *prius* *concepta*, *quam* *præsentata* *fuit*. *Et* *cum* *sol* *fu-*
gens *ab* *areu* *Chironis*] scil. *Sagittarii*, *semiferi*] id est, *Cent-*
auri *Centauri* *enim* *sunt* *populi* *Thessalæ*, *qui* *primi*
equos *illic* *ascenderunt*; *unde* *procul* *visi*, *credit* *sunt* *um-*
bulo *tenus* *equi*. *Vnde* *fabula* *orta*, *ut* *infernè* *equi*, *su-*
perne *homines* *dicantur*. *Langue*] *quia* *parum* *habet* *colo-*
ris: *ad* *limina* *glaciata*] id est, *ad* *ingressum* *frigidi* *capri*] id
est, *Capricorni* & *hyberni*] id est, *hyemalis* *signi*, *thū* scilicet
Orus, & *siemina* *induat* *ornatas* *vestes*] id est, *ornant* *se*, &
elebent *leuiam*] scil. *cum* i. *lætentur*: *diem* *quod* *pater*] scilicet
Ioachim, *ut* *potior* *est* *sententia*, *annosus*] i. *vetulus*, *im-*
bius *semine* *sacro*] id est, *prævento* *ab* *originali* *macula*.
Num *conjugū*] scilicet *Anna* *gravidæ*. *Etenim* *illa* *dies* *fecit*
pri-

Primordia] id est, conceptum, sancte nymphæ] id est, sponsæ altissimi patris, & vetuit descendere in nostras fôrdes] sc. originalis peccati, in quod omnes de viri semine natu-
descenderunt.

Cum volat imbrisera lampas Phœbea sub urna,
Ad vernos reditura dies, iam proxima veri,
Ite nurus omnes, sacros altaribus ignes,
Thura focus, faculas manibus date, ducite pompa :
Attulit in templum nova dæna puerpera virgo.
Quando gregis princeps, aurato vellere fulgens,
Incipiet Zephyris aperire tepentibus annum,
Et dare maiores luci quam nobilissimas horas,
Aliger occultam redeat parvæ nymphæ in adam,
Et nova miranti referat mandata puelle :
Festa dies Thuscis populus de collibus omnes
Cogit, & Arnicolas vocat ad Florentia templo.
Tum quoque, sed tenui virgo prius in intervallo
Nupsit, & hæc teneris lux est celebranda puellis,
Quando sub extrema Cancri testudine Phœbus
Volvitur, & reverbæ vicina Canicula morbos,
Thure piam celebrate diem ; redit hospita mater
In proprios à matre lares : altaria circum
Primitias Cereris gemine suspenditæ matri.
Illa dedit Pollux, vigilans que in montibus olim
Fecerat ad pecudum aulas, dum nocte serenâ
Miliciam cali, sparsisque examinet ignes.
His quoque plura dedit : sed carmina plura referri
Non sinit extreum deponens vespere solem.

Cum volat] Docet quando celebriandum sit festum Purificationis, aut verius Præsentationis & Apparitionis Christi, quo præsentatus est à diva Virgine in templo. Ordo est,
Cum lampas Phœbea] id est, sol, volat sub urna imbrisera] id est, sub Aquario adhuc existens. Rediura ad dies vernæ, qui incipiunt in Martio. Iam proxima veri] sc. existens. Nurus] id est, nuptæ. omnes ite, date sacræ altaribus ignes, date focus thura, date manibus vestris faculas, ducite pompa] id est, Lætas supplicationes, seu processiones: quia virgo puerpera] id est,

id est, quæ virgo permanens puerum pepererat, attulit in
 templum nova dona] quia puerum, qui datus est nobis, hoc
 est, Deum incarnatum, & de Virgine natum: quæ duo
 maximè sunt nova, nec prius visa, nec deinceps viden-
 da. *Quando gregis princeps*] Describit festum *Annunciationis*,
 & *Incarnationis* dominicæ, quod in Martio celebratur, sole
 existente in principe gregis, id est, Ariete. *Paranymphus*] Paranym-
phus.
 id est, pronubus Gabriel Archangelus: aliger] quia alati
 pinguntur angeli. *Miranti*] quia turbata est in sermone
 ejus, *Luc. cap. 1. Nova mandata*] quia, *Ecce concipies in utero,*
 & *paries filium. Arnicolas*] id est, Arnum amnem colentes, Arnicole.
 cuius accolas quidem Fluentinos volunt appellandos:
 unde non semel pro Florentia Fluentia, & pro Floren-
 tis Fluentini leguntur. Id autem festum Florentini præ-
 cipue celebrant. Non est autem legendum *arvicole*, qua-
 si arva colentes: quia illi ubique sunt; *Arnicole* in Thu-
 scia tantum. *Tum quoque*] Tangit festum nuppiarum; quia
 prius nupserat. Nam cum esset desponsata, missus est an-
 gelus, &c. *Tenuis*] id est, modico: *intervallo*] id est, spatio té-
 poris. Est autem spondaicus versus: *& bac lux*] scilicet
 nuppiarum: *puellis teneris*] nubere sperantibus. *Quando*
sub extrema Cancri] Disertè docet festum, quod visitatio-
 nis nomine celebratur sexto nonas Iulias, potius dicen-
 dum reversionis: quia statim, ut concepit, abiit cum festi-
 natione in montana, & mansit illuc menses tres usq; post
 nativitatem divi Ioannis præcursoris Domini. *Quando igi-*
ter Praebus] i. sol volvitur *sub extrema testudine Cancri*] i ex-
 tremâ parte, quæ testudinata videtur: *& Canicula*] scil.
 celestis, *Vixima*] i. mox oritura, revehit morbos, celebre
 diem piam] i. pii offici thure: *quia mater*] i. prægnans vir-
 go, quæ etiam ab Elisabetha mater vocata est, quia dixit,
Vnde mibi hoc, ut *mater Domini mei*, &c. quod de ea potius
 quam de alia prægnante dicitur: quia per eum quem ge-
 stabat certa erat etiam partu futura mater. *Hospita*] scil.
 Maria, redit à matre] sc. Ioannis: *in proprios latres*] i. suas edes:
suspendite ergo circum alteria gemine matri] sc. Mariæ & Eli-
 sabethæ: quia à quibusdam vocatur festum Eliabethæ.

Primitias Cereris] à novas fruges , quæ nunc maturæ sunt,
 Ista dedit. *Collux*, &c. dum examinat ignes] id est , dum virtus
 tem scrutatur astrorum. *Vespera*] id est , *vesperus*, aut *vesper*,
 aut *besperus*, & *vesperugo* , stella illa vespertina quæ manè
Lucifer dicitur.

ECLOGA IX.

Demoribus curia Romane post religionis ingressum edita, inscriptaque.

FALCO.

IOANN. MURMELII argumentum.

*Faustulus expertus Romani frigida tractus
 Pascua, pastorum mores exponit iniquos.*

Faustulus & Candidus.

F Andide, quo casu patriis procul aëlius ab oris
 Hec in rura venis? hic pascua nulla, nec amnes,
 Nec liquidi fontes, nec ovilia tuta, nec umbra:
 Et tamen assiduos gregis hec pascuntur in usus.
Cand. Faustule, me noster Corydon, qui plurima quondam
 His armenta locis habuit, magnamque peculi
 Congeriero fecit pecori, me credere aedgit
 Esse salutares isti in montibus berbas.
 At postquam segenes agros, & inertia saxa
 Vidimus, & succis arentem fontibus undam,
 Penituit longæq; via, patriæq; reliete.

Fau. Postquam te incolument saltus in rure Latinos
 Contigit, antiqui potes hec mea secla subire
 Iure sodalitū; sunt hic mihi pauperis agri
 Iugera paucæ, meæ vix sufficienlia vite.
 Quicquid id est, commune puta. Tibi forsitan ulla
 Prospersors aderit: fortuna si nullima vento est:
 Carice & succede case, dum preterit aëlius.
 Dum gressus in gelida procumbens ruminat umbra,
 Pone pedum, discumbe parum, recreabere potu:
 Potu opus est; potu iste gravis compescitur aëlius:

Pochla

Pocula prende, fluet melius post pocula sermo,

Cand. Pocula quis tantā demens aestate recuset?

Faust. Vina sūm minuunt, animique doloribus obflant;

Vina ut amicitias, vires ita corporis augent.

Cand. Hec parit ora bonos (si patria vina) racemos.

Faust. Funde iterum: Potare semel, gustare. Secundus

Colluit potus. Calefacta refrigerat ora

Tertius. Arma sūs bellumque induere quartus

Agreditur. Quintus pugnat. Victoria sexti est.

Septimus (Oenophili sensu & doctrinā) triumphat.

Candidate inscribitur hæc ecloga Falco, quod composita est in gratiam Faltonis Simbaldi patricii Romani, Protonotarii Apostoliciq; filii custodis: de quo in epigrammatis mentio frequēt̄ estq; de morib⁹ curiæ Romanæ. Inducitur autem Candidus p̄ suasus à Corydonc cum pecore Romanam proficisci, relictis patriis pascuis: cujus incepti⁹ cum sero poenitet. Occasione cujus multa dituntur in de-testationem avaritiae Romanæ curiæ. *Hec in rura* id est, Romana; Præteribo enim quæ nota sunt. *Iure antiqui sodalitii* id est, sedalitatis, & hospitalitatis. *Fortuna simillima vento est* id est, maximè incerta, & inconstans. *Carice et casei* id est, tectæ carice, quæ est herba acuta: Maro, Et carice pastus acuta. *Pone* id est, repone, aut depone, ut quiescas. *Pedum*, id est, virginem pastoralem, quā pedes ovium capiunt, & dirigunt: In vitat autem ad potandum, nec abnuit Candidus: ut siquā perulantiū in curiam Romanam dicta sint, à potis dicta censeantur. *Animique doloribus obflant* Vnde Bacchus, Lyæus, quod curas solvat, & Liber, quod ab eis liberet, dictus est. *Vina ut amicitias* quia compo-tando trahitur magna familiaritas. *Comicus*: *Quia compotix ejus est*. Solomon & Cicero comparant vina & amicitias in hoc, quod utraque quod veteriora, eò meliora putentur. *Hec ora* i. régio, parit bonos racemos, si hæc vina sint patria id est, in hac patria nata. Vnde Faustulus, poter magis quam verbis intentus, inquit, *Funde iterum* quia Potare semel, est gustare id est, pitissare duntaxat. *Secundus potus* id est, haustus, colluit i. irrigat penitus os. *Tertius*

refrigerat ora tælestæta. Quartus aggreditur indicere siti adhuc prædominantem bellum. Quintus pugnat. Victoria est sexti] scil. bauslæs. Septimus triumphat] sc. de siti. Hæc doctrina est sensus Oenophili] id est, amatoris vini; ut prius docuimus. Cand. Res est consilii secura fidelibus uti :

Vtile doctrinis præbere senilibus aures.

Vicla sitiis : mens ægra manet, cureq; supersunt.

Faust. *Vt sedata sitiis, sic mens sedabitur ægra:*

Funde merum ; hibe : cardiaco medicina dolori bæc;

Vtius ad curas isto medicamine Roma.]

Cand. Omne opus, atque labor vult intervalla : quiescat

Obba parvum ; contra muscas impone tabellam.

Non madet imbre dies, nec habet nox humida rorem,

Crescere ne e duris possunt in cotibus herbae :

Importuna fames, labor improbus, aëris ardor

Consecere gregem macie : vix debile corpus

Spiritus eger agit ; vacuæ cute porrigit ossa

Clavis, & exilis cava contrahit ilia venter.

Hic aries, qui fronte lupos cornuque petebat,

Quunc ove debilior, prævidoque fugacior agno est.

Hac mibi (sed nimium me ardentia vota ferabant)

Omnia divino prædixerat omnia cornix :

Vix egressus eram lumen, cum tristia portans

Auguria, à dextra venit, tegetisque sinistra

Culmine confedit, pressoque minaciter ore

Vaciferans, uter auspicio prohibebat aperto.

Neu pecus infelix, quod lacle & prole solebas

Affluere, in nostris liciuit dum pascere campis !

Gramina dum queris, succi plus perdis eundo,

Quam referas pastu. Simul hic tabescimus ambo :

Tu tenui vitæ, curis ego vietus amoris.

Res est consilii] Graphicè docet, quid curæ vulcent. Quia

victæ sitiis] scilicet est, sed mens ægra manet, cureq; supersunt.

Ad quod Faustulus, *Vt sedata sitiis est, sic mens sedabitur ægra.*

Cardiaco medicina dolori. bæc] Hæc medicina, scilicet fre-

quens potus, est medicina dolori cardiaco]. i. cordis, quem

*cardiaco
dolor.*

quam

quām cyalbum missuris amico. Dicitur autem *Unde rīs rāpīs* ,
 quod Grācē dicitur *cor*. *Quiescat ebba*] id ēst, *Lagenala* - *Obba*
 to fundo. *Vnde à Persio dicitur* *seffili ebba*. *Impone tabellam*
contra musas] *Tege* , nē à musis inquinetur. *Importuna*
stimas] quām importuna est de via *seffili*. *Labor improbus*]
 à aliudius, & itā improbandus. *Maro* : *Labor emma* vīcīt
improbus. *Et aēris ardor* *Consecere* *grecem* *motie*] id ēst, emac-
 raverunt: sed plus ēst *confici* *macie* , quām emacerari: quia
 quod *conficitur* , deficit. *Vinter exili*] quia vacuus. *Divino*
mine] id ēst, à diis portento, aut divinandi vim habente.
Maro. *Sæpe malum* *hoe nobis* , si mens non *leva* *flūsset* , *De calo*
tofīs *memini* *prādīcere* *querus* : *Sæpe* *sinistra* *cavā* *prādīxit* *ab*
īlē *cornix*. *A dextra tenit*] *Cicero* tamen lib. 1. de divin.
 scribit *corum* à *dextra* , à *sinistra* *cornicem* facere ratum.
Vnde *hīc* *potiūs* *videtur* *dicendum* , à *leva* : *verūm* addit,
metisque *sinistram* *Culmine* *confedit*] ubi sc. *vīsa* ēst. *Et quia*
sola , *infausti* ēst *augurii*, ut *Plin.* docet. *Tege* dicitur tu- *Tege*,
gurium. *Vociferans*] *Est enim* *infelicitas* *garrulitatis* *avis*.
Auspicio aperto] id ēst, *manifesto*. *Probibebat iter*] id ēst, *pro-
 fessionem*. *In nostris*] *sc. Mantuanis*. *Quām* *referas* *pastu*]
 id ēst, ē *pascendo*; est enim *Nomen*. *Simul* *hic* *tabescimus*
ambo: *Tu*] *scilicet* *infelix* *pecus* , *tabescis*, *scil.* *tenui* *viciu*,
 id ēst, *penuria* *viciūs*, & *inediā*: *Ego*] *scilicet* *tabesco* , *vi-
 ciūs* *curis* *amaris*.

O nostrae regionis opes! o floridā prata!
 O campi virides! o pascua lēta, ferasque
 Et nunquam sine fruge solum, currentia passim
 Flumina per vilias, rīvi per rura, per hortos!
 Hinc pecus, hinc agri pīas, sub hydere *Cancri*,
 Cūm irtura sonat pīssim, cūm *Iulius* ardet,
 Arca vīrent, tecta lento de vīmine seges
 Roma ferunt, redolent iſſis in vēpritus herbae,
 O nemorum dulces umbra, mollesque susurri,
 Quos tecum memini gelidis carpisse sub umbris,
 Turturis ad gemitus, ad bīrundinis ac *Philemela*
 Cormina, cūm primis resonant arbusla cicadis!
 Auta strepens foliis nemorum vīciebat ab Euro,

Et bacca super tendebat brachia cornu.

Ipse solo recubans pecudes gestire videbam,

Atque alacres teneris luciliari cornibus agnos.

Ros somnos, per gramen humi nunc ore supino,

Aut flatus implebam calamos, aut voce canebam;

Pectore nunc prono rutilantia fraga legebam.

Faust. Vt viret tum felix poteras, dicique bentus :

Sed bona, quod nondum fueras experitus acerbam,

Vt lis erat ubi, teque ideo fortuna reliqui.

Quando iuermi venierit, (venierit si forsitan inquam)

Sicut capreolis suorum niti enibus harent

Stipitibus vates, striguntque tenaciter ultros;

Si illam tu prende manu, neu desere pensam :

It, redit, effigiem mutat, nec imagine constat,

Par Lamus, quas noble ferunt errare per umbras.

Mobilis ut facies; ita mens deludere gaudens,

Quod dederat, tollit: pensi nibil; omnia casu,

Qui nimium metuunt sapiuntve, repellit, & odit.

O nosse] Continua sunt vei ba Candidi. Nam Faustulus

se Latinum significavit, atque in sua patria esse. Omnia

autem usque adeò familia sunt, ut vel minima expositio

videatur inanis: nihil tamen est abjectius dictum. quam

hunc stylo congruit. Arva virent] Virgilius; Ut quantum lon-

gius carpensi armenta diebus, Exiguos tantum solidam ros noble repon-

at. Seves pomam ferunt] Miram narrat fertilitatem, sed non

raram Italiz, ubi in unis hortis, poma, vite, fruges, &

legumina non semel uno anno colligat. Redolent ipsis in ve-

pribus herbe] Id quoque verum est; quia ros nascuntur.

Molleisque susurri] Scil. fontium, & apum. Maro: Sæpe levu-

sommum suadebat inire susurro. Est autem susurrus, raucum

& lene murmur. Gelidis sub umbris] Idem: Hic inter flumi-

na nota, Et fontes sacros frigidi captibus opacum. Turturis ad ge-

mitus] quia ejus cantus est gemitus. Idem: Nec gemeri

aeria cessabit, turtur ad ultro. Ad hirundinis ac Philomela car-

mina: Hæ enim aviculae dulciter canunt. Maro: Hinc

alta sub rupe canit frondator ad auras: quod de Philomela

intelligi possit docet. Servius. Cum primis] Idem: Sole sub

ardenti

Susurrus.

ardenti resonant arbusla cicadis. Ab Euro] id est, oriente. cornus baccata aut brachia baccata] id est, baccis ornata, hoc est, cornis. Idem: *Victum infelicem baccas, lapidosaque corna dant rami.* Et in eodem 3. *Aeneid: Baccatamque ju-*
ge Naxon. Solo recubans.] Idem: *Recubans sub tegmine fagi.*
Gefire] id est, gestu alacritatem prodere, aut voce.
 Idem: *Nec calamis solùm æquipares, sed voce magistrum. Ru-*
tilantia] quia matura. *Fraga legebam.*] Idem: *Qui legitis flo-*
res, & humi nascentia fraga. *Vivere tum felix poteras, dict-*
que beatus: sed bona fortuna erat tibi tamen vilis, quod non
dum fueras expertus acerbam. Id vero verius est: Inde di-
cis solet, Dulcia non meruit, qui non gustavit amara: Et sic,
Dulcia non sapiunt, cui non gustantur amara. Et ideo, quia
despecta tibi fuit fortuna, reliquit te. Id quoque mora-
liter: quo suadet præsenti uti fortunam, quia multis dilata-
tio nocuit. Vnde Lucan. *Tolle moras: vacuit semper dif-*
ferre paratis. Quando iterum venit] scilicet fortuna. *Veniet*
si forsitan unquam.] *Bona Parenthesis: quā incertitudinem*
fortunæ significat. Sicut vites bareni spitiibus] id est, pa-
lis, hoc est, ad palos. Capreolis] id est, chordulis quibus-
dam ad hoc natis. Nitentibus] id est, tendentibus sursum.
Sit prenderi manus] illam scilicet fortunam: *neu*] id est, né-
re defere prensam] id est, temel comprehensam. *Fortuna it*
& reddit, & mutat effigiem, nec confiat imagine] id est, nec ser-
vat semper eandem imaginem; *Pat*] id est, similis, *Lamiis*] i. mulieribus, quæ se transfigurare dicuntur: *Penit*] id
est, excogitati & deliberati nihil, scilicet, habens. Omnia casu] sc. faciens: *repellit, & adit, Qui nimium metuunt.*] Vnde di-
ctum à Marone, Audaces fortuna juvat: aut, ut alii legunt,
Audentes. Ve] pro vel: *qui nimium sapiunt*] quia, ut Philo-
sophus docet, quanto plus est sapientia, tanto minus
fortunæ: quia sapientes, sunt prudentes, omnia prospic-
tientes priusquam eveniant, & ita pauca eis à casu & for-
tuna obveniunt.

Cand. Delicias patrii quoties reminiscimur agri,

Ferre tot erumnas animo non possumus æquo.

Sed quod mente feror? Casu afflictatus acerbo,

Vnde magis crucier, felicia tempora volvō.

Majus adest, florent vites, humilesque genitiae,

Iam spicatae seges, malus jam punica muleo

Flore rubet, redolent sepes albente sabuco

In patria, per rura Padi, per pascua Mitis;

Hic vero nocturnum incipiunt pubescere montes.

Quod si vere solum torpet: Quid frigora brume,

Solstitiumque feret, gelidus cum terra pruinis

Albicat, & rubido cum calum incanduit aſſu?

Sunt tamen hic armenta, quibus cutis uida, cervix

Non signata jugis, gemino frons ordua cornu,

Luxuriansque loris petitus: nisi pabula carpani,

Non erit hac tantum bumellum pinguedine corpus.

Faust. Hec armenta quibus caput à tellure levatur

Alius, & cui sunt longa internodia crurum,

Cunbia uerant, herbas primū; max ore supino

Arboreas frondes, summaeque cuminumia sylue.

Hoc imbelli pecus, quod humi nascenit, tanum

Gramina decerpit, vacuis jejunat in arvī.

Cand. Quid verbis oīus est? Cunctis animantibus una est

Condīcio. Semper majora minoribus obſunt:

Agna lupo, mites aquilis sunt preda columba;

Innocui delphin venatur in equore pisces.

Vnde sit hoc? Certe res prodigiosa uidetur.

Hec loca si procul hinc videas ē rupibus altis,

Pingu solum, & multo vestitum gramine dicas:

Quo magis appropias, tanto magis omnia fōrident.

Faust. Hoc est Roma viris, avibus quod noctua: trunco

Insidet, & tanquam volucrum regina, superbus

Nutibus à longe plebem vocat: Inſcia fraudia

Turba coit, grandes oculos mirantur, & aurei,

Turpe caput, roſtīque minacis acumen aduncum;

Dūmque super virgula agili levitate feruntur

Nunc bui, nunc illuc, aliis vestigia filum

Illaqueat, retinet alias lita vimina viscō,

Predāque sunt omnes veribus torrenda salignis.

Delicias patrī] Permanet querulus Candidus, ut tandem

pet.

perveniat ad mores curiæ Romanæ notandos. *Vnde maz-*
pi cruciarum quia humum infelicitatis genus est, *Fuisse fe-*
luum. Mains] scil. mensis floridus. *Iam spicas*] i. in spicas
 formata. *Malus pascuus*] id est, quæ auroa mala fert. *Sabucus*
pro sambuco albente] scil. floribus, cùm acinos nigerrimos
 habeat. *Per pascua Mincu*] pro Mincu, per Apocopen, aut Sy-
 neresia. *Pubescere*] id est, rondecerere. *Quod si vete*] id est,
 verno tempore, de quo dictum est, *Nunc omnis parturit ar-*
bo. Torpe] contritum frigore jacet: *quid frigora bruma*] scil.
 ferent? *Quid solstitium?* scil. aestivale feret? *Bruma*, iaquam,
 gelidus cùm terra prænus. *Albicat*: *Solstitium autem, rabido*
 cùm calore insanduit aëstu. *Cutis uirida*, id est, glabra & nitida: *Horatius*;
Me pingue & nitidum & bene curatæ cute vi-
les. Cervix non signata jugis] id est, quæ nondum portaverat
 jugum. *Luxuriansque toris pectus*] quod indicium bonum
 indicat *Virgilius*. *Allegoricos autem vult divites omnia,*
 ingurgitare, ut docet manifestè *Faustulus*. *Vnde addit*
Candidus, Semper majora minoribus obscuri: Agna est lupo pre-
da, mites columbe sunt preda aquilæ. Delphim] quia Balenes
 & Cete atere dicitur, quia intrat eorum ora, & egredit-
 tur, cùm sequentes pisiculi in alvum Bakunæ demittan-
 tur. *Vnde quidam latronem appellant venatur*] id est, insi-
 diti caput, quia nihil est pernicius eo. *Multa autem per*
Allegriam dicuntur. Hoc est Roma viris] id est, captatrix.
 Ostentat enim se placidam & opulentam: & aduentantes
 mediæ confici finit. *Quod noctua avibus*] quæ admirationi
 est eis: & ita circumvolantes capiuntur aut visco aut reti.
Lata id est, illita, à lino: *Vimina*] id est, virgulæ aut per-
 tice parvæ. *Sunt preda torrenda veribus*] alii verubus le-
 gunt: *Sed & Maro veribus dixit, Paris in frusta ecant, veri-*
busque trementia figunt. Salignus autem] id est, ex salicibus &
 quia talibus utuntur rustici.

Cand. O bellum hoc! Poserit dici nihil apius unquam!

Sed procul (en!) solaber tortos in pulv're tressus
 Flectit, & exeru' siuens ferit aëra linguis.

Faust. Candide, que moneo memori sub pector'e serua.

Quando iner' sylvas graderis, defende galero

Lumina; namque rubi pretendunt spicula longia,
 Dentibus, & curva discerpit pallia mucro.
 Nec depone pedum, multaque armare membra
 Cote simum, ne te subito novus opprimat hostis;
 Et perone pedem tegito: spineta colubris
 Plena, boninum via mortu insidiatur amaro;
 Et nunc longa dies aeterni facit acre venenum.
 Mille lupi, totidem vulpes in vallibus illis
 Lustra tenent, & quod dirum ac mirabile dictu est,
 Ipse homines (busus tania est violentia cali)
 Sepe lupi effigiem morisque assumere vidi,
 Inq. suum saevire gregem, multaque madere
 Cede sui pecoris. Factum vicinia ridet,
 Nec scelus exborret, nec talibus obviat ausis.
 Sepe etiam miru apparent monstra figuris,
 Quae tellus afficitia malis influxibus edit.
 Sepe canes tantam in rabiem vertuntur, ut ipsos
 Vincant cede lupos; & qui intela fuerunt,
 Hostiles ineunt animos, & o ilia mactant.

O bellum hoc!] Ascensorum more, ut Persius indicat, laudat dictum Faustuli, quod tame hinc amicè fieri potest: verum ostendit colubrum insidiari cantantibus. Exenti linguis] ab ex & sero. Maro; & linguis micat ore trisulca. Defendit galevo] id est, largo pileo rustico. Curvus mucro] id est, pugio spinarum. nec depone pedum]. i. baculum pastorale. Multa cote id est, duris lapidibus. Novus hostis] id est, improvitus, & inexpectatus serpens. Et perone] i. calceamento rustico, crudo corio crura ambire solito. Spineta]. i. loca spinis & verbris consira. Maro: Nanc virides etiam occultant spineta lacertos. Sepe lupi effigiem] Maro in pharmaceutia: Hu ego sepe lupum fieri & se condire sylvis Marin, &c. Id autem Arcadibus dictum est evenire solitum: sed sic intellico lupos fieri, ut socii Ulyssis facti sunt, & ursi, & leones ac porci, quod eorum mores assumpti serunt: unde furaces, & rapaces significat. Sed ad fabulam quoque respicit: nam effigiem dicit & mores. Augustinus docet in Italia vilum esse quibusdam, quod in aliis effient versi, & ita

Galerus.

Pedum.

rero.

Spinatum.

subiungit

subirent onera à conjugibus imposita, more asinorum.
Malis influxibus] malis influentiis. Acri profecto aceto
 conspergit Romanos, quasi verò cœlum id faciat. *Canes*
Præsilia mazzanti. Nota allegoria in prælatos, qui subditos
 Ipoliant.

Fama est, Aegyptum colonisse animalia quædam,
Et prænuminibus multas habuisse ferarum.
Ista superflūo minor est quād nostrā : ferarum
Hic aras babet omne genus, contraria certe
Nature res atque Deo, qui dicitur olim
Præposuisse hominem curælis animalibus unum.
Sæpe etiam morbosa æstas, & pestifer annus
Ingruit; & passim languens pecus omne per arva,
Sternitur; extincit dum balat ad ubera matris
Agens obit; moritur duro sub pondere taurus.
Nec modus est morbo, non est medicina ueneno;
Sed vicina domus vicino à limite mortem
Hantit, & assidue sumunt contagia vires.
Ista feras raro pestis rapit; uile semper
Fert pecus, extincit caulas epulariæ atroci
Dente lapi, nostraque fera jacitur aq; uescunt.
Can. Heu, heu! Quād præceps miserum meinsania traxit!
Credere fallaci gyravis est dementia fame.
Romuleas colles, Tiberim, Romanaque testa
Audieram: & studio mens est accensa videndi,
Ducendique bonis in tot præstantibus ævum.
Accessi cum parte gregis: tentoria demens,
Totum pene larem cum pastoralibus armis
Trans jugas uiruma tulit, multætralia, cymbia, abena,
Et cacabos, &, quo formatur casens orbem
Fagineum: impensam, atque operas amissimus armis.

Fama est Aegyptum] Docet omne genus ferarum habe-
 re aras suas Rōmæ. i. omne genus vitiosorum esse in ho-
 nore & pretio: quod luv. Sat. i. graphicè docet, assertens,
 non nisi flagitiosos exilio & carcere dignos sublimari, &
 ideo inquit, *Aude aliquid brevibus Gyaris aut carcere di-
 gressus, Si vis esse aliquid.* *Fama est, Aegyptum*] Idem docet Iu-

Ven. Sat. 15. Quis nescit, Voluci Bitbynice, qualia demens
 Ægyptius portenta colat? Cracodilum adorat Partho: villa pavet
 saturam serpibus ibi, &c. Multas ferarum] id est multas
 feras. Ista] scil. Ægyptiorum superstitio: Superstitioso-
 rum & delirantium religio minor est, quam nostra] id est,
 Romana. Quia ferarum Hic aras habet omne genua. Preposu-
 se] ut in paradyso, Gen. 1. Dominamini piscibus marii, & vo-
 latilibus colli, & universis animalibus, que movebunt super
 terram. Sepe etiam morbos a ferae] hoc quoque verum: pecus
 omne] Id quia pastor dicit: sed & homines plurimi pesti-
 lenti absumi illuc quotaannis solent. Dum balat] id pro-
 prium est ovis, ut boare bovis, & mugire taurit mortis du-
 ro sub pondere taurus] Hæc omnia nimis graphicè haben-
 tur Georg. 3. Ecce autem duro sumans sub vomere taurus Con-
 cedit, &c. Nec modus] id est, hæc est morbo, non est medicina
 veneno] id est, infectioni venenoꝝ. lb. Quæstæq; nocent ar-
 tes: cœdere magistri Phillyrides Chiron, Amythaonisque Melam-
 pus. Ista feras raro pessierapit, id quidem verum: & tamen
 non ita multiplicantur; ut pecudes. Opuleſcunt] id est, o-
 pulentes & divites sunt; ut feræ sit Nomus.] Nam, si feræ
 scribixur, refertur ad lupos. Credere fallaci graui est demen-
 tia fame] Proverbiale: sensus autem est, se exstum famâ
 quæ erat, omnes qui Romam accederent, ditari, illuc
 cum pecore commigrasse, & cum armis pastoralibus, quæ
 graphicè enumerat. Multifaria] vasa in quæ lac trahitur &
 mulgetur. Cymbia] vas in morem cymbarum, in quæ trans-
 funditur lac. Ahena] id est, lebates ex ære factos, & cæcos] aliud genus vas, quidam caldaria vocant. Et, quo formatur
 caseus, orbem] id est, vas rotundum quo imprimitur. Vnde
 à forma formaginem vocat Apuleius. Vnde Gallicum vo-
 cabulum. Hunc ut charum ostendat, fugineum] id est, ex fa-
 go conumemorat tornatum. Impensam] scilicet pecuniam.
 Atque operas amissimus omnes] quæ erat vox corvi aliquando
 Romæ venum expositi.

Quid faciam? quid me vertam? Sperata me aguntur

Pabula: tot cohus, tot ubique pericula: cogor

In veteres remeare casas; & cæpta fateri

Consilii egressa malis, meritoque per aſſus,

El.

Et montana pati longos per saxa labores,
Heu peccas infelix! o laeo sydere pastor
Huc avelle! Fui multo prestatius ibid
Ignorasse solum, patrioque in limine tutos
Consumpsisse dies, gelidus senhisse sub antris,
Alque Fladi circum ripas, Athensis per agros,
Aus ibi per virides campos, & pascua nota
Minimus ibi, vel quia vitreos natal Abdus cursu,
Confusus, gregem pavuisse salubribus herbis.

Faust. Te tua credulitas, & me mea fallit in horas.
Vidi ego suprema qui prosperitatis habebant
Culmina, dum laudata petunt, cecidisse, nec unquam
Emelisse malis. Facit experientia cautos,
Hi prius explorant, & non laudata sequuntur
Omnia; laude carent que sunt meliora: fuerunt
(Non ego) que famam retinunt, ac nomina servant.
Cumbla suis pollent vicibus. Luna, Adria, Troja,
Salvia, quas nobis memorabas sepius Vamber,
Nomine sum solo: delevit cetera tempus.
Si minor est patrie (sorscan modo) gloria nostra,
Rei lumen est melior: laudata gloria Rome
Quanta sit, in toto non est qui nescias orbe:
Fama quidem manet, utilitas antiqua recessit.
Illi, priscis quibus maduerunt pascua, sonies
Nunc humore carent, venis aqua defuit haustus.
Nulla plauis nubes, Tyberis non irrigat agros.
Tempus aqueductus veteres contrivit; & arcus,
Et castella ruunt: procul binc, procul ut capella;
Hic fesuna fames, & langida regnat egestas.

Quid faciam? Desperantis vox. Et capta fateri Consilii
egressa malis] quod sumimē dolendum innuit Virgiliana
luno. *Aeneid. 1.* Méne inceptis desistere victimam? O laeo], i. si-
nistro & inimico sydere pastor huc avelle] potius quādā ad-
velle dicit, quia à bonis pascuis ad sterilia migratissē dolet.
Ibid scilicet sterile & sceleratum. Patrioque in limine tutos
Consumpsisse dies] repeate, Fuit multo tutius. Athensis per Alpes,
agros] qui fluit ex Tridentinis Alpibus. Tridentum alluit,

Lacus.

& Veronam dividit. *Mincus*] fluvius Mantuanus, non longè à Mantua, in Padum fluen[s], s[ic]p[er] commemoratus. *Abdua*] qui à Strabone *Adua* dicitur, fluvius ex *Verbanis* lacu ortus, in Padum quoque incidit. *Verbanus* autem, ut *Larius*, & *Benacus*, ex Alpibus ortum habet atque incrementum. *Consedisse*] à confido, i. locum habitationis cepisse: ut *Aeneid*. 1. *Vultus* & *bis* *mecum* *pariter* *confidere* *regni*? *gregem* *pavisse*] repete, ut dixi. Fuit m[u]lt[u] salubrius. *Te tua credulitas*] docet non facilè credendum. *In horas*] & non *in horas*, legendum. Sed secundum *Vallam*, quia non ponitur nota incrementi, potius diceret *in horas*. *Vidi ego*] à certitudine argumentatur, quia *Plus* ualeat *oculatus* *testis* *unus*, quam *aurii* *decem*. Ordo est: *Ego* *vidi* *eos* *qui* *babebant* *culmina*] id est, *summitatem*, *supremam*] i. *summum* *prosperitatis*: Alludit ad rotam fortunæ: *Cecidisse*, dum petunt *laudata*] quia s[ic]p[er], quæ bona & l[et]a, vertuntur in peccus. Vnde dici solet, *Dū* *bene* *vorant*. Nec unquam] scil. postquam semel inciderant, *emersisse* *malis*] i. *caput* *extulisse* è *malis*, quibus obruti erant. Facit experientia *cauas*] & ideo senes difficulter inducuntur ad credendum, quia multam experientiam fraudis habent. *H[ab]e*] scilicet *cauti*. *Explorant*] i. exquirunt & examinant prius; & non sequuntur *omnia laudata*] sed quæ compererint bona: quia s[ic]p[er] *laude* *carens* que sunt *meliora*] scil. *laudatis*. Non nego] i. fateor: *fuerant*] scil. multa quæ *retinent* *famam*, ac *servant* *nominam*] cum nihil habeant iei. Sed *Cuncila* *pollent* *suu* *vicibus*] *vici* *ludini* *ibis*, Vnde *Comicus*; *Omnium* *rerum* *vici* *ludo* *est*. *Luna*, *Adria*: *Troja*, *Salvia*] h[ab]e[nt] *urbes* *quas* *Vimber*] scil. *doctus* *ille*, *cus* *jus* s[ic]p[er] *mémoria*, *memorabat* *nobis*] *hoc* *semper*, n[on] *contra* *decorum* *plus* *quam* *ut* *pastori* *competat* *sapere* *dicitur*. *Suvi*] scil. *nunc* *solo* *nomine*] quia *tempus* *delevit* cetera; quia *omnia* *senescunt*, & *labascunt* *in tempore*. Vnde *tempus* è *dax* *rerum*, & c. *Luna*] *civitas* *olim* *Hetrurizæ*, ad *Marcram* *fluvium*; de qua *Lucanus*, *Hoc* *propcer* *placuit* *Tibus* *de* *more* *veru* *Acciri* *vates*, *quorum* *qui* *maximus* *evo* *Arunc* *incoluit* *desertæ* *maria* *Luna*. *Interiit* enim *nunc*: *sed* *regio* *adhuc* *Lunensis* *nominatur*. *Adria*] quoque *ubs* *Italiz* *suit*,

Luna.

Adria.

ut, quæ mari, cui vicina est, nomen dedit: quod *Adrianum* in *Adriaticum* dicitur, & interdum etiam *Adria* genere masculino, mare ipsum, quod superum vocant, quia orientis versus, in qua ora Venetæ sunt. *Troja*] notior est, nam ut de ea quicquam dicendum sit. *Deleta* est *Salvia* calice multæ: ut *Saguntus* in Hispania, *Cartago* in Africa, *Corinthus* in Peloponneso, &c. Si minor est patriæ forsitan gloria nostra] Ergo & *Faustrulus* se Mantuanum indicat quia ait, *Restamen* est melior. *Illi præsca*, &c.] Per fontes, beneficos in poëtas intelligit; ut *Mecenatem*, *Augustum*, *Međim*, *Pallionem*, & similes. *Aqua dulcis vetores*] manifesta est allegoria. *Hic jejuna fames* & *languida regnat egestas*] Selecta à papa epitheta: Nam ideo fames, quia jejuna; & ideo languidus quis ferè, quia egenus. *Egestas*, n. languorem patit, sicut & inedia: ut patet in *apologo*, quem *Livius* recitat de membris, quæ in ventrem conjuraverunt.

Hic tamen (ut fama est, & nos quoque vidimus ipso)

Pastor adest, quadam ducens ex aliis nomen,

Lanigeri pecoris dives, *ditissimus agri*,

Carmine qui *præcias* uates atque *Ophæa* vincat,

Ophæa qui *traxi* *sylvas* & *saxa* *canendo*.

Hic *alios* *omnitantum* *virtute* *Latinos*.

Exuperat, *quantum* *Tyberim* *Padus*, *Abdaa* *Macram*,

Lenta *salix* *juncum*, *tribulos* *rosa*, *populus* *algam*.

Credimus *bunc* *illi* *semilem*, *cui* *Tityrus* *olim*

Hic *senos* *sumare* *dies* *allaria* *fecit*.

Hic *ovium* *cuſtos*, *ipſo* *vigilantior* *Argo*,

Daphnide *nec* *solum*, *sed* *eo*, *qui* *dicitur* *olim*

Admetus *paruisse* *grecos* *per* *Thessala* *ruta*,

Dolior: *omne* *pecus* *Solymæ* *curare* *magistri*

Dignus, & *antiquo* *dignus* *succedere* *patri*,

Qui *fuist* *Aſſyrii* *pecunia* *post* *reſia* *pastor*.

Hic *potest* *ſervare* *gregem*, *depellere* *marbos*,

Humectare *solum*, *dare* *pascua*, *ſoluere* *fontes*,

conciliare *louem*, *fieres* *arcere*, *Luposque*.

Si *favet* *ife*, *mane*: *quid* *si* *negat* *ife* *favorem*,

Candidæ, *coge* *pecus*, *melioraque* *pascua* *quære*.

146 BAPTISTÆ MANTUANI

Hic tamen, ut fama] Huc tendit principale institutum, ut videlicet Falconem Sinfaldum à largitate laudet, aut ad eam inviteret, cuius gratia videtur tota ecloga composta. *Vt fama est quæ sepe mendax.* Vnde Maro, *Tam si prævique tenax, quam manca teri.* Ideo adiit, *Et nos quoque d' ipsi. Pastor adest] aut quia etiam imperatores vocant pastores, ut sermo sit pastoralis; aut quia daturus est, & ut dicunt, eleemosynarius est, & ita multorum pastor. Quod dimidat ex aliis nomen] Vicitur enim Falco, quod & avis nostra nomen. *I angeli pecoris dices.* Maro in *Eucolico.* Quam diu nivis pecoru, quam lassis abundans? *Diffissimus agri.* Idem *Aeneid* primo. *Huc conjux Sichem erat, diffissimus ari Picum.* *Carmine eius priscorates, atque Orpheus vincit.* More *Maroniano* principi pcp ab exercitu separat, ut egregium significet. Nam *Orpheus* unus priscorum est vatum: sicut *Aeneidos* primo, *Reliq. das Danaum*, atque immixtis Achilli, Iuli, Achilles non excluditur à Danais, sed excellere atque egregius esse significatur. *Orpheame in medio posuit, sibi atque sequentes.* *Et saxa*] quod *Amphionem* ascribit Horatius, dicens in arte Poetica, *5* *hæc estres humines facet interpresque deorum Cædibus & inclusu solo deterruit Orpheus, Dicitus ad hoc lenire tigres rabidosque leones. Dicitus & Amphion, Thebanæ conditor in his, *Saxa modice sono testudinis, & prece blanda Dicere quod velle, &c.* *Tunc Padus*] est etiam Padus longe maximus fluviorum Italie, quinque omnis in mare Adriaticum prorumpens. Vnde *Geor. I. Flaviorum rex Eridanus, &c.* *Abdua*] sanguinis latus, de quo famo dixi. *Macram*] fluvium exiguum, cuius meminit Lucilius, dicens, *Nul-
lasque vado qui Macra moratus Ainos.* *Macri autem campi* sunt in medio Bononiæ, & Ravenna, & aliarum civitatum, per quas itut Romanum. *Lenta salix funicula*] scil. exuperat. *Populus*] arbor frequens ad Padum. *Algam*] herbam, quam projicit aqua, quæ ad populum sepe jacit. *Mero*: *projicit a vilior alga.* Credimus bunc illi scilicet Augusto Cesari. cui *Tityrus* id est, Maro: *Ba/ma*] ut in eclog. i. *Hic illam vidi uenem, Melibæi, quodamn, Bisfenes: as nostra dies Alaria sumant.* *Ipsa vigilantior Argo*] cui tamon centum erant oculi,**

Fa'co.

||| E

Orpheus.

Padus.

Abdua.
Macra.

Alg.

Argus.

oculi, quorum bini dunctaxat somnum acceperunt. Venerum Falco quoque pervigil est avis. Vnde in epigrammati alludit de eo ad summum Pontificem; *Ducere sponit, pax est, potes otia curis: Falco tuas Argi more gubernat, Daphnide quem tamen Theocritus & Maro dicitissimum, & divinandi peritum inducunt. Nec solum scilicet Daphnide declivis, sed eo, scilicet Apolline Nomia, qui ob interfectos Cyclopas novem annis spoliatus divinitate, pavit armenta Admeti regis Thessaliz juxta Amphyrum, ut alibi diximus. Per tria ergo Thessala id est, per Amphyrum. Omne pecus id est, totam ecclesiam catholicam: magistris Solymis id est, Hierosolymitani, videlicet Petri: & deinceps succedere Patri scilicet Petro capre, qui pater dicitur, qui scilicet pater fuit. Pater pecoris Assyrii id est, Iudaici, & totius Ecclesie, quae prima fuit in Assyria. Post resia id est, relictis retribus factus est pescator hominum. Casciloye Louren aut Deum, aut summum Pontificem. Si faves iste in mare] Omne ergo spiritus in Falcone colloquendam censeret, quod ut significet, hoc argumentum excoquavit.*

ECLOGA X.

De Eratrum Observantium, & Non-observantium controvrsia, post religionis ingressam, inscripta.

BEMBUS.

IOANN. MURMELI argumentum.

Naturae & falsa discrimina religionis, utique inlogique Naturae, ut & quae piae Coenitatis separata hanc.

Candidus, Bembus, Batrachus, & Myrmex.

Maxima pastores erant discordia, Bembus
Qui Solymos collit, Gallicumque rura colebat.

Batrachus bimac, Myrmex illuc certare parci;

Iudice te paucia, & non audire tecum,

Et nisi te revocant majora negotia, dicent.

Tu pater es ualsum, tu scis compone uiles,

Iurgiaque, & blandis convicia tollere verbia.

Te quoque Pierios fama est potasse liquores,

Et vidisse deas, quibus est custodia sacri

Ponti; & Eurote campos, ac Phocidu arva,

Ipse ubi fronde suâ tibi tempora cinxit Apollo,

Dona dedit, cytharam, neros, & eburnea plectra.

Bemb. Dicite, quandoquidem tepidos adimur ad ignes

Nos hyberna dies, dum non finit ire per agros

Bruma gregem, statu Boreus dum servit acuto,

Dum regi omne solum, teclis dum plurima pender

Sturia, dum torpens sub aquis glacialibus amnes.

Oita dabantur, que nulla negotia trahant.

Maxima pastores] Hac ultimâ eclogâ, quam, ut superiorcim, in religione composuit, agitur Carmelitarum fratribus Observantium, quorum partes Batrachus agit, & Non-observantium, quos Myrmix defendit, controversia, fictis non abs re contendentium vocabulis. Nam Batrachus, rana dicitur, cui ferè similem habent Carmelitæ De-observatione interiorem tunieam, quia piceam, aut, ut dicunt, griseam, myrmex autem formica, quæ nigra est, ut Non-observantium tunica. Maro: It nigrum campis agmen. Præterea, ut in fabulis est, ranæ elegerunt regem, ut Observantes sub uno communiter vivunt patre. Formicæ autem in una quidem domo multos habent magistratus, ut Non-observantes diversas habent eulinas. Litem proponit Candidus, per quem ferè autorem intelligo. Pastores] i. Carmelitæ, aut fratres de Carmelo profectos. Solymos] i. Hierosolymitanos. Tu pater es vatuum] Fortè Generalem Ordinis hoc nomine appellat, qui pater est vatuum, quia Carmelitarum; qui filii olim erant prophetarum, & prophetæ, qui & vates dieuntur. Tu scis componere] id est, finire: ut, Ante diem clauso componet vesper Olympo. Et in Bucolicis: Non nostrum inter nos tantas componere lues. Vnde qui pacio litem terminant, se composuisse, aut compositionem fecisse dicunt. Pierios liquores] id est, haustus musicos, quibus poëta evaserit. Et vidisse Deus] id est, Musas: quibus visis, & ab eis ad Hippocrenen ductus Heliodus, poëta evaserit. Vnde Ovidi-

Ovidius : *Ecce deas vidi, non quas precepit et aundi Viderat,*
Asreas cum sequeretur oves. Neutro autem modo dicit se
 Persius evaluisse poëtam, in principio sic: *Nec fonte labra*
volui caballino, Nec me in bicipiti somniasse Parnasso Memini,
et auge me sic poëta prodirem. *Et Eurotas campos*] Eurotas flu-
 ens est Laconize laurifert. Vnde illuc Phœbus singitur do-
 cuisse lauros. In Bucolicis Maro : *Omnia, que Phœbo*
mundam meditante bentus Audiit Eurotas, iussitque ediscere
lauros, Ille canit. Ac Phocidu arva] in quibus Parnassus est
 mons, totus Musis consecratus. Ovidius : *Separat Aenios*
Aetas Phocis ab arvis Terra ferax. Et paulo post : *Mons ubi*
verticibus petit arduus astra duobus, Nomine Parnassus, superat-
que cacumine nubes. Fronde suā] id est lauro : Maro in Buc.
Phœbo suū semper apud me Munera sunt lauri. Dona dedit] scil.
nam citharam, quam à te inventam Orpheo dedit. Ner-
vius] id est, chordas ; *& ciburnea plectra*] id est, lyram hept-
 chordam, quam invenie, cum tetrachorda Mercurii
 dicatur. Horatius in arte : *Nè furid pudori Sit tibi Musa lyre*
solers, & cantor Apollo. Dicite] Sic Palæmon Marionianus :
Dicite, quandoquidem in molli confedimus herba, Et nunc om-
ni ager, nunc omnis parturit arbor. Quod hic ex industria
 mutat, quasi per legem Ayahai carminis contrarium di-
 cens. *Tepidos admovit*] Persius : *Admovit jam bruma foco te*
Basse, Sabino.. Boreas] ventus septentrionalis, dictus rex
 Thracie, quod illinc ubi regnat ad nos ventat : *Statu*
 est acuti. Vnde Maro, *Et Boreæ penetrabile frigus adurit.*
Dum riget] scil. gelu. *Stiria*] gutta in longum engelata.
Torpe] stagnantium more. *Otiq damnantur, quæ nulla ne-*
gusta trahant] Vnde Cicero principio tertii Offic. Publum
 Scipionem dicere solitum scripsit Cato, nunquam se minus otiosum
 esse, quam cum otiosus; nec minùs solum, quam cum solus esset.
 Magnifica vero vox, & magno viro ac sapiente digna, que de-
 clari illam, & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum lo-
 qui solitum. Vbi scias velim otiosum dici, qui muneribus pu-
 blicis vacuus operam dat rerum cognitioni; unde poëtica
 studia alia vocantur. Non ergo otiosus nihil agit, sicut
 cestator.

Myrm. *Pastores, genus infelix, astate vagamus*

*Prae grege sollicisti: sed cum nos frigidus imber
Comines in stabulis, lites & iugia surgunt.*

Batr. *Qui veteres audent ritus mutare, suboque
Arbitrio, & nullis ducunt sub legibus armis.*

Hi sunt, o Myrmix, qui bella domestica gigunt.

Bemb. *De veteri ritu, de consuelatione patrum*

Rixa ieiunior ubi? Leges marisque parentum

Batrache dic; dic, Cur nosrum venissemus in orbem

Ex Phoenice sola? Nos pascua vidimus illa;

Vidimus herbos felici uligine campos.

Verice Carmeli vires ubertimus undis

Fons cadu, & raro densum nemus irrigat amne;

Vidimus & Iordanis aquas, ubi maximus alius

Passer oves mergens scabiem refecavit avilam.

Amissis hic à Libano veniens, Galilea per arva

Transi, & ampla lacu consurgit in aquora magno.

Vnde corrusum; ruis quo mare fundit apertum.

Urbs ubi Romani de nomine dicta Tiberis.

Vnde coi viasam; tandem Ierichonte velicid.

Intra in infames Asphalis gurgitis undas.

Hinc (auis est, nos erant omnes vidisse, probatum;

Dicite, & hinc lapidem uestram demergite lites.

Myrm. *Batrachus audaci semper se se ingeniare,*

Ei rura se preferti magno temerarius ausu.

Batr. *Nadeggo me ingressi: processi à judice iussi.*

Pastores, genus infelix] proponit Myrmix litem, detestans sed

quod qui De-observatione non sunt, quia molliorem du-

cunt vitam, vellent in suo statu sine controversia & mo-

lechia permanere: Contrà, De-observatione vellent o-

nnes lui similes esse. Astate vagantur pro grege solliciti]

Allegoricos, provictu. Sed cum nos frigidus imber Comines

in stabulis] Maxo, Georg. 1. Frigidus agricolam si quando con-

tinet imber. Non exire autem stabulis, tunc dicit ibidem se

cum propriis stabulis armenia iacent. Lites & iugia surgunt]

Arguit: quasi in odium iugiorum, litem refugit. Vnde

Batrachus, Qui veteres audent ritus mutare, &c. Hi sunt

Myrra, qui bella domestica gignunt] Quasi dicat, Non
 nos fūgūs in culpa, qui velimus in pace sine inuria vive-
 re; sed qui ordini, & profēssione nostrā inuria infi-
 rugit per novos ritus interloquitur auctem Bembus, signi-
 ficians se petūtum locōrum, & obseruationis veteris, ut
 idoneus comprobetur iudex arbitrarius. *Leges morēsque pa-
 rentum*] i.e. patrum & majorum tuorum, ad quos revocare
 vis. *Dic*, *Cur nostrā venītia in orbem?*] id est, in Euro-
 pa. *Ex Phœnīce sāb*] id est, ex Galilēa, quam Phœnices se-
 cundum Strabonem habitant, & quæ est in Phœnicia. *Nos
 pœna vidimus illa*] Ut pastoralem agere rem videantur,
 & non impertinentem ad Bucolicum carmen, dicit pœnū
 non claustra: *Felice uligine*] *Vligo*, inquit Servius, est naū-
 talis terzæ humor ab ea nunquam discedens, unde uligino-
 sus ager semper humidus est; humidus, aliquando sicca-
 tur. *Vertice Carmeli Vitreū uberrimus undū Fons cadit*] id est,
 defluit. *Vbi maximus oīm paſſor*. Non tam de Heliæo, qui il-
 lic Naaman Syrum à lepra mundavit, quām de divo Ioan.
Baptista loqui-videtur, quiscabiem avitam, id est, origi-
 nalem maculam fecerat baptizando. *Amnis bic*] id est,
Iordanus. *A Libano vēns*] per duos fontes qui dicuntur
Iw & *Dan*, unde Iordanis nōmen. *Rursum mare fundit aper-
 tum*] scil. Tiberiadis, de quo Ioan. 6. Abiit Iesu trans mare
 Galileæ, quod est Tiberiadis. *De nomine dicta Tiberi*] pro Tibe-
 ri, scil. Tiberias. *Tandem Ierichonite reliqua*] Deelicitur, hæc
 letricibus, hujus Ierichonitis; sicut Amathus, Amathuntis, &
 multa alia, *Intrat in infames Asphaliti gurgitis undas*. Asphal-
 tus est, quod mare mortuum vocant, in quod urbes illæ
 quinque infames absorptæ sunt igni & sulphure propter
 abominabile crimen, quod ab illarum una Sodomiticum
 vocant. *Hinc*] id est, ex his quæ dixi, scilicet probatum est, nos
 vidisse omnem oram] id est, regionem illam. *Dicite ergo &
 demergite*] id est, obruite: *& sōp̄te*] hoc est, finite tandem:
hinc] id est, de hac re vestras lites. *Et mibi se p̄fert magno
 iurariis aūsū*] Volunt enim De-observatione, ut hūt, pre-
 fiantiores haberi. *Processū à iudice jussis*] dixerat enim iu-
 dex Bembus, Barache, dicitur.

Bemb. *Pone pedum Myrmix, & tu quoque Batrache: Nesci*

Orandum armatis manibus, sed mentibus aquis.

Batrache, dicit: Myrmix animi compescit furorem

Interea, ut venias magis ad responsa paratus.

Quis fuit, insanit: qui vero insanit, amato

Impatiens animo, nec corda, nec ora gubernat;

Quicquid ait, vanum est; quicquid volit, ineptum.

Batr. *Bembæ, genus nostrum, generisque exordia dicam.*

Venimus Assyrii, ut Candidus inquit, ab oris:

Non pater Helias nobis, qui suscepit armis

Pastorum genus omne malum, qui traxit Olympo

Flammigeros ignes, qui ascendit in aerea curru.

Bemb. *Nobile & antiquum genus hoc, & clara propaga-*

Batr. *Pastores alii, quoque per rura vagantur*

Omnia, sunt ruris nostris à sombris orti.

Nos dedimus leges, pascendi ostendimus artem.

Quod magis bi peccant, qui, cum sunt ordine primi,

Primum amillunt, fladia inconsulta sequendo.

Nos radix, alii rami: sed nos quoque rami,

A veteri yadice patrum jam etate caduci.

Tradidit Helias certam pastorum artem,

Quæ curare greges, quæ noxia pabula fas est

Discere, & occul eos imbre, ventosque latentes:

Quicquid salutaris foret, & qui pestifer annus,

Signa dedit; nibil obmisit quod ovilia tangat.

Sed fons ille fluens (armeli è rupibus altis,

Tam nitidus quondam, tam dulci limpidus nunc,

Tramite mutato (pater id) modò surrit in austrum:

Sed prius (extat adhuc vetus alveus) ibat ad orientem,

Hic cursus fecerit novos: liquere priores,

Quos dederat vivo veterum prudenter patrum.

Pone pedum Myrmix] Quia acris lis est; nè ex verbis ad ver-

bera prorumpant, monet tela deponi, pro quibus pasto-

res pedum habent. Et tu quoque Batrache] Bonâ phanta-

siâ priorem compellat cum, qui De observatione non est,

quasi ardenter sit ad arma. Non est orandum] i. causæ non

sunt ab oratoribus diccdæ coram judice armatis manibus:

M enim vetant leges, Sed mentibus aquis] Quia disturbatis
 animis, facile veritas lèditur. Batrache, dic] Repetit &
 confirmat quod suprà dixit. Vi venias magis ad responsa pa-
 tria] Bona admonitio, quia ardentes irâ rato se purgant
 ut decet, intenti ad ingerenda potius convitia: ut patet
 apud Virgilium in Palermone. Nec corda nec ora gubernat] Vnde Horat. Ira fúor brevis est: animum rege, qui, nisi pa-
 rit, Imperat. Quicquid molitur] id est, fum molimine & dif-
 ficultate conatur attentare. Bembe, genu noſtrum] ut gra-
 tiam & benevolentiam judicis capter, compellat eum
 proprio nomine, polliceturq; exequi ipsis justia. Venimus
 Assyrii, ut Candidus inquit, ab oris. Dixerat enim, Qui Solymos
 colles, Galileaque ruta celebant. Iudaea enim in Assyria est,
 cuius caput olim Babylonias. Et pater Helias nobis] sc. Thel-
 bites, de quo 3. & 4. Regum abundans mentio fit. Qui fu-
 stulit armis] Nescio an legendum sit, avis. Quod si legen-
 dum est armis, intelligam de armis zeli, aut de ignibus cali,
 quibus armatus, duas quinquagenaſ sustulit. Qui traxit
 Olympo Flammigeros ignes] ut 4. Reg. 1. Si homo Dei sum, de-
 scandat ignis de celo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Idem
 3. Reg. 18. Invocavit agnem qui devoravit holocaustum. Qui
 ascendit in aibera curru] ut habetur 4. Reg. 2. Nobile &
 antiquum genus hoc, & clara propago] Quia monasticæ vitæ
 princeps est Helias, & sanctis literis perquam illustris.
 Propago autem quando progeniem significat, primam corri-
 pit; quando vitem, producit. Paflores alii] Id, ut dixi, di-
 vus Hieronymus quoque sentit. Nos dedimus leges] quia pri-
 mi fuerunt, qui religiosotum more simul viverent &
 monasticam vitam in Carmelo agerent. Pascendi ostendimus
 arem] id est, normam simul vivendi. Quod magis bi] qui no-
 va instituta appetunt; & vetera, quæ digniora, & meliora
 sunt, immutare volunt. Primum emicunt] quia dicunt se
 ultimos mendicantium approbaros, cum primi sint, qui
 iussi sunt in solido statu permanere. Sequendo studia incon-
 sulta] i. inconsultorum, quibus novitas placet: Sed nos quo-
 que tam a veteri radice] i. pullulamus a patribus nostris,
 sed alii quasi per imitatione collateraliter, nos per propa-
 gati-

gationem ex vetera radice: seduci estate] id est, antiquitate, à prima perfectione accidentes: quod dicit, properat ~~ad~~ obseruantes. In didit Hekat certam pastoribus artus] id est, formam recte vivendi exemplo vita sua reliquit. Quā certa-
re greges] ut recte pastoriam (ut dicit) agere censemur, min-
nia ad pastores referunt; offendens officia pastoris avium,
cum Allegoricos intelligat animorum. Pastorum enim est,
curare greges, vitare pabula noxia; quia certis diebus
saltem abstinenter cibis: ~~et~~ et cibis imbris] id est, infec-
tiones: cibos latentes] emurura, ni fallor, intelligit.
Mero autem in Georgicorum prima dat verorum vento-
rum prognostica: nūp abūsū] more suo Positioe in abūsū
primam producit, cum Horatius, & serē alii omisi, prima
brevi, scribant. Sed fons ille fluens] Allegoricos, vita religio-
sa. Tam lūpidus] id est, purus & clarus. Tiamen pūtata (pe-
ter id) modū currit in Austrum] id est. In meridiem, qui aman-
tibus, in Italia præsertim, est pestifer: quia corruptit
etiam obsonia. Iuven. Tamen hic properat velut in geas au-
ster. Horatius: Presentes aspici coquite, horum obsonia, &c.
Allegoricos, vult bona instituta esse inversa atque degra-
vara. Sed prius ibat ad ortum] Scil. solis; id est, ad Orientem:
quia Eurus & Boreas salubres sunt venti. Allegoricos in-
telligit, ad cœlum. Extat adūt utque aluenus] per quem sci-
licet fons ille fluere solebat, id est, adhuc reperiuntur re-
liquiae veteris religionis. Extare enim est; superstitem esse
aut superstare, dum reliqua occiderint. His] scilicet novi
qui non obseruant. lacu, &c. scilicet, māne obsonia; nūp
Myrm. Quid tibi, frue novo currat, seū tramite prisca,
Dummodo secundis humectet paſqua lymphis?
Et quid de cali quereris regione? Per quæ ſtrum
Solis iter a melior vitiis, que respici Austrum;
Et melior legitur Libycus de collibus tua.
Barr. Et melior taxus Boream qua respici: ergo
In Bore, māne lūs poterat detinere ſuus.
Pastor es: Et cur à pecoris maleſane, velida, nūp
Sermonem de vite facis; quæſi logibus nūdem
Grex & vīnū cant: nec quod nūcīmen in hodi
Gymnophil

Gratianique, & ventis nōstis, & quām nosius Auster
Sic peccor. Dixit a Roma: Si innoxius Auster,
Cur Matimensis agnū peccoris sicut vellere fuso?
Cur cūmīus habet nītē, & cur Mantua mollis
Lanīus excellit? Verūnique proxima Mantua?
Vnde huc multiplici rātione variantia fūrīa?
Nomina hūde nīs d'acutis, à gramine, & unda.
Bembi Ondulat, varumq; pedum pībī albinatrogos) prīpīus auster;
Inīus dīs hōdīe vīdīo bellum nīre faciūtum.

Etiam capi, & an serio: subter sarmienta recude.
Quid nībī Russellē respondet? Mymies ut doceat Non obser-
vantes sordē iniquos esse, & non literis, sed perditis stu-
dīis vīcūt. Quid nībī id est, ad te: sicut in Evangelio;
Quidlibet mīs, mīs, mīs? Dummodo secundū id quidēm ve-
sum fīcīs fācīdītācēm patīt (quām Batrachos dēcīde-
dīt). Per austrum sōlā nītē? quām scīpēr est in Zodiaco: mē-
līo vītūfīcīlīs, quām respīcīt Austrum: quām respīcīt soleū
fīcīdītācēm? Vado dīcūm est, Denique apētōs Bacchus
amāt, Et mīllor te gītūs Libyās de collībus] id est, Libyās,
hoc est, meridīum & spīcītēs dībūs ab revera de Libyās in-
tēlligit, ob eādēm rēm. Et mīllor rātūs] Docet Baudī-
chus, Nowellīs responsū ad rēm; quām licet ad austrum
versā vīta fīcīdītācēm, non tamen continuā mīllor est pe-
ccorī Auster quām Enīus. Et hēc rēm, quām frīgorī secun-
dū Marōnēm, amāt, (dīcītōrēm) Georgītōs, apētōs
Bacchus amāt colles, Aquītām, & fīgīrātāxi) pīfīcīdītācēm
est ad Boream: non sītūtā tamen ad Boream est mīllor pe-
ccor. Sermonēm de vīta fīcīdītācēm Argūtē cīrātēs & cīrātēs
ēbriūtātēs & vīlōtātēs: quām ex abundātā cordī orīnītātēs. Quās legi-
būi iīsdēm] scīl. pātēs iīsdēm. Grīg, & vītātēs] quād esse
negat; quām sepe ubi mījor vītātēs, minor est peccorū
lōtūtātēs per hōd, vītātēs copiam officere cītītātēs
religīosōrēm. Nam vītērē mītēs affīctūtātēs desītūtātēs in
libidīnēm, ut autōr est Hērōnīmūs. Nec quād dīfīrēm] id
est, quām dīfīrētātēs, scīl. & vītātēs] id est, no-
xiūs Auster sit peccor. Dīcītōrēm Roma: vītātēs Auster, &c.
Id quidēm mātētātēs, quād vītātēs tātēs generā-
tur

tur morbi. *Cum Mutinensis agri pecudes sunt vellere fuscus*] id est, subnigra. *Cum Clitumnus batur niveas*] scil. pecudes, sed & juvencos ac tauros, quibus in triumphis uterantur. Vnde Maro Geor. secundo; *Hinc alibi, Clitumnus, greges, & maxima tauri vultima, sepe tua perfusi flumine sacro, Romanos ad tempora deum duxere triumphos.* Clitumnus autem fui- vius est in Metania, quae pars est Umbrie pars. Thusciz: de quo fluvio dicit Plinius in naturali historiā quod animalia que eum pataverint, albos fatus procreant. *Cum Mantua molli lenitio excellit*] Est tamen in Euganeis mollior, sed vicini sunt: *Veronaeque proxima Mantua*] id est, Mantua urbi. *Visurpativè dixit Mantua quia non utimur nisi in Nominitivo, Accusativo, & Vocativo in a, & Genitivo in us, à Græcis in a longum exenribus, ut Mantua, Mantuus, Candide utrumque pedum*] quia depositurum pedum, id est, bacculum pastoralem, sed non longè à se rejecerant, nè à verbis adverbialiter pervenirent, moneret sedulus pastor Bembus secrete Candidum, ut utriusque pedum subter sermenta recordar. *Sermenta autem, quia non omnes Gallicum noscunt, sunt putamina & relectamenta vicium.*

Sāmenta.

Batr. Bembe, mihi tecum sermo est: dum victimus und.
*Dum communè pecus nobis fuit, heu! mihi quantum
 Dederunt, (heu!) quod sum pecudes incommoda passa?*
*Nec rursum gregem fluvio, nec vellera certis
 Tensionibus (fucus mos est) undere licebat:*
Nudabant spinosa pecus, nudata seabant
Terza rubi, scabie crux aspera, rabidus buntur
Possum, & in totum serpebant uictua corpus.
Multum iegitur resert pecudes que pabule carpani,
Flumina que potent, & quæ regione morentur.
Dic mihi, dicit Myrmix, Priscum cui lana colorem
Perdidit? hec gregibus quidam nova vellera fecit? &
Cum pecus est nigrum, quod erat meliorium annis
Clerum? immutauit mutati vellera mortis,
Bembe, ad te redeo, pauci absolvere mitar.
Sed quod digna omni tua sit sermenta laude,
Vera loquar: Tu iuratus, ego falso decebo.

Judicium reddit verum enarratio vera.

His animadverbis, agere tot dannos ferentes

Venimus ad fontem; riuolumque a vertice summo

Scrutari mibi cura fuit: Tu, provide Myrmix,

Imere a nidos avium, vel doceada parvam

Venabare, que dona darentur amatae.

Myr. Bembe, vides ut aperta in me coniuncta torquet?

Augustor, ista manu lis est, non ore, agitanda:

Mos mibi non lingua, maledicta refellere dextram.

Can. Battache, ne verum taxam, linguosior aquo eis.

Injuria bilem acuum, coniuncta peccus acerbant.

Non tibi cum phero res est, nec homuncio Myrmix:

Res male tuta, viros lingua irritata protervam

Barr. Da veniam Myrmix, amicam proferre volenti,

Nescio qui mihi misit in os malus error amicam.

Myr. Do veniam: cave ne ruysum me voce lacerfas.

Iuste, maki tecum sermo est]. Quasi dicat, In hoc homine nihil video rationis. Dum viximus una] id est, priusquam per reformationem (ut aiunt) a Non-Observantibus se juncti sumus. Heu! mibi quarens dedecus, (beu!) quot sunt peccades incommoda passa! quasi dicat, maxima & innumera. Nec mensa gregem flauio] id est, debitam curam animis adhibe. Nudabant spineta pecus] id est, mundanæ cogitationes & conversationes: nam litera, ut dicunt, aperta est. Tabidu humor] vitium carnis. Multum igitur refert] id est, distat & ad rem facit, quæ peccata] De spiritualibus intelligit. Prisum cur lana colorem perdidit?]. Quia prius, ut ex aulæs comprobaverunt, Observantes usi sunt vestibus piceis, seu griseis, quilibus adhuc in nonnullis utuntur fratres illiterati, quos Conversos vocant. Nota vellera] quia nunc nigra sunt intrinsecus indumenta, quod factum dicunt, ut unius videantur gregis. Quia enim piceus color (ut in fratribus D. Francisci videmus) tam varius est, concluserunt in nigrum immutare, quem De Observatione Italica respununt, putantes natalem & sine fuco factum magis congruum religioni: quod & Maro censuit, dicens, Nec variis disce-

mentiri lana colores. Veritas enim præstat mendacio. *Querat melioribus annis clarum*] Si de exteriore loquitur, non videtur procedere: quia omnes adhuc candidam servant chlamydem. Dicamus ergo *clarum*, id est, subnigrum, quia respectu planè nigri clarus est. *Vellera*] vulgo gemino scribitur: quia tamen à velando venit, potest simplici scribi. *Vera loquar*] Oratoriè juxta Rhetorum præcepta præse fert fiduciam. *His animadversis*] scilicet malis, quæ pecori obvenerant. *Venimus ad sanctum*] scilicet religionis. *Vel Dorcada*] Dorcas, Græcum est: Latinè *capra* dicitur, id est, capra sylvestris. *Tu, provide*] ironicos id refert: *tu quo dama darentur amare*] Id amatè; sed utinam non verè. *Vnde Myrmix, Bembe, vides, &c.* *Mos mibi non lingua*, maledicta refellere dextrâ] id autem acerbis contra se fatur Myrmix, id est, non observans, ut se longè à dominico consilio abhorrete significet, qui auferenti pallium docet potius tunicam addere, quam in pugnam procedere, aut litem inutilem sovere. *Verum, quia neutrum decent convicia*, accedit *Candidus livoris expers: linguosior*] id est, verbosior *equo* id est, quam & quum & honestum est. *Ingiabilem*] id est, choleram, quæ stomachum movere. *Quis sermo durus suscitat furorem*] Nec bomuntio Myrmix id jucundè: quia Myrmix, ut dixi, formica interpretatur, cui robur pro modello corporis maximum inest, quia grana majora se infert interdum, & ova sua se quoque majora transfert. *Nos*] quasi dicat animosos, & mares animos. *Amitam proferre volentis*] *Amita* patris est soror, ut matrem matris: cui honestius quam *amate* mittantur munera. *Cætera nota, ut hæc ferè nota putem.*

Myrmix.

Amita.

Mater tera.

Batr. *Alveus excelsa satiens de rupe, lacunam* *intrae* *loup*, *ca*
Federat, *et* *clausis ripas* *equavorat undis* *quibus* *in* *loupe*
Giorgi *serat* *teca* *silvarum* *umbrofus* *opago* *in* *loupe*
Densaque *seperant* *tristem* *spissam* *lacunam* *in* *loupe*, *loupe*
Mille *venit* *uram* *spiccas* *in* *gurgite* *vidit*, *loupe* *mihi* *migra*
Mille *secas* *ripas* *in* *opaco* *margine*, *mille* *loupe* *resonans*
Per *nemus* *ad* *lympham* *sinuoso* *serpore* *grossu*, *loupe* *loupe*

O stupus, & rapido rediens ad oritur cursu,
 Incipio paleas forcâ versare tricorni :
 Ecce ! caput tollit coluber, linguaq; se trisulcâ
 Sibilat, inflatur fauces ; nepa livida tendit
 Brachia ; ventrosu profert vestigia bufo ;
 Vipera per stipulam ingredens strepuit. O loca, dixi,
 Non pecori tantum, verum & pastoribus ipsis
 Noxia mox gregge diviso, de sedibus illis
 Pascua queſum triſis meliora receſſi,
 Perque iter antiquum fortiu nova flumina duxi
 In campos ubi prima juos auratae colores
 Explicat, & croceos Phabi redeuntis ad ortus.
 Hic mibi ſucunda pecudes, hic pascua leta,
 Et sine labe liquor, dulces sine crimine lymphæ :
 Hec loca primarii ſunt qua coluere parentes.
 Signa caſe ſuperant, puteus, cariosaque ligna
 Fixa ſolo, ſejancta pedum diſcrimine ſepiem,
 Et ſocus, & lacerâ qua cingitur areæ ſepe.

Alveus ex celsa] Docet Batrachus, quid in fonte viderit, dicens, Alveus] id est, rivus [aliens de ex celsa rupe, foderat] ſeſi. præcipiti casu, lacunam] i. receptaculum aquarum & ſordium. Gurges] i. vortex aquarum. Spinæ] i. spinæ denſæ. Sepierant] i. ſopimero quodam clauerant. Ego vidi mille species venenorum] id est, pravarum traditionum, & malorum morum. Ad] id est, juxta, lymphas] id est, aquas : id est, vidi fontem prima religionis penitus infectum. Obſupui, &c. Fureat tricorni] id est, tria cornua habenti. Nepa livida] id est, ſcorpius habens venenum lividum sub cauda. Sed hic dicit livida brachia] id est, chelas liventes. Ventrosus] id est, habens magnum ventrem. Bufo] i. rana venenosa. Vipera] i. aspidum pefiina, ſic dieta, quod vi pariat, quia non potest edere ſetus ſuos, quos ore concipit, & patrem concipiendo necat ; ſed ipſi vicini partui, aut jam maturi ad partum, dentibus ſecant ventrem maternum ; atq; ita vipera, neq; patrem neq; matrem vidit unquam in columem: quod benignitate naturæ in nos efficitur, ne tam noxia pefiis multiplicetur. Pascua queſum triſis meliora

160 BAPTISTÆ MANTUANI

recessi] Quæsum, supinum, i. ut quæram, aut quæsitus
meliora pascua. Vnde docet Observantæ discessisse propter
pravos Non-Observantium mores. Perq. iter antiquum] jux-
ta traditionem primorum patrum. In campis, ubi prima su-
as]. i. orientem versus, sicut prius dictum est, ad ortum. Gru-
ccos ortus Phœbi] sc. solis. Hæc loca primævi sunt que culære pa-
rentes] Manifesta est ergo Allegoria. Nam per orientem,
eorum puram & salubrem significat vitam: per meridio-
nalem plagam & austrum, yapidam, & mollem, ut venius
ille plumbus & tepidus est. Signa case] sc. pastoralis. cario-
sæq; ligna Fixa solo, se juncta pedum discrimine sepiem] Tantum
enim spatiis cellis singulis congruit: & fœc] sc. communis,
quo ignis sovetur: & area] id est, locus spatioius in me-
dio clausi, circum quem, spoticum & deambulacra fa-
ciunt. Cingitur sepe lacerâ] Allegorice significat claustrorum
muros dirutos, & pervios à Non-Observantibus factos.

Myr. Cura viris levibus rerum solet esse novarum:

Properea certè nova pascua queris, & annes
Pinguis inauditos, & vis novus autor haberi.

Batr. Cura viris gravibus rerum solet esse suarum,

Properea Myrmix nivis à gravitate recedit:

Hæc novitas non est novitas, sed utraq; vniuersitas

Rellgio, & pietas patrum instaurata resurgit,

Quam tua correpti levitas, & nota tuorum

Segnities. Igdiur, si quis labentia recta

Erigat, & steriem qui mansuetus agrum,

Judice te, damnandus erit. Non ponitur arbor

Altera, sed veteri insensu bona virgula trunco:

Segne prius lignum, nostro fit fertile cultu.

Myr. Quamvis pingue tuo pecori sit gramen, & unda

Defacata; tamen multæ cum matribus agne

Interiore: lapi & pastæ meminere volucres,

Batr. Hæc fæcor, quæ dira iue contagia pestis

Accipere, etiam procul aspicientibus obsum:

Tantum virus inest, q; esti r u tanta uenient.

Properea magis atque magis discide re, semper

Est arimus: patiuntur peccus hæc in sommoda nostrum

Sola

Sola, quod in vestram nondum discessit eternum,
Nec saepe a vobis procul in deserta recessit.

Myr. *Batrache*, de gregibus mentiris plurima nostris :
Certè alienarum tibi cura superflua verum,
Et temere assumis partes censoris iniqui.
Cur mibi, qui pafco cujum pecus, ifta lueri
Non licuit? Solisque domus mea cognita vobis?

Cura viris levibus] Quanquam id strenue cavit Batrachus, nè res novas dicatur molitos, tamen cum aliud non posset, id falsò objicit *Myrmix*. *Et virus novus autor baberi*.] Hoc eis objicitur, qui ad reformationem alios vocant, aut compellunt. *Cura viris gravibus*] Subtilis responso, diversum diverbio retundens. *Hac novitas non est novitas*] id est, quam dicis esse novitatem, non est novitas, sed vera vetustas. Vnde, manifestè dicit, *Religio*, & pietas patrum inflaurata]. i. in statu & formam priorem reducta (unde viri dicitur *inflauri*, quam *restauri*) resurgit. *Et nota tuorum*] i.e. confratrum. *Qui mansue fecerit agnum*] Redit ad translationem propter sacerdotiam causam, nè videlicet non pastoralis agatur res. *Signe*] i. tardum & infecundum, quamvis pingue. Docet etiam inter eos, qui se Observantes dicur, adhuc esse morbos, & multos interisse: ad quod Batrachus; *Hæ, fateor*, i. fateor, quod hæ oves interire, quæ dira tue contagia pestis *Accepere*] id est, quæ infectæ ad nos venient, nec se purgari permiserunt. *Tantum virus*] i. venenū. *Quod in vestram nondum discessit eternum*] id est, quod nondum penitus à communione vestra discessit. Dicitur autem eternus sine aspiratione, genere terminino, & mediâ longâ, quæ tria inverti solent. *De gregibus mentiris plurima nostris*] cum aliter se purgare nequeat, ad convicia resurgit. *Cur mibi, qui pafco cujum*] Dictum id puto pro *Cujum cjuar*, id est, cujuscunq; pecus. *Ita inveni*] i. prospicere quæ tu mihi objectis. *Solisque domus mea cognita vobis*] i. videtis vosne foli infectionem (ut dicitis) domus meæ, quam nos ignoramus? *Batr. Æsbiopes utram quoniam nigredine ardent*,

Ille color nulli virio datur: omnibus idem

Vultus, & alterius si quis reprenderes ora.

*Et sua damnaret. Pecori, pecorisque magistris.
Fæx eadem, scabies eadem, cuius & color idem.*

Bem. Parcite jam sacu ab his intellecta, diésque.

Inclinata cadit, jam post iugis summa ruit sal.

Audite & magni generis longeva propago,

Lice super vestra que sit sententia nostra.

Myr. Batrache, me audaci toller sermone lacefis.

Batr. Non ego, sed non equa magis te causa lacefis.

Iudiciumque simet sibi mens male conscientia iustum,

Can. Quando inimicitias tempus deponere rursum.

Vestra novas lites recordia suscitat: ergo.

Perpetuas hec rixa odii & terua manebit.

Quæ vos debilitas capit is, quæ infanía vexat?

Non puden his uti tanta sub junice nugis?

Ergo animis audie & qui, odisque sepultis,

Vtium a dôtillo qui quæ sit sententia Bembi.

Bem Ferie per antiquos patrum vestigia que fessas,

Et veteres servate uas: revocare vagantes

Per vallæ & saxa gregos, per luxura fiscorum.

Figit in antiquis iterum magalia campi.

*Æthiopæ unæ] Graphicæ docet quare illi non videantur
am deformitatem suâqua vitis: quia omnes tales sunt.*

*Ille color] i. niger. Fæx eadem] id est, infectio. Quia verò ad
manifesta usque convitia processum est, nè ultra progres-*

sio fiat, dicit Bembus, Parcere] i. abstineat à convitiis, quia

lis est jam satis intellecta, diésque inclinata cadit. Audite &

magni generis longeva propago] quia eos ab antiquitate lau-

dat, timeret jamdudum Myrmix causæ suæ, unde non at-

tendit ad judicem, sed ad convitâ dicta, dicens, Batrache,

me audaci toller sermone lacefis] i. provocas ad iram. Non ego

scilicet, te lacefso. Sed magis] id est, potius lacefis te causa

scil. tua, non equa] id est, iniqua: Iudiciumque timeret sibi

mens male conscientia iustum] Multæ & egregiae ubique sunt sen-

tencie, quas memorie commendâsse profuerit. Interlo-

quitur (andidus qui director videtur utrorumq; litigantium;

quia pro eis judicem delegit. Quando] Ordo est, quando tem-

pus] scil. est, deponere inimicitias, tunc scil. vestra recordia]

le est, perversitas cordis, fasciat rursum novas lites. Ergo] indignanter id dicit. Non pudet his nisi tanto sub judge suis?] Magi facit autoritatem judicis, ut sententiae ab eo datur major sic pondus. Ergo] Quia id decentius, & honestius est, quam odiis progreedi. Animis audite aquis, adiisque sepulsu] id est, lopitis, & opprellis. Ultima] id est, ut dicunt, definitiva sententia. Est autem hæc, Ferte per antiquos, &c.] id est, Incedit more majorum vestrorum. Recusat vagantes per valles] i. qui aberrant à Carmelo, qui mons est i. à vera religione in Carmelo institutâ. Inelegere autem potes molliter viventes. Et persaxa] idura & aspera mundanarum curarum, & per lustra feyamus] id est, lupanaria: quia meretricis lupa, quæ feræ sunt, dicuntur; & lustra ob id etiam lupanaria. Seclusa autem Allegoria re motiore, manifestè vult errantes in perniciose institutis & moribus ad rectam reduci religionem, quæ antiqua est. Vnde concludit, Figite in antiquis iterum magalia campis] Magalia (ut diki) & mapalia Pœnorum linguis sunt suguria, & quæ pastores casæ. Vulc ergo, Præstare, in antiqua vivere paupertate, dummodo sancta majorum suo rum servent vestigia.

F I N I S.

Index digestus juxta seriem Alphabeti
continens vocabula difficiliora, quæ in Basianis
Commentariis sparsim explicantur.

A	pag.	A	77	B	ibid.
A		<i>Arma</i>	77	<i>Bombyces</i>	
<i>Balna</i>	144, 146	<i>Arnicole</i>	131	<i>Boreas</i>	85
<i>Acernus</i>	23	<i>Artocreas</i>	117	<i>Buſtum</i>	40
<i>Adulta ſegeſ</i>	2	<i>Albes</i>	119	<i>Bruma</i>	70, 125
<i>Enobarbus</i>	75	<i>Appalæus</i>	151	<i>Bryſeis</i>	59
<i>Ædus</i>	121	<i>Aſſurgere</i>	86		
<i>Æſarium</i>	73	<i>Alius</i>	57, 93		
<i>Æſopatina</i>	75	<i>Albefis</i>	143		
<i>Æſimo</i>	32	<i>Anides</i>	39		
<i>Alaude</i>	102	<i>Ancupiſum</i>	96		
<i>Alchimia</i>	92	<i>Augustus</i>	78		
<i>Alcides</i>	58	<i>Avarus</i>	56, 94		
<i>Alga</i>	110	<i>Averfor</i>	41		
<i>Alga</i>	146	<i>Averto</i>	ibid.		
<i>Alius</i>	61	<i>Averto</i>	42		
<i>Alma</i>	20	<i>Auſter</i>	7		
<i>Alter</i>	61				
<i>Amator</i>	8				
<i>Ambages</i>	7	B			
<i>Amens</i>	13	<i>Accatus</i>	137		
<i>Amphytaſus</i>	17	<i>Bacillum</i>	73		
<i>Anguis</i>	126	<i>Baldus</i>	31		
<i>Anteſte</i>	28	<i>Baralbrum</i>	111		
<i>Anteme</i>	116	<i>Bardi</i>	102		
<i>Antiquus</i>	2	<i>Bardocucullatus</i>	ibid.		
<i>Antus</i>	73	<i>Bardus</i>	ibid.		
<i>Apella</i>	32	<i>Belides</i>	58		
<i>Appendix</i>	20	<i>Biblis</i>	ibid.		
<i>Araxis</i>	43	<i>Bifidus</i>	65		
<i>Argus</i>	146	<i>Bimestris</i>	52		
		<i>Bombyces</i>	74		

C	Adus	ibid.
<i>Campe</i>	135	
<i>Calces</i>	23	
<i>Calices</i>	4	
<i>Canis firius</i>	55	
<i>Capreolus</i>	137	
<i>Carbo</i>	39	
<i>Cardiacus dolor</i>	134	
<i>Cardo</i>	8, 34	
<i>Carmelus</i>	119	
<i>Cartuſia</i>	ibid.	
<i>Cafa</i>	31	
<i>Caffes</i>	51	
<i>Caffoſea</i>	128	
<i>Catones</i>	28	
<i>Cazus</i>	9	
<i>Cauſa</i>	106	
<i>Cauſari</i>	15	
<i>Centauri</i>	120	
<i>Ceraunia</i>	54	
<i>Ceres</i>	15, 121	
<i>Cbryſeis</i>	59	
<i>Cicones</i>	58	
<i>Cimes</i>		

INDEX.

C imex	116	E lebus	111	H Amadryades	39.
Circus	77	Eritrys	45		312.
Cybaria	72	Eritidice	60		
Cibaca	119	Examen	126	Harculus	31
Cedrus	76	Excubare	38	Harppe	65
Cenacula	69	Exbaumus	49	Hebris	46
Centus	21	Exximo	31	Hedera	47
Condere	70	Extemplo	113	Hermicus	55
Cincinnius	69			Hilavare	20
Concavare	89			Hippodamia	39
Coryls	127	F acul	55	Hippolytus	58
Crocodilus	62	Facula	96	Hispidus	117
Cnidus	78	Falco	146	Hypena	62
Cruentus	50	Farrago	73	Hyaena	35
Crumena	73	Fasces	90	Hymen	6
Cura	3	Fascinate	8	Hymenaeus	ibid.
Cutare	44	Faußidium	64		
Cymbia	68	Fatum	24	I	
		Faxo	72	Gnus pro amore	
D		Feralis	51		
Eianira	39	Fides	83	Haec	3
Demens quis	9	Fistulicen	102	Haecis	106
	86	Famisca	90	Immetabilis	20
Demoliri	31	Fata	126	Immaturus	47
Deniale	15	Fastare	20	Impendere	34
Dibaphus	74	Fatava	123	Imperiosus	56
Discrimen	32	Fulica	61	Improbua	ibid.
Dissimulare	51	Fulminare	59	Incessare	65
Domina	40			Inconsilue	35
Dryades	39	G alatea	51	Indigena	121
Dryas	121	Galbula	121	Indignabundus	56
		Galerus	140	Indigos	70
E		Ganea	56.80	Iners	4
Bifus	97	Garganus	119	Ingemere	3
Enucleare	4	Genet	15	Insomnia	46
Epidodium	40	Graine	66	Insomnis	44
Spitaphium	ibid.	Gymnechus	129	Ira aëris	31
				Invgie	33
					IAUNUS

INDEX.

L		
Arms	143	
Lalamen	87	
Lamia	125	
Lamys	15	
Lanx	126	
Larix	125	
Laurea	119	
Laverna	ibid.	
Lavinia	59	
Lena	16	
Levis	36	
Levitas	51	
Lebethrides	54	
Libelbris	324	
Ligni	90	
Linter	20	
Liquorēris	18	
Lucifera	73	
Ludere	20	
Lumina.	44.52	
Luna	144	
Lupa	79	
Lupanas	ibid.	
Zuseus	8	
Luttra	116	
Lyens	16	
Lymphaticus	13	
M		
Acra	146	
Maga	56	
Megalia	30	
Malis avibus	83	
Mantis	215	
Manubrium	79	
Marica	125	
Masculus	81	
Meditari	52	
Medusa	62	
Melampodion	116	
Melampus	ibid.	
Melote	85	
Miles	22.32	
Milium	126	
Milvus	119	
Mimus	81	
Mincius	144	
Minus	83	
Modus	55	
Moses	105	
Multibalia	62	
Mugine	85	
Myrra	58	
N		
Ænia	40	
Naïades	39.66	
Napee	39.112	
Narcissus	24	
Nanci pendere	116	
Neera	83	
Nodus Herculis	72	
Nomius	105	
Nosfer	18	
Nuge	78	
Nugari	30	
O		
Obba	20.139	
Obduetus	50	
Oenophilus	16	
Oenophorum	ibid.	
Oestrum	126	
Ogdas	118	
Olympicus	83	
Olympus	46	
Omnia		
Oncototulus		
Opera		
Orate quid difficiles adorare.	80	
Orcus	113	
Oreades	39.112	
Quæs	121	
Orexis		
Orgia		
Orpheus		
Offa		
P		
Adus	28.43	
Pan	113	
Pannosus	29	
Papyrus	116	
Paranymphus		
Parnassis		
Parnassus		
Paronymphus		
Pasphe	ibid.	
Parnassus		
Pasiphaë	98	
Pastillus	117	
Pastinum	90	
Pastus		
Patulus	16	
Pauperies	10	
Peculia	127	
Pedica		
Pedum	140	
Penula	61	
Petna		
Pero	140	
Petalo		
Philitum	65	
Phlegmata		

I N D E X.

83	Algeboron	39	Securis	90	Sufuritus	136
86	Alchymus	127	Securua	32	Sylvanus	39
88	Alcas	ibid.	Semivamis	58	Syntes	7
90	Alcas	72	Sentes	126	T	
93	Alcas	190	Septiforis	54	Abescere	49
95	Almita	83	Setes	74	Tantalus	33
97	Alphymnia	54	Sericus	ibid.	Tegea	135
100	Alymnia	ibid.	Serrae inventio	80	Telum	48
102	Alndo	37	Servitium	49	Tempe	94
104	Alpime	118	Serua	17	Tentans	50
106	Alpopulari	52	Setofus	121	Tetbys	121
108	Alssbabere	33	Simulare	51	Tetricus	28
110	Alcordia	8.65	Sima	119	Tibicen	302
112	Alcoz	45	Sirenes	24	Tityrus	18
114	Alspicere	22	Solifossores	90	Tonius	16
116	Alproximare	16	Solivagus	42	Trivia	8
118	Altrina	80	Solitus	50	Turgidus	7
120	Alxenius	87	Sopor	2	Tyberis	53
122	Alribus	75	Soracie	119	Tymdaris	57
124	Althagoras	76	Soriri digitis	5	V	
126	Q		Spalea	118	V	
128	Vam	24	Spicatus	15	Ecoris	92
130	Quando	3.83	Spinetum	140	Venus	33
132	Quo	36	Spiritus	38	Ventriculus	16
134	R		Squarrosum	73	Verna	30
136	Abula	96	Stimulus	90	Vertex	31
138	Rebecca	58	Stiria	85	Vimen	5
140	Refere	50	Stiva	15	Vindemia	96
142	Rhodope	53	Strates	4	Vinetum	16,20
144	Rofrum	6	Striges	125	Vnus	65
146	Rulla	15	Stygium	111	Vnes	90
148	S		Supcr	6	Vita	111
150	Alex	56	Supra	ibid.	Vlgo	151
152	Salignus	50	Surculus	38	Vloa	116
154	Sylla	57	Sufficere	111	Vmber	82
156					Vrna	40

FINIS.